٧٠ ساڵ خەبات و بەرخۆدانی حیزبی دێمۆکڕاتی کوردستان

کۆکردنەوە و ئامادە کردنی ڕەحمان نەقشی

من حیزبی دێموکرِاتم

من لافاوم من شاڵاوم، زیندان و بەند دەرووخێنم

من ئەو گرِەم یاسای دژی مافی گەلان دەسووتێنم

من ئەو رۆژەم لە بەر تیشکم خێوی شەو چاوی هەڵ نایە

من ئەو دارەم پشتم گەلە بە هیچ تۆفانێ دا نایە

من رێبوارى خاوەن وره و بە باوەری رێی خەباتم

من مەشخەلی دەستی کوردم، ئەمن حیزبی دێمۆکراتم

مێژووی لێو رێژ لە شانازیم، مێژووی رِوون و دوور و سوورم

بۆ هەژار و چەوساوەکان ئاسۆی هیوا و مەکۆی نوورم

من قەندیل و ئاڕارات و زاگرۆس و سامرەندانم

من چوارچرام، من پێشەوام، رِاپەرین و سەر هەڵدانم

من ئەستێرەی گەلاوێژم پرشنگ رێژی رێی خەباتم

من مەشخەڵی دەستی کوردم، ئەمن حیزبی دێمۆکراتم

شێعری مامۆستا بێبەش

---------- پێرست ----------

١- من حیزبی دێموکراتم ..... بیبەش پیرۆتی ٢

٢- حیزبی دێموکراتی کوردستان ٥

٣- "بەیاننامەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان" ٩

٤- حیزبی دێموکراتی کوردستان ..... لە ئینسایکلۆپیدیای ئازادی ویکیپیدیاوە ١١

٥- بەیاننامەی کۆمیتەی ناوەندی بەبۆنەی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ..... کوردستان و کورد ١٦

٦- هەڵبژاردەیەک لە قسەکانی کاک خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان ..... کوردستان و کورد ... ٢٠

٧- وتووێژی تایبەتیی «کوردستان» لەگەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە ..... دیمانە: ئارەش لورستانی ٢٨

٨- دوای ٧٠ ساڵ ..... کۆیستان فتوحی ٣٣

٩- حیزبی دێموکرات و سپاردنی دەسەڵاتی بەرێوەبەری بە شوراکان ..... عومەر باڵەکی ٣٧

١٠- گەلاوێژ و مێژووی نوێمان ..... قادر وریا ٣٩

٩- دیموکرات و دیموکراتیزاسیون کردنی دیموکرات! ..... خالید محەممەدزادە ٤٢

١٠- حیزبی دێموکراتی کوردستان و مافی ئایین و ئایینزاکان ..... ئازاد کەریمی ٤٥

١١- دوای ٧٠ ساڵ، رێنسانسی دووەم پێویستە ..... مادح ئەحمەدی ٤٨

١٢- ئێمە چۆن بووین بە ئێمە» ..... خالید محەممەدزادە ٥٢

١٣- پێناسەی رێکخراوە مەدەنییەکان لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ..... فەردین کەریمی ٥٤

١٤- حەفتا ساڵ تەمەن و بەرپرسایەتی مێژوویی ..... مەجید حەقی ٥٧

١٥- بە بۆنەی حەفتاسالەی حیزبی دێموکراتی کوردستان ..... حەسەن ماوەرانی ٥٨

١٦- وتووێژی رۆژنامەی کوردستان لەگەڵ عەبدوڵڵا بەهرامی ..... دیمانە: ئارەش لۆرستانی ٦٢

١٧- پەیامی هاوبەشی یەکیەتییەکانی ژنان و لاوان بە بۆنەی ٢٥ی گەلاوێژ ساڵرۆژی دامەزرانی حدک ٦٥

١٨- ٧٠ ساڵان دیموکرات..... هاوار بازیان ٦٧

١٩- لە یادی حەفتا ساڵە دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا ..... هیوا گوڵ محەمەدی ٧٠

٢٠- حیزبی دێموکرات، زەروورەتی خەبات لە رۆژهەڵاتی کوردستان ..... وریا رەحمانی ٧٤

٢١- گەورەتر لە حیزب! ..... ناسر باباخانی ٧٦

٢٢- حیزبی دێموکرات و بەرێوەبەریی وڵات لەریگەی قانوونەوە ..... عومەر باڵەکی ٧٨

٢٣- حیزبی دێمۆکرات و دەسەڵات ..... رەزا محەممەد ئەمینی ٨٢

٢٤- حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئادرەسێک بۆ بوونی مێژووی خەباتی نەتەوەیەک ..... هوشەنگ قادری ٨٦

٢٥- وتووێژی رۆژنامەی کوردستان لەگەڵ قادر وریا ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان ٨٩
٢٦- ئامانجی ستراتیژیک و ستراتیژیی خەبات ..... حەسەن شێخانی ٩٢
٢٧- حیزبی دێموکرات، سەمبۆلسازی یا ئوستورەناسی؟ ..... ئارەش لورستانی ..... و بۆ کوردی: ئاڵەشین ٩٦
٢٨- ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان ..... قادر وریا ٩٩
٢٩- رەوتی ئەدەب و فەرهەنگ لە مێژووی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانیدا ..... عەلی لەیلاخ ١٠٢
٣٠- بەرەو قۆناغێکی نوێی خەبات و تێکۆشان ..... سامان فەقێنەبی ١٠٥
٣١- دیداری تایبەت «کورد کانال» لە گەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە ..... دیمانە: مادح ئەحمەدی ١٠٧
٣٢- حدک، زیندووکەرەوەی نەریتێکی شۆڕشگێڕانە ..... قادر وریا ١٢٥
٣٣- پەروەردە لە خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ..... شەونم هەمزەیی ١٢٧
٣٤- پیرۆز بێ ئەندامەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ئەنتێرناسیۆنال سوسیالیستدا ..... مستەفا مەعرووفی ١٣٠
٣٥- حیزبی دیموکراتو ئەرکە فەرامۆشکراوەکانی! ..... خالید محەمەدزادە ١٣٢
٣٦- وتووێژی تایبەتی «کوردکانال» لەگەڵ سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ..... کورد کانال ١٣٤
٣٧- رۆژژمێری مێژووی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ..... ئامادە کردنی ڕەحمان نەقشی ١٤٤
٣٨- لیستەی ئەندامانی ڕێبەری حیزبی دێموکرات لە ١٥ کۆنگرەی رابردوو دا ..... ئامادە کردنی ڕەحمان نەقشی ١٦٣
٣٩- نامەیەکی شێرکۆی شاعیری نیشتمانم پێیەو..... [شێعر]..... هەڵۆ شێرکۆ بێکەس ١٧٩
٤٠- حەفتا ساڵ فەخرو شانازی ..... [شێعر]..... ئەحمەد قادری ١٨٤
٤١- **کاروانی شەهیدانی حیزبی دێموکرات** ..... ئامادە کردنی: ڕەحمان نەقشی ١٨٥

* شەهیدانی لە سێدارەدراوی کۆماری کوردستان.
* لیستەیەک لە شەهیدانی ڕێبەری و کۆچکردوی حیزبی دێموکرات
* لیستەی بەشێک لە قوربانیانی تێرۆری کۆماری ئیسلامیی ئێران.
* لیستەی کۆمەڵێک ئەندام، پێشمەرگە و لایەنگری گوللەبارانگراوەکانی حیزبی دێموکرات.
* ئاماری بەشێک لە پێشمەرگە شەهیدەکانی حیزب کە لە بەرگری و داکوکی لە خاک و نیشتمان شەهید بوون.

حیزبی دێموکراتی کوردستان

پێشەکی

ڕەوتی پێکهێنانی دەوڵەت - نەتەوەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەدوای شەڕی یەکەمی جیهانی دا، ئەو ئیمکانەی بە کورد نەدا تا ئەو نەتەوە دێرینەی ناوچەکەش ببێتە خاوەن دەوڵەتی سەربەخۆ. ڕێکخراو نەبوونی وشیاریی نەتەوەیی کورد لە ئاستی پێویستدا لە سەرەتای سەدەی بیستەم دا لە لایەکو دەستتێوەردانی نادادپەروەرانەی زلهێزەکانی ئەو سەردەمە لە کاروباری ناوچەکەی ئێمەدا لە لایەکی دیکەوە، بوون بە هۆی بێبەشکرانی نەتەوەی کورد لە دەوڵەتی سەربەخۆی خۆی. ئەم بارودۆخە بوو بەهۆی داڕشتنی سنووری دەوڵەت - نەتەوە تازەپێکهاتووەکانی ناوچەکە بە قازانجی چەند نەتەوەیەکو لەسەر حیسابی دووبارە دابەشکردنەوەی کوردستانو حاشا کردن لە پێناسی نەتەوەیی کوردو مافی بەشداربوونی ئەم نەتەوەیە لە دەسەڵاتی سیاسی دا. هەر ئەو غەدرە مێژوویییەش بوو بە سەرەتای دەورەیەکی نوێی خوێناوی و پڕتێچوو لە خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس دا.

هەرچەند پلانی سڕینەوەی سیستماتیکی پێناسی نەتەوەیی کورد لە ئێرانیش دا، بەشێکی جیانەکراو لە پڕۆژەی سەقامگیرکردنی ''دەوڵەت - نەتەوەی ئێرانی'' بە هاتنە سەرکاری ڕەزاشای پەهلەوی بووە، بەڵام هەموو ئەو هەوڵانە نەیان توانیوە ڕێ لە ڕەوتی سروشتیی گەشەسەندنی مێژوویی کەسایەتیی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان‌دا بگرن. ناسیۆنالیزمی مۆدێرنی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش، کە بەشێوەیەکی شایانی تێگەیشتن لە لایەکەوە بەرهەمی پێگەیشتنە بابەتییەکانی کۆمەڵگەی کوردیو لە لایەکی دیکەشەوە بەرهەمی خەباتی نەتەوەیی بڕاردەی ڕووناکبیری کورد بوو، لەڕێی پێکهێنانی کۆمەڵەی "ژ.ک" دوە لە ساڵی١٣٢١ی هەتاوی (١٩٤٢ی زایینی)دا شێوازی ڕێکخراوەیی بەخۆیەوە گرت. پێناسەی کۆمەڵەی "ژ.ک" بنچینەی لە سەر بەرزبوونەوەی بیری نەتەوەیی و ڕزگاریی کورد لە

هەموو کوردستانو دامەزرانی دەوڵەتی نەتەوەیی بۆ کورد بوو. ژ.ک لە پاش ٣ ساڵ، بە هۆی بەرین بوونەوەی مەودای چالاکی و لە سەروبەندی پێکهاتنی زەمینە بۆ پێکهێنانی دەسەڵاتێکی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان کە هەموو چیزو توێژەکانی ئەو سەردەمەی کۆمەڵگەی کوردەواری لە ڕیزەکانی خۆی دا جێ بکاتەوە، جێگای خۆی دا بە حیزبی دیموکراتی کوردستان. بەم پێیە، حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٦ی ئووتی ١٩٤٥ی زایینی دا بە ڕێبەرایەتیی پێشەوا قازی محەممەد، دامەزرا .

دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە سەر بناخەی کۆمەڵەی "ژ.ک" . بە نوختە گۆڕانێکی گرینگ لە مێژووی گەلی کورددا و بە سەردەتای قۆناخێکی نوێ لە خەباتی نەتەوەکەمان دەژمێردرێ. بە ڕێبەرایەتیی ئەم حیزبە بوو کە گەلی کورد بۆ یەکەم جار لە مێژووی خۆی دا توانی کۆماری کوردستان لە بەشێکی کوردستاندا پێک بهێنێ. کۆماری کوردستان بۆ یەکەم جار ستاتووی دەسەڵاتی کوردیی بە شیوەیەکی مودێرنو بە نێوەرۆکێکی دیموکراتیکەوە، نیشان دا. هەرچەند کۆماری کوردستان پاش ١١ مانگ دەسەڵاتداریی دیموکراتیک، بەهۆی هێرشی دەسەڵاتی پاشایەتیی ئەو سەردەمەی ئێرانەوە جوانەمەرگ کرا، بەڵام ئەزموونی دیموکراتیکی دەسەڵاتداری لە کۆماری کوردستان دا، بە لاپەڕەیەکی زێڕینی مێژووی خەباتی سیاسیی گەلی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافە نەتەوەیی و دیموکراتیکەکانی دا دێتە ئەژمار. جەوهەری دیموکراتیکی دەسەڵاتداری لەو کۆمارەدا کە لەجێدا بنەمای لەسەر ئەسڵی ڕێزگرتن لە ئیرادەی خەڵکی کوردستان لەلایەکو هەوڵدان لە پێناوی پێکەوەژیانێکی تێکەڵ بە هاوڕێزی لەگەڵ نەتەوەکانی دراوسێی لەلایەکی دیکە دانرابوو، نەک هەر لە ئاستی کوردستانو ئێرانی ئەو سەردەمەدا، بەلکوو هەم ئەوساو هەم ئێستا لە هەموو رۆژهەڵاتی نێوەراست دا بە ڕووداوێکی گرنگ دادەنراو دادەنرێ. هەرچەند پێشەوا قازی محەممەدو بەشێکی دیکە لە ڕێبەرانی حیزبو کۆمار لە پێناوی خەباتی رزگاریخوازانەیان دا بە فەرمانی ڕێژیمی پاشایەتیی ئێران لە سێدارە دران، بەڵام ئەزموونی دیموکراتیکو پێشکەوتنخوازانەی کۆماری کوردستان هەروا ڕێنیشاندەری نەوە لە دوای نەوەی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کورد بووەو دەبێ.

لەگەڵ ئەوەی ڕووخانی کۆماری کوردستان زەبرێکی گەورە بوو کە لە پەیکەری حیزبی دیموکراتی کوردستان درا، تێکۆشەرانی ئەم حیزبە لە ماوەیەکی بە نیسبەت کورت دا خۆیان ڕێک خستەوەو خەباتی رزگاریخوازانەی نەتەوەییان دەست پێکردەوە. حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی زیاتر لە ٦٥ ساڵ تەمەنی خۆیدا زۆر فەسڵی زێڕینی لە مێژووی نەتەوەی کورددا تۆمار کردووە، زۆر سەرکەوتنی گەورەی بە دەست هێناوەو تووشی نوشوستیو تێشکانیش بووە .

بێجگە لە دامەزراندنی کۆماری کوردستان کە لووتکەی سەرکەوتنی ئەم حیزبەو بە گشتی بزووتنەوەی رزگاریخوازیی کورد بوو، ئەم حیزبە لە ماوەیەکی بە نیسبەت کورت دا خۆیان ڕێک خستەوەو خەباتی رزگاریخوازانەی نەتەوەییان دەست پێکردەوە. حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی زیاتر لە ٦٥ ساڵ تەمەنی خۆیدا زۆر فەسڵی زێڕینی لە مێژووی نەتەوەی کورددا تۆمار کردووە، زۆر سەرکەوتنی گەورەی بە دەست هێناوەو تووشی نوشوستیو تێشکانیش بووە .

ئەم حیزبە هەر لەو کاتەدا ڕووخانی کۆماری کوردستانو تێک شکانی ڕاپەڕینی چەکدارانەی ١٩٤٦ . ١٣٢٦ی بەخۆوە دیوەو چەند جار لە دەورانی ڕێژیمی پاشایەتیو ڕێژیمی ئیسلامییدا کەوتۆتە بەر پەلاماری پۆلیسو هێزە سەرکوتکەرەکانو بە دەیانو سەدان تێکۆشەری

کەوتوونەتە زیندانەوە کە زۆربەیان حوکمی قورسو تەنانەت ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە.

حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو خەباتە قارەمانانەو پرلە شانازییەدا زیاتر لە پێنج هەزار کادرو ئەندامی شەهید بوون کە نیزیک ٢٥ کەسیان لە کادری رێبەری بوونو لە سەرووی هەموشیانەوە ناوی سێ رێبەری پایەبەرز: پێشەوا قازی محەممەدو دوکتور قاسملووو دوکتور شەرەفکەندی دەدرەوشێنەوە.

لەپاش دەستپێکی پرۆسەی سەقەتی دروستکردنی دەوڵەت-نەتەوە لە ئێران دا ، دەسەڵاتی فەرمانڕەوا چ لە سەردەمی پاشایەتیو چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی دا، هیچ کات ئامادە نەبووە هەنگاوێک بۆ چارەسەری پرسی نەتەوایەتیی کوردو نەتەوەکانی دیکەی نێو ئێران هەڵێنێتەوە. روانگەی تەواویەتخوازانەی دەسەڵاتی فەرمانڕەواو حاشاکردن لە فرەنەتەوەبوونی ئێرانو پرسی رەوای نەتەوایەتیی کورد، هۆکاری بەردەوامبوونی ئەو کێشەیە بووە .

مەسەلەی کورد لە ئێران دا بەردەوام نەک هەر لە لایەن دەسەڵاتی ناوەندییەوە، بەڵکوو لەلایەن ناسیۆنالیزمی ئێرانی لە دەرەوەی دەسەلاتی رەسمیو، تەنانەت لەلایەن بەشێک لە ئوپۆزیسیونی سەراسەریو رووناکبیرانی ئێرانیشەوە وەک مەسەلەیەکی نەتەوەیی حاشای لێکراوە. گرفتی ئەو روانگەیە لەوەدایە کە لەبری ئەوەی نێوەرۆکی نەتەوەیی مەسەلەی کوردو مافی ئەم گەلە بۆ بڕیاردان لە سەر چارەنووسی خۆی بکا بە بنەما، دەیهەوێ لە رێی چاونووقاندنو خۆگێلکردن لەو ڕاستی یەوە، هەوڵ بۆ پاراستنی هێژێمونیی پێناسی نەتەوەی حاکم بدا. وەک تابۆڕاگرتنو بەبنەما وەرگرتنی تەواویەتی ئەرزیی ئێرانیش، شتێک نیە جگە لە ئامرازێک لە خزمەتی ئەو بیرە نادیموکراتیکو شۆڤینیستییەدا .

هەر بەهۆی ئەو روانگە تەواویەتخوازانەی تۆڕی دەسەڵاتدارەوەیە کە تەنانەت باسی دێموکراسییش لە پێوەندی لەگەڵ پرسی نەتەوایەتی لە ئێران دا، خوێندنەوەیەکی چەواشەکارانەی بۆ دەکرێ. بزووتنەوەی کورد لە رەوتی خۆی دا هەمیشە نەبوونی دیموکراسیی بە هۆکارێکی گرینگی چارەسەرنەکرانی مەسەلەی کورد داناوە. ئەزموونەکانی رابردوو دەری دەخەن کە نەتەوەی کورد بەردەوام خوازیاری چارەسەری دیموکراتییانەی مەسەلەی نەتەوەیی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانداا بووە. بەڵام بەداخەوە لەبەر نادیموکرات بوونی دەسەڵاتی زاڵ بەسەر کوردستان دا، بەردەوام ویستی ئاشتیخوازانەی گەلی کورد بە زمانێکی نادیموکراتیکو تێکەڵ بە زەبروزەنگ وەڵام دراوەتەوە. نیەتی ئاشتیخوازانەو ویستی کەڵکوەرگرتن لە دیالۆگو وتووێژ بۆچارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتیی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان، یان هەر لەلایەن نوێنەرانی دەسەڵاتی فەرمانڕەواوە ردت کراوەتەوە یان وەک داوێک بۆ لەئێوبردنی رێبەرانی سیاسیو لاوازکردنی بزووتنەوەی کورد، کەڵکی لێوەرگیراوە .

ئەزموونو رەوتی رووداوەکان دەریان خستوە کە پرۆژەی دروستکردنی دەوڵەت- نەتەوەی ئێرانی لەسەر بنەمای کۆکردنەوەی دەسەڵات لە ناوەندو حاشاکردن لە پێناسی نەتەوەکانی ئێرانو سەپاندنی پێناسی نەتەوەیەک بەسەر هەموو نەتەوەکانی دیکەدا، هیچ کاتێک جێی

نەگرتوە. لەئارادابوونی پرسی نەتەوەکان وەک گرینگترین پرسی سیاسی لە ئێرانی ئەمرۆدا، بەڵگەیەکی حاشاهەڵنەگری ئەو راستییەیە.

سووربوون لەسەر ڕەوتی ناسیۆنالیزمی تەواویەتخوازی ئێرانییش کە هەر لە سەرەتاوە بە سەقەتی لە دایک بووە، شتێک نیە جگە لە هەوڵێکی نابەرپرسانە بە ئاقاری درێژەدان بە سەنتەرگەرایی‌یەکی مێژوویی‌و لەسەر حیسابی لێکردنی هەرچی زیاتری ئاسۆی پێکەوەژیانی داوتەڵەبانەی نەتەوەکانی نێو ئێران .

هەربۆیە، لە ڕوانگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە، لەبەر رووناکایی ئەو خاڵەی سەرەوەداو بە لەبەرچاوگرتنی ویستی لەمێژینەی نەتەوەی کوردو ڕەوتی سیاسیی ئێستای کوردستان، مەسەلەی نەتەوایەتیی کورد تەنیا کاتێک بەتەواوی چارەسەر دەکرێ کە ڕەوتی سروشتیی خۆی ببڕێ‌و ویستی ئازادانەی نەتەوەی کورد بکا بە بنچینە. دەرەتانی پێکەوە ژیانی داخوازانەی نەتەوەکانی ئێرانیش – سەرەڕای ئەو مێژووە پڕ ستەمو کارەساتەی رابردوو – کاتێک دەڕەخسێ کە بێ ئەملاوئەولا ڕێزگرتن لە ئیرادەی سیاسیی نەتەوەکانی نێو ئێرانو یەک لەوان نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا، بکرێ بە بنەمای چارەسەری پرسی نەتەوەیی بۆ داهاتووی ئێران .

سەرچاوە : بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزبی دێموکراتی کوردستان، پەسند کراوی کۆنگرەی ١٥

بسم الله الرحمن الرحیم

"بەیاننامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان"

ئاگری شەڕی جیهانگیر کە بۆ بە هۆی دوژمنانی ئازادی و لە ژێر پێ نەرانی دێموکراسی هەڵگیرسا بوو، بە باسکی بەهێزی سەربازانی ئازای هاوپەیمانی گەورەی ئێمە کوژایەوە. دنیای دێموکراسی سەرکوت و دنیای فاشیستی کە هەوڵی دەدا گەلانی و نەتەوەکانی جیهانی لە ژێر دەستی چەند نەفەر ملهوڕو سەرەڕۆدا یەخسیر بکا بە شێوەیەکی قەتعی تێک شکاو لێک بڵاو بوو و هەروەها کە چاوەروان دەکرا بۆ ئازادیی گەلان و نەتەوەکانی جیهان رێگا خۆش کرا. ئەمڕۆ گەلانی دنیا لە گەورە و چووک دەیانهەوێ لەو رێگایەی کە بەرەو ئازادی خۆش کراوە کەڵک وەرگرن و لەو بەلێنی یانەی کە بە هۆی مەنشووری مێژوویی ئاتلانتیکەوە دراوە سوود ببینن و هەڵسۆڕاندنی کاروباری خۆیان بە دەستەوە بگرن و چارەنووسی خۆیان بە مەیل و ویستی خۆیان دیاری بکەن.

ئێمەی کورد کە لە ئێران دەژیین ساڵەها و بەڵکوو چەندین سەد ساڵە کە لە پێناوی ماف و دەسەڵاتی نەتەوەیی و مەحەللی دا خەباتمان کردوە و قوربانیمان داوە. بەداخەوە کاربەدەستانی سەردەڕۆی ئێران بە هیچ جۆرێک حازر نەبوون قسەی حیسێیبی ئێمە قبووڵ بکەن و تەنانەت نەیان هێشتوە ئێمە لەو مافەش کەڵک وەربگرین کە قانوونی ئەساسی بۆ ئەیالەتەکان و ویلایەتەکانی ئێران دای ناوەو بەردەوام وەڵامی ئێمە گوللە بۆمب و تۆپ و زیندان و تەبعید و یەخسیری بووە. بە تایبەتی لە سەردەمی بیست ساڵەی رەزاخان دا تەنانەت لە بەر کردنی جل و بەرگیش دا ئازاد نەبووین. بە زۆری سەرنێزە بە هۆی ئەفسەرانی دزو خائین و تالانکەرەوە هەموو دارایی و ژیانی ئێمەیان تەفرو تونا کردوە و چاویان لە ناموس و شەرەفی ئێمەوە بووەو بۆ لە نێو بردن و خاشە بڕ کردنی نەسلی ئێمە لە هیچ نزمی و درندەیی یەک خۆیان نەپاراستوە. ئاخر ئێمەش ئینسانین. ئێمەش مێژوو، زمان و شوێنەواری خۆمان هەیە کە لامان خۆشەویستن. بۆچی دەبێ مافی ئێمە لە ژێر پێ بنرێ؟ بۆچی ناتوانین لە نێو ماڵی خۆمان دا ئازاد و موختار بین؟ بۆ چی رێگا نادرێ منداڵانی خۆمان بە زمانی کوردی پەروەردە بکەین؟، بۆ چی نایەڵن کوردستانی ویلایەتێکی خودموختار بێ و لە لایەن ئەنجومەنی ویلایەتی یەوە ئیدارە بکرێ کە قانوونی ئەساسی دیاریی کردوە؟

هاونیشتمانانی بەڕێز دەبێ بزانن حەق نادرێ، حەق وەردەگیرێ، ئێمە دەبێ بۆ وەرگرتنی ماف و دەسەڵاتی نەتەوەیی و مەحەللیی خۆمان خەبات بکەین. ئەم خەباتە یەکیەتی و یەکڕێزیی پێویستە، رێکخراو و پێشەنگی پێویستە. بۆ ئەم مەبەستە پیرۆزەیە حیزبی دێموکراتی کوردستان دامەزراوە و دەستی بەکار کردوە. ئێوە هاونیشتمانانی خۆشەویست،دەبێ چاو و گوێی خۆتان بکەنەوە و لە دەوری

حیزبی نەتەوەی خۆیان کۆببنەوە و لە پێناوی وەرگرتنی مافی رەوای نەتەوەیی خۆتان دا فیداکاری بکەن. حیزبی دێموکراتی کوردستان رێبەر و رێنوێنی ئێوەیە. تەنیا لە ژێر ئاڵای ئەوە کە نەتەوەی لە مەترسیی تەفرو تونا بوون رزگار دەبێ و هەبوون و ناموس و شەرەفی نەتەوەیی خۆی دەپارێزێ و دەتوانێ لە نێو سنووری دەوڵەتی ئێران دا خودموختاریی نەتەوەیی خۆی وەدەست بێنێ.

هاونیشتمانان، ئێمە بێجگە لە مافی رەواو ئینسانیی خۆمان هیچمان ناوێ. دروشمەکانی ئێمە لە بەندەکانی خوارەوە دا خولاسە کراون. بیان خوێننەوە و هەموو گەلی کورد، فەرد فەردیان تێ بگەیەنن. ئەوە دروشمەکانی ئێمەن:

١- نەتەوەی کورد لە نێوخۆی ئێران دا بۆ هەڵسووڕاندنی کارو باری مەحلیی خۆی سەربەخۆ و ئازادیی بێ و لە سنووری دەوڵەتی ئێران دا خودموختاریی خۆی وەدەست بێنێ.

٢- مافی خوێندنی بە زمانی زگماکیی خۆی هەبێ و تەواوی کاروباری ئیدارەکان بەهۆی زمانی کوردی بەڕێوە بچێ.

٣- لەسەر بناخەی قانوونی ئەساسی، ئەنجومەنی ویلایەتیی کوردستان بە زووییی هەڵبژێردرێ و بە هەموو کاروباری کۆمەڵاتی و دەوڵەتی رابگاو چاوەدێری یان بەسەر دا بکا.

٤- کاربەدەستانی دەوڵەت دەبێ بە بێ قسە لە خەڵکی ناوچەکان بن.

٥- دەبێ لەسەر ئەساسی قانوونێکی گشتی لە نێوان لادێ یی و خاوەن ملک دا رێککەوتنێک پێک بهێنرێ و دوارۆژی هەر دووڵا دابین بکرێ.

٦- حیزبی دێموکراتی کوردستان تێدەکۆشێ کە لە خەبات دا بەتایبەتی لەگەڵ نەتەوەی ئازەربایجان و کەمایەتی یەکانی تر کە لە ئازەربایجان دەژین، ئاسۆری یەکان و ئەرمەنی یەکان و هی دیکە، یەکیەتی و برایەتی یەکی تەواو پێک بهێنێ.

٧- حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ئامانجی بەرەو پێش بردنی کشتوکاڵ و بازرگانی و پەرەپێدانی فەرهەنگ و لەش ساغی و باشتر کردنی ژیانی ئابووری و مەعنەویی گەلی کورد دەست دەکا بە سوود وەرگرتن لە سامانەکانی سروشتی و کانگاکانی کوردستان و لەم رێگایەدا تێ دەکۆشێ.

٨- ئێمە دەمانەوێ تەواوی گەلەکانی ئێران هەڵی تێکۆشانی بە ئازادی یان بدرێتێ بۆ بەختەوەری پێشخستنی نیشتمانی خۆمان.

بەرنامەکە بە کوردی دەست نەکەوت بۆیە لە دەقی فارسی یەوە وەرگێڕدراوە.(د)

سەرچاوە : کتێبی چل ساڵ خەبات لە پێناو ئازادی - کورتە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

حیزبی دێموکراتی کوردستان

لە ئینسایکلۆپیدیای ئازادی ویکیپیدیاوە

لەوانەیە ئەم وتارە بۆ گەییشتن بە ناستی ستانداردی شێوازی نووسینی وتار لە ویکیپیدیادا، ویکیسازی پێویست بێت. تکایە ئەگەر دەتوانن ئەم پەڕەیە باشتر بکەن.

سەرکردە ◄ خالید عەزیزی سکرتێر

دامەزران ◄ ٢٥ ی گەلاوێژی ١٣٢٤ (دیسامبری ٢٠٠٦ دوو لەت بوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. بەیاننامەی راگەیاندنی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان – ئێران)

لقی لاوان ◄ یەکیەتیی لاوانی دێمۆکراتی رۆژهەڵاتی کوردستان http://www.lawan.com/ku/

لقی ژنان {{{لقی ژنان}}}

ئامانج ◄ وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانە

ناوچەی چالاکییەکان ◄ رۆژهەڵاتی کوردستان

ئایدۆلۆجیا ◄ نەتەوە خوازی کورد

کردەوە سەرەکییەکان ◄ لە پێناوی وەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی ئازادو دێموکراتیک، پلورالیست و دادپەروەرانەدا تێ دەکۆشێ

پەیوەندی نێودەوڵەتی ◄ باوەڕی بە ئیدەئالەکانی ئاشتی و مافی مرۆڤ و دۆستایەتیی نێوان گەلان هەیە

دروشم ◄ دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدایە

ماڵپەڕ kurdistanukurd.org کوردستانو کورد

پێرست

١- حیزبی دێموکراتی کوردستان

٢- ئامانج و پرە نسیپە بنە ڕە تییە کان

٣- رێبەرانی حدک (لە ژیان دا نەماون)

٤- کورتەیەک لە مێژووی حدک

٥- کورتەیەک لە مێژووی حدک ٥,١ بەڵگەنامەکان

حیزبی دێموکراتی کوردستان

Kurdistan Democratic Party

ناوی حیزب: "حیزبی دێموکراتی کوردستان"ە

* حیزبی دیموکراتی کوردستان (حدک)، حیزبێکی رزگاریخوازی نەتەوەیی و دێموکراتە، کە وڵاتپارێزان و ئازادیخوازانی رۆژهەڵاتی کوردستان لە ریزەکانی خۆی دا کۆ دەکاتەوە.
* حدک حیزبێکی سێکولارەو بروای بە جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی هەیە.
* حدک لە پەیوەندییەکانی خۆی لە گەڵ حیزب و رێکخراوەکان دا پەیرەوی لە پلورالیزمی سیاسی دەکا.

ئامانج و پرەنسیپە بنەڕەتییەکان

١- ئامانجی حیزبی دێموکراتی کوردستان وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانە.

٢- دروشمی ستراتیژیکی حیزبی دێموکراتی کوردستان دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدایە.

٣- حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکیەتیی داخوازانەو دادپەروەرانەی نێوان نەتەوەکانی ئێران بە بەردی بناغەی دامەزراندنی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵ دەزانێ.

٤- حیزبی دێموکراتی کوردستان لە پێناوی وەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی ئازادو دێموکراتیک، پلورالیستو دادپەروەرانەدا تێ دەکۆشێ.

٥- حیزبی دێموکراتی کوردستان باوەڕی بە ئیدەئالەکانی ئاشتیو مافی مرۆڤو دۆستایەتیی نێوان گەلان هەیە.

رێبەرانی حدک (لە ژیان دا نەماون)

قازی محەممەد ← عەبدولڕەحمان قاسملوو ← سادق شەرەفکەندی

◄کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد یا کۆمەڵەی ژ.ک ئەو رێکخراوە بوو کە پاش سێ ساڵ، بەهۆی بەرینبوونەوەی مەودای چالاکیو لە

سەروبەندی پێکهاتنی زەمینە بۆ پێکهێنانی دەسەڵاتێکی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان کە هەموو چینۆ توێژەکانی ئەو سەردەمەی کۆمەڵگەی کوردەواری لە ڕیزەکانی خۆی دا جێ بکاتەوە، جێگای خۆی دا بە حیزبی دێموکراتی کوردستان . بەم پێیە، حدک لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٦ی ئووتی ١٩٤٥ی زایینی دا بە ڕێبەرایەتیی پێشەوا قازی محەممەد ، دامەزرا. دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەر بناخەی " کۆمەڵەی ژ.ک " . بە نوختە گۆڕانێکی گرینگ لە مێژووی گەلی کورد داو بە سەردەتای قۆناخێکی نوێ لە خەباتی نەتەوەی کورد دەژمێردرێ. بەڕێبەرایەتی ئەم حیزبە بوو کە گەلی کورد بۆ یەکەم جار لە مێژووی خۆی دا توانی کۆماری کوردستان لە بەشێکی کوردستان دا پێک بهێنێ. کۆماری کوردستان بۆ یەکەم جار ستاتووی دەسەڵاتی کوردیی بە شیوەیەکی مودێرنو بە نێوەرۆکێکی دیموکراتیکەوە، نیشان دا. هەرچەند کۆماری کوردستان پاش ١١ مانگ دەسەڵاتداریی دیموکراتیک، بەهۆی هێرشی دەسەڵاتی پاشایەتیی ئەو سەردەمەی ئێرانەوە جوانەمەرگ کرا، بەڵام ئەزموونی دیموکراتیکی دەسەڵاتداری لە کۆماری کوردستان دا، بە لا پەڕەیەکی زێرینی مێژووی خەباتی سیاسیی گەلی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافە نەتەوەیی و دیموکراتیکەکانی دا دێتە ئەژمار. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ماوەی زیاتر لە ٦٧ ساڵ تەمەنی خۆیدا زۆر سەرکەوتنی گەورەی بە دەست هێناوە و تووشی نوشوستی و تێکشکانیش بووە. پێشەوا قازی محەممەد و بەشێکی دیکە لە ڕێبەرانی حدک و کۆمار لە پێناوی خەباتی رزگاریخوازانەیان دا بە فەرمانی ڕێژیمی پاشایەتیی ئێران لە سێدارە دران .ئەم حیزبە هەر لەو کاتەدا رووخانی کۆماری کوردستان و تێکشکانی راپەڕینی چەکدارانەی ٤٧ ـ ١٣٤٦ی بەخۆوە دیوەو چەند جار لە ململانەی هەڵبژاردن دا خۆی تاقی کردۆتەوەو هەموو جارێ سەرکەوتنی بەدەست هێناوە چەند جار لە دەورانی ڕێژیمی پاشایەتی و ڕێژیمی ئیسلامیی دا کەوتۆتە بەر پەلامارى پۆلیس و هێزە سەرکوتکەرەکان و بە دەیان و سەدان تێکۆشەری کەوتوونەتە زیندانەوە کە زۆربەیان حوکمی قورس و تەنانەت ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە. حیزبی دێموکراتی کوردستان زیاتر لە پێنج هەزار پێشمەرگە، کادرو ئەندامی شەهید بوون کە نیزیک ٢٥ کەسیان لە کادری ڕێبەری بووزو لە سەرووی هەموشیانەوە نیاوی سێ ڕێبەری پایەبەرز: پێشەوا قازی محەممەد و عەبدولڕەحمان قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی دەدرەوشێنەوە.

◄لە ماوەی مێژووی ئەم حیزبە دا رووداو گەلێکی گرینگ رووبان داوە وەک: بەستنی پانزدە گۆنگرە و پێکهێنانی چەند کۆنفرانس لە هەلومەرجی سەخت دا و دیاری کردنی چەند کومیتەیەک لە شەرایەتی جوراوجۆر بۆ ساخکردنەوەی سەربەخۆیی سیاسی و ڕێبازی حیزبی دێموکرات دەدێترێ.چەند جار ئینشعاب و دابران و لەتبوونی بە خۆیەوە دیوە. سەرەڕای ئەوانە دەربازبوون لە زۆربەی قەیرانەکان و تێکەڵبوونەوەی و وەسەریەک کەوتنەوەی بنەماڵەی ئەم حیزبە لایەنێکی تری جێگای ئاماژەیە کە لە ئاکامی مێژووی هابەشی تێکۆشەرانی دا ڕێبازێکی بۆ دیاری کردوون کە لە یەک جیا ناکرێنەوە. دەرکەوتنی ئەم راستیە ڕێگایەکی تری بۆ درێژەدەرانی ڕێبازی دێموکراتەکان نیشان دەدات کە هەوڵدان بۆ چارەسەری یەکجاری قەیرانی تەشکیلاتی نێو ریزەکانیانە .پێوست بە وەبیر هێنانەوەیە کە لە ٢٨ی بەفرانباری ١٣٦٦ی (١٨ی ژانویەی ١٩٨٨) دا لایەنی حیزبی دێموکراتی کوردستان (ڕێبەرایەتی شۆرشگێر) ، دوای کۆنگرەی هەشت جیا بوونەوە کە پاش ٩ ساڵ جیایی و لێک دابران لە ریزەکانی حیزبی دێموکرات سەرئەنجام بە دیداری سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران عەبدوڵلا حەسەنزادە و چەند ئەندامی دەفتەری سیاسی و کۆمیتەی ناوەندی لە گەڵ ڕێبەرایەتی شۆرشگیر لە بنکەی دەفتەری سیاسی لە قەڵاسەیدە رانیەی باشووری کوردستان سەرەتای دەستپێکردنەوەی دیالۆگ و دانیشتنەکانی هەر دوو لا بوو کە لە ١٨ی ژانوییەی ١٩٩٧ یەکیەتی و یەک پارچەیی خوی وەدەست هێنایەوە. ئەگەر چی ئەم تێکەڵبوونەوە سەری گرت و بۆ ماوەی دوو کۆنگرە بە

یەکەوە بە رێبەرایەتی عەبدوڵڵا حەسەنزادە کاریان کرد بەڵام لایەنی کەمینەی نارازی بە ئەم تێکەڵبوونەوەیە لە ناو حدکا هەر وا دژەبەر مانەوەو تا لە کۆنگرەی سێزەهەم دا زۆرێنەی کومیتەی ناوەندیان بە دەستەوە گرت و بەم جۆرە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەدوای کۆنگرەی ١٣ بە سکرتێری مستەفا هیجری بۆ ماوەی نزیک بە دوو ساڵ و نیو بە هۆی قەیرانێکی قوڵی تەشکیلاتی کە سەرانسەری قەوارەکەی هەر لە سەرێ ڕا تا خوارێ داگرتبوو و بە کردەوە کردبوویە دوولەت سەرئەنجام جارێکیتر لە ١٥ / ٩ / ١٣٨٥ ی هەتاوی (٦/ ١٢ / ٢٠٠٦ زایینی) بە ڕەسمی بوو بە دو بەش واتە : حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستان و تا ئێستا هەر دوو لای دێموکرات کۆنگرەی چواردە و پازدەهەمی خۆیان بە جیا گرتووە. خالید عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانە و حیزبەکەی باوەری قوڵی بە وەسەریەکەوتنەوەی بنەماڵەی گەورەی دێموکرات هەیەو لە ماوەی رابردوو و بە پێی بریاری کۆنگرە کە بە زۆرینەی ئەندامانی دەنگیان بۆداوە هەوڵیان بۆ لێک نزیک بوونەوە لە گەڵ هاورێیانی پێشووی خۆیان داوەو تا رادەیەکی زۆریش سەر کەوتوون.

◄حیزبی دیموکراتی کوردستان باوەرێکی قوولی بە هاوکاری و لێک نیزیک بوونەوەی نیوان هێزولایەنە سیاسیەکانی کوردستان هەیە و لە چەند ساڵی رابردوودا تێکۆشاوە هاندەری هەموو لایەنەکان بۆ دیالوگ و وتووێژی راستەوخۆ بە مەبەستی لێک نیزیک بوونەوە و گەیشتن بە یەکریزی و هاوهەنگاوی و کاری هاوبەش بێ. لە پەیامی دەقتەری سیاسی کە بە بۆنەی شەست وحەوتەمین ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەر کراوە هاتووە - : 〈 " ئێمە خۆشحالین کە هاورێیانی پێشوومان لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران دا، پاش تێپەربوونی شەش ساڵ بە سەر لەت بوونی حیزب، لەم دواییانەدا چاویان بە هەڵویستی خۆیاندا خشاندۆتەوە و لە هەڵوێستێکی تازەدا ڕایان گەیاندوە کە ئامادەن لە گەڵ ئێمە ڕاستەو خۆ بکەونە دیالۆگ و وتووێژ بۆ چارەسەری گیروگرفتەکان، ئێمە ئەم هەڵویستە نوییەی ئەوان بە هەنگاوێکی باش و دروست دەزانین و پێشوازیی لێ دەکەین، وەک زۆر جاری دیکەش ڕامان گەیاندوە، ئەوە دیالۆگ و پێکەوە دانیشتن و قەبوولی یەکتر و ڕێز گرتنی دوو لایەنەیە کە ڕێگای لێک نیزیک بوونەوە و یەکریزی خۆش دەکا . بۆ ئاگاداری بیروڕای گشتی ڕادەگەیەنین کە لە یەکەم دانیشتنیش دا کە لە نیوان سکرتیرەکانی هەر دوو لای دیموکرات لەم دواییانە، و بە دوای هەڵویستی نوێی ڕێبەری حدکا دا ، پیک هات، لە سەر ئەو پەیامە پێمان داگرتۆتەوە.[[حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ٦٧ ساڵەی دامەزرانی دا ، جارێکی دیکە پابەند بوونی خۆی بە هەڵوێستی یەکیەتیخوازانەی دووپات دەکاتەوە و هەموو هەوڵی خۆی بە کار دینێ بۆ ئەوەی هەر شانس و دەرفەتێکی لە بار بۆ گەیشتن بە یەکریزی بقۆزێتەوە." 〉 لەو ماوەیە دا بە تایبەت لە ساڵی ٢٠١٢ هەوڵێکی زۆر جیددی بۆ چارەسەری ئەم پرسە لە لایان ڕێبەرایەتی هەر دوو بەشی دێموکرات دەستی پێ کردووە چەند جارێکیش بە ڕەسمی لە بارەگای هەر دوو لا دانشتنیان هەبووە.

بەڵگەنامەکان

ماڵپەڕەکانی سەر بە حدک http://www.kurdistanukurd.com/ ڕاپۆرتی سیاسیی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی ١٥ http://www.kurdistanukurd.com/ku/balga/raporti%20siyasi.pdf بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حدک، پەسندکراوی کۆنگرەی 15 http://www.kurdistanukurd.com/ku/balga/Barnama-Peraw.pdf ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندیی حدک، بۆ

کۆنگرەی ١٤ http://www.kurdistanukurd.com/ku/balga/raporti%20kongrai%2014%20kdp.pdf بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حدک، پەسندکراوی کۆنگرەی ١٤

هێڵە گشتییەکانی http://www.kurdistanukurd.com/ku/balga/bername%20u%20asaname.k14.kdp.pdf

ڕێبازی ئێمە http://www.kurdistanukurd.com/ku/balga/hela%20gshtiyakan.pdf نامیلکەی کاروانێک لە شەهیدانی

حدک http://kdpmedia.org/more.php?id=5188 چاپەمەنی

http://www.kurdistanukurd.com/ku/blawkrawekan.php

ماڵپەڕی دەرەوەی وڵات (ئینگلیسی) http://www.kdppress.org

ماڵپەڕی دەرەوەی وڵات http://kdpmedia.org/index.php

کورد کاناڵ http://www.kurdch.tv/

شەهید http://www.shehid.com/

لاپەرە فەرمییەکانی حدک لە فەیسبووک http://kdpmedia.org/more.php?id=5412

پەیجی ڕەسمی سکرتێری گشتی حدک لە فەیسبووک(خالید عزیزی)https://www.facebook.com/khalid.azizi.1945

حدک لە یوتیوب https://www.youtube.com/channel/UCP-IcLuGWndVmH040BsKeHA

► یەکێتی ژنانی دێمۆکراتی کوردستان ► ماڵپەڕی ناوەندی یەکیەتیی لاوانی دیموکڕاتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

سەرچاوەکان سایتی کوردستان و کورد بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حدک، پەسندکراوی کۆنگرەی ١٥ سایتی شەهیدانی حدک

کورتە مێژووی٦٧ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستاننامادەکردنی ڕەحمان نەقشی

کورتە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێراننوسینی دکتور عەبدوڵڵا حەسەنزادە ئەرشیوی ڕۆژنامەی کوردستان - ماڵپەڕی گیارەنگ

بەیاننامەی کۆمیتەی ناوەندی بەبۆنەی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

هاونیشتمانە بەڕێزەکان!

خەڵکی خەباتگێڕی کوردستان!

ئەندامان، دۆستانو لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان!

٧٠ساڵ لەمەوبەر لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا (٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤) حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر دەستی ڕۆڵەی هەڵکەوتووی نەتەوەی کورد پێشەوا قازی محەممەدی نەمر دامەزرا بۆئەوەی بە شانازییەوە ئاڵای خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد لە خۆرهەڵاتی کوردستان بخاتە سەر شانی ڕۆڵەکانیو نەوە لە دوای نەوە بە دەستی کۆمەڵێک لە فیداکارترین تێکۆشەرانی ئەم بەشە لە کوردستانی بسپێرێ. لەوساوە تائێستا ئەم حیزبە سەردەرای هەموو کەندوکۆسپەکانی سەر ڕێگا، بە لێوەشاوەیی ئەرکی شۆرشگێڕانەی خۆی بە ئەنجام گەیاندووە نەیهێشتوە ئاڵای خەباتی ئەم گەلە بکەوێتە سەر زەوی.

ئەگەر بمانەوێ بۆ ڕەمزی مانەوەو بەردەوامیی ئەم حیزبە لە مەیدانی بەربەرەکانیی پڕقوربانیی تێکۆشاندا بڕوانین پێش هەموو شتێک چەند هۆی سەرەکی خۆیان دەنوێنن:

یەکەم،ئەوە کە پێشەواو هاوڕێکانی بە لێزانیو شارەزایی ئامانجەکانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانیان لە بەرنامەی حیزبی دێموکراتدا گەڵاڵە کردوە، بەجۆرێک کە پاش تێپەڕینی نزیک بە سێچارەکە سەدەش هێشتا لە هێڵە گشتییەکاندا ئامانجی هەموو چینوتوێژە نیشتمانییەکانی کۆمەڵی کوردەواریی تێدا بەدی دەکرێ.

دووەم، ئەوە کە هەر بەوهۆیەی سەرەوە حیزبی هەموو خەڵکی کوردستان بووەو هەموو جۆراوجۆرییەکانی کۆمەڵ خۆیانو ئامانجەکانیان لەم حیزبەو بەرنامەی ئەم حیزبەدا دیتۆتەوەو هەربۆیەش لە هەموو بارێکەوە لە پشتی وەستاون.

سێیەم، ئەوە کە لە درێژەی ڕێگادا ئەم حیزبە لە هەڵبژاردنی دروشمەکانی خەباتو دەستنیشانکردنی دۆستانو دوژمنانیدا وردو واقیعبین بووە. سەرەنجامیش ئەوە کە تێکۆشەرانی دێموکرات لە دژواریەکانی سەر ڕێگای خەبات نەپرینگاونەوەو "کەندوکۆسپ هەنگاوی پێ شل نەکردوون".

حیزبی ئێمە لەو ڕێبازە دوورودرێژو پڕهەورازو نشێوەدا سەرکەوتنی گەورەی تاقی کردوونەوەو نوشوستیی تاڵیشی تووش هاتوون.

گرنگترین ڕووداوی مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەی کورد (دامەزرانی کۆماری کوردستان) لەسەر دەستی ئەم حیزبە پێکهاتووەو بەناوی ئەم حیزبەوە تۆمار کراوە، لە بەرامبەردا ڕووخانی کۆشکی هیوای کوردی هاتۆتە سەر ڕێو سەری سەردارانی بەسەر سێدارەوە دیوە. چەندجار کەوتۆتە بەر هێرشی بەربڵاوی پۆلیسو بەسەدان خەباتگێڕی ڕیزەکانی کەوتوونە بەندیخانەو حوکمی زیندانی درێژخایەنزو تەنانەت ئیعدامیان بەسەردا سەپاوەو سەدانی دیکەیان پەڕیوەی هەندران بووزو ژیانی ئاوارەییان بەسەردا سەپاوە. بەو حاڵە لە یەکێک لە ڕەشترین دەورانەکانی حکوومەتی دیکتاتۆریدا گۆمێ مەندی "جزیرەی ئارام"ی حەمەڕەزاشای شکەقاندووەو بانگی "ئەی ڕەقیب هەر ماوە قەومی کوردزمان"ی بەگوێی بێ خەبەراندا داوە. چەندجار تووشی لێکدابڕان هاتووەو لەبەرامبەردا ڕووداوی وەک "وەسەریەکەوتنەوەی بنەماڵەی گەورەی حیزبی دێموکرات"ی تۆمار کردوە.

بەکورتی ئەم حیزبە سەرکەوتزو تێشکانی زۆری دیون. بەڵام نە لەسەرکەوتندا لەخۆ بایی بووەو نە لە نوشوستیدا چۆکی داداوەو تووشی بێهیوایی هاتوە، هەر سەرکەوتزو پێشکەوتنێکی کردۆتە پردەبازی سەرکەوتنێکی دیکەو لە هەر تێشکانێک دەرسێکی خەباتگێڕانەی وەرگرتوە.

گەلی ئازادیخوازی کورد!

ئەو دەسکەوتانە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ڕێڕەوی ٧٠ساڵەی ژیانی خەباتگێڕانەی خۆیدا بەدەستی هێناون، بەرهەمی ڕەنجو تێکۆشانی تەنیا کۆمەڵێکو گرووپێک نین. هەرچەند بەڕواڵەت لە بەشی زۆریاندا ڕێبەریو کادرو ئەندامو فەرماندەرو پێشمەرگە فیداکارەکان خاوەندارییان لێدەکەن، بەڵام ئەو شانازییانە بە هەوڵو هیممەتی چینوتوێژو دەستەو گرووپی جۆراوجۆری کۆمەڵی کوردەواری بەدەست هاتوون. ئەو زیندانییانە کە بەشێکی زۆر لە باشترین ساڵەکانی تەمەنیان لە چاڵەڕەشەکانی دوو ڕێژیمی پیاوکوژی پادشایەتیو ئاخوندیدا بەسەر بردوە، ئەو کەسوکارانەی شەهیدانزو زیندانییانی سیاسی کە ڕەنجی دووریو تەنانەت لەدەستدانی ئازیزانیان قبووڵ کردوە، بەڵام قەت بەچۆکدا نەهاتووزو ڕێگایان نەداوە دوژمنانی ئازادی هەست بە سەرکەوتن بکەن، ئەوانە کە یەک یان چەند ئەندامی لەشیان لە مەیدانی بەربەرەکانیی چەکدارانە یان لەژێر ئەشکەنجەدا لەدەست داوە، ئەوانە کە "لەسەر وەتەن بێوەتەن بووین"و ڕەنجی دوورووڵاتی دەچێژن بەڵام قەت لە یادو غەمی گەلو نیشتمانەکەیان غافڵ نەبوون، ئەو ژنە تێکۆشەرانە کە سەربازی بەشی خۆیان لە خەبات بەشێک لە ئەرکی خەباتگێڕانەی پیاوەکانیشیان گرتۆتە ئەستۆ، ئەو مامۆستا ئایینییە نیشتمانپەروەرانە کە لە تاڵترین ساڵەکانی زەبروزەنگدا خۆیان ئەرکی حیزبییان بەڕێوە بردووەو حوجرەو مزگەوتەکانیان کردۆتە قوتابخانەی پێگەیاندنی ڕۆڵەی بەجەرگی مەیدانی خەباتو بەکورتی هەموو ئەوانەی لە هەر ڕێگایەکەوە کۆمەگیان بە بەرەوپێشچوونی ئەم کاروانی سەروەرییە کردوە، هەرکامیان خاوەنی بەشێک لە شانازییەکانی مێژووی حیزبی دێموکراتن.

هاوڕێیانی خۆشەویست!

حیزبەکەتان حیزبی دێموکراتی کوردستان خاوەنی زۆر شێوازو نەریتی خەباتگێڕانە بووەو هەیە کە لە ڕابردوودا بوونە مایەی ڕێزو ئیعتیباری ئەم حیزبەو دڕێژەدانیان لە تێکۆشانی لەمەودواشماندا دەتوانێ کۆمەک بە چوونەسەری جێگەوپێگەی حیزبو سەرەنجام

سەرکەوتنی ڕێڕەوی خەباتە ڕەواکەی بکا:

حیزب هیچ وەخت شێوەیەکی تایبەتی لە خەباتی بە تاقەڕێگا دانەناوەو ڕێزێکی زۆری بۆ خەباتی شارستانی داناوە، تێکۆشانی فکریو سیاسیو کۆمەڵایەتی بەتایبەتی نەخشی ڕووناکبیرانی بە ئەڵقەیەکی گرنگی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان زانیوە. حیزب پێی وا بووە چووکترین پاشەکشە بە ڕێژیمی دەسەڵاتدارو بەدەستهێنانی هەر داخوازێکی خەڵک بڕینی قۆناغێک لە خەباتە دڕێژخایەنەکەمانە.

ئەم حیزبە هەمیشە باوەڕی بە چارەسەری ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کوردو تەنانەت چارەسەری هەموو گیروگرفتە ناوچەییو نێونەتەوەییەکان لەڕێگای ئاشتیخوازانەوە هەبووە. بەڵام هەرکات لەلایەن حکوومەتە سەرکوتکەرەکانەوە خەباتی چەکدارانەی بەسەردا سەپابێ قارەمانانە بەرگریی لە مافو ئازادییەکانی کورد کردوەو لەبەرامبەر زۆرو ملهوڕیدا تەسلیم نە بووە.

دەگەڵ ئەوەی هەمیشە باوەڕی بە مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ گەلی کورد هەبووە، واقیعبینانە هەلومەرجی خەباتی نەتەوەکەی خۆی هەڵسەنگاندوەو دروشمی چارەسەری مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا (خودموختاری یان فیدرالیزم)ی هەڵگرتوە.

زانیویەتی کە بۆ بەدەستهێنانی مافو ئازادییەکانی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا پێویستیی بە هاوخەباتی دەگەڵ گەلانی دیکەی ئێرانو ڕێکخراوە سیاسییەکانیان هەیەو لەو ڕێگایەدا هەوڵێکی زۆری بۆ لێکنزیکبوونەوەو تەنانەت هاوپەیمانی دەگەڵ حیزبو ڕێکخراوە سەرانسەریو ناوچەییەکانی ئێران داوە.

ئەم حیزبە هەمیشە باوەڕی بەوە هەبووە کە کورد نەتەوەیەکەو لەنێو چەند وڵاتدا دابەش کراوە. بۆیە لە هەموو دەرفەتێکدا هەوڵی هاوکاریو هاوەردی دەگەڵ بەشەکانی دیکەی کوردستانی داوەو بەتایبەتی دەگەڵ باشووری کوردستان زۆر لا پەڕەی زێڕینی مێژوویی لەو بوارەدا تۆمار کردوون.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆنەوە بایەخێکی شیاوی بە دیپلۆماسیو هەوڵی ناساندنی مەسەلەی کورد بەدنیاو ڕاکێشانی پشتیوانیی نێونەتەوەیی بۆ لای مەسەلەی کورد داوەو لەو ڕێگایەدا سەرکەوتنی باشیشی بەدەست هێناوە. لەبیرمانە کە یەکەمین کۆنفرانسی نێونەتەوەیی لەسەر مەسەلەی کورد لە پاریس بە هەوڵو تێکۆشانی ڕێبەری شەهید دوکتۆر قاسملوو پێکهاتو لەبەر ئەوەی پێش بەسترانی کۆنفرانسەکە تێرۆر کرا، ئەو کۆنفرانسە پێشکەش بە یادی وی کرا.

خەڵکی تێکۆشەری کوردستان!

ئەگەرچی لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا خۆرهەڵاتی کوردستانو بەگشتی هەموو ئێران لەژێر دەسەڵاتی دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامیدا کپو بێدەنگ دیارە. بەڵام بەدڵنیایی دەڵێین ئەم وەزعە ناتوانێ درێژخایەن بێ. ئەو هەورە ڕەشەی بەری ئاسمانی کوردستانو ئێرانی گرتوە سەرەنجام دەڕەوێو خۆری ئازادی لە ئاسۆی وڵاتەکەمان وەدەر دەکەوێ. حیزبی دێموکرات بەڵێن تازە دەکاتەوە کە بە ئیرادەیەکی پتەوترەوە ڕێگای وەدیهێنانی ئامانجەکانی ئێوە درێژە دەدا. بۆیە هیوامان ئەوەیە وەک هەمیشە پشتی بگرن، متمانەی پێبکەنو ڕێگای پێشان بدەن. ئەم قافڵەیە بە هەوڵی هەمووان دەگاتە مەنزڵو گومانیش نیە کە نەخشی بنەڕەتی بە هەوڵو هیممەتی ئێوەیە.

لە ٧٠ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا وێرای پیرۆزبایی لە هەموو خەڵکی کوردستانو دۆستانو دڵسۆزانی حیزب، سڵاوی وەفاو ئەمەگداری بۆ گیانی پاکی دامەزرێنەرو پێشەوای حیزب شەهید قازی محەممەدو هەموو هاوڕێکانی دەنێرینو بەڵێن تازە دەکەینەوە کە تاسەر بە ڕێبازەکەیان وەفادار بین.

سڵاو لەگیانی پاکی هەموو شەهیدانی کوردستانو بنەماڵە سەربەرزەکانیان.

سڵاو لە زیندانییانی سیاسی قارەمانانی بەرەنگاریو بنەماڵە فیداکارەکانیان.

سڵاو لە هەموو خەڵکی کوردستان قەڵای هەرە قایمی دێموکرات.

سەرکەوێ حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ بەجێگەیاندنی ئەرکە نیشتمانیو نەتەوەییەکانی.

کۆمیتەی ناوەندیی

حیزبی دێموکراتی کوردستان

٢٥ی گەلاوێژی ١٣٩٤ (١٦ی ئووتی ٢٠١٥)

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد

هەڵبژاردەیەک لە قسەکانی کاک خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان،

لە ڕێوڕەسمی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا

میوانانی خۆشەویست، خوشک و برایانی ئازیز!

پر بە دڵ بەخێرهاتنتان دەکەم بۆ ڕێوڕەسمی یادی حەفتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان. هەروەها پیرۆزبایی دەکەم لە سەرجەم ئەندامان و پێشمەرگەکان و لایەنگران و دۆستانی حیزبی دێموکرات، پیرۆزباییەکی زۆر تایبەتی لە کۆمەڵانی خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە بە درێژایی تەمەنی حەفتا ساڵەی حیزبی دێموکرات لە هەموو بوارەکانی ژیانیدا پشت و پەنای حیزبی دێموکرات بوون.

....جێگەی خۆیەتی هەموو لایەکمان ڕێز و پێزانینی خۆمان بۆ دامەزرێنەری حیزبی دێموکرات، ڕەئیس جەمهوری کوردستان، پێشەوای حیزبی دێموکرات، قازی محەممەد بنێرین. هەروەها لە هەمان کاتدا ئەمەگناسیی و پێزانینی خۆمان، بۆ تەواوی ئەو تێکۆشەرانەی کە لە ماوەی حەفتا ساڵدا، بەشداری ژیانی سیاسی حیزبی دێموکرات بوون، کاتی خۆی بە دامەزراندنی حیزبی دێموکرات وکۆماری کوردستان، و جوولانەوەی نەتەوایەتی کوردیان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە لوتکە گەیاند.

....فەلسەفە و دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، لە ڕۆژی یەکەمەوە دوای ماوەیەکی کورت، بە دامەزرانی کۆماری کوردستان دەریخست کە حیزبی دێموکرات بۆ ئیدارەی وڵات دروست بووە، حیزبی دێموکرات بۆیە دروست بووە لە پرۆسەی قانوونی ژیانی مەدەنی و بەهێزکردنی ئەرکە نەتەوەییەکانی خۆی لەنێو کۆمەڵگەی کوردستان، بە قانوونکردنی ماف، چارەسەری قانوونی کێشەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لەو مەجال و دەرفەتەی بۆی هەڵکەوتووە قەزیەی کورد لە ئێراندا بخاتە پرۆسەیەکی ڕێکوپێکی قانوونی ومەدەنی و، فەلسەفەی وجوودی حیزبی دێموکرات هەر بۆ ئەوە بووە.

پەیامی سیاسی حیزبی دیموکرات

حیزبی دێموکرات لە ماوەی حەفتا ساڵ ژیانیدا، هەوراز و نیشێوی زۆر بینیوە، بێگومان ئیفتخاراتی مێژوویی زۆر بووە، دەسکەوتیشی بووە و لە هەمان کاتدا، لەبەر ئەوەی جەماوەرێکی زۆر لە حیزبی دێموکراتدا بوون، ئینتزاراتێکی زۆریشی لە خۆی دروست کردووە. هەر ئەوە بووە کاتێک کۆمار دەڕووخێ، دیسان ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات و کادرو ئەندامانی حیزبی دێموکرات، تێدەکۆشن شوێنەواری کۆمار و ئەرزشەکانی کۆمار لە مەیدانی جۆراوجۆری خەباتدا بەرز ڕابگرن. بە دیفاع لە بنەما نەتەوایەتییەکانی خۆیان و بنەماکانی حیزبی دێموکرات و کۆمار هەوڵیان دا ژیانی سیاسیی ئەو حیزبە ئیدامە بدەن. خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات، لە دژی دوو حکوومەت، یەکەم حکوومەتی پەهلەوی کە کۆماری کوردستانی ڕووخاند و ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی زیندانی کرد و کوردستانی ئێرانی بەجۆرێک ئیدارە دەکرد کە مەجال و دەرفەت بۆ تێکۆشانی ئێمە نەمابوو، دەوری ٣٢ ساڵ بوو. لە ئێران، ئینقلاب دەکرێ و حکوومەتی کۆماری ئیسلامی دادەمەزرێ، هەر لەسەر بنەمای چارەسەریی ئاشتییانە و دێموکراتیک لەڕێگای وتووێژ لە کوردستانی ئێران، هەر ئەوە کە بیرۆکەی قازی محەمەد بوو لەو پەڕی دەسەڵاتی خۆیدا کە ڕەئیس جەمهوری کوردستان بوو، هەموو هەوڵ و تێکۆشانێکی ئەوە بوو کە ئەو کێشەیە لەڕێگەی گفتوگۆ و موزاکرە لەگەڵ حکوومەتی ناوەندی چارەسەر بکرێ، دیسان دوای ئینقلابی ئێران، پەیامی حیزبی دێموکرات ئەوە بوو کێشەی سیاسیی میللەتێک، مافە نەتەوایەتییەکانی میللەتێک، مافە دێموکراتیکییەکانی میللەتێک، ناکرێ لەڕێگای شەڕ و خوێنڕشتن چارەسەر بکرێ، بۆیە حیزبی دێموکرات، لەسەر ئەو بنەمایە دوای ئینقلابی [٥٧]یش هەموو هەوڵێکی خۆی دا کە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەدوای ئینقلابدا ژیانێکی ئارام و مەدەنی و دوور لە شەڕ و کێشەیان هەبێ و بۆ جارێکی دیکە دەسەڵاتی میللی و دێموکراتیکی خۆیان کە بۆ ئێمە بە میرات مابۆوە و ڕەئیس جەمهورەکەی ئێمە دایمەزراندبوو، لە کوردستانی ئێران بەرپای بکەینەوە، بەجۆرێک خەڵک لە ئیدارەی ژیانی سیاسی و مەدەنی و قانوونی خۆیان بەشدار بن. بەو جۆرە لەئارامیشدا بتوانن ژیانی کۆمەڵایەتی و ئابووری و فەرهەنگی خۆیان بەرنە پێشێ، هەروەکی ئەوە هەمیشە جەوهەری سیاسەتی حیزبی دێموکرات بووە.

بەداخەوە حکوومەتی کۆماری ئیسلامی پەیامی ئاشتی و دیموکراتیک و مافخوازانەی حیزبی دێموکرات و ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی وەرنەگرت، لەگەڵ هەیئەتی نوێنەرایەتی خەڵکی کورد لەڕێگای موزاکرە ئەو کێشەیەی چارەسەر نەکرد. بۆیە بۆ جارێکی دیکە خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێچەوانەی مەیلی خۆیان شەڕیان بەسەردا تەحمیل کرا. بۆیە جارێکی دیکە حیزبی دێموکرات و لایەنەکانی دیکە، مەجبوور بە دیفاع لە خۆیان بوونەوە. دەورێکی دیکە لە خەبات و تێکۆشان دوای ئینقلابی ئێران، بۆ حیزبی دێموکرات دەستی پێکردەوە و ئێمە موتەحەمیلی قوربانی و شەهادەتێکی زۆر بووین و فیداکارییەکی زۆریشمان هەر لەو ڕێگایە دا.

ئێمە لە ژیانی سیاسیی خۆماندا هەمیشە هەوڵمان ئەوە بووە ئەو پەیامە کە پەیامێکی سیاسیی بۆ ئیدارەی وڵات، نە تەنیا بەگوێی خەڵکی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان بگەیەنین، نەتەنیا ئێرانییەکان لە دەرەوەی کوردستان ئاگادار بکەینەوە، بەڵکە لە کۆڕ و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیشدا هەمیشە ئەو پەیامەمان داوە. هەمیشە گوتومانە ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان قسە لە ئێران و چارەسەریی داهاتووی ئێران دەکرێ، ناکرێ لە ئێران نەتەوەی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان کە کارنامەیەکی دوور و درێژ و تەجروبەیەکی درێژخایەن و ڕەنگینی لە چۆنیەتی تەعامول لەگەڵ کێشەکان و چارەسەرییەکان هەیە، لە پەراوێز بخرێ. لە پەراوێزخستنی حیزبی دێموکرات بە مەعنای لە پەراوێزخستنی ویست و داخوازییەکانی نەتەوەیەکە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە بە درێژایی حەفتا ساڵی ڕابردوو هەوڵی داوە

و بۆ ماڤەکانی خۆی خەبات دەکا. پەیامی نەتەوەیی ئێمە هەمیشە بە چۆنیەتی تەعامول لەگەڵ ئەو دەوڵەتانەی کێشەی کوردیان هەبووە، بە جۆرێک عەمەل بکەین کە لە ڕەوابیت و عیلاقاتی خۆماندا هەرگیز نەبین بە ئەسبابی کێشە بۆ پارچەکانی دیکە و هەمیشە بە ئیفتخاراتەوە دیفاع لە ڕابردووی عیلاقاتی خۆمان لەگەڵ ئەو دەوڵەتانە بکەین کە بە جۆرێک عیلاقە و پێوەندیمان لەگەڵیان هەبووە.

حیزبی دیموکرات و پێوەندیی لەگەڵ پارچەکانی دیکەی کوردستان

لە پێوەندیی لەگەڵ خەبات و تێکۆشانی پارچەکانی دیکەدا، هەروەکی بەشداری بارزانییەکان لە کۆماری کوردستان دەقیقەن ئەوە دەگەیەنێ کە لە هەر شوێنێک فورسەتێک بۆ کورد هەڵکەوێ، بەشەکانی دیکە دەتوانن لە تەواوی دەسکەوتەکانی بەهرەمەند بن، ئەو تەجروبەیە بە جۆرێک بۆ بەشەکانی دیکەش کەڵکی لێ وەربگرێ. ئێمە لەسەر ئەساسی باوەڕ بەوە کە باشترین دۆستایەتی و باشترین پشتیوانی لە پارچەکانی دیکەی کوردستان ئەوەیە کە وەک حیزبی دێموکرات لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی دیفاعیان لێ بکەین، لەنێو خۆیاندا کۆمەک بکەین بە یەکریزی و تەبایی و برایەتی و، لە عیلاقاتی خۆماندا هەمیشە کۆمەڵگەی کوردستانی ئێران وا پەروەردە بکەین لەو بوارانەی بۆیان دەگونجێ، هاوبەستەگی نەتەوەیی خۆیان لەگەڵ پارچەکانی دیکە بەجێ بگەیەنن و، هەمیشەش هەر ئەوەمان لە پارچەکانی دیکە ئینتزار هەبوە لە چۆنیەتی تەعامول لەگەڵ ڕۆژهەڵاتی کوردستان. هەرگیز ئیجازەمان بە خۆمان نەداوە لە کاروباری نێوخۆیی هیچ پارچەیەکی دیکەی کوردستان دەخالەت بکەین. پێمان وایە کوردی هەر پارچەیەک بۆ چارەسەریی گیروگرفتەکانی خۆیان پاشخانێکی دەوڵەمەند و مێژوویەکی دەوڵەمەند و بەرچاوڕوونییەکی ڕێکوپێکیان لەو بوارەدا هەیە. هەر لەو پێوەندییەدا پێوەندیی لەمێژینە و تاریخی حیزبی دێموکرات، لەگەڵ باشووری کوردستان ناکرێ ئاماژەی پێنەکرێ. لە ڕۆژی دامەزرانی کۆماری کوردستان و بەشداریی تێکۆشەرانی کوردستانی ئێراق لە کۆماری کوردستان، بناغەی دۆستایەتی و ڕەوابیت و عیلاقەیەکی نیزیک دامەزرا. بیرەوەریی ئەفسەرە کوردەکانی عێراق، لە کۆماری کوردستان، بیرەوەریی تێکۆشەرانی حیزبی دێموکرات لە سەردەمی کۆماری کوردستان بناغەی ئەو دۆستایەتییەی بەهێزتر کرد. پێوەندیی حیزبی ئێمە لەگەڵ تێکۆشەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و حیزبەکانیان دەگەڕێتەوە دەیان ساڵ پێش ئێستا. بۆیە بەشێکی زۆر لە دۆستانی ئێمە لەوانەی کە لە نزیکەوە لە خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات پشتیوانیان کردووە و لەگەڵیان بوون و کاتێک حیزبی دێموکرات لە باشووری کوردستان بووە، لە عیلاقات و دۆستایەتی خۆی لەگەڵیان دابووە، بەشێک لەوانە خەمخۆری حیزبی دێموکرات بوون و پشتیان گرتووە و لە ڕۆژەکانی تەنگانەدا بە هانای هاتوون ، جێی خۆیەتی لێرە ڕێز و سپاسی خۆمانیان بۆ بنێرین و ئەمەگناسیی خۆمانیان پێشکەش بکەین و بە ئیحترامەوە چاو لە خەبات و تێکۆشان و دۆستایەتی هەموو لایەکیان دەکەین.

مێژووی تێکۆشانی حیزب

بەشێک لە مێژووی حیزبی دێموکرات بەپێچەوانەی مەیلی ئێمە و بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە دەبێ لەنێوخۆی وڵات بێ و فەعالییەتێکی ئاشکرا و عەلەنی هەبێ، لە ژیانی سیاسیی و کۆمەڵایەتی خەڵکدا بەشدار بێ، بەداخەوە ئێمە لە تەبعید بووین. لە

مێژووی سیاسیی ئێمەدا بە غەیری سەردەمی کۆماری کوردستان و ماوەیەکی کوڕت دوای ئینقلاب، زۆربەی زۆری ژیانی ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات لە تاراوگە و تەبعید و دوورەوڵاتیدا بووە.

... لە هەمان کاتدا کە قوربانییەکی زۆری داوە، ئیفتخاراتێکی زۆری کەسب کردووە، دامەزرێنەری حیزبەکەی ئێمە، پێشەوا قازی محەمەد، دوای ڕووخانی کۆمار لە سێدارە درا، دوو ڕێبەری ئێمە دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی تیرۆر کران، سەدان کادر و هەزاران پێشمەرگەمان لەو ڕێبازەدا شەهید بووە، بەڵام هەرگیز لە خەبات و تێکۆشانی خۆمان لەپێناو بەرزراگرتنی ئەرزش و بنەماکانی حیزبی دێموکرات، نەوەستاوین. لە خەبات و تێکۆشانی خۆماندا ئەوەی لە تواناماندا بووە بە نیسبەت خەڵکی خۆمان کە ئەمەگناس بوون لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەجێمان گەیاندووە. ئەرکی نەتەوایەتی خۆمان بەرامبەر پارچەکانی دیکە جێبەجێ کردووە. لە پێوەندیی خۆماندا لەگەڵ حیزبەکانی دیکەی ئێرانی و ڕۆژهەڵاتی کوردستان و پارچەکانی دیکە هەوڵمان داوە لانیکەمی گیروگرفتمان هەبێ و هەوڵمان داوە مەسئوڵانە بجوڵێینەوە، بەڵام لە هەمان کاتدا بە موازاتی هەموو ئەو سیاسەتە دروستانە و تێکۆشان و فیداکاریی و قوربانیانە، حیزبی ئێمە لە ئیدارە نێوخۆییدا بێموشکیلە نەبووە، حیزبی ئێمە وەک حیزبێکی جەماوەری کە خەڵکێکی زۆری لەگەڵدا بووە، وەک حیزبێک کە پابەند بووە بە پرەنسیپەکانی دێموکراسی لە چوارچێوەیەتی گرتنی کۆنفرانس و کۆنگرەکانی، هەوڵی داوە ئەندامانی خۆی لە ژیانی حیزبەکەیدا بەشدار بن، هەمیشە تێکۆشاوە پرسە کۆمەڵایەتییەکان، سیاسییەکان، نەتەوەییەکان، مەسائیلی ئیستراتیژی، هەمووی ئەو شتانەی کە پەیوەندیی بە ژیانی حیزب و کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەیە، لەنێو حیزبی ئێمەدا بە گەرمی بێتە بەرباس و لێکۆڵینەوە لێکدانەوەی بۆ بکرێ.

دێموکراسی نێو حیزبی ئێمە هیوا و هومێدێکی بۆ خەڵکێکی زۆر لە ئەندامانی خۆمان و هەروەها بۆ کۆمەڵانی نێو کوردستان دروست کردبوو، تەمرینی دێموکراسیی لەنێو حیزبی ئێمەدا ئەو پەیامە بوو بۆ کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە ڕۆژێک لە ڕۆژان ئێمە ئیدارەی وڵاتی خۆمان بکەین، دەبێ لە خۆمانەوە دەست پێبکەین بۆ بەشداری پێدانی خەڵک، بۆ خوێندنەوەی خەڵک، بۆ ئەوەی عادەت بگرین چۆن جەمعێک لەگەڵ یەک کار بکا و بەیەکەوە ئیدارەی وڵات بکەین. ئەندامانی حیزبی دێموکرات بە گشتی حەقیانە ئەو گلەییە لە لە ڕێبەریی حیزبی دێموکرات بە ڕێبەرانی شەهید و ڕێبەرانی زیندووشەوە بکەن کە ئێمە لە ئیدارەی حیزبەکەی خۆمان ڕەنگە لەگەڵ یەک بە ئینساف نەبووبین، ئێمە بۆ فیداکاری دژی کۆماری ئیسلامی ئامادە بووین ڕێبەرانیشمان دانێین، ئامادە بووین زیاتر لە پێنج هەزار قوربانی بدەین، لەپێناو بەرژەوەندیی پارچەکانی دیکە لە زۆر بار گوزەشتمان بووە، لە زۆر بار بەرژەوەندیی حیزبیی خۆمان وەلاناوە، لە زۆر بار هەوڵمان داوە ددان بە جەرگی خۆماندا بگرین، هەوڵمان داوە ئەرکی نەتەوایەتی خۆمان بەجێ بگەیەنین، بەڵام لە ئیدارەی حیزبی خۆمان و بۆ حاوانەوە لەگەڵ یەکتر ڕەخنەمان لەسەرە. لە ماوەی پەنجا ساڵی ڕابردوودا زۆر بە باشی نەمانتوانیوە وا کار بکەین، حیزبی دێموکرات، لەو گیروگرفتانە نەجات بدەین. ئەوە چاوەڕوانی خەڵک بوو لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، کاتێک حیزبەکەی ئێمە کۆمار دادەمەزرێنێ و سەرۆک کۆمار دادەمەزرێنێ و سەرۆک کۆمار هەمووی چین و تۆیژەکانی کۆمەڵگەی حەقتا سال پێش ئێستای کوردستان کە بەشی زۆری نەخوێندەوار بووە، لەگەڵ یەک کۆی کردنەوە، قانوونی پێ دادەنان، ئیدارەی حکوومەتی پێدەکردن، سەری بەرز بوو لەنێو سەران لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، لە گۆڕەپانی سیاسیی ئێران، ئێمە دەبا ئەو حیزبەمان باشتر ئیدارە کردبایە، ئێمە دەبا حیزبەکەی پێشەوا قازی محەمەدمان لە ئیدامەی ژیان و کاری سیاسیی خۆمان ئەو کاروانەمان بەشێوەیەکی ڕێکوپێکتر بردبا پێشێ، گلەیی خۆمان لە خۆمان لە حزووری ئێوە، لە

حزووری خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە فیداکاری و قوربانییان بۆ ئەو حیزبە داوە، دەقیقەن بۆ ئەوەیە لە یادی حەفتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکرات، هەموو لایەکمان، کە بەشمان بەو حیزبەوە هەیە، هەموو لایەکمان کە بەیەکەوە ئیفتخاراتەکانیمان دروست کردووە، هەموو لایەکمان دیسانەکە بەیەکەوە دروستی بکەینەوە و وای ئیدارە بکەین و وای بەرینەوە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، کە چاو لە حیزبێکی یەکگرتوو بکەن و هیوا و هومێد و ئاواتەکانیان کە هیوا و هومێدی پێشەوای حیزب و ڕەئیس جەمهوری کوردستان بوو، لە گۆڕەپانی سیاسیی داهاتووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە بۆمان مەعلوم نیە لەگەڵ دەیان و سەدان سیناریۆی ناڕوون بەرەوڕووە، لەو حاڵەتەدا بەو حیزبەوە بچینە نێو ژیانی سیاسیی کۆمەڵگەی ئێران.

لەکاتێک دا یادی ٧٠ ساڵەی حیزب دەکەینەوە فرسەتەکان بۆ کورد زۆرن

ئێمە لە سەردەمێکدا یادی حەفتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکرات دەکەینەوە، کەلە ڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتەوە هەتاکو ئێستا ئاڵوگۆڕەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، لە ئێران، لە ناوچەکە، لە مەوزووعاتی پێوەندیدار بە کورد گەلێک زۆر بووە. ئەگەر کۆمار ڕووخا و هیوای کۆمار، ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات و تێکۆشەرانی حیزبی دێموکرات و خەڵک لە ماڵەکانی خۆیان و لە پارچەکانی دیکە بە خەباتی جۆراوجۆر بەردەوام ئیدامەیان دەدا، ئەگەر هەڵەبجە و ئەنفال و قەتڵوعامی کوردان لە باشووری کوردستان، ئەگەر ئینکاری کورد لە تورکیا، ئەگەر قەبوونەکردنی کورد لە سووریا، هەرگیز نەیتوانی کورد بە چۆک دابێنێ و ئێستا نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و لە هەموو پارچەکانی دیکە لەگەڵ سێناریۆیەک کە جێگای خۆشبینیە، بەڵام لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، لەو شوێنەی حیزبی دیموکراتی تێدا دامەزرا، سیاسەتی جەمهوری ئیسلامی ئەوەیە کە نەهێڵێ حیزبی دێموکرات دەنگی بێت و ڕەنگی دیار بێت و لەنێو کۆمەڵانی خەڵک ببێتەوە جێگای هیوا و هومێد. بەڵام ڕابردووی خەبات و تێکۆشانی ئێمە، شکەست و هەستانەوەکانی ئێمە، فیداکاریی و قوربانییەکانی ئێمە، کارنامەی ئێمە لە خەبات و تێکۆشاندا ئەوە دەڵێ حەفتا ساڵ خەبات و تێکۆشان کە ئێمە لەبەرامبەر حکوومەتی پەهلەوی و حکوومەتی کۆماری ئیسلامی بەچۆکدا نەهاتووین، بەو شێوەیەش هەرگیزاوهەرگیز لە داهاتوشدا بەچۆک دانایەن، ئەو حیزبە خەبات و تێکۆشانی خۆی بۆ بە ئەنجام گەیاندنی خەونەکەی پێشەوا قازی محەمەد و هەزاران تێکۆشەری ڕۆژهەلاتی کوردستان و هەزاران قوربانیی ئەو حیزبە، بەردەوام دەچێتە پێشێ و ئێمە لەو مەیدانەدا گەشبین و خۆشبینین.

حیزبی ئێمە زۆر بە باشی دەرکی بەوە کردوە کە زۆرجار فورسەت بۆ کورد هەڵکەوتووە لە مێژوودا و ئێستاش فورسەتی باش بۆ کورد هەڵکەوتووە، تەنانەت فاکتۆرەکانی ناوچەییش ناتوانن ئینکاری ئەو فورسەتە بکەن، زلهێزەکانی نێودەوڵەتیش بەجۆرێک تەعامول دەگەڵ ئەو فاکتۆرانە دەکەن کە پەیوەندییان بە کوردەوە هەیە، نەتەنیا ناتوانن ئینکاری بکەن بەڵکە بەجۆرێک دێنە نێو گەمەکە. لە کەشوهەوایەکی ئاوادا، کە ئێمە پێمان وایە بەشێک لەو فورسەتانەی بۆ کورد هەڵکەوتووە دەگەڕێتەوە سەر ئەوە، ڕێبەرانی کورد چۆن ئەو فورسەتە بقۆزنەوە. تا ئەو جێیەی پەیوەندیی بە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەیە، ئێمە بەشێک لە چارەسەرییەکەمان لەوەدا دەدی کە هەردوولای حیزبی دێموکرات بەرەو یەکگرتنەوە بچن. ئێمە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەموو هەوڵ و تێکۆشانێکی خۆمان دا، گەشبین و خۆشبین بووین، بە ئیحساسی مەسئولییەتەوە تێکۆشاین کە لە بەرەبەرەی یادی حەفتا ساڵی دامەزرانی حیزبی دێموکراتدا، موژدە و پەیامی یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکراتیش بە کۆمەڵانی خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕابگەیەنین. ئەگەر لەو بوارەدا سەرەڕای ئیحساسی مەسئولیەتێکی زۆر و خەمخۆری ئێمە و بە پەرۆشبوون بۆ داهاتووی ئەو قەزیە تا ئێستا سەرکەوتنێکمان وەدەست نەهێناوە، بەڵام دیسان

ئێمە بە هیوا و هومێدەوە کار لەسەر ئەوە دەکەین و تێدەکۆشین لە داهاتوودا یاریدەدەری یەکڕیزی کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بین، وە پەیامی یەکڕیزی بکەینە ڕێکخراوەیەکی واحید کە لە داهاتوودا بتوانێ ئەو مەسئولییەتە بەرێتە پێش.

هەلومەرجی هەستیار لەباشووری کوردستان و پەیامی ئێمە

.... لێرەدا جێی خۆیەتی ئاماژەیەک بە هەلومەرجێکی زۆر حەساسی باشووری کوردستان بکەین. ئەو دەسکەوتە کە لە باشووری کوردستان هەیە، ڕێک حەفتا ساڵ دوای دامەزرانی کۆماری کوردستان، چۆن کۆمار بوو بە قیبلەگای هیوا و هومێدی هەموو پارچەکان و بەردەو ئەوە دەچوو نموونەی حکوومەتێکی کوردی دابمەزرێنێ و لە ئیدامەی خۆیدا دەسکەوتی زۆری بەدوادا بێ، حەفتا ساڵ دوای دامەزرانی حیزبی دێموکرات، هەرێمی کوردستان یان باشووری کوردستان، دەقیقەن لەو مەوقعییەتەدایە. سەرکەوتنی ئەو دەسکەوتە لە باشووری کوردستان نەتەنیا دەسکەوتێکی گەورەیە، جێگای هیوا و هومێدە بۆ هەموو پارچەکانی کوردستان، بگرە لە نەوعی خۆی و لە ئیدامەی خۆیدا دەتوانێ کاری گەورە بکا، کە لە پرۆژەی سیاسیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست تا ئەو جێی پەیوەندی بە سەرکەوتنی کورد هەیە، بۆ جارێکی دیکە هەرگیز لە پەراوێز نەخستریتەوە. ئێمە بە دەرک کردنی ئەو وەزعییەتە حەساسەی کە لە باشووری کوردستان هاتۆتە پێشێ، تەنیا داوامان ئەوەیە حیزبەکانی نێو پەرلەمانی کوردستان، با لە گیانی خۆیان مایە دانەنێن، بەڵام تەنازول بۆ یەک بکەن، بۆوەی ئەو هەلومەرجەی لە باشووری کوردستان هاتۆتەگۆڕێ، لەدەست نەچێ. چاوەڕانی ئێمە لە یادی حەفتا ساڵەی حیزبی دێموکرات ئەوەیە کە ئەو پەیامە وا وەربگیرێ کە ئێمەش بەقەرای ئێوە لە باشووری کوردستان هیوا و هومێدمان پێی هەیە. بۆیە خوای نەخواستە زەرەر و زیان گەیاندن بەو دەسکەوتە، خەڵکی باشووری کوردستان و خەڵکی پارچەکانی دیکەش وا بە ئاسانی نایانبەخشێ. خەڵک فیداکاری کردوە تا ئەو فورسەتەی دروست کردووە. بۆیە ئەرکی ئێمە ڕێبەرانی سیاسی و کاربەدەستانی سیاسیی و موسئوولینە بە ئاوڕدانەوەیەک بەو هەموو فیداکارییە بە بەرچاوڕوونییەکی مەسئولانە، داهاتووی باشووری کوردستان دروست بکەن کە ئێمەش ئەو ئینتزارەمان هەیە.

پەیامی سیاسیی حیزبی دیموکرات بۆ خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

لە یادی حەفتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکرات پەیامی سیاسیی ئێمە بۆ خەڵک لەنێوخۆی وڵات دەقاودەق ئەو پەیامە سیاسییەی پێشەوای حیزبی دێموکرات و ڕەئیس جەمهووری کوردستانە کە ئێمە کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەپێناو جێخستنی مافەکانی خۆمان، لە هەموو بوارەکانی خەبات، لە هەموو مەیدانەکانی تێکۆشان کەڵک وەردەگرین. هەموو فورسەتەکانی دەقۆزینەوە، خەباتی ئێمە خەباتێکی فرەڕەهەندییە، کۆماری ئیسلامی ئێمەی مەجبوور بە شەڕ کرد و شەڕی بەسەر ئێمەدا تەحمیل کردو پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکرات و لایەنەکانی دیکە بە قارەمانیی خۆیان دیفاعیان لە کوردستان کرد بەڵام مەیدانی خەبات و جێبەجێکردن و جێخستنی مافەکانی نەتەوایەتی ئێمە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان زۆر بەربەرینە، هەموو تاکەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کاتێک دەتوانن باشترین ڕێز لە حیزبی دێموکرات بگرن و باشترین ڕێز لەپێشەوا قازی محەمەد بگرن، ئەوەیە کە لە هەموو بوارەکانی خەبات لەنێوخۆی وڵات بێتەفاوەت نەبن. ئێمە خەبات و چالاکیی فەعالینی مەدەنی لەنێوخۆی وڵات بەرز دەنرخێنین، بۆ هەمووی ئەو کەسانەی کە لە بوارەکانی جۆراوجۆری فەرهەنگی، ئەدەبی، قانوونی، پاراستنی ژینگەی کوردستان، دیفاع لە خاکی کوردستان، لە ڕێورەسمەکانی نەورۆز، لە هەموو مەیدانان، لە دانیشگاکان، لە هەر شوێنێک کە بۆیان دەکرێ، دیفاع لە خواست و ویستی نەتەوایەتی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکەن، پشتوانیان

لێ دەکەین. جێگای ڕاستەقینەی حیزبی دێموکرات هەر ئەوێیە و خەڵکی زۆری حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لەنێوخۆی وڵاتە. زۆرن ئەو سەبازە وناندەی کە نێویان دیار نیە و لە مەیدانەکانی جۆراوجۆردا بۆ حیزبی دێموکرات کار و خەباتیان کردووە، ئێستا ناتوانن لێرە بن و ناتوانن لە ڕێوڕەسمەکانی حیزبی دێموکراتدا ڕێزیان لێ بگرین، ئەوانە زۆرن. ئەگەر لە سەردەمی کۆماری کوردستاندا لە موکریان بوون، دواتر لە خوارەوەتر بوون. وە دوای ئینقلابی ئێران زۆرن ئەوانەی کە لە ئوستانی ئیلام، بۆ زیندووکردنەوەی هەستی نەتەوایەتیان، دەیانەوێ پردی ئێستا لەگەڵ ڕابردووی جووڵانەوەی نەتەوایەتی کورد و لەگەڵ بیرۆکەکەی قازی محەمەد و دامەزرانی حیزبی دێموکرات بەقووەت بکەن. زۆرن ئەوانە لە ئوستانی کرماشان کە بە هەست و ئیحساسی نەتەوایەتی خۆیان، بە ئاوڕدانەوە بە مێژوو و خەبات و تێکۆشانی خۆیان ئێستا پێشەنگن لەو بوارەدا، زۆرن ئەوانەی لە هەموو ئوستانەکانی کوردستان بە ئیلام و کرماشان و سنە و ورمێ، لە دەرەوەی کوردستانی ئێران لە بەشەکانی دیکە ئاوڕ وە ڕابردووی حیزبی دێموکرات و حەقتاساڵە و هەروەها یادی پێشەوا قازی محەمەد دەدەنەوە، جێگای خۆشبینی و گەشبینین بۆ داهاتووی ئێمە و بۆ داهاتووی کوردستان. بۆیە حیزبێک کە لە نێو ئەو میللەتەدا دامەزرا بێ و تنوعاتی کۆمەڵگەی کوردستان بە ژن و پیاو و بە هەموو چین و توێژەکان دروستیان کردبێ دڵنیام نەتەنیا حەقتا ساڵ بگرە چەندین حەقتا ساڵی دیکە ئەگەر لە خەبات و تێکۆشان دابێ، بەردەوام دەبێ و هەرگیز کۆڵ نادا. بۆیەش کۆڵ نادا خەڵکی ڕۆژهەلاتی کوردستان هەمیشە لە ڕۆژە سەختەکاندا لەگەل حیزبی دێموکرات بوون و لەمەوبەدواش دڵنیاین پەیامی سیاسیی حیزبی دێموکرات، لەنێوخۆی وڵاتدا بە قووەت و بەهێزتر دەکەن.

لەپێوەندیی لەگەڵ پرۆسەی ئاشتی لە تورکیە و دەسەڵاتی کورد لە ڕۆژئاوای کوردستان

.... ڕێگاچارەی کێشەی کورد لە تورکیا تەنیا بە موزاکرە و گفتوگۆ و خەباتی مەدەنی و کاری سیاسی و فەعالییەتی سیاسی دەزانین. حیزبی ئێمە هەمیشە بە پەرۆشەوە و بە ئیحساسی مەسئولییەتەوە هەوڵی داوە تێبکۆشێ، پەیامی خۆی بەو کەسانە لە تورکیە بگەیەنێ کە لایەنگری ئەو بیرۆکەن و بە کۆمەڵگەی کوردی تورکیەش بگەیەنێ کە ئەو فورسەتەی ئێستا هەڵکەوتووە، لەدەستی نەدەن. زۆری کێشا، دەیان ساڵ قوربانی و فیداکاری و زیندان و خەبات و تێکۆشان، تا ئەو فورسەتە هەڵکەوت و کورد و تورک بەوە گەیشتن کێشەکەیان لە ڕێگەی موزاکرە و گفتوگۆ چارەسەر بکەن. هیوادارین لایەنەکان بە ئیحساسی مەسئولییەتەوە بەرخورد بکەن و ڕێگا نەدەن ئەو فورسەتەی هەڵکەوتووە، تێک بچێ و جارێکی دیکە بگەڕێینەوە سەر خاڵی سیفر.

لەپێوەندیی لەگەڵ ڕۆژئاوای کوردستاندا ئەو دەسکەوتەی کە لەوێ هەیە و کورد توانیویەتی خاوەنی دەسەڵاتێکی خۆی بێ، زەمانێک ئەو دەسەڵاتە دەتوانێ لە ئیدامەی خۆیدا سەرکەوتوو بی، هەمووی کۆمەڵگەی کوردی سووریە بە ئی خۆی بزانێ، هەموو تنوعات حیزبی و سیاسی و لایەنە سیاسییەکانی کوردستانی سووریە بەیەکەوە لە ئیدارەی وڵاتدا بن. هیوادارم هەموو لایەک لەسەر وەلانانی ئەقڵییەتی ئینکار و نادیدەگرتنی لایەنەکانی دیکە زەمینە خۆش کەن بۆ موشارەکەت و ئەو موشارەکەتەش بتوانێ هیوایەکی زۆرتر بدا بە قەزیەی کورد بە گشتی.

حیزبی دیموکرات و ئوپۆزیسیۆنی ئێرانی و کوردستانی

لە پێوەندیی لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی کە حیزبی دێموکرات چارەسەری کێشەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان تا ئێستاش لە چوارچێوەی ئێراندا دەبینێ، کارنامەی حیزبی دێموکرات هەمیشە ئەوە بووە دۆست بۆ خۆی زیاد بکا، دوژمن کەم کاتەوە، هەتا ئێمە لەنێو ئێرانییە غەیرە کوردەکاندا بە هەموو بیروبۆچوونێکی جیاواز کە هەیانە، دۆست بۆ خۆمان زیاتر بکەین، مەجالی زۆرتر دروست دەکەین کە لە قەزیەی ئێمە حاڵی بن و بەم جۆرە قەزیەی ئێمە بتوانێ لە گۆڕەپانی سیاسیی ئێراندا پتر ڕەنگ بداتەوە. ئێستاش ئێمە تێدەکۆشین لەگەڵ هەموو ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی ئەوانەی کە بە جۆرێک قەزیەی ئێمە قەبووڵ دەکەن، ئێعتراف بە مەسەلەی کورد دەکەن، تێدەکۆشین ئەو تنوعاتە لە شوێنێکدا یەک بگرین کە ئاڵتەرناتیوێکی موناسیب دروست بێ بۆ ئیدارەی داهاتووی ئێران کە تێیدا بە هیچ جۆر فاکتۆری کوردی نە تەنیا ئینکار نەکرێ، بەڵکە بەشێک لە چارەسەرییەکە بێ.

لە پێوەندیی لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە دەبێ بڵێم بەداخەوە تا ئێستا ئێمە بە نەتیجەیەک نەگەیشتووین، بەڵام لە هەمان کاتدا خۆشبینم و ئێمە لە حیزبی دێموکرات بە خۆشبینییەوە چاو لە داهاتوو دەکەین. ئەودی کە تا ئێستا بەوە نەگەیشتووین بەردەیەک یام جۆرێک کۆدەنگی و لێک حاڵیبون لەگەڵ یەک دروست بکەین، بە مەعنای ئەوە نیە کە ئێمە بە خەتی کۆتایی گەیشتووین. بۆیە بۆ جارێکی دیکە ئێمە هەوڵ دەدەین لەگەڵ لایەنەکانی دیکە لەسەر پرسی هاوبەش، لەسەر دروستکردنی گوفتمانێکی واحید، یەکڕیزی و یەکدەنگی بۆ داهاتووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کار بکەین و ئەوە بە قووەت بکەین. ...

لە کۆتایی دا هیوادارم هەموو لایەکمان کۆمەک بە لێک حاڵیبوون و تەبایی و یەکڕیزی بکەین. بۆ جارێکی دامەزراندنی حیزبی دێموکرات لە هەموو ئێوە پیرۆز دەکەم و بە حورمەت و ئیحترامەوە یادی پێشەوا قازی محەمەد یەکەم ڕەئیس جەمهوری کوردستان و هەموو تێکۆشەران و فیداکارانی ڕێگای خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات لە ماوەی حەفتا ساڵدا دەکەین. هەموو لایەکتان سەرکەوتوو بن ، شەکاوە بێ ئاڵای کوردستان ، بژی کورد و کوردستان.

لە ژمارە ٦٦٢ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

وتووێژی تایبەتیی «کوردستان» لەگەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە

دیمانە: ئارەش لورستانی

ئارەش لورستانی: مامۆستا وەک یەکەم پرسیار: دەڵێن حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ ئیدارەی کۆمەڵگە و دامەزراندنی دەسەڵاتی سیاسی دامەزراوە، چۆن دەڕوانێتە ئەم بۆچوونە؟

مامۆستا عەبدوڵڵای حەسەنزادە: پێوەندیی بەوە هەیە کە مەبەست لەو قسەیە چییە. ئەگەر مەبەست ئەوە بێ کە حیزبی دێموکرات هەر بۆ ئەوە دەبێو بە کەلکی هیچی دیکە نایە، ئەمن لەگەڵی نیم. هەرچەندە شانازییە بۆ حیزبێک کە بتوانێ کۆمەڵ ئیدارە بکا. لەجێدا هەموو حیزبێکی سیاسیی جیددی بۆیە دادەمەزرێ کە ڕۆژێک لە ڕۆژان زوو یان درەنگ یان لە مەودایەکی نێونجیدا دەسەڵاتی وڵاتەکەی بە دەستەوە بگرێ و کۆمەڵەکەی بەو جۆرەی کە بۆخۆی پێی باشەو بە مەسڵەحەتی خەڵکی دەزانێ ئیدارە بکا. کەوابێ ئەمە هیچ شتێکی غەریب نییە. بەڵێ حیزبی دێموکرات بۆ ئەوەش دامەزراوە، بەڵام حیزبی دێموکرات لە ماوەی ٧٠ ساڵ تێکۆشانی خۆیدا هەمووی وەسەر یەک خەیەوە کەمتر لە ٣ ساڵ یان بڵێین کەمتر لە ٤ ساڵ ئیدارەی بەشێکی زۆر کەم لە کۆمەڵی بە دەستەوە بووە، هەم ناوچەی دەسەڵاتەکەی بەرتەسک بووە، هەم ئەو دەسەڵاتانەی بەڕێوەی بردووزو بەکاری هێناون کەم بوون، بۆ وێنە تەنانەت لە دەورانی کۆماری کوردستانیشدا کارمەندان پێوەندییان لەگەڵ تاران نەپچڕاوە، مەهاباد کە مەرکەزی کۆمار بووە نوێنەری لە مەجلیسی شورای میللیی ئێران دا هەبووە، لە دەورانەکانی دیکەدا، ڕاستە لە ساڵەکانی پاش ئینقلابدا ناوچەیەکی بەرینتر لەبەر دەستی پێشمەرگەدا بوو کە نەک هەر بە تەنیا بەڵام بەشی زۆری حیزبی دێموکرات ئیدارەی دەکرد، لەلایەکی دیکەشەوە دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی گەمارۆیەکی بێڕەحمانەی خستبووە سەری، بەڵام دیسانەکە شارەکان و کارە ڕەسمییەکان پێوەندییان هەر بە دەوڵەتەوە هەبوو، وا نییە کە حیزبی دێموکرات حاکمیەتی موتڵەقی بە دەستەوە بووبێ، کەوابێ بۆ ئەم حیزبە شانازییە کە بە کەلکی ئەوە بێ کۆمەڵ بەڕێوە بەرێ، بەڵام هەر بۆ ئەوە دروست نەبووە، دەلیلەکەشی هەر ئەوەیە کە لە ٧٠ ساڵ وەکوو گوتم ئەگەر زۆری حیساب بکەین ٤ ساڵ بەشێک لە وڵاتی ئیدارە کردوە بەڵام ٦٦ ساڵ خەباتی نهێنی و خەباتی سەخت و خەباتی چەکدارانە و شێوەکانی دیکەی خەباتی بەڕێوە بردوە.

ئارەش لورستانی: ئەگەر پێمان وابێ حیزبی دیموکراتی کوردستان، تایبەت بۆ بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی کۆمەڵگەی کوردستان دامەزراوە؛ کەواتە چالاکیی ئەو حیزبە تووشی ئیدارەگەرایی و جۆرە وشکییەکی تایبەت دەبێ و یان بووە، لە ئاکامدا ناتوانێ خۆی دەگەل هەلومەرجی ڕاستەقینە بگونجێنێ، ئەگەر ئەم لێکدانەوەیە وەک خۆی وەرگرین، ئێوەش لەسەر ئەو بڕوایەن، یان نا، ئەو حیزبە تا ئەو کاتەی کۆماری کوردستان دەڕووخێ بە گوێرەی هەلومەرج و پێداویستییەکان ئەم پێکهاتەیە وەردەگرێ؟

مامۆستا عەبدوڵڵای حەسەنزادە: پێموایە لە جوابی پرسیارەکەی دیکەشدا بە جۆرێک لە جۆران ئەوەم گوت حیزبی دێموکرات ناکرێ بڵێین بۆ ئەوە دامەزراوە، هەر ئێستا تەمەشا بکەین ئەو بەرنامە ئیدارییە کە لە بەرنامەی سیاسیی حیزبی دێموکراتدا هەیە، هەمووی بۆ هەلومەرجێکە کە مەعلوم نییە کەنگێ دێتە دی، یانی بەرنامەیەکە کە حیزبی دێموکرات دەیەوێ پاش ئەوەی تێکۆشانی رزگاریخوازانەی میللەتی کورد سەرکەوتنی بە دەست هێنا، ئەو لە کۆمەڵدا پیادە بکرێ، لە عەینی حاڵیشدا ئەگەر ورد تەماشا بکەین بەرنامەی حیزبی دێموکرات بە هیچ جۆر ئەو ئیدارەیەی نەداوە بە حیزبی دێموکرات، داویەتی بە خەڵکی کوردستان، بەڵام پێشنیاری بۆ ئەوە هەیە، ئەوجار دەبینین کە ئەو حیزبە لە بواری جۆراوجۆردا خەباتی کردووە خۆی تاقی کردۆتەوە، ئەمن پێمواید ئەوەندەی ئیمکانی هەبووە لە بواری تەشکیلاتیدا، لە بواری دیپلۆماسیدا، لە بواری تەبلیغاتیو فەرهەنگیدا، لە بواری دیپلۆماسیو سیاسیدا کەمتر لە بواری ئیدارەی کۆمەڵ چالاک نەبووە ، چونکی لە بواری ئیدارەی کۆمەڵدا عوزری هەبوو، لەبەر ئەوەی ئیمکاناتی کەم بوو، دەرفەتی کەم بوو، ئەگینا زۆری ئیشکالات هەبوو. ئەو حاکمیەتە خۆمانییە خۆشەویستە، دەنا پڕ بوو لە ئیشکالات و لە کەموکوڕی.

ئارەزو لورستانی: ئەگەر وتەکانی ئێوە بە پێوەر وەربگرین پرسیارێک دێتە گۆڕێ، ئەویش ئەوە کە؛ کەواتە بۆ کۆمەڵەی ژ-ک ١٣٢١ دادەمەزرێ، بەڵام ساڵی ١٣٢٤ دەبێ بە حیزبی دیموکراتی کوردستان؟ بەو واتایەی هاوکات دوو حیزب نەبوون، هۆکارەکەی چییە؟

مامۆستا عەبدوڵڵای حەسەنزادە: لەڕاستیدا ئەمن پێمواید ئەوم دووانە نەک هەر دوو حیزب لە پەنای یەک نەبوون، تەنانەت تەبدیلیش هەر نەبوون، یانی کۆمەڵەی «ژ-ک» لا نەچووە حیزبی دێموکرات دامەزرێ بەڵکوو کۆمەڵەی «ژ-ک» ناوی گۆڕیوە بە حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەوە لە تاریخدا سەبتە و دەتوانی مەراجعە بە ئەسناد بکەی کە دەبینی ئەوە دروستە. ئەوە کە بۆچی ئەوەی گۆڕا ڕەنگە دەلایلی زۆری هەبێ، بەڵام دەلیلێک کە ئەمن دەتوانم لێرەدا بیهێنمەوە ئەوەیە کە کۆمەڵەی «ژ-ک» وەکوو رێکخراوێکی سیرفەن ناسیۆنالیستی پێکهاتبوو، مەسەلەن لە بەشێک لە بەرنامەکانیدا دەڵێ: کۆمەڵەی «ژ-ک» لە باری فەلانەوە ئەوەیە، لەباری دینەوە ئیسلامە، دەی حیزبی جامیعەیەک کە ئیسلامی تێدایە، مەسیحیی تێدایە، یارسانی تێدایە، شیعەی تێدایە، سوننیی تێدایە، جووڵەکەی تێدایە چۆن دەبێتە حیزبێک کە بۆ بەشێکی کار دەکا، لای دیکە ڕەنگە پێمان خۆش نەبێ کە ئەو دروشمە ستراتیژییەمان هێناوەتە خوارێ، کۆمەڵەی «ژ-ک» هەر وەکوو رێکخراوەکانی پێش خۆشی، وەکوو خۆیبوون و وەکوو هیوا، داوای کوردستانی گەورەو سەربەخۆیی کوردستانی دەکرد، بەرنامەدارێژانی حیزبی دێموکرات بەو نەتیجەیە گەیشتن کە لە هەلومەرجی ئەو وەختیدا (و بەداخەوە تا ئێستاش هەر راستە) وەدیهێنانی ئەو شوعارە زۆر ناواقعییە، چارەسەری مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەدا کە کوردیان تێدا دەژی پتر ڕێی تێدەچێ، پتر بە گەرووی کۆمەڵگای ئێونەتەوەییدا دەچێ و دەتوانێ دۆست و تەڕەفداری پتر بێ بۆیە بەرنامەکەیان گۆڕی، لە پاشان ئەو بەرنامەیە کراوەیە بەڕووی هەموو چین و توێژەکاندا، کراوەیە بەڕووی ئێرانییەکاندا، کراوەیە بەڕووی بەشەکانی دیکەی کوردستاندا، تەنانەت بەڕووی دنیای دەرەوەدا، ئەوە دەگەڵ ناوێک کە سیرفەن تەئکید لەسەر کوردایەتی دەکا، تەنانەت کوردستانیشی تێدانییە، ئەوە ناخوێنێتەوە بۆیە ناوی دێموکراتیان لە جێگەی کۆمەڵەی «ژ-ک» دانا. هەرچەند دیارە ئێستاش دوو نەزەر هەیە کە ئایا «ژ-ک» کورتکراوەی ژیانەوەی کوردە یان ژیانەوەی کوردستانە، بەڵام بە هەرحاڵ ئەو ناوە دەگەڵ ئەو نێوەرۆکە زۆر سازگار نەبووە، بۆیە کە بەرنامەکەیان گۆڕیوە ناوەکەشیان گۆڕیوە.

ئارەزو لورستانی: بابەتێکی دیکەی بەرباس، ئەوەیە کە مێژووی ٥٠ ساڵی رابردووی حیزب، واتە نیو سەدەی تەمەنی حیزبی

دیموکرات، مێژووی جیابوونەوە و لەتبوون بووە، ئێوە چ دەفەرموون؟

مامۆستا عەبدوڵڵای حەسەنزادە: ئەمن پێموایە هیچ کەس نییە کە پێی وابێ ئینشعاب و لێکدابڕان شتێکی باش و دڵخوازە، بەڵام ئەوە غەدرێکی زۆرە کە بڵێین تاریخی ئەو حیزبەی ئەوەیە، لەلایەک ئەو حیزبە ٧٠ ساڵ خەباتی لە پشت سەرەو لەلایەک ئەو وەختەش کە لێک دابڕاون لە حاڵاتی زۆر ئیستسنابییدا نەبێ ئەوانەی لێک دابڕاون هەموویان لە رێی ئامانجەکانەوە تێکۆشاون، وا نەبووە لە ئامانجەکانی ئەو حیزبە لایان دابێ، پاشانیش ئەرێ زۆر جار موتتەهەم دەکرێن کە ئەوانە لەسەر مەقام و لەسەر کورسی و نازانم لەسەر پووڵ و پارە و ئەوە پێکەوە هەڵناکەن، قەت شتی وا نیە، مەسەلەن هەر ئێستا ئەوە بۆ ماوەی نۆ ساڵە حیزبی دێموکراتی یەکگرتوو بۆتە دوو حیزب، دوو حیزب بە تەواوی مەعنا، باشە لەسەر چ پارەیەک؟ لەسەر چ مەقامێک؟ ئەمن جارێکی دیکە ئەو عیبارەتە بەکار دێنمەوە، «بە هەر دوو حیزبەکان دوو میتر خاکمان نیە کە یەکێکمانی تێدا بنێژرێ»، بێجگە لەوەی ئیمتیازاتی مادییشمان نیە. کەوابێ کورسیی چی و گەزی چی و جاوی چی؟ پاشانیش دەبینین کە لەتبوونی ئەحزاب نە تایبەت بە حیزبی دێموکراتە، نە تایبەتی کوردی ئێرانە، نە مەخسووسی ئێرانییانە نە مەخسووسی کوردە، لە وڵاتانی زۆر پێشکەوتووی دنیادا حیزبەکان لەتبوونیان تێدەکەوێ، مەسەلەن ئەمن نەمدەزانی برادەری خۆمان کاک مستەفای شەڵماشی بۆی باس کردم گوتی لە هوڵەندە سێ حیزبی دێموکراتی هوڵەندەمان هەن، هەر ئێستا هەرسێکیان نوێنەریشیان لە پارلەمانیدا هەیە، لە وڵاتێکی دێموکراتیدا حیزبێکی دێموکرات ئینشعابی تێدەکەوێ، حیزبی سوسیالیستی فەرانسە لە یەکێک لە کۆنگرەکانیدا (ئێستا ڕەقەمەکەیم لەبیر نیە) لە سەرحەدی لەتبوون گەڕایەوە، پێشنهادێک کرا کە بێن سازشێک بکەن و سازشیان کرد، شتی ئاوا هەر دەبێ کەوابێ ئەمە وانیە، بە باوەڕی من ئەگەر گلەییەکی گەورە بە ڕێبەران و هەڵسوڕێنەرانی حیزبی دێموکرات واربێ بێ ئەوەیە کە پێموایە ئەو دابڕان و لێکدابڕانەش لەسەر ئەوەی پەیدا دەبێ کە زەرفیەتی پێکەوە هەڵکردن و بەرەو پێشبردنی بیرو باوەڕە جیاوازەکانیان زەعیفە، دەنا باشە حیزب بەوە پێش دەکەوێ کە بیر و باوەڕو بۆچوونی جودا جودای تێدابێ. دەنا ئەگەر بە قەولی یەکێک لە نەمران ئەگەر کەسێک گوتی قوو هەموو بڵێن قووقوو ئەوە حیزب نیە، چونکی لە حاڵەتێکی وا دا یان یەک کەس شت دەزانێ و ئەوانی دیکە هیچ نازانن، یان یەک نەفەر دەسەڵاتی هەیە و ئەوانی دیکە ناچارن پەیڕەوی بکەن، حیزبێکی وا حیزبێکی باش نیە، بەڵام ئەوە کە ناتوانن جیاوازیی بیرو باوەڕەکانیان لە چوارچێوەی ڕێکخراوێکی یەکگرتوودا بەرنە پێش، ئەوە ئینقادێکی بەجێیە کە بە هەموو حیزبێک بەتایبەتی بە ئەحزابی کوردی واریدە.

ئاردش لورستانی: حیزبی دیموکراتی بەوە تاوانبار دەکرێ کە ڕەوتی جیابوونەوەکان دوای دکتور قاسملوو دەست پێدەکا، ڕای ئێوە چییە؟ هەروەها بە بڕوای بەڕێزتان هۆکاری ئەو کێشە و ناکۆکییانە چ بووە؟

مامۆستا عەبدوڵڵای حەسەنزادە: ڕەنگە ئەو تاریخی لێکدابڕان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانیدا بەداخەوە لە ٥٠ ساڵیش کۆنتر بێ ، کۆنتر لەو دەورانەش بێ کە دوکتور قاسملوو تێیدا شەهید بووە، دوکتور قاسملوو ئەو ساڵ ١٩٨٩مین ساڵی شەهیدبوونی بوو، بەڵام ئینشعابێک کە دوای دوکتور قاسملوو بووە یەکدانەیە، لە دەورانی دوکتور قاسملوودا هەر لە قۆناغی تازەی خەبات دا پاش ئینقلاب حیزب دوو ئینشیعابی تێکەوتوون. لە کۆنگرەی ٤ و کۆنگرەی ٨، لە پێش ئەو وەختیش چەند ئینشعابێک ڕوویان داوە، تەنانەت ڕاپەڕینی ٤٦-٤٧یش کە یەکێک لە لاپەڕە زێڕینەکانی مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانە نەتیجەی ئینشیعابێک بوو، کومیتەی ناوەندی موخالیفی بوو، بەشێک لە کادرەکانی حیزب دەگەڵ ئەو حەرەکەتە بوون و ئەو حەرەکەتەیان ئیدارە کرد کە تەنیا دوو یان سێ کەسیان لە کومیتەی

ناوەندی بوون، ئەوانی دیکە هیچیان لە کومیتەی ناوەندی نەبوون، بەو حیسابە ئەمە وا نییە کە ئەو ئینشیعاباتە کە ٥٠ ساڵ لەوە پێش دروست بوون و ئەو ٥٠ ساڵە هەمووی ئەوەیە یان دوای دوکتور قاسملوویە، بەڵێ دوکتور قاسملوومان هەبوو، لە حەیاتی دوکتور قاسملوودا لە هەموویان دا ڕەنگە بەقەدەر یەک حوزووری نەبووبێ، بەڵام لەو حەیاتەی دا لانیکەم ٥ ئینشعابمان بووە، یەکێکیان هەر تەقسیمی حیزبی دێموکرات بووە، چەپ و ڕاست لە نێو خۆیدا، کە وای لێهاتوە مەسەلەن یەکێکی وەک دوکتور قاسملوو لەسەر ئەو ئینشعابە لە عێراق وەدەر دەنرێ، یەکیان سەرهەڵدانی شتێک بوو بەناوی کومیتەی ساخکەردەوە، یەکێکیان کومیتەی ئینقلابی. تەنانەت یەکێکی دیکەیان کە کەم ناوی دەبرێ پێکهاتنی «حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕێبەرایەتی کاتی»، یان بڵێین «قیادەی موەقەوەت» ئەوە پێش ڕاپەڕینی گەلانی ئێران لە حیزبی دێموکراتدا پەیدا بوو، ڕاستە کەم بوون، بەڵام جەریان بوون. کەوابێ مەسەلەکە وانیە دەلایلەکەشی وەکوو عەرزم کردی ڕەنگە زۆر شت بێ بەڵام لە دیدگای منەوە یەک شت زۆر گرنگە، ئەویش ئەوەیە کە ئێمە لەنێو میللەتی خۆمان دا نییین، ڕێبەری حیزبی دێموکرات و بەداخەوە حیزبە سیاسییەکانی دیکەی کوردی خۆرهەڵات و تەنانەت هەموو ئێرانیش لە دەرەوەی وڵاتن، نە دەرد و مەرگی خەڵکەکەی بە شێوەی مەحسووس دەبینن، نە فشاری خەڵکیان لەسەرە، ئەمن بۆیە باسی فشاری خەڵک دەکەم چونکی هێندێک دەلیلم هەیە؛ ساڵی ١٣٥٨ شەڕی ناسراو بە شەڕی ٣ مانگەمان بەسەردا تەحمیل بوو، بەدوای شەڕەکەدا شتێک بەناوی هەیئەتی نمایەندەگی خەلقی کورد یان دەستەی نوێنەرایەتیی گەلی کورد دروست بوو، بەڕاستی دەبێ ئیعتراف بکەم فشاری بژاردەکانی کۆمەڵی کوردەواری بوو ئەوەی دروست کرد، هاتن سواری سەری ڕێبەران بوون دەبێ ڕێککەون و پێکەوە کار بکەن، ئەوە بوو کە ئەو هەیئەتی نوێنەرایەتیی گەلی کوردە لە چوار جەریان، حیزبی دێموکرات و کۆمەڵە و چریکی فیدائی لقی کوردستانیان دیارە، دەگەڵ مەرحوومی مامۆستا شێخ عێزەدین دروست بوو، کەوابێ نەبوون لە نێوخۆدا مەجالێکی زیاتر دەخوڵقێنێ بۆ ئەو جۆرە شتانە، یانی بێکاریی تێدایە، نەوعێک بێکاریی تێدایە، مەسەلەیەکی مەشهووریش هەیە کە دەڵێ دەستی بەتاڵ کارگەی شەیتانە.

ئارەش لورستانی: وەک دواییین پرسیار، دەگوترێ سەد بریا حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران وێکڕا یادی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبیان کردبایەوە، بە بڕوای بەڕێزتان زەمینە بۆ ئەم کارە لەبارە؟ ئەو دوو حیزبە بە سەرنجدان بەو کەشە ڕاستەقینەیە، پێتان وایە ئەگەر یەکگرتووش بن لەو هەلومەرجەی ئێستادا چییان پێدەکرێ کە ئەمڕۆ وەک دوو حیزبی جیا ناتوانن بیکەن؟

مامۆستا عەبدوڵڵای حەسەنزادە: لە نێو کوردەواریدا شتێک هەیە دەڵێن داڕێ بریایان بۆ کەس بەری نەگرتوە، بریا وا بایە، خۆزگە وا بایە دەردێک دەرمان ناکا و بۆ کەس نابێتە نان و ئاو، ئەوە کە زەمینە موساعیدە یان موساعید نیە جوابەکەی مەعلوومە، ئەگەر زەمینەی موساعید هەبایە ئەو جێژنەیان پێکەوە دەگرت، بەڵام ئەوە کە داخوا ئەگەر ئەو دوو حیزبە ببن بە یەک حیزب چ دەکا کە ئەمڕۆ ناتوانێ بیکا، بە باوەڕی من شتێکی فەوقولعادە ناتوانێ بکا، بەڵام تەئسیرێکی یەکجار زۆری بەتایبەتی لەباری ڕەوانییەوە لەسەر خەڵک و لەسەر کۆمەڵی کوردەواری دەبێ، ئیعتباری ئەو حیزبەی کە دروست دەبێ پتر دەباتە سەرێ، خەڵک بە ئایندە خۆشبینتر دەبێ، بەڵام خۆ بۆ ئەوە پێویست ناکا کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستان حەتمەن یەکبگرنەوە، ئەمن پێم وایە بە قەولی فارسی ڕێگەی دوعامان ون کردوە، دەنا خۆ ئێستا ئیدی لە سەحنەی سیاسی کوردستانی ئێراندا تەنیا ئەو دوو حیزبە نین، ڕێکخراوی دیکەش هەن. یەکێک زیاترە، یەکێک کەمترە موناقشەی ئەوە ناکەین. بەڵام دەبێ بە هەمووانمان ئەو ئەرکانەی دەکەونە سەرشانمان وەکوو حیزبی سیاسی بە هەمووانمان جێبەجێ بکەین، ئەوە تەنیا ڕێگەیە و هاسانترین ڕێگە و عەمەلیترین ڕێگەش ئەوەیە کە

بێینە سەر موشتەرەکات، پێک بێین و پێکەوە کاری هاوبەش بکەین، ئەگینا پێداگرتن لەسەر ئەوەی حەتمەن دەبێ کۆمەڵەکان ببن بە یەک، حەتمەن دەبێ دێموکراتەکان ببن بە یەک بە باوەڕی من نامانگەیەنێتە جێیەک، چونکە بەداخەوە ئەزموونێکی ٨-٩-١٠ ساڵە ئەوەمان پێ دەڵێ تەنانەت بە نیسبەت کۆمەڵەوە ئەزموونێکی ١٥ ساڵەش، چونکی ئەوان ساڵی ٢٠٠٠ی زایینی یەکەم جار ئینشعابیان تێکەوت، بەو پێیە پێمواید یەکگرتنەکە حەتمەن تەئسیری هەیە، ئیعتباری حیزبەکەی دەباتە سەرێ، بەڵام بەڵێ گۆڕینی نەوعی لە کار و تێکۆشاندا لە حوزووردا تەنیا بە بوونەوە یەکی دوو حیزب یان بوونەیەکی سێ حیزب ڕوو نادا، زۆر ئاڵوگۆڕی دیکە لە دەوروبەرمان هەن کە تەئسیری ئێمەیان کەمتر لەسەرە، لە خاریجی ئیرادەی ئێمە ڕوو دەدەن یان ڕوویان داوە، ئەوانەش دەتوانن کاریگەر بن، ئەمن لەبارەی جەبهەشەوە زۆر جار دەڵێم ئێستا سبەینێ جەبهە پێک بێ دووسبەی لە ئێران هیچ ناگۆڕێ، بەڵام جەبهە ڕووحیەیەک و هومێدێک دەدا بە خەڵکی، ئەوەی نابێ بە کەم بگرین.

لە ژمارە ٦٦٢ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

دوای ٧٠ ساڵ

کۆیستان فتوحی

هەنگاوێکی پڕبایەخ

حیزبی دیموکراتی کوردستان بە خەباتی بێپسانەوە لە ڕێی ئازادیی و مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ نەتەوەی کورد، خاوەنی ڕابردوویەکی پڕشنگدار و زۆر شانازی و سەروەرییە. لاپەڕەکانی ئەو خەباتە پڕپەتی لە دەسکەوتی بەنرخ و نەریتی دیموکراتیانەیە کە جێگەو پێگەی ئەو حیزبەیان لە نێو کۆڕو کۆمەڵە کوردی و جیهانییەکاندا بەرێزو ئێعتبار کردوە. یەکێک لەو دەسکەوتانەی حیزبی دیموکرات هەموو کات بە بایەخەوە باسی لێدەکا، بوونی ڕێکخراوی ژنان و حوزووری ژنان بووە لە ریزەکانی خۆیدا. دامەزرانی ڕێکخراوی تایبەت بە ژنان کە یەکەم هەنگاوی لە دەورانی کۆماری کوردستاندا بە مەبەستی هێنانە مەیدان و بزواندنی ژنان لە پێناو وەدەستهێنانی مافەکانیاندا هەڵێنرایەوە، یەکێک لەو هەنگاوە گرنگ و پێشکەوتوانەیە کە واقعی کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگەی کوردستانی لەو دەورانەدا بەتایبەت لە ناوچەی موکریان گۆڕی.

ئەمڕۆ کە حیزبی دێموکرات وەک جەماوەریترین و دێرینترین حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێی ناوەتە نێو هەشتەمین دەیەی تەمەنی خۆی، لەگەڵ ئەوەی مێژوویەکی گەشاوەی تۆمار کردوە، بەدڵنیاییشەوە لە زۆر بارەوە بەرپرسیاریەتیی بۆ داهاتووی خۆشی دروست کردوە. لەپێوەندیی لەگەڵ ژنانیشدا بەهەمان شێوە چونکە لە ڕابردوودا یەکەم حیزب بووە لە کوردستان، خوێندنەوەیەکی پێشکەوتوانەی بۆ دۆخی ژنان کردوە، بەرپرسایەتیی قورسی لەوبارەیەوە دەکەوێتە سەرشان. جێی خۆیەتی لە ٧٠یەمین ساڵی تەمەنی حیزبدا ئاوڕێک لە ڕۆڵ و نەخشی ژنان لە ریزی ئەو حیزبەدا بدەینەوە و بزانین تا چەندە توانیویەتی گەشە بەم بیرۆکەیەی کۆماری کوردستان بدا. ئەگەر لەم مێژووە دوور و درێژە ورد دەبینەوە و ئاوڕێک لەو پرسە بدەینەوە، پێش هەموو شتێ ئەم پرسیارانە بەزەیندا دێن:

پێشەوا قازی محەممەد ٧٠ ساڵ لەمەوبەر بۆ هێنانە مەیدانی ژنان بۆ نێو بواری جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵایەتی، سیاسی، فەرهەنگی و هتد، سنوورە تەقلیدییەکانی کۆمەڵگەی کوردی تا ڕادەیەک بەزاند، ئایا حیزبی دیموکرات کە خاوەندارێتیی ڕێبازەکەی قازی محەممەد دەکا، توانیویەتی ئەو پرۆسەیە بەباشی بەرێتە پێشێ و بەرنامە بۆ بەشداریی ئاکتیڤانەی ژنان دابڕێژێ؟ ئایا ژنان تا چەند توانیویانە

لە نێو حیزبەکەی قازی محەممەدا رۆڵێکی ئاکتیڤ بگێڕن و کاریگەرییان لە گۆڕینی واقعی کۆمەڵایەتی و ستراکتۆری حیزبی دیموکرات هەبێ؟ وڵامی ئەم پرسیارانە دەتوانین بە چاوخشاندنێکی خێرا بە مێژووی حیزبی دیموکرات و نەخشی ژنان لەم حیزبەدا ئاسان ببینینەوە.

بەدڵنیاییەوە دامەزرانی کۆماری کوردستان و سیستمی ئیدارەی وڵات، لە لایەن ئەو کۆمارەوە کاریگەریی زۆری لەسەر ئاگا بوونەوەی کۆمەڵگەی کوردستان لەو دەورانە داناوە، بەڵام ئەگەر بێینەوە نێو قەوارەی ئەو حیزبەی بووە هۆی دامەزرانی کۆماری کوردستان، دەبینین حیزبی دیموکرات لەو بارەیەوە بە پێی پێشکەوتنەکانی کۆمەڵگە و هەلومەرجەکان، بەتایبەتی لە دوای شۆڕشی ١٣٥٧ەوە، لانیکەم لەنێو ریزەکانی خۆیدا وەک پێویست نەیتوانیوە ئەو بەرنامەیەی پێشەوا قازی محەممەد دایڕشت، بیباتە پێشێ و، ژنانیش ئەو نەخش و ڕۆڵە ئاکتیڤەی دەبوو بیگێڕن نەیانگێڕاوە.

(هێنانەبەرباسی کەمووکوورپییەکان، بەو مانایە نییە، لە بایەخ و گرنگیی ئەو کارانەی حیزبی دیموکرات لە دەیەکانی رابردوودا بەتایبەت لە دەیەتی ٦٠ی هەتاوی لە پێوەندیی لەگەڵ دیاردەکۆمەڵایەتییەکان لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا کردوونی کەم بکرێنەوە؛ کە ئەو دەورانە حیزبی دیموکرات دەسەڵاتی بەشێک لە کوردستانی بەدەستەوە بوو، زۆر کەلتووری دژە ژێردەسەڵاتی خۆیدا سڕینەوە و لە ئاگا کردنەوەی خەڵک لەسەر مافەکانیان زۆر کاری بەنرخی کردن).

بەڵام بێینەوە نێوخۆی حیزبی دیموکرات، تەنانەت لەم قۆناغەشدا حوزووری و ڕۆڵی ژن گرینگ و بەنرخ و بەندە کە دابڕاو نییە لە جیهانبینی و بیرکردنەوەی پیاوسالاری نێو کۆمەڵگە. تاکوو ئەم ساتەوەختەش حیزبی دیموکرات لەگەڵ ئەوەی لەسەر ڕێچکە و ڕێبازی کۆماری کوردستان دەڕوا، بە بیانووی جۆراوجۆر، هەوڵی نەداوە بۆ سڕینەوەی کۆدەکانی پیاوسالاری و، خۆی دەربازنەکردوە لەو قەیدوبەندانەی لەنێو کۆمەڵگەدا ماون. دیارە هیچ پاساو و بیانوویەک ئەمڕۆ ناتوانێ ئەوە لەچاوی تیژی یەکسانیخوازان و ڕۆشنبیرانی ڕاستەقینەی کۆمەڵگەی کوردستان بشارێتەوە کە حیزبێکی دیموکرات و سیکۆلارو بیرچەپ لە ئاست دۆخ و ڕۆڵی ژن لە کۆمەڵگە و لە نێو حیزبەکەدا هەڵوێست و بڕیارەکانی لە ئاستێکی شیاوی چاوەڕوانییەکاندا نەبێ.

دیارە حیزبەکانی کوردستان، ئەگەر نەڵێین هەموویان، دەتوانین بڵێین زۆربەیان بناغەیەکی پیاوسالارانەیان هەبووە و پێوەرەکانی لاوازبوون و کۆیلەبوونی ژنیان تێدا بەهێز بووە. بۆیە زۆر لەو ژنانەی ڕوویان لە حیزبەکان کردوە، نەبوونەتە شەپۆلێکی ڕزگاریدەری «خود» لەدەست کۆت و بەندەکانی پیاوسالاری و تێکدانی ساختاری پیاومەزنی لەنێو کۆمەڵگە و نێو حیزبدا.

ئاکتیڤ بوونی ژنان و ڕۆڵ و کارکردنیان لە هەر حیزبێکدا پێویستی بە باوەڕێکی قووڵی یەکسانیخوازی هەیە و نابێ تەنیا وەک دروشمێک لێی بڕوانرێ. ئەوە پیادەکردن و چەسپاندنی خەونی کۆمەڵگەیەکی ئازاد و پێشکەوتووە کە حیزبێکی سیکۆلار، دیموکرات و پێشڕەو گرنکە بەرپرسیارانە کاری بۆ بکات. قسەکردن لە مافی وەک یەک بۆ ژن و پیاو، شەڕی گۆڕینی عەقڵی دەوێ، شەڕێک کە بە فکر دەکرێ. گۆڕینی دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەدا، یان ڕۆڵی ژنان لە هەرحیزبێکدا بەبێ ڕەخنەی زۆر جیددی لە نەریتە کۆمەڵایەتییە پیاوسالارییەکان و بەزاندنی سنوورە تەقلیدییەکان کە بڕوابەخۆیی لەژنان دەستێنێتەوە، مەحاڵە بێتە دی. هیچ ئاڵوگۆڕێکیش بەتەنیا بە دانی دروشم و دانانی قانوون و بڕیار وەدیی نایە .

پەسندکراوەکانی حیزبی دێموکرات

ئەگەر چاو لە بڕیارات و پەسندکراوەکانی حیزبی دیموکرات لە پێوەندیی لەگەڵ یەکسانی و مافی ئەرکی ژنانداا بکەین، کە بەرهەمی فکر و بیری کەسایەتییە رۆشنبیرەکانی حیزبە،کەمترین رەخنەی لەسەرە، بەڵام بۆ چەسپاندن و بەکەلتوور کردنی بڕیار و پەسندکراوەکان کاری جیددی و بایەخی شیاوی خۆی دەوێ. ئەگەر کەلتووری پیاوسالاری و نەریتیی کۆمەڵگەی کوردستان لە رابردوودا کاری کردۆتە سەر گەشە نەکردن و ئاستی رۆشنبیریی لە کۆمەڵگەدا و بە تایبەتی لەسەر ژنان، لە دەورانەکانی دوایی‌دا لە نێو ساختاری حیزبدا ئەو پەروەردە و ئەو ئیرادە راستەقینەیە بەو رادەیە نەبووە بۆ گەشە و سەرخستنی ئەو پرۆسەیەی لە پەسەندکراوەکانی حیزبدا هەبوون. یانی پەروەردەی فکری تاکەکان لەلایەن دەسەڵاتی سیاسیی حیزبەوە، لەگەڵ بڕیارو پەسەندکراوەکان هەماهەنگ نەبووە. باوەڕ بە یەکسانی و هاوسەنگکردنەوەی نێوان مرۆڤەکان دەبێ لە گرنگیدان بە پەروەردە و بارهێنانی ئینسانەکان‌دا بۆی بگەڕێین، کە حیزب لە موناسباتی نێوخۆیی‌دا بەوشێوەیە گرنگی بە پەروەردەیەکی پێشکەوتوانە و یەکسانیخوزانە نەداوە کە گۆڕانێکی قووڵ لە نێو ریزەکانی خۆی‌دا دروست بکا. ڕێبەرانی سیاسیی حیزبی دیموکرات هەمووکات ئەم قسەیان دووپات و چەندپات کردۆتەوە کە بە هۆی ئەو هەلومەرجە تایبەتییە، واتە شەڕی چەکداری و هەلومەرجی سیاسیی کوردستان، حیزب نەیتوانیوە ئامانجەکانی خۆی لە بارەی دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەدا پیادە بکا! بەڵام ئایا ئەم قسانە تاکەی دەتوانێ قەناعەت بە نەسلی ئەمڕۆ و سبەینێی ڕۆژهەڵات بێنێ؟

ڕێبەریی حیزب وەک ئۆرگانیزمێک، سەردەمیانە شەڕی لەگەڵ کۆی ئەو کەلتوورەی ژن وەک بوونەوەرێکی لاواز نیشان دەدا، نەکردوە. هەربۆیە تاکوو ئەم ساڵانەی دواییش بوونی ژن لە مەیدانی خەباتی سیاسی و پێشمەرگایەتی‌دا لە نێو رای گشتیی خەڵکی کوردستان و تەنانەت بۆ زۆر لە تاکەکانی نێو حیزبیش بە زەحمەت قەبووڵ کراوە، ئەگەر قەبووڵیش کرابێ، چاوێکی بەکەمبینی هەر لەگەڵ بووە. بۆیە دەبینین ئێستاش پاش ئەم هەموو ساڵە دوای بڕیارەکەی پێشەوا قازی محەممەد سەرکۆماری کوردستان، بۆ هاندانی ژنان بۆ نێو مەیدانی خەبات و سیاسەت و بە نیسبەتی ئەو ئاڵوگۆڕەی لە ئێستای کۆمەڵگەی کوردستان‌دا دروست بووە و ئەو و موشارکەتەی ژنان لە بواره جۆراوجۆرەکان‌دا هەیانە، لانی کەم لە ریزەکانی حیزبی دیموکرات‌دا بە بەراورد لەگەڵ گۆڕان و پێشکەوتنەکان، ئەو بەشداریی و موشارەکەتە نابینرێ و ژن نەیتوانیوە ڕۆڵێکی کاریگەر و کلیدی لە ژیانی سیاسیی حیزب دا هەبێ. ڕێژەی کەمیی ژن لە ریزەکانی حیزبی دێموکرات و لە ئاستی بڕیاردان دا، دەرخەری ئەم بۆچوونەیە.

ڕاستە هەمووکات ژنان وەک پشتیوانانی سەرەکی و بە توانای خەباتی مافخوازانەی بزووتنەوەی کورد ناسێندراون، بەڵام لە کردەوەدا ئەم پشتیوانانە، لەنێو ساختاری حیزبی دیموکرات‌دا زۆرتر وەک هێزێکی پاشکۆ ولاواز دیارن، تا ئێستاش ئەو هێزەیان نیە لانیکەم بتوانن خۆیان لەم پاشکۆیەتییە بێننەدەر. جگە لەوەی بە کردەوە سەرەڕای هەموو کەندوکۆسپەکان ژنان لە بزووتنەوەدا بەشدار بوون و جگە لەوەی لە مانفیستی حیزبێش‌دا هاوسەنگی دەبینرێ، بەڵام لە کردەوەدا لە ساختاری حیزبدا ناهاوسەنگییەکی زۆر دەبینرێ. چونکە هێزی بەڕێوەبەر، بڕیاردەر و پەروەردەکاری حیزب نەک هەر پیاوان بوون، بەڵکوو زۆریان لەو پیاوانە بوون کە ئەم ڕێفۆرمەیان لەخۆیان‌دا دروست نەکردوە، یان ئەو کەلتوورەیان لەخۆیان‌دا نەسڕیوەتەوە، کەلتوورێک کە ژن بە مرۆڤێکی لاوازتر لە پیاو دەبینێ. هەمیشە وەک هێزێکی پشتیوان چاو لە ژن کراوە، نەک وەک هێزێکی لەمەیدان.

بێگومان ئەم مەسەلەیە پێویستیی بە خەسارناسییەکی ورد و لێکۆڵینەوە و دەرئەنجامی ئامارێکی زۆر هەیە، بەڵام هەر بەچاوخشاندنێکی سەرپێیی، دەردەکەوێ ژنان لەچاو پیاوان دەرسەدێکی زۆر کەم لە بەرپرسایەتییەکلیدییەکانیان هەبووە. دیارە حاشای لێناکرێ ئەمە بەشێکی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە هەر ئەسڵ دا ڕێژەی ژن لە حیزبی دیموکراتدا بە هۆی ئەو تێڕوانینە زاڵەی لەکۆمەڵگەدا بەرانبەر بە ژن هەبووە کەم بووە. ئەوە خۆی باسێکی تایبەتی هەڵ دەگرێ. ئەوەی دیکەشی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هۆکارانەی لە سەرەوە باس کران. بەڵام

قسە لەو ژنانەیە کە رووبان لە ریزی حیزبی دیموکرات کردوە و قسە لەو ڕێکخراوەیە کە حیزبی دیموکرات دایمەزراند، بۆ نەیانتوانی مێژوویەکی جیاوازتر لەوەی ئێستا دروست بکەن؟

ژنانیش لەم هەڵسەنگاندن و ڕەخنانە بەدەر نین

ژن خۆی لە خوڵقاندنی دۆخێک کە لە کۆمەڵگەدا بەسەریدا سەپاوە کاریگەری زۆری هەبووە. خۆی قەبووڵی ئەو باڵادەستییەی پیاوی کردوە، خۆی ئەم هەڵاوردنانەی قەبووڵ کردوە. لە ڕاستیدا هیچ هێزێک ئاسان واز لە دەسەڵاتی خۆی ناهێنێ یان دابەشی ناکات، پیاو ئەو هێزەیە کە بەردەوام بۆ مانەوەی هێز و دەسەڵاتی خۆی لە بەربەرەکانی و ململانێدا بووە. پیاو لەنێو کۆمەڵگەی کوردستان بە ئەحزابەکانیشیەوە هەر کاتێک ویستبێتی واز لەبەشێک لە دەسەڵاتەکەی بێنێ، بەدڵنیاییەوە ناچار کراوە. لە حیزبی کوردیدا ژن ئەو ئیرادە بەهێزەی لەخۆی نیشان نەداوە کە ئەم مۆدێلە هەر پیاو فەرماندە و بەرپرس و ڕێبەری و سکرتێر بێ، بگۆڕێ. هەرچەند لەمەشیان دا ژنی کورد تاوانباری سەرەکی نیە.

گۆڕێنی ئەم دۆخە پەروەردەیەکی ستراتیژی دەویست بۆ پێگەیاندنی مرۆڤی یەکسانیخواز بۆ هاوسەنگ کردن و بۆ ئەوەی ئیرادە و هێزی دەروونی بە ژن ببەخشرێتەوە و ئەم ترسەی لە نێو بنەماڵە و کۆمەڵگەدا لەگەڵی بووە و هەر لەمنداڵییەوە فرچکی پێگرتوە، بتوانێ لەخۆیدا بسرێتەوە. مرۆڤێک بڕوابەخۆیی و ئەو هێزە دەروونییەی نەبێ، ناتوانێ ئەو کۆسپانەی دێنەسەر ڕێی لەگەڵیان ڕووبەڕوو بێتەوە و لایانبەرێ.

دروستکردنی هاوسەنگی پێویستی بە ڕێژەی زۆری ژنی ئازا، ئاگا و بە ئیرادە و بە پیاوی بەرابەریخواز هەبووە کە بەداخەوە لە حیزبی کوردی و ڕێکخراوی ژنانی کورددا تاکوو ئەمڕۆش لەو بارەیەوە ئەم هێزە دروست نەبووە کە ئەو هاوسەنگییە دروست بکا و ساختارە پیاوسالارە و بگۆڕێ. دیارە ژنی بەهێز، بڕوا بەخۆ، ئاگا و پیاوی یەکسانیخوازی ڕاستەقینە، زەمینەی کۆمەڵایەتی پێشکەوتووی پێویستە. بنیاتنانی داهاتوویەکی جیاواز لە ئێستامان پێویستمان بەو زەمینەیە و بە خەباتێکی فکری ژنان و پیاوانی یەکسانیخواز لە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستاندا هەیە. بەتایبەتی ئەم بەرپرسیارەتییە لە حیزبی دیموکراتدا بەشێکی زۆری دەکەوێتە سەر شانی خودی ژنان و ڕێکخراوی یەکیەتیی ژنانی دیموکراتی کوردستان کە ئەم حیزبە دایمەزراندوە. بەو هیوایە لە هەشتەمین دەیەی ژیانی حیزبدا قۆناغیکی نوێ لەم خەباتە دەست پێ بکرێ.

لە ژمارە ٦٦٢ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دێموکرات و سپاردنی دەسەڵاتی بەرێوەبەری بە شوراکان

عومەر باڵەکی

حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە باوەری قووڵی بە دەسەڵاتداریەتی خەڵک هەبووە و هەموو کات داواکاری ئەوە بوو کە خەڵک دەبێ ئیدارەی وڵاتی خۆیان بکەن. ئەو باوەرە لە ماوەی ٧٠ ساڵی ڕابردوودا لە شوعار وکار و کردەوەکانی حیزبی دێموکرات دارەنگی داوەتەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان دوای دامەزران و کار کردن بۆ پێشکەوتنی کۆمەڵگای کوردستان و زەمینەخۆش کردن بۆ ڕاگەیاندنی کۆمار لە ڕۆژی ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ شەرعیەتی بە دەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی و بەڕێوەبەری ناوچەی ژێر دەسەڵاتی دوارۆژی کۆماری لە کۆبوونەوەیەکی ٢٠هەزار کەسی لە خەڵک وەردەگرێ و خەڵک لەو کۆبوونەوەدا چاوەڕوانی خۆی لە حیزبی دیموکرات لە ٦ خاڵ دا گەاڵە دەکا و ڕووبەڕووی کومیتەی ناوەندی حیزب دەکاتەوە و ئیفتخار دەکا کە حیزب جێبەجێیان بکا و ئەوەی لەو نووسینەدا مەبەستمانە ئیشارەی پێ بکەین خاڵی ٢ی ئەو ڕاگەیاندراوەیە کە باس لە دامەزرانی مەجلیسی شورا دەکا و داوا دەکا بۆ ئەو مەبەستە بەستێنی هەڵبژاردن لە نێو کۆمەڵگادا لە الیەن حیزبەوە ئامادە بکرێ. بەاڵم بە داخەوە تەمەنی کۆمار ئەوەندە کەم بوو کە نەیتوانی ئەو هەل و بەستێنە بۆ هەڵبژاردنی مەجلیسی شورا لە نێو خەڵک دا بڕەخسێنێ.

دوای ڕووخانی کۆمار حیزبی دێموکرات کەوتە قۆناغێکی دیکەی خەبات بەاڵم قەت لەو باوەڕەی خۆی پاشگەز نەبۆوە و هەمووکات و پێ بە پێی خەبات بۆئازادی کاری بۆهاتنەدی ئەومەبەستەش کردووە و کاتێک ساڵی ٥٧ی هەتاوی بە هۆی ڕووخانی نیزامی پاشایەتی، حیزبی دێموکراتی کوردستان توانی خەباتی ئاشکرای خۆی دەست پێ بکاتەوە و خەڵک بە لێشاو ڕوویان لە حیزب کرد و لە ڕوانگە و بیری خەڵک دا حیزب هەمان دەسەڵاتداری سەردەمی کۆمار بوو و چاوەڕوانیان لە حیزب بوو کە دەبێ بۆ بەڕێوەبەری وڵات جێگاو وەزیفەی دەسەڵات و حاکمیەت بگرێتەوە. بۆیە بۆ چارەسەری گیروگرفتی ڕۆژانەی خۆیان، ئابووری و کۆمەاڵیەتی ڕوویان لە بنکەو دەفتەرو شوێنی کاری حیزب دەکرد و ئەوە ببووە هۆی ئەوە کە بەشێک لە وزە و توانای کادر و پێشمەرگەو ئەندامە چاالکەکانی حیزب لەخزمەت چارەسەرکردنی گیروگرفتی خەڵک دابێ. ئەوە لە ڕاپۆرتی کومیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرە چوار بەڕوونی دەنگی داوەتەوە ولەگەل ئەوەداوەک گرفت بۆکاری حیزب باسی دەکا، بەاڵم بۆچارەسەری وگرینگیدان بەمەسەلەکە باس لە پێویستی دامەزراندنی شوراکان دەکا. «داوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەالنی ئێران، زۆربەی خەڵک بە تایبەتی خەڵکی گوندنشین بۆ چارەسەری گیروگرفتی ڕۆژانەیان ڕوو لە ڕێکخراوەکانی حیزب دەکەن و ئەوە خۆی دەخەری باوەڕەنەبوونی خەڵک بە حیزبە و ئێمە دەبێ ڕێز بۆ ئەو باوەڕەنە بوونە دابنێین، بەاڵم الیەنی خراپێشی بۆ تەشکیالتی حیزبی ئێمە هەیە ئەویش ڕێکخراوەکانی حیزبی بوون بە جۆرێک لە ئیدارەی دەوڵەتی و لە ئاکام دا ڕێکخراوەکانی حیزبی ئێمە ناتوانن چارەسەری گیر وگرفتی خەڵک بکەن چونکە ئیمکانات پێویستمان لە بەردەست دا نییە لەالیەکی دیکەوە لە بەڕێوەبردنی ئەرک و پێ سپێردەراوی حیزبی وە داوا دەکەن ...، بۆ چارەسەری ئەو گرفتە دەبێ کارەکانی ڕۆژانە و ئابووری خەڵک بدرێتە دەستی شوراکان هەر بۆیە لە ئێستا دا پێک هێنانی شورا لە گوندەکان و شارەکانی کوردستان یەکێک لە ئەرکە گرینگەکانی سیاسی ئێمەیە.»

بە داخەوە داسەپاندنی شەڕ لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە بە سەر کوردستان ئەو فورسەت و هەلەی نەدا کەهەر ئەوکات خەڵکی کوردستان لە ڕێگای هەڵبژاردنێکی دێموکراتیکەوە نوێنەرانی خۆیان هەڵبژێرن و لە ڕێگای شوراکانەوە کوردستان بەڕێوە بچێ. بەڵام دیسان حیزبی دێموکراتی دەستی لەسەر دەست دانەناو لە کۆبوونەوەی بەرینی کومیتەی ناوەندی ١٣ / ٤ / ١٣٦٠ بڕیاری دا پێشنیار بکرێ هەتا ئاخری پاییزی ١٣٦٠ لە هەموو گوند و ناوچە و شاروشارستانی رزگارکراوی کوردستانی ئێران دا شوراکانی خەڵکی هەڵبژێردرێن و هەر بۆ ئەو مەبەستە گەڵاڵەیەکی لە ژێر ناوی «گەڵاڵەی شوراکان» پەسەند کرد و لە پێشەکی گەڵاڵەکە دا ئیشارەی بە پێویستی بوونی شوراکان کردوە و دەنووسێ: «لە هەلومەرجی ئەمڕۆی کوردستان کە هەموو مافی ڕەوای خەڵکی کوردستان لە لایەن حکوومەتی کۆنەپەرستەوە پێ شێل کراوە و جگە لە داسەپاندنی شەڕی ماڵوێرانگەر، گەمارۆی ئابووری داخستنی ئیدارەکان و تەنانەت دەرمانگا و نەخۆشخانەو فێرگەکان، دەرەتانی ژینی لەگەڵی ئێمە بریوە پێویستە بۆ بەڕێوەبردنی کار و باری ناوخۆیی و کۆمەڵایەتی لە ڕێگای دامەزراندنی شوراکانی گەل بە کردوە خەڵکی کوردستان چارەنوسی خۆی بە دستەوە بگرێ و جارێکی تر بۆ گەلانی ئێران و جیهان دەری خا، کە ئازادیخواز، پێشکەوتوو، شۆرشگێرە و دەتوانی لە ڕەشترین ڕۆژگاریشدا هەمووکەند وکۆسپی ژیان لادا و بەسەر چارەنووسی خۆی دا زاڵ بێ»گەڵاڵەی شوراکان لە سەرەتایەک و ٧ بەش و ٢٢ خاڵ پێک هاتووە کە باسی لە شتە گشتییەکان، مەرجەکان بۆ هەڵبژاردن و هەڵبژێران، ڕادەی سەلاحیەت و ئەرکی شوراکان، داهات و دەرکەوتی شوراکان و هێزی ئیجرایی شوراکان دەکا.

دوای پەسەند کردنی ئەو گەڵاڵەیە لەلایەن کومیتەی ناوەندی حیزبەوە لە زۆربەی گوند و ناوچەکانی لە ژێر دەسەڵاتی هێزی پێشمەرگە کە بەناوچەی ئازادکراو ناودێر کرابوون هەڵبژادنی شوراکان بەڕێوە چووە بە کردەوە شوراکان کار و باری ڕۆژانە کۆمەڵایەتی و ئابووری خەڵکیان گرتە دەست و بۆ کاری ئیجرایی هێزی پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتیان لە ئەختیار دا بوو هەتاپێک هێنانی هێزێک کە لە ئیختیاری شووراکان دابێ، لە تێبینی خاڵی ٢٢ لە بەشی حەوتەم گەڵاڵەکە داهاتووە: «تا پیک هاتنی ئەو هێزە پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە سەر داخوازی شوراکان ئەو ئەرکە بە جێ دێنن.» بەڵام هێرشە یەک لە دوای یەکەکانی کۆماری ئیسلامی دەرفەتی ئارامی بە کوردستانی نەدا و حیزبی دێموکراتی و هێزی پێشمەرگە تاکتیکی شەڕیان گۆری و بەرە و قۆناغی پارتیزانی شەڕیان گواستەوە. بەڵام بەو حاڵەش شوراکان کارایی خۆیان هەر بوو ئەوەتا لە ڕاپۆرتی کومیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی ٦ بەو شێوەیە باس لە گرینگی شوراکان و پێویستی پێشتگیریان لە لایەن هێزی پێشمەرگەوە دەکا:

«لە ناوچە ئازاد کراوەکان، شوراکان هەر وا درێژە بە کارە کۆمەڵایەتییەکان خۆیان دەدەن لە زۆربەی گوندەکانی نیوە ئازاد و تەنانەت لە هێندێک لە گوندە داگیرکەراوەکانیش، شورا هەڵبژێردەراوەکانی خەڵک هەر لە جێی خۆیانن و پشتگیری و بە هێزیکردنی شۆرا هەڵبژێردەراوەکان بێ شک لە پێویستە گرینگەکانە لە لایەن حیزب و بە تایبەتی لە لایەن هێزی پێشمەرگەوە، چونکە شوراکان کۆسپێکی گەورەن لە سەر ڕێگای حاکمیەتی کۆماری ئیسلامی و هەم وەک پێگەیەک دێنە ئەژمار کە حیزبی ئێمە دەتوانی پشتیان پێ ببەستی.» شک لەوە دا نییە ئەگەر شەڕی داسەپاو و دیکتاتۆری و ملهوری کۆماری ئیسلامی ئەو مەجال و دەرفەتەی بۆ حیزبی دێموکرات هێشتباوە، حیزبی دیموکرات هەروەکی بە کردەوە سەلماندبووی پشتی ئەو باوەڕی خۆی دەگرت وسیستمی بەڕێوەبردنی وڵات لە لایەن شوراکانەوە دەکرد بە ئەمری واقع. بێگومان باوەڕ بە دەسەڵاتی خەڵک و ڕێکخستنی گەڵاڵە و یاسا و هەڵبژاردنی شوراکان دەسکەوتێکی بە نرخە لە مێژووی ٧٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا.

سەرچاوە : ڕۆژنامەی "کوردستان" ژمارە ٦٦٢ / سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی: ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

گەلاوێژ و مێژووی نوێمان

قادر وریا

مانگی گەلاوێژ، هەم وەبیرهێنەرەوەی گرنگترینو خۆشترین رووداوە لە مێژووی نوێو هاوچەرخی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا، هەم گەلەکەمانو خەڵکی ئێران دەخاتەوە یادی چەند رووداوی تاڵو خوێناوی.

گەلاوێژ، ئەو مانگەیە کە کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد»ژ. ک» (١٩٤٢) و حیزبی دیموکراتی کوردستانی تیدا دامەزراوە (١٩٤٥). ئەم دوو رووداوە هەر کامێکیان لە مێژووی گەلی کورد دا، جێگاو شوێنی خۆیان هەیە. یەکەمیان، رووداوێکی گرنگ بوو، چونکە یەکەم ئەزموونی خەڵکی کوردستان لەو بەشەی نیشتمانەکەیان لە پێکهێنانی رێکخراوو کۆمەڵەی سیاسیو خەباتگێڕو نیشتمانپەروەر دابوو و، توانی ببێ بە دەسمایەو بنچینە بۆ دامەزرانی حیزبێکی سیاسیو سەردەمیانە. بۆ گرنگیی دووهەم رووداویش هەر ئەوەندە بەسە بڵێین وەرچەرخانێکی لە ژیانی سیاسیی بەشێکی گەورە لە نەتەوەی کورد دا خوڵقاندو خەباتی نەتەوایەتیو ئازادیخوازانەی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی خستە سەر ڕێڕەوێکی نەپساوە، پێشکەوتنخوازانەو مۆدێرنو، بوو بە سەرچاوەو هەوێنی رووداوو ئاڵوگۆڕی سیاسیی گرنگو مێژوویی لە ژیانی میللەتێک دا.

بەڵام گەلاوێژ بیرخەرەوەی هێندێک رووداوی تاڵو خوێناوییشە، کە لە هەمووانیان گرنگتر ئەو رووداوانەن کە هەر دووکیان ڕاست لە ٢٨ی ئەم مانگەدا، ڕوویان دا. یەکەمیان کودێتای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ی ڕێژیمی پەهلەوی لە دژی حکوومەتی نیشتمانیی دوکتور موسەددیق، کە بووە هۆی لەسەرکارلاچوونی موسەددیقو، شکانو پاشەکشەی بزووتنەوەی نیشتمانی لە سەرانسەری ئێراندا. دووهەم، ڕاگەیاندنی فەرمان یا فتوای جیهاد لە دژی گەلی کورد لە لایەن خومەینییەوە لە ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨دا! بەڵێ لە ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨دا، خومەینی ڕێبەرو بنیاتنەری کۆماری ئیسلامیی ئێران، کە شێلگیریو خۆڕاگریی خەڵکی کوردستان لە سەر داواکردنی ئازادیو مافە نەتەوایەتییەکانیان، تووڕەو هەراسانی کردبوو، «فەرمانی جیهادی لە دژی خەڵکی کوردستان دەرکردو فەرمانی بە »فتوای سەگانە» (*)دا بە هەموو هێزو توانایانەوە هێرش بەرنە سەر کوردستانو بە فڕۆکەو هێلیکۆپتێر پردێکی هەوایی بۆ نێو کوردستان سازبکەن، لە ماوەی ٢٤ سەعات دا بیگرنو بۆخۆشی فەرماندەیی هێزە چەکدارەکانی بەدەستەوە گرت».

خومەینی بۆ جێبەجێ کردنی فتوا بەدناوەکەی خۆی چەندین مۆرەی جینایەتکاری وەک مستەفا چەمران، سەییادی شیرازی (کە بە قەسسابی کوردستان ناوبانگی دەرکردبوو) حەسەنی، نوێنەری خۆی لە ئازەربایجانی ڕۆژئاوا(پاریزگەی ورمێ) و خەڵخاڵیی جینایەتکار کە دەستووری ئیعدام کردنی دەیان ڕۆڵەی کوردی لە بێدادگاکانی ڕێژیمدا دەرکرد، وەک بەرپرسی بەڕێوەبردنی فەرمانی خۆی لە کوردستان دیاری کردو هێزێکی زۆری ڕەوانەی کوردستان کرد . . . (١)

سەرکەوتنی کودێتای ٢٨ی گەلاوێژ، لە دوو بارەوە بۆ خەڵکی ڕۆژهەلاتی کوردستان و حیزبی دیموکرات تاڵ و ناخۆش بوو. لەلایەکەوە ئەوانیش وەک هەموو خەڵکی ئێران جارێکی دیکە شایەدی زاڵبوونەوەی دیکتاتۆریو سەرکوتی بەسەر ئەو وڵاتەدا بوون، خەڵکی ئێران بۆ دەورەیەکی ئەوسەر نادیار لە گەیشتن بە مافو ئازادییەکانیان دوور کەوتنەوە. لەلایەکی دیکەشەوە خەباتی گەلی کورد لە ئێرانو تێکۆشانی حیزبی دیموکرات کە لەگەڵ گەشەکردنی بزووتنەوەی نیشتمانیی سەرانسەری، لە دوای ڕووخانی کۆماری کوردستانەوە بە شێوەیەکی بێوێنە پەرەیان گرتبوو، ناچار بە پاشەکشە بوون.

بەڵام خاڵی هاوبەشو سەرنجڕاکێش لە دوای هەر دوو ٢٨ی گەلاوێژ لە کوردستان، بەردەوامیی خەباتو تێکۆشان لەلایەن حیزبی دیموکراتو گەلی کورد بە دژی دیکتاتۆریو سەرکوتیو لە پێناوی ئازادیو مافە نەتەوایەتییەکانی ئەو گەلەدا بوو. دیارە لە نێوان ئەو دوو هەلومەرجەدا (هەلومەرجی سیاسیو گشتیی ئێران، کوردستانو حیزبی دیموکرات لە دوای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢و ١٣٥٨)، جیاوازیی زۆر هەبوو.

ئەگەر لە دوای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ەوە، ڕۆڵە خەباتگێڕەکانی گەلی کوردو تێکۆشەرانی حیزبی دیموکرات، لە نێو بەندیخانەکانو لە دەربەدەریو دوورە وڵاتیدا نەیانهێشت کوانووی خەبات بە دژی ڕێژیمی پاشایەتی دابمرکێو لە ساڵەکانی ٤٦و ٤٧دا ئەم خەباتەیان بە ڕاپەڕینی چەکدارانەو پڕ لە فیداکاریی خۆیان گەیاندە چلەپۆپە، لە دوای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨ەوە، کوردستان بۆ ماوەی نزیک بە دوو دەیە، لە ژێر پێی هێرشکەرانو ئینسانکوژانی کۆماری ئیسلامیدا بوو بە یەک پارچە ئاگر. گەلی کورد لە خەباتو بەربەرەکانییەکی نابەرامبەردا کە حیزبی دیموکراتی کوردستان ڕۆڵی یەکەمی لە بەڕێوەبردنیدا هەبوو، نیشتمانی خۆی کرد بە سەنگەری کۆڵنەدانو بە چۆک دانەهاتن لە بەرامبەر زۆرداریو دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامیدا. خەباتێک کە لە هەلومەرجی ئێستا دا ئەگەر چی بە شێوەی چەکداری خۆی نانوێنێ، بەڵام چونکە هەڵگری ئامانجەکان و داخوازەکانی خەڵکی ڕۆژهەلاتی کوردستانە، و ڕاپەڕوویەکی پڕ لە سەروەری و قوربانیدانی هەیە، هەر وا خۆشەویست و جێگای پشتیوانیی گەلی کورد لەم بەشەی کوردستانە. ئەوەتا هەر لە ژێر دەسەلاتی جەهەنەمی ئەو ڕێژیمەی ئێستا دا چەندین جار دیتوومانە، ئەو خەڵکە هەر کە هەل و دەرفەتێکی تەنانەت بچووک و بەرتەسکی بۆ دێتە پێش، بۆ نیشاندانی پشتیوانیی خۆیان لە حیزبی دیموکرات و خەباتەکەی دەیقۆزنەوە.

یەکێکی دیکە لە بیرەوەرەییە ناخۆشەکانی مانگی گەلاوێژ، ئەو کوشتارە بوو کە ساڵی ١٣٦٧ی هەتاوی و بە دوای ڕاوەستانی شەڕی نێوان دوو ڕێژیمی ئێران و عێراق دژی بەندییە سیاسییەکان وەڕێ خرا. دەسپێکی ئەو کوشتارە کە تا کۆتاییەکانی مانگی سەرماوەزی خایاند، دەگەڕێتەوە بۆ کۆتاییەکانی گەلاوێژی هەمان ساڵ. بە هۆی ئەم کوشتارەوە هەزاران کەس لە ڕۆڵە خەباتکارەکانی وڵات کە سالانێک بوو لە بەندیخانە لە ژێر ئازار و ئەشکەنجە دابوون، گیانیان لی ئەستێندرا.

بەڵام تەم وهەوری دیکتاتۆرانی تاریکییەرەست، نەیتوانیوە تریفەی گەلاوێژی ڕووناکی بۆ هەمیشە بشارێتەوە. شای ئێران کە بە کودەتای٢٨ی گەلاوێژ ویستی بەرۆکی ڕێژیمەکەی بە یەکجاری لە چنگ بزووتنەوەی نیشتمانی و ئازادیخوازیی خەڵکی ئێران دەربێنێ، سەرئەنجام ٢٥ ساڵ دواتر خۆی و ڕێژیمەکەی، تووشیان بە تووشی بڵێسەی ڕق و تووڕەیی پەنگخواردووی ئەو خەڵکەوە بێوە و ئەم جار هیچ شتێک فریایان نەکەوت. خومەینی دامەزرێنەری ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییش کە بە ڕاگەیاندنی شەڕ دژی خەڵکی کوردستان لە ٢٨ی

گەلاوێژی١٣٥٨ دا، پێی وابوو دوای ئەو لەشکرکێشییە بە چەند رۆژێک خۆراگریی ئەو خەڵکە تێک دەشکێنێ و کوردستان دەکا بە ماستی مەییو، ١٠ ساڵی کۆتایی تەمەنیشی تیپەڕ بوو و هەر ئەم ئارەزووەی نەهاتە دی و سەرئەنجام ئەم ئارەزووەی بردە بن گڵ. هەر وا کە بە کوشتاری بەندییە سیاسییەکانیش نەیانتوانی کۆتایی بە خەبات و تێکۆشانی ئازادیخوازانی ئێرانی دژی ئەم رێژیمە بێنن.

ئەمە جەبری مێژووە .لە دوا جار دا دەبێ تاریکی و ستەم و دیکتاتۆری بڕۆن و رووناکی و حەق و ئازادی ، سەربکەون.

(*)مەبەستی خومەینی لە «قوای سەگانە» هەر سێ هێزی چەکداری زەمینی، هەوایی و دەریایی بوو. ناوبراو ئەوندە لە خۆڕاگریی خەڵکی کوردستان بەرامبەر رێژیمەکەی تووڕە و داخ لە دڵ بوو لە خۆی نەپرسیبوو هیزی دەریایی بە کوێ دا بگاتە کوردستان و سەر لە گەڵ گەلی کورد بکا؟!!

(١) کوردستان، ژمارە ٢٧٤ گەلاوێژی ١٣٧٨ وتاری »ئاورێک لە بیست ساڵ شەڕ لە کوردستان»دا، م. مەعرووفی
لە ژمارە ٦٦٢ ی رۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

دێموکراتو دێموکراتیزاسیون کردنی دێموکرات!

خالید محەمەدزادە

لیئۆن ئەپستین(epstein) بیرمەندی زانستی سیاسی دەڵێ:» سەردەمی دابەشکردنی حیزبەکان بە پێی میتۆدی ئیدئۆلۆژی بەسەر چووە و دەبێ لە ئیستا قسە لە سەر دوو جۆر حیزب لە پۆلێنبەندی حیزبە سیاسییەکان بکەین، ئەویش بوونی ئەحزابی دیموکراتیکو نادیموکراتیکە». واتە گرنگ نیە ئەم حیزبانە سەر بە کام ئایدئۆلۆژیاو فیکرەی سیاسین، ئەوەندەی گرنگە کە ئەم حیزبانە لە کارکردو رەفتاری سیاسیو هەلسوکەوتیان لە گەل کۆمەلگاو لە نێو خۆیان چەندە پابەندی بنەماکانی دیموکراسین.

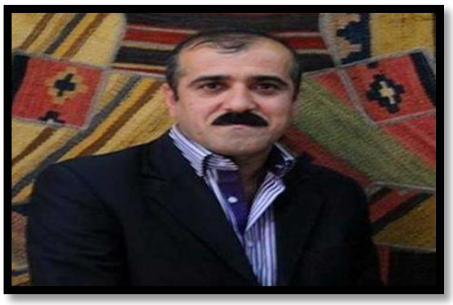

ئەم قسەیە دەکەین بە پێوەرو بنەمایەک بۆ قسە کردن لە سەر دیموکراسی حیزبی کوردیو دەپرسین حیزبەکانی ئیمە لە کوێی ئەم پۆلین بەندیەن؟

ئەگەرچی نابێ ئەوەشمان لە بیر بچێ دۆخی داگیرکاریی کوردستان، ئایدئۆلۆژیک بوونی ئەحزابی سیاسی و کەلتوری کاری حیزبی کە زیاتر لە سەر بنەمای ستالینی بووە تا ئاستی دژایەتی کردنی چەمکی دیموکراسی بە بیانووی خەبات دژی ئیمپریالیستیو سەرمایەداریو ناسیونالیزمی عەشیرەیی ئەو مەجالەی لای ئیمە کەمتر پێکهیناوە بۆ بونیادنان و قسە کردن لە سەر فۆرمی دیموکراتیکی حیزب، بەڵام لە کۆمەڵێک قوناغی میژوویی هەم ئەحزابی بە نێو «دیموکرات» سەریان هەڵداو هەم رێبەرانێک دەبینرێن کە لە تیئۆریو کارکردی سیاسی خۆیان، چەمکی دیموکراسی بۆیان لە ئەولەوییەتی کاری سیاسی بووەو بە تایبەت دەبێ پێو شوێنی ئەم چەمکەو هەڵگرانی لە رۆژهەڵات لە حیزبی دیموکرات هەڵبگرینو بپرسین ئایا ئەم حیزبە وەک ناوەکەی دێموکراتە؟!

بێگۆمان حیزبێک وەک حیزبی دیموکرات ئەگەر بە بەراورد لە گەڵ حیزبەکانیتر زۆرترین قسەی لە سەر دیموکراسی کردبێت و کەسێکی وەک قاسملو بگاتە ئەو ئاستە لە بیرکردنەوە کە پێی وابێ :»نابێ بە بیانوی خەبات دژی داگیرکاری خەبات بۆ دیموکراسی وەلا بنرێت»، ئەوە بەرپرسیارەتی ئەم حیزبە بەرامبەر بە دیموکراسیو ئازادی هەم روو بە نێوخویو هەم روو بە دەرەوەی، هیچ کەمتر نیە لە هەولی ئەم حیزبە بۆ رزگاری نیشتمانی.

بەڵام ئەزمونی ٧٠ ساڵ چالاکی ئەم حیزبە لەم کەرتە پێمان دەڵێ دیموکراسی حیزبی زۆری ماوە بۆ نەهادینەبوون هەم وەک ساختاری کاری رێکخراوەییو هەم وەک کەلتوری کاری سیاسی، هاوکات غایب بوونی رێبەرانی دیموکراسیخواز لەم پارتە لە زۆر قوناغ دا زیانی زۆر

گەوردی تا ئاستی لێکترازان و یەکتر قبوڵنەکردن داوە، واتە لە نەبوونی ساختارگەلی دیموکراتیک، تۆ هەمیشە پێویستیت بە بوونی رێبەرانێکی دیموکرات بووە تا پارێزەری دیموکراسی حیزبی بن.

دیموکراسی دروشمێکی سیاسی نیە تەنیا بۆ دەرەوەی خوت و تەنیا دروشمێک نیە بۆ پاراستنی مافەکانمان لە چوارچێوەی ئێران وەک چون ساڵانێکی زۆر دروشمی دیموکراسی بۆ ئێران وەک زامنێک بۆ پاراستنی خودموختاری سەیر دەکرا، بەڵام ئەم دیموکراسیە لە نێوخۆ زامنیک نەبوو بۆ پاراستنی جیاوازییەکان.

بیگۆمان بوونی ئینشعابەکان مۆری تەئیدن لەم قسەیە چون لە دواجار لە سیستمگەلی دیموکراسی ئینشعاب هیچ مانایەک نادا و دیموکراسی لە سەرەتایی‌ترین پێناسەی کۆکردنەوەی جیاوازیەکانە لە ژێر چەترێکی دیموکراتیک بۆ پێکەوە بوون و پیکەوە ژیان.

ململانێ و جیاوازی حیزبی دیموکرات پاش ٧٠ ساڵ لە گەڵ لایەنەکانی‌تر چی‌تر ئەو ململانێ سادەیە نیە کە هەندێک شەریانە لە سەر ئەوەی کامەیان نەتەوەیی‌تر لەوی‌تر، بەڵکوو ئەم هێزە ٧٠ ساڵ پێش ئێستاو بە دامەزرانی کۆماری کوردستان کۆتایی بەم باسە هێنا، بەڵکوو ململانێو جیاوازی ئێستای حیزبی دیموکرات لە گەڵ لایەنەکانی‌تر- کە بەشێکی زۆریان نەک هەر نادیموکراتن بەڵکوو هێزی دژە دیموکراسیشیان تێدا دەبینرێ . دەبێ لە سەر بەرفراوانترکردنەوەی مەوداکانی دیموکراسیو ئازادیو رێزگرتن لە مافی مرۆڤو ئازادیە کۆمەڵایەتی و سیاسی و لە دواجار دا هەوڵدان بۆ بونیادنانی کۆمەڵگایەکی ئازاد لە سەر بنەمای رێزگرتن بۆ هاوڵاتی بێ. بەڵام کۆی ئەمانە مسۆگەر نابێ ئەگەر ئەم هەوڵانە لە نێوخۆی حیزبەوە ئۆرگانیزە نەکرێتو هەوڵی بۆ نەدرێت.

حیزبی دیموکراتی کوردستان، خۆی بەرهەمی نەبوونی دیموکراسی و ئازادی و رێز نەگرتن لە کەمایەتی و ئازادیی دەستەجەمعی و تاکەکەسییەکانە، واتە هێزێک کە خۆی قوربانیە، ناتوانێ هەمدیسان لە سەر سیستمی قوربانی کردن بونیاد بنێرێتەوە. کەواتە لێرەوە دەکرێ قسە لە سەر کۆی ساختار و کەلتوری کاری سیاسی ئەم پارتە بکەین لە پێناو حیزبێکی دیموکراتیک و تا ئاستی ئەوەی جیاوازییەکانی کۆمەڵگا خۆی تێی دا ببینێتەوە و جیاوازییەکانی نێوخۆی حیزبیش بە پارێزراوی بمێننەوە.

ڕەنگە لە یاداشتێکی کورتی وادا نەگونجێ قسە لە سەر کۆی بەستەر و ڕەهەنەکانی ئەم پرسە بکرێت بەڵام لێرە دەکرێت ئازادی ڕادەبرین و ئازادی نووسین و ئازادی بیرکردنەوە و پاراستنی عەقڵانیەت و بەرفراوانکردنەوەی پانتایی ڕەخنە و نەقد وەک دەرکەوتەی فەزای دیموکراسی و مەدەنیەت قسەی لە سەر بکرێت و داوا لە حدک بکرێت چەتری پاراستنی دیموکراسی و دەسکەوتەکانی دیموکراسی لە نێوخۆی بێ.

حدک دەبێ لەم ڕەهەندەوە جیاوازی دروست بکات و نەبێ بە کۆپیەک لە حیزبەکانی‌تر و لە سەنگەری دیفاع لە ئازادی عەقڵ و ئازادییە تاکەکەسییەکان و ڕای جیاواز بمێنێتەوە. ئێمە لەو قۆناغە تەنیا پێویستمان بە ئەحزابی ڕزگاریخواز نیە بەڵکوو بە قەد ئەوەش پێویستمان بە ئەحزابی ئازادیخوازە بە جۆرێک کە پارێزەری ئازادییەکان بمێنێتەوە. هەر دوو ئەزموونی باشوورو ڕۆژاوای کوردستان پێی وتین دەکرێت ئەحزابی ڕزگاریخواز لە دوای ڕزگاری نیشتمان بەڵایەک بن لە سەر ڕەوتی پێشخستنی کۆمەڵگاو سنووردارکردنی ئازادییەکان،

لە قەزایەکی ئاوادا و بە سەرنجدان بەو کەلتورە پڕ لە رقە سیاسیەی لە کوردستان هەیە، حیزبیک چەندە هەوڵ بۆ رزگاری نیشتمانی دەدات دەبێ بە هەمان ئاست چەتریک بێ بۆ پاراستنی ئازادی و دیموکراسی و گەڕانەوەی رێزو حورمەت بۆ هاوڵاتی کورد.

لە گەڵ ئەوەش چێتر حدک ناتوانێ بیتەوە نێو بەردی حیزبە نادیموکراتەکان و هیچ بیانوویەکیش نیە ئازادییە نێوخوییەکانی بکات بە قوربانی دەسکەوتی کورتماوەی حیزبی و ئەو راستیەمان لەبەرچاو ون نەبێ کە لە ئێستا رای گشتی کۆمەڵگا چاوەدێری هەڵسوکەوتی سیاسیو رەفتاری رۆژانەی ئەندامانی حیزب دەکات و هەر هەنگاو و هەڵچووزو لێدوانێکی نادیموکراتیک دەتوانێ بە زیانی ئەو هێزە بشکێتەوە.

لە گەل ئەوەش دەکرێت حدک کۆی تریبونی بکات بە تریبونی کۆمەڵگای کوردی و لە بوونی سانسۆری حکوومەتی و حیزبی، میدیای حدک میدیای کراوە بە رووی جیاوازییەکان و هاووڵاتیان بێ.

٧٠ ساڵ خەبات و قوربانی دانی ئەم حیزبە هەر ئەوە لەم هێزە دەخوازیت.

لە ژمارە ٦٦٢ ی رۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / رێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دیموکراتی کوردستان و مافی ئایین و ئایینزاکان

نازاد کەریمی

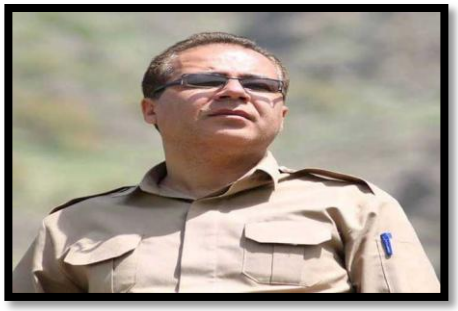

لە کوردستان، نۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ژمارەی ٧٩ی ڕۆژی سێشەممە ٢٩ی گەلاوێژ ١٣٢٥ی هەتاوی‌دا بابەتێک لەژێر ناو نیشانی؛ «مبارزەی ئازادی و دێموکراسی ئێمە پێی لە پێنجەمین ساڵی خۆی ناوە» بڵاو دەبێتەوە و نووسەر (سید محمد حمیدی) نووسیویەتی: بۆ یەکەم جارئێمە لە دوای چوارساڵ بەربەرەکانی لە ڕێگەی ئازادی و دێموکراسی و لەگەڵ هەزاران گرێپێوچکە و گیروگرفتی کۆمەڵایەتی و سیاسی و مادی و مەعنەوی، ئەورۆ بە ئاشکرا و لە ئەوپەڕی هێزدا و لە کاتێکدا هێزی چەکدارمان دامەزراندوە هەزاران پێشمەرگەمان لە سنووری کوردستان‌دا بۆ پاسەوانی داناوە و بە حاڵەتێکی ئازاد و سەربەست ڕۆژنامە و گۆڤاری (ئەتەوەیی- ملی) خۆمان بە دنیا دا بڵاو دەکەینەوە و ... دەرکەیەکی هومێدمان بۆ دوارۆژ بە ڕووی گەلی کورددا کردۆتەوە.

خەسڵەتی دێموکراتیک بوونی کۆماری کوردستان بە گێڕانەوەی دەسکەوتەکانی پێنج ساڵەی دروستبوونی ڕێکخراوەی «کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد ژ-ک» لە ساڵی ١٣٢١ی هەتاوی‌دا هەتا دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ی هەتاوی و بەرپا بوونی کۆمار لە ٢ی ڕێبەندانی هەمان ساڵدا لەم دێڕانەی نووسەری بابەتی باسکراودا دەدرەوشێتەوە و نووسەر لەوپەڕی شادومانی و هیواداری‌دا باسی کرانەوەی دەرگای ئومێد بۆ دوارۆژی گەلی کورد دەکات...

پیاهەڵگوتن بە کۆماری کوردستان بۆ «کورد» چ بە واتای تاک و چ بە واتای «کۆ» بۆ ئەزمونێکی سیاسی و فەرمانڕەوایی لە بەشێکی جیهان کە ناوەندی ئاژاوە و شەڕ و پێکدادانەکانی مێژوو بووە و لە هەمان کاتدا پێگەی شارستانیەتە کەونارەکانی ژیانی مرۆڤایەتی بووە کاتێ ماناداردەبێ و لە عەیبەی»ئافەردم کردنی خۆ» دوور دەبێتەوە ئەگەر چاوێک بە ئێستای وڵاتانی دەوروبەری کۆماری ئەوکاتەی کوردستان لە موکریانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە سەردەمی کۆمار لە ١٩٤٦ی زایینی‌دا دەخشێنین و ڕەوشی ئاوەژۆکراوی ژیان و ئازادی و ڕێز و کەرامەت و شەرافەتی مرۆڤەکان دەبینین. ئێستاش لە وڵاتانی ئێران و عێراق و تورکیە و سوریا و ... مرۆڤەکان بە شێوازی جۆراوجۆر لە ئازاری دەست و زمان و کردەوەی دەسەڵاتەکان ئاسوودە و ئارام نین. مرۆڤایەتی لەم وڵاتانەدا بە خێرایی‌یەکی سەیر و چاوەڕوان نەکراو بەرەو پاشەوە هەنگاو هەڵدەگرێ. سەربڕین و سووتاندنی مرۆڤ و دەست و پێ پەڕاندن و چاوەدەرهێنان و لووت و گوێ بڕین و دەربەدەرکردن و دەرکردن و تاڵان کردن و هەتک کردن و ژن و منداڵ ڕفاندن و بازرگانی کردن بە مرۆڤەکان و ماده هۆشبەرەکان و هەموو جۆر کەرەستەی کوشتن و پاکتاو کردن و زیندان کردن و پەتی سێدارە هەڵدان و نووسینی یاسای دژە مرۆڤ و بەکار هێنانیان و پشت گوێ خستنی ئەو یاساو ڕێسانەی کە بۆنی پشتگیری کردنی مافی مرۆڤەکانیان لێوە دێ و هەموو کرداره خراپەکان بە داخەوە وەک نەریتێکی گشتی ڕووی لەم وڵاتانە کردوە و بەداخەوە چونکە کورد دابەشکراوە و لە نێوان ئەم چوار دەوڵەتە دایە و بە شێکە

لە کۆمەڵگەی ئەم وڵاتانە دەبێ بە ئاگری نەهامەتی و نەگبەتی ئەم وڵاتانەوە بسووتێ و هەرکات بیەوێ خۆی لە نەهامەتی ئەم کۆمەڵگە »چەرخە ناوە ڕاستیانەوە» (قرون وسطایی) دەربهێنێ بە هەزاران ئامرازی سیاسی و سەربازی و فەرهەنگی سەرکوتی دەکەن! بەو پاساوەی نەخشەی ئەم وڵاتانە نەگۆڕن و نابێ هەڵبوەشێتەوە! چاکە لانی کەم دان بەوەدا دەنێین ئەم وڵاتانە لە شڕکە و پڕکەی شەڕوپەت پەتیەکان پێک هاتوون و بە شەڕ و مارەکە پێکەوە نووساون و لەیەک هەڵدەوراون دەنا وڵاتێک ئەگەر یەکدەست و یەکپارچە و یەک فەرهەنگ بێ، یەک دڵ و یەکزمان دەبێ، نەک تاوێ نە تاوێ دەستەیەک هەستنە سەرپێ و دەستەیەکی دیکە بچەوسێنن یان دەمکوتیان بکەن...

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ١٩٤٦ دا و لە کاتی دروست بوونیدا بیری لەوە دەکردەوە خۆی لە شێتحاڵی سیاسی و بەڕێوەبەرایەتی نەزانانەی دەوڵەتی ئێران ڕزگار بکات، لەبەر ئەوەی دەیزانی سەبەبکاری دواکەوتویی فەرهەنگی و ئابووری و سیاسی کۆمەڵگەی کوردستان ڕقتاری نا هاوسەنگ و نەسازانەی دەوڵەتەکانی ئێرانە... سروشتی دەوڵەتە ئێرانییەکان هیچ کات نەیتوانی خۆی لەگەڵ ڕاستییەکانی دەوروبەری خۆی بگونجێنێ. هەر لە کۆنەوە پەلهاوێژی و کودەتای ناوخۆ، سیستەمی کۆیلایەتی (بەردەداری)، دژایەتی ئایینی بە دەیان نموونە و بە گژدا کردنی ئایین و ئایینزاکان لە دژی یەکتر و خۆسەپاندن وەک ئایینی فەرمی هەرلە سەردەمی هخامنشی (هەخمینی)یەکانەوە هەتا ئەم چرکە ساتە سیاسەتی نەگۆڕی دەسەڵاتدارانی ئەم بەشە لە جیهانە.

بە پێچەوانەوە کوردستان وەک یەکەیەکی جوگرافیایی و فەرهەنگی لانکەی شارستانیەت و هونەر و پێکەوە ژیان و ئاسودەیی و حەوانەوە بووە. ئازایەتی کورد لە خۆڕاگری و نەبەزیدا بووە نەلە شەڕ فرۆشی و بەدفەڕیدا... هەربۆیە ئایینەکان چ ئەوانەی وەک ئایینی مێهرەوانی (میترائیسم) وا «پیرانی موغان» ڕێبەرایەتی یان دەکرد و ئایینی مەزدا کە زەردەشت سەرۆکایەتی دەکرد و لە خودی کوردستانیدا سەریان هەڵدا بوو چ وەک ئایینەکانی مەندایی، مەسیحیەت و جوولەکە و دواتر ئیسلام بە هەموو لق و پۆپەکانیەوە لە کوردستانیدا حەوانەوەو لایەنگرەکانیان لە کەمترین حاڵەتی بارگرژیدا لە گوندوشارەکانی سەرتاسەری کوردستانیدا پێکەوە دەژیان ...

بۆ وێنە هەر ئێستا لە کرمانشان و مووسڵ و کەرکوک و ورمێ وهەولێر چەند جۆر ئایینی لە ناوەڕۆک دا دژبەیەک دەبینی بەڵام لایەنگرەکانیان پێکەوە لەو کۆمەڵگەدا دەژین و حەواونەتەوە... ئەمە شتێکی سەیر نیە، ناخ وڕۆح و سروشتی کوردستان و خەڵکەکەی خووی بەم ڕەوشە گرتەوە، ئەمە دیاردە نیە تاکوو سەرسوورمان دروست بکات، بەڵکو هەرکات ئاڵۆزی و نەسازان ڕووی داوە کۆمەڵگەی کوردی تووشی سەرسوورمان کردوە... کاتێ بە درێژایی مێژووی هەموو وڵاتان وەک ڕۆما، ئێران و مسر، یان ئەورووپای کۆن و مۆدێرن پاکتاو کردن یان سووکایەتی کردن بە ئایین و ئایینزاکان بەشێ لە داب و نەریتی کۆمەڵگەکان بووە شانازی بۆ خۆمانەوە دەکەین سەرەڕای هەموو نەهامەتەیەکان دەست و داوێنمان خاوێنە لەو کرداره دژە ئەخلاقیانە. کاتێ دەبینین لە سەردەمی دەسەڵاتی هیتلێر بەسەر نیوەی ئەورووپادا، شەش میلیۆن جوولەکە نیست و نابود دەکرێن شیاوی گێرانەوە و ئافەرین کردنە جوولەکەکانی کوردستان بە دڵ و بە گیان لە خزمەتی بەرپابوونی کۆمار و گەشە کردنی ئەم دەسەڵاتە کوردیە دان. بۆ وێنە داودزادە نوێنەری جوولەکەکانی مەهاباد لە ڕۆژی ٢ی ڕێبەندانیدا لایەنگریی جوولەکەکانی کوردستان بۆ کۆمار بە فەرمی ڕادەگەیێنێ و ئەمەش تەنیا شاری مەهاباد ناگرێتەوە دیارە کوردانی جوولەکەی سەقز و بانە و بۆکانیش دەگرێتەوە و فیداکاری ئەو خوشک وبرا کورده جوولەکانەی ئێمە دەگاتە ڕادەی خۆ لە مەترسی خستنی وەک کاری نهێنی کردن بۆ کۆماری کوردستان (فعالیت تشکیلاتی) بەتایبەت لە سەقزوبانە کە لە ساڵی ١٣٢١ی هەتاوی دا بە گوێرەی

«بڕیاری گڵۆڵان»کەوتبوونەوە دەستی دەوڵەتی شاهەنشایی ئێران و دەزگای سەربازی ئەم وڵاتە لە ئەو پەڕی توند و تیژی و خراپەکاریدا هەڵسوکەوتی لەگەڵ خەڵکی ئەم دوو شارە دەکرد... بێهۆنیە کوردانی جوولەکەیان ئەرمەنیەکان لە مهاباد و لە شارەکانی دەوروبەر ئەوەندە بە لێبڕاوەیی و بە دڵسۆزی یەوە خزمەت بە کۆماری کوردستان دەکەن.کۆماری کوردستان کە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بەرپاکرابوو آبە ڕێڕەوی دارێژراوی ئەم حیزبەدا دەڕۆیشت و ئەم ڕێڕەوە بریتی بوو لە یاسا بنەمایی یەکانی مرۆڤ کە لە هەمان ساڵدا لە کۆنفرانسی»سانفرانسیسکۆ» لە ئەمریکا، وڵاتانی جیهان کاریان بۆ دەکرد بیکەن بە »جارنامەی گەردونی مافی مرۆڤ» و لە ڕێکخراوی تازە بەر پاکراوی «نەتەوە یەکگرتوەکان»دا وەک کۆڵەیەکی ئەخلاقی وبنەمایی جێگەی بۆ بکەنەوە.

کەواتە دارێژەرانی یاسا و بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان خەڵکێکی ئاگەدار و پسپۆڕ و تیگەیشتوبوون وزانیاریان لەسەر بارودۆخی جیهانی ئەو سەردەمە هەبووە و بنەماکانی دێمۆکراسییان ناسیوەتەوە وکەڵکیان لێ وەرگرتوە بۆ ئەوەی لە سیستەمی فەرمانڕەوایی کۆماری کوردستاندا بە کاری بهێنن. بۆ وێنە لە ڕۆژنامەی کوردستان ژمارە ٧٥ بەرواری یەکشەمە ٢٠ی گەلاوێژی ١٣٢٥،لە لاپەڕەی ٤ دا لە ژێر ناوی «ئاگاداری» دا هاتوە: لە ژێر داڵدەی حەزرەتی پێشەوای شکۆمەند و خۆشەویستی کوردستان و چاوەدێری وەزارەتی فەرهەنگ دا قوتابخانەیەک بۆ گوتنەوەی وانەی کوردی و هەروەها «عێبری» لە مەهاباد دروست بووە و دەبێ منداڵانی کوردێکی لەم قوتابخانە دا فێری خوێندن و نوسین بن و هەر کەس منداڵی خۆی نەهێنێ بۆ ناونووس کردن لە لایەن بنکەی پۆلیسەوە دستگیر دەکرێن و منداڵەکان دەخرێنە بەر خوێندن. . بەرپرسی قوتابخانەی عێبری: سلیمان داود زادە.

یان لە ئاگاداری یەکی دیکەدا و لە لاپەڕەی ٤ی ڕۆژنامەی کوردستان بەرواری یەکشەمە ٦ی گەلاوێژی ١٣٢٥ دا، بەرێز»سەقەفی» قایم مەقام (فەرماندار)ی مهاباد، بەخەڵکی ئەم شارە و دەوروبەری ڕادەگەیەنێ:کۆماری کوردستان بڕیاری داوە ئەوئەرمەنیانەی(والەساڵی ١٩١٥دا ولە ئەرمەنی قڕانی باکوری کوردستان لە لایەن عوسمانیەکانەوە دەربەدەری ڕۆژهەڵاتی کوردستان کراون) دەگەڕێنەوە بۆزێدی خۆیان هەرکەس لەگەڵ ئەواندا وردە حیساب وماملە وقەرزوقۆڵەی هەیە بە جێی بگەیێنێ با لە کاتی ڕۆیشتنیاندا تووشی ڕاگیران نەبن...ئەمانە چەند نمونە لە هەڵسوکەوتی بەرپرسیارانەی کاربەدەستانی کۆماری کوردستان بوو کە بەرنامەو بنەماکانی حیزبی دێموکراتی کورستانیان بە ڕێوە دەبرد و بەڕاستی شیاوی ڕێز و ئافەرین کردنن.ئێستا دوای ٧٠ ساڵ لەو ڕۆژە زێڕینانە، هەرچەند بە داخەوە کۆمار دوای یازدە مانگ لە بەرپا بوونی،ڕووخێنرا بەڵام نۆستالۆژیای ئەوسەردەمە بە گێڕانەوەیان خوێندنەوەی هەموو ئەو بابەتانەی کە ڕاستیەکانی ژیانی سەردەمی کۆماری کوردستان دەگێڕنەوە واز لە مرۆڤ ناهێنی و سەودای ئەوە لە خەیاڵ و ڕامانیدا دەکات ئاخۆ دیسانەوە ئەو ڕۆژانە دروست دەبنەوە؟!!

بێگومان وەڵام «ئەرێ»یە! بەڵام بە یەک مەرج : ئەویش متمانە بە خۆبوون و بڕوامند بوون بە ئازادی و دێموکراسی وهەروەها خۆشویستنی کۆماری کوردستان لە ڕێگەی پێبەندی بە بنەماکان و یاسا و ڕێساکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان .بژی حیزبی دێموکراتی کوردستان! پیرۆزبێ یادکردنەوەی ٧٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستان !

لە ژمارە ٦٦٢ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

دوای ٧٠ ساڵ، رێنسانسی دووەم پێویستە

مادح ئەحمەدی

٢٥ی گەلاوێژی ئەمساڵ ٧ دەیەی بەسەر تەمەنی حیزبی دیموکراتدا تێپەڕ دەبێ. ئەگەرچی حیزبی دیموکرات وەک بە تەمەنترین حیزبی کوردی ناسراوە، بەڵام لەسەر ئەرزی واقیع هێشتا بستێک خاکی رزگار کراوی بەدەستەوە نییە و چاوەڕوانی ئەوەیە کە ئەویش وەک حیزبەکانی دیکە لە داهاتوودا حوکمڕانیی تاقی بکاتەوە و دوای تێپەڕ کردنی دەیان هەوراز و نشێو سەرکەوتن بەدەست بێنێ.

حیزبی دیموکرات لە کاتێدا پێ دەنێتە دەیەی هەشتەمی خەباتییەوە کە هەر لە نزیک خۆی لە باشووری کوردستان «یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان» دوای تێپەڕینی ١٦ ساڵ بەسەر دامەزرانیدا گەیشتە دەسەڵات و «پارتی دیموکراتی کوردستان»یش کە ساڵێک دوای حیزبی دیموکرات دامەزراوە لە تەمەنی ٤٥ ساڵیدا بەهەمان شێوە گەیشتە دەسەڵات. ئەگەر دوورتریش بڕۆین دەبینین لە کۆسۆڤۆ دوای ١٣ ساڵ سوپای ئازادی ئەو وڵاتە لە ساڵی ٢٠٠٨ سەرکەوتن و سەربەخۆیی خۆیان لە سربیا راگەیاند، هەروەها لە باشووری سودان دوای ٥٠ ساڵ شەڕی ناوخۆ شۆڕشگێڕان سەرکەوتن و ساڵی ٢٠١١ سەربەخۆیی خۆیان ڕاگەیاند.

٧ دەیە ماناوەی لە قۆناغی خەبات و نەچێشتنی تامی دەسەڵات بۆ حیزبێکی سیاسی تەمەنێکی کەم نییە و ڕەنگە نموونەی وا لە مێژوودا زۆر دەگمەن بێ، یان ئەگەر هەشبێ ئەوا کۆتایی پێهاتووە و ئاسەواری نەماوە. حیزبی دیموکرات ئەگەرچی پاش ئەم مێژووە درێژە لەخەبات نەگەیشتووەتە دەسەڵات، بەڵام لە هەمان کاتدا درێژە کێشانی ئەم قۆناغەش، حیزبی دیموکراتی تووشی چارەنووسی حیزبی «تودە» نەکرد. بێگومان هۆکاری ئەمەش بە پلەی یەکەم دەگەڕێتەوە بۆ پتەو بوونی ریشەی کۆمەڵایەتیی حیزبی دیموکرات لە کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هەروەها بەردەوام بوونی ئەم حیزبە لە خەبات.

بە ئاماژە بەوەی کە تا ئەم قۆناغە بەڵانی کەمەوە ٨٠ لە سەدەی چارەنووسی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان گرێدراوی چارەنووسی حیزبی دیموکراتە، چاوەڕوانییەکان بە نیسبەت حیزبی دیموکراتەوە فرەن و حیزبی دیموکرات ئەگەر بیەوێ بمێنێ و لە ئاکامدا بگاتە دەسەڵات و براوە بێت، ناتوانێ بەو شێوەی کە تا ئێستاش درێژەی پێ دەدا، بەردەوام بێ. چونکە بۆ هەموو لایەک ڕوون بۆتەوە گوتار، مێتۆدیی کار کردن و پێکهاتەی ڕێکخراوەیی بۆ ئەم قۆناغە وڵامدەر نییە و لەمێژە ئەو زەروورەتە هاتووەتە ئاراوە کە ئەم حیزبە پێویستی بە گۆڕانکاریی بنەڕەتی هەیە. لە ٧٠ ساڵەی تەمەنی حیزبی دیموکراتدا لە لای هەڵدانەوەی لاپەڕە پرشنگدارەکانی مێژووی حیزبی دیموکرات هەقە بپرسین کە بۆ خەباتی ئەم حیزبە دوای ٧٠ ساڵ نەگەیشتووەتە ئەنجامێکی یەکلاکەرەوە و ئەوەندە درێژەی کێشاوە؟

لە لای باس کردن لە کۆمەڵێک هۆکاری دیکەدا هەقە بپرسین بۆ حیزبی دیموکرات دوای ٧٠ ساڵ خەبات نەیتوانیوە پرسی کورد لە رۆژهەڵاتی نیشتمان یەکلایی بکاتەوە و کورد لە سایەی پرۆگرامەکانی ئەم حیزبەدا لە رۆژهەڵات بە مافەکانی خۆی بگا؟

وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارانە پێویستی بە شیکاریی و خەسارناسیی ورد هەیە کە رەنگە بابەتی چەندین تۆژینەوە بن. ئەگەر بەشێوەی گشتی چاو لە پرسەکە بکەین، رەنگە زۆرجار بوترێ کە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی زۆر درێندە و داخراوە، بۆیە لە ئێرانیش فەزایەکی هاوشێوەی تورکیا دروست نابێ بۆ ئەوەی پرسی کورد بچێتە پێشەوە و کورد بە لانی کەمی مافەکانی بگات. هەروەها رەنگە پەنا ببەینە بەر ئەوە وەڵامە کە بڵێین فاکتۆرە دەرەکیی و ناوچەییەکان بۆ حیزبی دیموکرات و پرسی کورد لە رۆژهەڵات لە بار و یارمەتیدەر نەبوون، تا کورد لەو پارچەیە بگا بە مافەکانی خۆی. بێگومان ئەم فاکتۆرانە کاریگەرییان هەیە و لە شیکاریی ئەم بابەتەدا دەبێ لەبەرچاو بگیردرێن.

ئەوەی لێرەدا گرنگە، ئەوەیە کە بۆ حیزبی دیموکرات خۆی نەیتوانیوە ببێتە فاکتۆری یەکلاکەرەوە و لە ئەنجامی قورسایی خۆی و قەیران سازیی لە ناوچەکەدا بۆ ئێران، پرسی کورد لە رۆژهەڵات پێش بخات و پشتیوانی ناوچەیی و نێودەوڵەتی بۆ خۆی دروست بکات؟ لەم پێناوەدا ئەگەر چاو لێ بکەین دەبینین حیزبی دیموکرات دوای تیرۆری دوکتۆر قاسملوو و دوکتۆر شەرەفکەندی هەتا هاتووە کاریگەریی لەسەر هاوکێشەکان کەمتر و کەمتر بووەتەوە و چووەتە پەراوێزەوە. لە ماوەی دوو دەیەی رابردوودا کۆمەڵێک قەیرانی ناوخۆیی بوونە هۆی ئەوەی حیزبی دیموکرات بگاتە ئەو دۆخەی ئێستا و وەک یاریکەرێکی سەردەکی لە ئاستی کوردستاندا دەوری نەمێنێ. ئەگەر بگەڕێنەوە بۆ دواوە و سێکوچکەیەک لە ئاستی هێزەکانی هەر چوار پارچەدا لەبەرچاو بگرین، دەبین ئەم سێ گۆشەیە تا ئەو کاتەی کە حیزبی دیموکرات هێزی پێشمەرگەی لە ناوخۆی رۆژهەڵاتی کوردستانە (واتە تا ناوەڕاستی نەوەدەکانی سەدەی رابردوو) بەم شێوەیە: حیزبی دیموکرات(رۆژهەڵات) پەکەکە(باکور و رۆژاوا)، پارتی و یەکێتی(باشوور). بە پێچەوانەی ئەو سەردەمە ئێستا ململانێی هێزەکان و جەمسەربەندییەکان لە ئاستی هەر چوارپارچەدا بەسەر دوو بەردا دابەش بووە کە بەردەیەکیان «پەکەکە» سەرۆکایەتی دەکا و بەردەکەی دیکەش «پارتی»یە و هێزە و لایەنە سیاسییەکانی دیکەش هەر کام بەشێوەیەک دابەش بوون بەسەر ئەم دوو بەردەیەدا.

بەو پێیەی کە حیزبی دیموکرات بەتەمەنترین حیزبی کوردییە و خاوەنی کۆمەڵێک شانازیی و رەمزە و قورساییەکی مێژوویی و کۆمەڵایەتی هەیە و مەیدانی خەباتەکەی دووەمین پارچەی کوردستانی گەورەیە، دەبێ بەردەوە ئەو ئاراستەی بڕوا کە سێ گۆشەکەی جاران دروست بکاتەوە و ببێتەوە بە کارتێکی بەهێز و خاوەن قورسایی.

حیزبی دیموکرات لە سەدەی رابردوودا، واتە پاش کۆمار زیاتر لە دوو دەیە دەکەوێتە پەراوێزەوە. دوای تێکچوونی کۆماری کوردستان شیرازەی رێکخراوەیی حیزبی دیموکراتیش تێکدەچێ و بۆ ماوەی چەند ساڵ چالاکییەکی ئەوتۆی نابێ. لە دەیەی ٥٠دا زیاتر لە ژێر کاریگەریی حیزبی «تودە»دا دەبێ و لە دەیەی ٦٠دا دەبێتە پاشکۆی بزووتنەوەی کورد لە باشوور. دیارە بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی ساڵانی ٤٦-٤٧ (٦٧-٦٨) خاڵێکی زێڕین و گرنگیی مێژووی حیزبی دیموکراتە لەو سەردەمەدا. ئەو کاتە حیزبی دیموکرات لە ڕووی پێکهاتەی رێکخراوەیی و سیاسییەوە تووشی قەیرانێکی قووڵ بووە و کاریگەرییەکی ئەوتۆی لە مەیدانی راستەقینەی خەباتی خۆیدا نەماوە، بە گەڕانەوەی دوکتۆر قاسملوو ئاڵوگۆڕێکی گەورە لە ژیانی حیزبی دیموکراتدا دروست دەبێ. لەو قۆناغەدا دوکتور قاسملوو حیزب دەکاتە

حیزبێکی سەربەخۆ و لە پاشکۆی بزووتنەوەی باشوور رزگاری دەکا و قەوارەیەکی سیاسیی وەڵامدەری ئەو سەردەمەی بۆ دادەڕێژێ. ئەم قۆناغە دەکرێ وەک قۆناغی ڕێنسانسی یەکەم لە مێژووی حیزبی دیموکراتدا دەست نیشان بکەین کە دواتر دەبێتە هۆی ئەوەی حیزب بەردەوام لە هەڵکشان و گەشەدا بێ. لەم قۆناغە بەدواوە تا نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو حیزبی دیموکرات کارتێکی دیار و یاریکەرێکی سەرەکییە لە ناو هێزە کوردستانییەکان دا، تەنانەت لە قۆناغێکدا یاریکەری یەکەم و کاراکتەری یەکەمی گەمە کوردستانییەکان لەسەر ئاستی هەر چوار پارچە بووە. ئەندازیاری ئەو قۆناغەش ڕێبەرێکی ستراتیژیستی وەک دوکتۆر قاسملوویە. کەسایەتیی و ڕێبەرایەتی و سیاسەت و پلانەکانی دوکتۆر قاسملوو هۆکاری بنەڕەتیی بوون بۆ ئەوەی حیزبی دیموکرات خاوەن هێزێکی گەورە بێ و لایەنێکی گرنگی ئەو سێکوچکەیە بێ کە لەسەرەوە باسمان کرد. ئەگەر ڕەوتی هەڵکشانی حیزبی دیموکرات دوای تیرۆری دوکتور قاسملوو و دوکتۆر شەرەفکەندی، درێژەی پێ دارایە و بەردەوام بوایە، بێگومان چارنووسی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵات ئێستا بەشێوەیەکی دیکە دەبوو. واتە لەو حاڵەتەدا حیزبی دیموکرات دەبووە فاکتۆرێکی ئەکتیڤ و دۆزی کوردیش لە ڕۆژهەڵات دەبووە دۆسییەکی دیار لەسەر مێزی وڵاتانی ناوچەکە و زلهێزەکان و ناوەندە نێودەوڵەتییە کاریگەرەکان. هەروەها کۆماری ئیسلامیش نەیدەتوانی ئەم پرسە بخاتە پەراوێزەوە و سەرکوتی بکات.

لە دەست دانی دوو ڕێبەری کارامەی وەک دوکتۆر قاسملوو و دوکتۆر شەرەفکەندی، هاتنە خوارەوە لە قەندیل و سەرهەڵدان و پەرەگرتنی کۆمەڵێک ململانێی ناوخۆیی و لێکترازانی ریزەکانی حیزب و...، وای کرد حیزبی دیموکرات لە فاکتۆرێکی ئەکتیڤەوە ببێتە کارتێکی پاسیڤ و لە یاریکەرێکی سەرەکییەوە ببێتە یاریکەرێکی لاوەکی (یان یەدەک) و بخرێتە پەراوێزەوە.

دوای ٧٠ ساڵ، ئەگەر بمانەوێ بەرەو داهاتوویەکی گەش بچین، ئەوا لە قۆناغی یەکەمدا پێویستە بە جورئەتەوە ڕەخنە لە ڕابردووی خۆمان بگرین و خوێندنەوەیەکی نوێ بۆ دۆخی ئێستای حیزبی دیموکرات بکەین. دوای ٧٠ ساڵ ئێمە نەمانتوانیوە پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەینە کارتێکی چالاک و لە بەرانبەریشدا دوژمن ئەگەرچی نەیتوانیوە حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی کورد لە ناو ببات، بەڵام دەبێ دان بەوەدا بنێین کە توانیوێتی ئێمە بخاتە پەراوێزەوە و پرسی کورد لەو پارچەی کوردستان سەرکوت بکات و ڕێگا نەدا ببێتە پرسێکی چالاک. دوای ٧٠ ساڵ هەوڵدان بۆ دەستەبەرکردنی مافەکانی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا، هێشتا دەسەڵات و تەنانەت هێزە سەرانسەرییەکانی ئۆپۆزسیۆن لە ڕوانگەیەکی ئەمنییەوە سەیری پرسی کورد دەکەن و لە ژێر بیانووی پاراستنی یەکپارچەیی خاکی ئێراندا دژی مافەکانی کورد و نەتەوەکانی دیکە دەوەستنەوە. لەم ڕووەوە پێویستمان بەوەیە کە خوێندنەوەیەکی نوێ بۆ دروشمەکان و پۆزیشێنی کورد لە ئێران بکەین. پێویستمان بەوەیە بە شێوەیەکی دیکە مامەڵە لەگەڵ تاران و هێزە سەرانسەرییەکان بکەین.

یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی هەڵنەکشانی دۆزی کورد (وەک دۆزێکی ئەکتیڤ) لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ماوەی دوو دەیەی ڕابردوودا، دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە حیزبی دیموکرات نەهاتووە لە ڕوانگەی هاوکێشەی هێزەوە کار بۆ پێشخستنی پرسی کورد لەو پارچەیە بکا، بە پێچەوانەوە لەو ماوەدا حیزبی دیموکرات خۆی داوەتە دەستی بارودۆخی ئارایی و چاوەڕوانی ئەوە بووە کە لە ئەنجامی گۆڕانکاریی لە هاوکێشە ناوچەیی و جیهانییەکاندا کۆماری ئیسلامی لاواز بێ، یان بڕوخێ و دەرفەتێکی بۆ بڕەخسێ بۆ ئەوەی بچێتەوە ڕۆژهەڵات. ئەم سیاسەتە هەم لە ڕووی دەرەکییەوە کاریگەریی نێگەتیڤی هەبووە لەسەر دۆزی کورد لە ڕۆژهەڵات و هەم لە ڕووی ناوخۆییەوە فەزایەکی خولقاند کە وزە و توانا مرۆییەکانی سەرقاڵی کێشە و ململانێی نێوخۆیی ببێ و هەتا هات حیزبی پێ لاوازتر بوو.

ئەگەر ئاوڕ لە رووداوەکانی مێژووی حیزب بدەینەوە، بێگومان هەر کەس لە رواڵەتی خۆیەوە دەڕوانێتە هۆکارەکانی درێژ بوونەوە و سەرنەکەوتنی خەباتی حیزبی دیموکرات دوای ٧٠ ساڵ. لەم بارەوە رەنگە هەندێ کەس هۆکاری سەرەکی بگەڕێننەوە بۆ هەڵەی کاربەدەستانی حیزب، یان نا هەلومەرج دەرەتانی بۆ نەڕەخساندووین و دوژمنەکەمان زۆر درێندەیە. وەک پێشتریش باس کرا ئەم تەوەرانە دەتوانن بابەتی چەندین توێژینەوە بن، بەڵام سەرەڕای ئەم کێشانە، دەبێ ئەوەش بپرسین کە حیزبێک بەو تەمەنەوە ئایا دەتوانێ هیوایەک بێ بۆ داهاتوو؟ یان نا وەڵامدەر نییە و مایەی بێ هیواییە؟ بەلەبەرچاوگرتنی پێگەی مێژوویی ـ کۆمەڵایەتی حیزبی دیموکرات و کاریگەریی ئەم حیزب لەسەر پرسی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان، بێگومان حیزبی دیموکرات هیوایەکی گەورەیە بۆ داهاتووی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان و سەرای ئەوەی خەباتەکەی زۆری خایاندووە، بەڵام هێشتا جێگەی ئومێدە و زۆر دوورە لەوەی کە تووشی چارەنووسی حیزبی «تودە» بێ.

دوای دوو دەیە پەراوێز نشینی، ئێستا دەرفەتێک دروست بووە بۆ ئەوەی حیزبی دیموکرات هەڵسێتەوە و بەرەو ئەو ئاراستەیە بڕوات کە باڵانسی هێز لە ئاستی هەر چوار پارچەی کوردستان بگۆڕێ و ببێتەوە بە یاریکەرێکی سەرەکی. ئەگەر بمانەوێ لەم دەرفەتە کەڵک وەربگرین و لە کارتێکی پاسیڤەوە ببینەوە بە فاکتۆرێکی ئەکتیڤ و لە یاریکەرێکی لاوەکی (یان یەدەک) ببینەوە بە یاریکەرێکی سەرەکی، پێویستمان بە رێنسانسێکی دیکەیە. واتە دەبێ گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی لە حیزبدا بکەین و بیکەین بە حیزبی سەردەمی ئەمڕۆ و سەر لە نوێ وەرە و هیوا بگەڕێنینەوە بۆ خەڵک و لایەنگران و ئەندامانی حیزبی دیموکرات. ئەگەر دوای تێپەڕینی زیاتر لە دوو دەیە بەسەر تەمەنی حیزبی دیموکرات، لە سەرەتای ٧٠کانی سەدەی رابردووەوە رێنسانسی یەکەم لە حیزبی دیموکراتدا پێویست بوو، ئێستاش دوای تێپەڕی حەوت دەیە تەمەن و دوای تێپەڕینی دوو دەیە پەراوێز نشینی، رێنسانسی دووەم پێویستە.

پێگەی مێژوویی ـ کۆمەڵایەتی حیزبی دیموکرات و ئەو سەرمایە مرۆییەی کە لە دەوری حیزبی دیموکراتە، بەستێنێکی گونجاوە بۆ ئەوەی رێنسانسی دووەمی لەسەر بکرێ و حیزبی دیموکرات بکرێتەوە بە هێزە سەرەکی و کاریگەرەکەی جاران، بەڵام ئەوەی لەم نێوانەدا گرنگە و دەکرێ وەک پێش مەرجی قۆناغی رێنسانسی دووەم لە حیزبی دیموکراتدا دەست نیشانی بکەین، یەکگرتنەوەی ریزەکانی حیزبی دیموکراتە. واتە هیچ لایەنێک بە تەنیا ناتوانێ رێنسانسی دووەم لە خۆیدا پێک بێنێ و ببێتەوە بە هێزی سەرەکی، بەڵکوو یەکگرتنەوە دەتوانێ سەرەتای قۆناغی رێنسانسی دووەم بێ و لەو رێگایەوە دەروازە بۆ گۆڕانکارییەکانی دیکە بکرێتەوە.

لە ژمارە ٦٦٢ ی رۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / رێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

ئێمە چۆن بووین بە ئێمە»

خالید محەمەدزادە

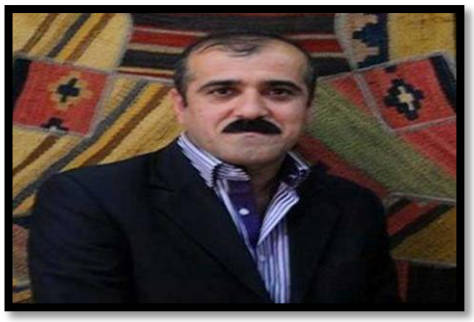

لە رۆژهەڵات کاتێ حیزبێک یا کەسێک بە خوی دەڵێ نەتەوەیی یا کوردستانی مەبەستی ئەوەیە بڵێ »من خەبات بۆ پارچەکانی دیکەی کوردستانیش دەکەم»و لە یەک رستەدا دەیەوی بڵێ »کوردستان بۆ ئەو یەک کوردستانەو هیچ جیاوازییەکی نیە»!

ئەگەرچی ئەم خۆرانانە یا ئەم خۆ پێناسەکردنە لە تیۆری دا هەتا بڵێی جوانو عام پەسندە، بەڵام لە پراکتیک دا راست بە پێچەوانە دەشکێتەوە، یا شکاوەتەوە یا لانیکەم ئەوەی ئێمە بینیومانە راست بە پێچەوانە بووە.

بۆ قسەکردن لە سەر ئەم سازە دەبێ لە سەر (٣) ئاست قسە لە سەر دروشمی نەتەوەیی رۆژهەڵاتی بکەین:

یەکەم: لە سەر ئاستی رۆژهەڵات ئەم گوتارە، گوتاریک نیە بۆ رۆژهەڵات و روو لە رۆژهەڵات و رۆژهەڵات بنەمای ئەم گوتارە نیە، واتە کەس و لایەنی نەتەوەیی رۆژهەڵاتی زۆرترین چالاکییان بۆ بەشەکانی دیکەی کوردستانەو کەمتر چالاکی بۆ رۆژهەلاتی کوردستانە. ئەم مەخلوقە کاتێ بە خوی دڵێ نەتەوەیی، رووی لە پارچەکانی دیکەی کوردستانو پشت لە رۆژهەڵاتە، ئەمەش وایکردوە گوتاری نەتەوەیی لە فۆرمە کوردستانیەکەی لە کۆماری کورستانەوە تا ئێستا گوتاری غایب بێ لە رۆژهەڵات، ئەم هەناسە لە قسەکردن نەک هەر بۆ رۆژهەڵات کارکردی نەتەوەیی نیە بۆ بەشەکانی دیکەش لە کارکردی نەتەوەیی دادەماڵرێتو چالاکوانانی لە دواجار وەک کارگوزاری حیزبو مەکینەی ئیعلامی حیزب دەمێننەوەو بەرگی حیزبی لە بەر دەکەن.

دووهەم: گوتاری نەتەوەیی لە فۆرمە حیزبیەکەی بۆ بەشەکانی دیکە دەگەڕێتەوە بۆ دوای رووخانی کۆماری کوردستانو لە لوتکەی ئەم هیڵە سیاسیو حیزبیە کەسێکی وەک ئەحمەد توفیق جێ دەگرێت. بەڵام دوای ٥٠ ساڵ لە سەرهەڵدانی ئەم گوتارە، بە هاناوە هاتنی باکووریش، گوتاری کوردستانی رۆژهەڵاتی نەیتوانیوە هەمان عەقڵییەتی ئەحمەد توفیق بۆ خەباتی نەتەوەیی تێپەڕێنێو نەیتوانیوە جیاوازی بکات لە نێوان خزمەتی نەتەوەیی و خزمەتی حیزبی.

گوتاری نەتەوەیی لە فۆرمە رۆژهەڵاتیەکەی هەر زوو لە بەشەکانی دیکەی کوردستان، تێکەڵ بە گوتاری حیزبی دەکرێتو دەبێ بە بەشێک لە سیاسەتی حیزبی، لە ئێستاش دا ئەم گوتارە بە تەواوی یا پارتیە یا پەکەکەو زۆر جاریش هەمان روانینی ئەو دوو حیزبە بۆ رۆژهەڵات بەرهەم دەهێننەوە. تۆ رۆژانە کۆمەڵێک خەڵک دەبینی بە ناوی نەتەوەیی بوون کە خەریکی پیاهەڵدانن بە پارتیو پەکەکەو زۆرجاریش ئەم مەخلوقە هەر لە پێناو ئەم دوو حیزبە هەڵدەشاخن بە سەر یەکترو شەڕی بە وەکالەت دەکەن.

ئاستی سێیەم: بە هەموو ئەوانەشەوە ناکرێت قسە لە سەر غایبونی هێزێک یا هێزگەلێک نەکەین کە ناتوانن لە خولقانی سوژەو رووداوی گەورە لەم هەرێمە کە مرۆڤی رۆژهەڵاتی ئاشت بکاتەوە لە گەڵ خۆی. ئەم ئیهمالکردنەی رۆژهەڵات تەنیا لە سەر ئاستی تاکەکەسی نەماوەتەوەو ئەمرۆکە زیاد لە هێزێکی سیاسی هەڵگری ئەم جورە لە بیرکردنەوەنو باشوورو باکوور بۆ ئەوان سوژەن نە رۆژهەڵات.

ئێمە لە غیابی ئەو هێزانەی دەڵین کە کۆماری کوردستان بونیاد بنێننەوەو خوڵقێنەری رووداوەکانی دوای سالی ١٩٧٩ی رۆژهەڵات بن. لە گەڵ ئەوەش قەیرانی مرۆڤی رۆژهەڵات قەیرانی شوێنو شوناسە. قەیرانی غایبوونی هێزیکە کە شۆکی گەورەو رووداوی گەورە دروست بکاتو سەرنجی هاوڵاتیانی بۆ لای هەرێمەکەی خۆی راکێشی.

ئەم گرفتە، گرفتی زۆرێک لە ئەندامانی حیزبەکانی رۆژهەڵاتیشە کە بە ئەندام، ئەندامی حیزبی رۆژهەڵاتین بەڵام بە کارکرد شوێنکەوتووی هێزە سیاسیەکانی دیکەی بەشەکانی کوردستانن.

بە پێچەوانەی پارچەکانی دیکەی کوردستان کە گوتاری نەتەوەیی، گوتاری شوێن لە سەر بنەمای حیزبو گوتاری خاڵیکردنەوەی رۆژهەڵاتە لە هەموو وزدیەکی مرۆیی و سیاسی لە خۆیان، گوتاری نەتەوەیی رۆژهەڵات، گوتاری جێهێشتنی شوێنو گوتاری نەتەوەیی لە سەر بنەمای رۆژهەڵات نیە.

لە دۆخێکی وادا یا دەبێ چاوەڕێی کاریگەری گۆرانکاریی ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکان لە سەر ئێران بین بۆ ئەوەی ئەم شۆکە لە مرۆڤی رۆژهەڵاتی بدرێت، یا دەبێ فۆرمێک لە خودئاگایی نەتەوەیی دروست بێ لە سەر بنەمای رۆژهەڵات کە بەپلەی یەکەم رۆژهەڵاتو دانیشتوانی بۆی میلاک بێ.

لە هەر دوو حاڵەت دا وەک فارس دەڵی:»کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من«!

(١ . ناوی یاداشتە لە ناوی کتیبکی سادقی زیباکەلام وەرگیراوە

لە ژمارە ٦٦٢ ی رۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

پێناسەی رێکخراوە مەدەنییەکان لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا

فەردین کەریمی

رێکخراوە ناحوکمییەکان یان " ئێن جی ئۆ" کان زیاتر وەک دیاردەی دونیای مودیرن دێنە ئەژمار بەڵام مرۆڤ بە درێژایی مێژوو بە هەست پێکردن بەو راستییەی کە خۆی بە تەنیا دەرەقەتی کێشە و گرفتە سرووشتییەکان وەک سێڵاو، بوومەلەرزە یان مەترسی ئاژەڵە درندەکان نەهاتوە بە ناچار پەنای بۆ پێکهێنانی کۆمەڵگەلێکی بچووکی چەند کەسی هێناوە تا بتوانێ ژیانی خۆی بپارێزێ. ئەم رێکخستنە سەرەتاییانە دەتوانێ نموونەیەکی سادە و سەرەتایی لە رێکخراوە مەدەنییەکان بە شێوەی ئەمرۆیی بێ. ئەویش لە بەر ئەوەی کە تاکەکان بە ویست و خواستی خۆیان بەشداربیان لەم چەشنە گرووپانەدا کردووە. لە یەک پێناسەدا ریکخراوەی مەدەنی پێکهاتوە لە کەسانێک وا لە چوارچێوەی سازمانێکی ناحوکمی و بە پێی بەرنامە و ئەساسنامەی تایبەت بە خۆیان لە بواری غەیرە سیاسی کە مەبەستی ئابووری و سیاسی لە پشتەوە نییە چالاکی دەکەن. چالاکییەکانیان لە چوارچێوەی کاری هاوبەشدایە کە تاک بە خواستی خۆی تێیدا بەشدار دەبێ. لێرەدا ویست دەوری سەرەکی دەگێڕێ.

لە پێناسەیەکی تردا کە زیاتر لایەنی سیاسییەکەی بەرچاوە، رێکخراوەی مەدەنی سازمانێکی غەیرە حوکمییە کە پیوەندی بە دەوڵەتەوە نییە و لە کاروباری دەوڵەتداریدا بەشدار نابێ. ئاشکرایە لێرە زۆرتر لایەنی ناحوکمی بوونەکەی دیارە. دامەزراندنی رێکخراوە مەدەنییەکان لە ئەساسدا لە سەر سێ بنەمای سەرەکی پێکهاتووە: خۆبەخشانە، غەیرە سیاسی بوون و بێ لە بەر چاوگرتنی ئامانجی ئابووری و ماڵی. بە شێوەیەکی ئاشکراتر ئێن جی ئۆ رۆڵی دەس ئەنداز دەگێڕێ لە بەرانبەر خێرایی لە بڕیار دان، جێبەجێ کردن و داڕشتنی سیاسەتی دەوڵەتانەدا و زیاتر پردێکە لە نیوان خەڵک و دەسەڵاتدا. رێکخراوە مەدەنییەکان زیاتر بۆ کاروباری کۆمەڵایەتی تەرخان کراون واتا گەرچی ئەوان بە پێی شوناس و پێناسەیەک کە هەیانە ناتوانن و نابێ راستەوخۆ لە کاروباری سیاسیدا بەشداری بکەن، بەڵام دەتوانن لە سەر بابەتە سیاسییەکان ببنە گوشار و هۆکارێ بن بۆ گۆڕانێکی سەرەکی لە کۆمەڵگادا. بە واتایەکی دیکە شۆناسی رێکخراوە مەدەنییەکان لە سەر ئەساسی کارگەلێکی کۆمەڵایەتی دارێژراوە کە بە پێی یاسا و عورف ناتوانن راستەوخۆ لە کاروباری سیاسی دا بەشدار بن بەڵام دەبینین بە هۆی جەماوەرێ کە لە بەر دەس هەندێ لە رێکخراوەکاندا هەیە بۆ نموونە سەوزەکان لە ئاڵمان و ژینگەپارێزان لە کوردستاندا دەتوانێ کاریگەری فراوانی لە سەر دەوڵەت و بڕیارە سیاسییەکان هەبێ. بەم پێیە لە ئێرانیدا مێژووی پێکهێنانی ئەم رێکخراوانە زیاتر خۆی لە چوارچێوەی مزگەوت، تەکیە, خانەقا, کۆڕە زیکرییەکان و شوێنگەلێ ئایینی دا دەبینێتەوە کە دواتر وەک سێنف و رێکخراوە مەدەنییەکان دەردەکەوێت. لە کوردستانیش بە هەمان شیوە بەڵام هاوکات بە جورگەلێکی دیکەش رێکخراوە مەدەنییەکان بوونیان هەر چەند بە شیوەی کلاسیک بووە. بۆ نموونە رۆڵ و بایەخێک کە بە ژنان لە حیزبی دێمۆکراتی کوردستاندا و لە

سەردەمی کۆماری کوردستاندا دراوە و رێگا دان بە پێکهێنانی یەکیەتی ژنان بە سەرپەرەستی میناخانمی قازی نیشان لەوەیە کە پێشەوای نەمر هەر لە سەرەتای دامەزراندنی کۆماری کوردستانەوە بە پەرۆشەوە چاوی لە دێمۆکراتیزە کردنی کۆمەڵگا لە رێگای رێکخراوە مەدەنییەکانەوە بوو. نموونەکانی دیکەش وەک لاوان نیشان لەو هەست بە بۆشاییەی ئەو کاتی کوردستانە. دواتر کە رێکخراوەکانی خوێندکاران و منداڵان دامەزران ئەو راستییە سەلما کە حیزبی دێمۆکراتی کوردستان چ لە سەردەمی پێشەوا و دواتر و هەتا ئێستەش بە باشی ئەو لایەنەی خەباتی بەرنەدواوە و بەردەوام لە هەوڵی ئەوە دا بووە کە چ لە ناوخۆی حیزب و چ لە دەرەوەی حیزب رێکخراوەگەلێکی سینفی و مەدەنی لە بواری جۆراوجۆرەکاندا و بە پێی زەروورەتی زەمانی پێک بێنێت. ئەگەر بە شێوەی دروست و راست بۆ ئەم بابەتە بڕوانین دەبینین حیزبی دێمۆکراتی کوردستان وێڕای هەموو ئەو گوشارانەی کە لە قۆناغە جیاوازەکانی ژیانی سیاسی خۆیدا هەیبووە توانیویە پەرە بە خەباتی جەماوەری و کۆمەڵگای مەدەنی بدات. هاوکات دەبێ بزانین کارکردن و چالاکی ئەم رێکخراوانە بێ کەم و کوڕی نەبووە. کەم بوونی ئاموزش، بە لاڕێدا بردنی ئەم رێکخراوانە بە مەبەستێ سیاسی یان هەر مەبەستێکی دیکە، نەبوونی ئێکۆڵینەوەی زانستی لە بوارگەلی جیاواز و هتد چەند نموونە لەو رەخنانەیە کە جێگای باسە. یەکێک لە کۆڵەکە سەرەکییەکانی رێکخراوە مەدەنییەکان کە لە ئەساسنامە و بنەمای هەر رێکخراوەیەک هاتوە و دەبێ کردەوەیی بکرێتەوە ئاموزش و زانیاری دانە بە خەڵک بە شێوەگەلێکی جیاواز وەک کردنەوەی خولی تایبەت و هتد. تا چ رادەیەک رێکخراوەکان وەک ژنان و لاوان و منداڵان لەم بوارە سەرکەتوو بوونە؟. بە دڵنیاییەوە ئەو چالاکیانە کەم بوون و لە قەدەر ناوی رێکخراوەیەکدا نین. بە تایبەتی رێکخراوەکانی لەم چەشنە کە دەرفەتیان هەیە لەم بوارە چالاکتر بن. باسێکی گرینگی دیکە کە جێگای ئاماژە پێی کردنە چەکدارکردنەوە و راهێنانی نیزامییە بە هەر مەبەستێک. دیارە ئێمە لە حیزبێکی سیاسیی دژ بە حکوومەتێکین کە هەموو کردەوەیەکی قیزەون لە بەرانبەر خەڵک و دژبەرانی وەک ئێعدام تێرۆر، بۆمباران دەکا و ئێمەش لە بەرانبەر حکوومەتێک کە بە هیچ شێوەیەک ئەخلاقی سیاسیی لە بەر چاو ناگرێ دەبێ خۆمان ئامادە بکەین و بۆ بەرەنگاربوونەوە و پارێزگاری کردن لە خۆمان. بەڵام بە تێگەیشتن لەو خاڵە سەرەکییەی کە چەکداربوون ناتەبایە لە گەڵ کاری مەدەنی و رێکخراوەییدا دەبێ بە شێوەیەکی قووڵتر و بە تێبینییەوە لەم بابەتە بکۆڵینەوە و وشیاری دوارۆژی حیزبێک بین کە خاوەنی نزیک بە سێ چارەگە سەدە تێکۆشانی سیاسیە و تا ئێستا کردەوەیەکی دژە مرۆڤی نەکردوە کە کونوانسیۆنە نێودەوڵەتییەکان و پرینسیبە ئەخلاقییەکان لە ژێر پا بنێت و وەک بەڵگە لە سەری بێ. پەروەردەی نیزامی و خولی فێرکاری لەم بوارە دەتوانێ بە شێوەیەکی دیکە بە دەر لە رێکخراوەیەکی مەدەنی بکرێت. هاوکات بە کار هێنانی منداڵان بۆ ئەم مەبەستە و چەکدار کردنیان دەتوانێ خاڵێکی نەرێنی زەق و بە رچاو بێ کە جگە لە ناتەبا بوون لە گەڵ کونوانسیۆنە نێودەوڵەتییەکان وەک کونوانسیۆنی مافی منداڵان رێک بە پێچەوانەی پێناسەو شوناسی سازمانێکی مەدەنییە. ئەمە دەتوانێ بەڵگەیەکی حاشاهەڵنەگر بداتە دەس نەیارانەوە و کە دوارۆژ دژ بە ئێمە کەڵکی لێ وەربگرن. پرسیارێکی دیکە ئەوەیە ئایا تاکی نیو رێکخراوەیەکی مەدەنی دەتوانێ لە ریزی پارێزەر یان شەرکەری چەکدار بێ؟ واتا پێشمەرگەیەک دەتوانێ لە چوارچێوەی سازمانێکی مەدەنیشدا چالاکی بکات؟ بۆ وەڵامی ئەو پرسیارە دەبێ پێناسەی دوو چەمکی پێشمەرگە و ئەندامی رێکخراوێکی مەدەنی بزانین. ئاشکرایە کە تا چ رادەیەک لە یەک دوورن و هەر کامیان چ دەور و رۆڵێکی تایبەت دەگێڕن. باس لە چەکدار کردنەوەی ژنان، لاوان یان هەر تاقمێکیتر بە ناوی رێکخراوەیەکی مەدەنی دەگەڕێتەوە بۆ لێ تێنەگەیشتن لەم بابەتە و دەبێتە خاڵێکی نگاتیڤ لە سەر حیزبێک وا گشت کات بە وریاییەوە ئاگای لە رەفتاری سیاسی و کردەوە و دژ کردەوەی خۆی بووەو شانازی بە رابردوویەکەوە دەکات کە چ نەیاران و چ دۆستانیش ناتوانن قامک لە سەر خەیانەت یان هەڵەیەکی ساختاری ئەو حیزبە دابنێن. لە لایەکی دیکەوە بایەخ دان بە رۆڵ و کارگەریی خوێندکاران لە نێو کۆمەڵگادا و پێکهێنانی رێکخراوەیەک بۆ ئەم مەبەستە لە حیزبی دێمۆکراتی کوردستاندا ئەو راستییەمان پێی دەڵێت کە ئەگەر لە قۆناغە جیاوازەکانی مێژوودا خوێندکاران توانیویانە دەوری

سەردەکی لە شۆڕشەکاندا بگێڕن، بەڵام لە کوردستان لە ڕێگای بە ڕێکخراو کردنی خوێندکارانە کە هەست و خواستی گەل لە زمانی ئەوانەوە داوا دەکرێت و هەموو کات خوێندکاران پێشەنگی شێوە جوراوجۆرەکانی خەبات بوونە. بەڵام نابێ ئەوەمان لێ شاراوە بێ کە زیاتر بایەخ دان بە خوێندکاران و ئەرک و نەخشیان لە کۆمەڵگایە کە دەتوانێ ئاراستەی سەرهەڵدانەکان دیاری بکات. هاوکات دەبینین کە جۆرێ لە ئاڵۆزی و سەرلێشێواوی لە کرداری ڕێکخراوەیی خوێندکاراندا وەدیار دەکەوێت و لە چالاکیگەلێکدا بەشدار دەبن کە زیاتر کاری حیزبێکی سیاسییە و نەک ڕێکخراوەیەک تایبەت بە خوێندکاران. بێ دەنگ بوون لە بەرانبەر کوشتنی گومانلێکراوی چەند خوێندکار لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەک شەیدا حاتەمی، سەحەر چووینی و هتد بۆ ڕێکخراوەیەکی خوێندکاری خاڵێکی نەرێنییە. لە کۆتایدا دەبێ بزانین ئێستا کە لە دونیادا قەیرانی ژینگەیی لە ئارادایەو لە کوردستانیش بە هەمان شێوە و ڕێکخراوەگەلێکی تایبەت بەم بوارە بەرپرسانە کار دەکەن وەک " ئەنجومەنی سەوزی چیا "ی مەریوان وا باشە کە وەک هەمیشە پاڵپشتیان بین.

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حەفتاساڵ تەمەن و بەرپرسایەتی مێژوویی

مەجید حەقی

حەفتاساڵ لە ڕۆژهەڵاتی ناوەراست دا بۆ حیزبێک تەمەنێکی زۆرە، تا لەو ماوەیەدا بتوانێت لە گەڵ خۆی دیاردەگەلی جۆراوجۆر بخولقێنێت و بهێنێتە ناو کۆمەڵگا و کۆمەڵگا بەردەو ئامانج و بایەخەکانی خۆی ڕێنوێنی بکات. حیزبی دێموکرات لە سەرەتای دامەزراندیەوە تا ئەمڕۆ لە سەر بنەمای بەهاو و بایەخەکانی مرۆڤی، ئەمڕۆیی و نەتەوەیی بوون، چارەسەری پرسە کۆمەڵایەتی و چینایەتیەکان لە ڕێگای کۆنسێنسووس و لەیەک گەیشتن، پێشمەرگە، ئاڵای کوردستان، کۆماری کوردستان، بەفەرمی کردنی زمان و پەروەردەی کوردی، دێموکراسی و پلۆرالیزم، ڕێزگرتن لە کەرامەتی مرۆڤی دامەزراوە. ئەو حیزبە داهێنەری لێکگرێدانی خەبات لە پێناو دیاری کردنی مافی چارەنووس و خەبات بۆ بەردوپێش بردنی پرسە کۆمەڵایەتیەکانە. هەر بۆیەش حیزبی دێموکراتی کوردستان/ی ئێران وێرای ئەوەی کە یەکێک لە حیزبەکانی جێی شانازی خەباتی نەتەوایەتی گەلی کوردە، بەرپرستترین حیزبەکانی پانتایی خەباتی ڕزگاری خوازانەی نەتەوەکەمانە و لە بەرامبەر هەموو هەڵە و کەموکوڕیەکاندا دەبێ زۆرترین بەرپرسایەتی هەڵگرێت.

لە مێژووی هەموو کوردستاندا، هیچ حیزبێک نیە کە بەرادەی حیزبی دێموکرات ڕێبەرانی ڕێزی پێشەوەی پێشمەرگە ئاسا شەهید بووبن و کەم ڕێبەری ئەو حیزبە هەبووە کە بە مەرگی ئاسایی کۆچی دوایی کردبێت. ئەم شانازیە وێرای ئەوەی کە ئاستی ئەخلاقی شۆرشگیری و فیداکاری هەموو ئاستەکانی ئەو حیزبە نیشان دەدات، ئەو حیزبە بەرپرس دەکات لە بەرامبەر هەموو کۆمەڵگای کوردستانی و بنەماڵەی شەهیدان و ڕێبەرانی شەهید.

سەرەڕای ئەو شانازیانە، بەداخەوە حیزبی دێموکرات لە ئاست چارەسەری کێشەکانی ناوخۆیی زۆرتر پەنای بە سەرکوتی سپی بردووە و یان کێشەکانی کپ کردووە یان بەچارسەرنەکراوی بەجێ هێشتووە و گەیاندووتە ئاستی جیابوونەوە و لێکدابڕانەکان. لەو ڕووەوە بیرکردنەوەیەکی ستراتیژیک لە "چارەسەری کێشەکان" و "بەڕێوەبەری کێشەکان" ئەرکێکی هەنووکەیی ڕێبەرایەتی حیزب بە هەموو بەشەکانی خۆیەتی. کاتی ئەوە هاتووە ڕێبەری حیزب هەرچۆنێک کە شانازی بە سەروەریەکانی ڕابردوو دەکات، بوێرانە داوای لێبووردن لە هەڵەکانی ڕابردوو بکات. ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بەردەم ئاڵۆگۆڕی قووڵ و چارەنووسسازن. لەوانەیە سبەینێ زۆر درەنگ بێت، بۆیە لە حەفتادەمین ساڵڕۆژی دامەزراندنی حیزبی دێموکرات دا، هیوادارم ڕەوتی یەکگرتنەوە و یەکریزی بە شێوەیەکی جیدی و کات بۆدیاری کراو جێبەجێ بکرێت و نەتەوەکەمان بە مزگێنی یەکگرتنەوە بەردەو یادی حەفتا ساڵەی دامەزراندنی کۆماری کوردستان هەنگاو بنێن. با هەروەک لە دووی ڕێبەندانی ساڵی ١٩٤٦ وەرچەرخانی مێژوویی ڕوویدا. ڕێبەرانی ئەمڕۆی حیزبی دێموکراتیش وەرچەرخانێکی دیکە لە مێژووی شانازیەکانی حیزبی دێموکرات تۆمار بکەن و نیشان بدەن، ئەوان ڕێبواری ڕاستەقینەی پێشەوا، قاسملوو و شەرەفکەندی و هەزاران شەهیدی ڕێگەی ئازادی و سەربەستی کوردستانن.

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ١٧ی ئاگۆستی ٢٠١٥

بە بۆنەی حەفتاساڵەی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان

حەفتا ساڵ خەبات و تێکۆشان

حەسەن ماوەرانی

حیزبی دێموکراتی کوردستان، تەمەنی گەیشتە حەفتا ساڵ. ساڵانێکی دور و درێژ تێپەڕی و بە هەزاران کەس لە ریزەکانی ئەو حیزبەدا، ژیان و تەمەنی خۆیان کردە قوربانی لە پێناو وەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەو حیزبەدا.

بەداخەوە پاش حەفتاساڵان، هێشتا ئەو کەموکوڕییانەی کە لەسەرەتای پێکهاتنی ئەو حیزبەوە بە درێژایی تەمەنی لەگەڵی بوون، هەر لە ئارا دان و هەوڵ و تێکۆشانێکی ئەوتۆ لەلایەن هێچکام لە لاباڵەکانی بە میرات بەجێماوی ئەو حیزبە بۆ کار کردن لەسەر ئەو کەم و کوڕییانە لە گۆڕێ دانییە.

ئەو حیزبە کە لە تەمەنی خۆیدا چەند لاپەرەیەکی زێرینی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوایەتی کوردی تۆمار کردووە، حەیفە کە تووشی ئەو بارودۆخە هاتووە کە نەکراوە ئەو کەم و کوڕییانە چارە بکا.

بەر لەوەی کە پەنجە بۆ ئەو کەم و کوڕییانە ڕاکێشم کورتەیەک لە لاپەرە زێرینەکانی تۆمار کراو لە لایەن ح.د.ک ەوە دەدوێم.

ح.د.ک لەسەرەتای دامەزرانیەوە بە پشت ئەستوور بوون بە خەباتی پێشووی کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد ، کە دەکرێ بڵێین بێجگە لە بەڕێوەبەرایەتیەکەی هەموو دامەزراوەکانی لەسەر بنچینەی ک.ژ.ک ەوە پێکهاتبوو، توانی کۆماری دێمۆکراتی کوردستان بە پێشەوایەتی شەهیدی نەمر قازی محەمەد و بەشداری و پشتیوانی کوردەکانی پارچەکانی تری نیشتمانی داگیرکراومان بە تایبەت بارزانی نەمر و پێشمەرگەکانی ، دابمەزرێنی. لاپەرەیەکی زێرین لە مێژووی کورددا کە هەتا ئیستا وێنەی نەبوتەوە. (١٩٤٥- ١٩٤٦)

لاپەرەیەکی زێرینی تر کە دەبێ ببێتە نمونەیەکی ڕاهێنان بە دەست پێشەوای نەمر لە بێدادگای سپایی ئێران و لە پشت دەرگای بەستراو تۆمار کرا، ئەویش داکۆکی ئازایانە و بوێرانەی پێشەوا بوو کە سەرەڕای ئەوەکە دەیزانی دوژمن هەتا نەیکوژێ وازی لێناهێنی، بە حیماسەوە لە کورد و کوردستان داکۆکیی کرد. ئەو لە زیندانی دوژمندا دوژمنی محاکمە کرد. بە هۆی هەوڵی تێکۆشەرە ئازادیخوازەکانی ئێرانی ئەم داکۆکیە بوێرانەی پێشەوا ودبن خۆڵەمێشی مێژوو نەکەوت و بۆ وەچەی دوارۆژ تۆمار کرا. (١٩٤٦)

دیارە هەتا ئێستا گەڵێک کوردی خەباتگێر لە بێدادگاکانی داگیرکەران لەڕوی دوژمندا وەستاون و داکۆکیان لە ئامانج و ویستەکانی

گەلەکەیان کردووە و مەرگ نەیتوانیوە ئەم مەبەستەیان لەبیر ببات‌ەوە. بەڵام گرنگی داکۆکی پێشەوا لەوەی دایە کە ئەو وەک سەرۆکی کورد بە وریایی بەم ئەرکە هەستا. (١٩٤٦)

پاش ڕووخانی کۆمار، هەستانی کۆمەڵێک گەنج بە ئەرکی بووژاندنەوەی ح.د.ک، کە زۆربەی بەرێوەبەرەکانی خۆیان بە خۆپارێزی گۆشەگیر بوون، هەستان. ئەم کۆمەڵە گەنجە لە هیچ ڕا حیزبیان بووژاندەوە و لە ماوەی چەندساڵاندا توانیان ببن بە هێزێکی سیاسی بەرچاو و پاش سەردەمی ک.ژ.ک هەمدیسان جارێکی تر بە بردنەوەی هەڵبژاردنی پارڵمان ١٩٥٢دا لە مەهاباد لە ڕاستیدا پشتی ڕژێمیان لە ئەرزدا. لە ساڵی ١٩٥٨ بەرێوەبەری حیزب عەزیز یۆسفی و هاورێیەکانی محاکمە کران. ماوەی سێ ساڵان عزیز یۆسفی ، مامە غەنی بلوریان و شریعەتی لەژێر حوکمی ئیعدام ڕاگیران. کۆڵیان نەدا و لەئەنجامدا بە هۆی زەختی لایەنگرانی مافی مرۆڤ و گەلێک لە سیاسەتمدارە ناوخاسەکانی نێونەتەوەیی، ئیعدامەکەیان کرا بە زیندانی ئەبەد. کاک عزیز و مامە غەنی هەرکام بە کۆڵەباری ٢٥ ساڵەیی زیندان بوون بە قارەمانی نەتەوەیی.

بزوتنەوەی شەستەکانی کۆمیتەی شۆڕشگێڕی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان ، ٧ پەرەیەکی دیکەی زێڕین بوو کە لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوایەتی کورددا تۆمار کرا. لەبارو دۆخێکدا کە ئەحمەد تۆفیق ، سکرتێری هەڵبژێردراوی حیزب لە کۆنگرەی دەرکە لەسەر زۆری ئەندامان داخراودا، بە کەڵکوەرگرتن لە پێوەندیی لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی شۆڕشی بارزانی گەورە، سیاسەتی لادان و تێرۆری ئەندامە چالاکەکانی حیزبی ڕەپێشگرتبوو، دوو ئەندامی بە نرخی حیزب دوو ڕۆڵەی بڵێمەتی کوردستان کە جێگایان پڕ ناکرێتەوە، واتا شەهید سەدیقی ئەنجیری و شەهید ئەسعەدی خودایاری ناجوانمێرانە تێرۆر کران. بەشیک لە ئەندامەکانی حیزب کە زۆربەیان ڕووناکبیر بوون ، ملیان بە ویستەکانی سکرتێر و زەختی بەرێوەبەرایەتی شۆڕشی باشور نەدا. بەرێوەبەرایەتی شۆڕشی باشور بە هۆی پێوەندیی لەگەڵ ئێران، هەر چەشنە دەرەتانێکی لە جۆلانەوەی خەباتکارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە دژی ڕژێمی ئێران بڕیبوو. کۆمیتەی شۆڕشگێڕی حیزبی دێمۆکرات بۆ نەجات دانی حیزب لەو قەیرانەی بەرێوەبەریی تاکە کەسی بێ بەرنامەیی و سیاسەتی ملکەجی بە بەشداریی حەمەدەمینی سیراجی، مەلا ئاوارە، سمایلی شەریفزادە، سالاری حەریدەری و سەناری مامیدی دامەزرا. پاشان بە یەکگرتن ئەو کۆمیتەیە لە گەڵ شەهید سولەیمانی معینی کە نەیدەتوانی لەوە زیاتر تەکردەوی و سەرەڕۆیی ئەحمەد تۆفیق قبول کات، و بەشێکی زۆر لە پێشمەرگەکان لە ڕاستیدا پێگەی ئەحمەد تۆفیق و ڕاستڕەوەکانی وەفادار بەویان کز و تەق و لەق کرد. کۆمیتەی شۆڕشگێڕی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بە ناچاری بە هۆی زەختی شورشی باشور لەسەریان، لەناوچیا و دۆڵەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بڵاو بوونەوە و بەداخەوە پتر لە ٢٠٠ شەهیدیان دا. هەر لەهەمان کاتیشدا لەلایەن بارزانیەوە یەکی لە هەڵە گەورەکانی ژیانی ئەنجام درا کە بریتی بوو لە فەرمانی کوشتنی شەهید سولەیمانی معینی ، وتەبێژی کۆمیتەی شۆڕشگێڕی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان و ڕادەستکردنەوەی بەشێک لە پێشمەرگەکان بە ئێران.

قۆناخێ زێڕینی دیکەی تۆمارکراو لە مێژووی کورددا، بەرخۆدانە لە ئاست کۆماری پەت و سێیداری ئیسلامی کە ماوەیەکی هەشت ساڵانەی شەڕی چەکدارانەی خایاند. گەرچی لەم قۆناخەدا هەڵە و هەڵەکاریی زۆر کرا کە بوو بە هۆی جیابوونەوە و دەرکردن و تەنانەت تیرۆری کەسایەتیش، بەڵام بایخی مێژوویی خۆی هەیە و بەرگێکی زێڕینی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوایەتیە.

ئیستا بەداخەوە ئەو حیزبە حەفتا ساڵەیە بۆتە دوو هێڵی جیا لێکتر و لەڕاستیشدا لە ناو هەر هێل چەندین هێلۆچکە.

بە ناچار یان بە زانستە هەر هێڵ پشت ئەستور بە پاڵپشتیی زلهێزێکی باشور. باشوریش بەبێ وەرگرتنی ئەزمون لە شۆڕشی بارزانی گەورە، هەمدیسان ڕێگر و کۆسپ لەسەر چاڵاکی کوردی ڕۆژهەڵات لە دژی کۆماری ئیسلامیە.

ح.د.ک بەهەردوولاباڵیەوە لە ئاست گەلێک کەم و کۆڕیی خۆیان کەمتەر خەم بوون. هەتا نووسینی ئەو دێڕانە هیچکام لە لاباڵەکانی حیزب نەیانتوانیوە مێژووی ئەو حیزبە بە شێوەیەکی زانستیانە تۆمار بکەن. ئەگەرچی لێرە و لەوێ چەند کتێبێک وەک بیرەوەری تاکە کەسی نووسراون، کە بەداخەوە زۆربەیان بەهۆی ڕقەبەرایەتی نووسەرەکە لە ئاست زۆر کەس و زۆر ڕووداودا جێگای متمانە نین. لەڕاستیدا تۆمارکردنی مێژووی حیزب بەشێکە لەخەبات بۆ بەرگری لە دووپات و چەندپاتکردنەوەی هەڵەکان. هەر حیزبێکی پێشکەوتوو لە دەوردی ڕاهێنان و پەروەردەی کادیردا مێژووی خۆی بۆ ئەندامەکان شیدەکاتەوە و دەیخاتە بەر باس و لێکۆڵینەوە. تەنانەت بەڕیوەبەرایەتی هەردوو هێڵی حیزب بە ئاشکرا تەنانەت یادکردنەوەش لە بەشێک لە کەسایەتیەکانی حیزبی دێمۆکرات، کە لە مێژووی کورددا شانازیان پێدەکرێ خۆ لادەدەن. تەنیا لە مسالدا بەڕێز خالید عزیزی بۆ یەکەمجار لە سێ دەیەی ڕابردوودا، بەڕێزەوە یادی لە بەشێکیان کردەوە.

حدک بە هەر دوو لاباڵیەوە هەتا ئێستا نەیانتوانیوە ئارشیڤێکی ڕێک و پێکیان هەبێ هەتا وەچەی ئێستایان بیکاتە سەرچاوەیەک بۆ لێکۆڵینەوە و توێژینەوە.

ئێکدابڕاویی دوو هێڵ لە ڕاستیدا بەبێ ڕوون بوونی سنورێکی ئیدیۆلۆژیک و تەنیا دەکرێ بڵێین لەسەر کورسی لەگۆڕێ دایە.

بێ بەرنامەیی زەق بۆ چالاکی و تەنیا وەدواکەوتنی ڕووداوەکان. نموونەی دیار و ئاشکرای دانانی مقەرە لە سنوورەکانی کێلەشین کە بەداخەوە بوو بە هۆی پێکهەڵپرژان و تەقە لە گەڵ پ.ک.ک . کە بەخۆشیەوە بە هۆی هەوڵی ح.د.ک و پ.ک.ک کۆتایی هات.

کەم بایخدان بە باری پاراستن. شەهید بوونی دوو سکرتێر، ژاراوی کردنی خواردنی مقەر، بە ڤیدیۆ فیلم هەڵگرتن لە میوانەکان لە کۆیە و لە پاشان نیشاندانیان لە لایەن بازجوەکانی کۆماری پەت و سێدارە بۆ وەگرتنی ئیعتیراف، وە دەیان ڕوداویتر لە باشور کە بە دەیان کەس لە ئەنجامیدا شەهید بوون ئەوە بە ئاشکرا ڕوون دەکەنەوە کە ئەو حیزبە پێویستیی بە سیستمێکی پاراستن هەیە کە لە بەرانبەر خۆتێخزاندنی سیخور و تیرۆریستەکانی باشوری و ڕۆژهەڵاتیی ئێراندا بیان پارێزێ.

ناڕوونی و لێڵی لە ستراتێژی و تاکتیک دا. هێڵی حدکای ئەو حیزبە هەر نەوەک باهاتبێ و نە باران تەنیا دووپاتکەرەوەی ئەو بەرنامەیە کە ٤٥ ساڵ لەمەوبەر لە لایەن شەهید قاسملو، کاک کەریمی حیسامی و کاک حەمەدەمینی سیراجی دیاریکرا و لە کۆنگرەی سیهەمدا پەسند کرا. واتا ٤٥ ساڵ گۆڕانی بەسەر هیچ نەهێناوە. گەرچی لەم دوایەدا فیدراڵیان لە جێگای وشەی خودمختاری داناوە بەڵام ناوەرۆکی بەرنامەکە هەمانە کە بوو.

هێڵی حدک گەرچی لەسەرەتای جیابوونەوە پەنجەیان بۆ چەند شت و یەک لەوان سەربەخۆیی دۆفاکتۆ بە شێوازی فیدراڵی ڕاکێشا بەڵام پاش تێپەڕ بوونی چەند ساڵ، تەنانەت کەوتنە (یان خستیانننە) سەر میزی وتووێژ لە گەڵ ڕێکخراوەی سیخوڕیی کۆماری ئیسلامی. بەمجورە دیار نییە کە ئەو حیزبە چی دەوێ. ئایئا هەڵگەڕاوەتەوە سەر داواکارییەکانی کۆنگرەی چوارەم؟

کەمو کوڕییەکی تر بایخنەدانە بە ڕێکخراوەی سیاسی لە ناوخۆدا و دیتنی هەموو شتێک تەنیا بەشێوازی پێشمەرگایەتی سەدەی ڕابردوو. لەم کارەشدا هەردوو لایەن کەمتاکورتێک وەک یەکن و تەنانەت ڕقەبەرایەتیش دەگەڵ یەکتر دەکەن. ناردنەوەی بە پەلەی پێشمەرگە بۆ سەرسنور وێنەیەکی بەرچاوی ئەو کردەوەیە کە بەداخەوە نەک وەک ڕابردووش بە نهێنی بەڵکو بە کامێرا و وێنەهەڵگرتن و پرۆپاگەندەشەوە. دیار نیە دەبێ چەند کەسیش لە ئەنجامی ئەو کارانەدا شەهید بن هەتا بەو هەڵەیەش بزانرێ. دەکرێ بڵێین کاتێک حیزبێک کە بیهەوی خەباتی چەکداری بکا، بەر لەخەبات ڕێکخستنێکی بەهێز لەناوخۆدا پێکدێنی. بە دەیان شانەی ڤێشمەرگەی ناوشار ڕێکدەخا. سەرچاوەی چەک و دارایی پتەو دەکا و لە پاشان بە نهێنی بنکە و بارەگا لە ناو چیا و دارستان و شوێنە چەتونەکانی ناوخۆ دادەمەزرێنی و گرتنی هەر چەشنە وێنەیەکیش لەو شوێنانە قەدەغە دەکا. پاشان ڕادەگەیەنێ کە دیسان پێشمەرگە وەجموجۆڵ دەخا.

سەرباری هەموودەردان خود بوونی دوو هێڵەکەیە کە بە هیچ کلوجێک نایەنە سەر ڕێگای یەکگرتنەوە. بازاری شەڕ و دەمەقاڵەی ناو ئینتیرنت لەناو لاینگرە بەستەزمانەکانیان وەها تونده کە گەر چەکیان بەدەست بایە سینگی یەکتریان کوناوژن دەکرد. بەداخەوە بە فەرمی هیچکامیان بۆ ئەنداممەکانیان یاساخ نەکردووە کە خۆ لەمجۆرە کارانە نەدەن کە دیاریش نییە چندە سیخوڕی ڕژێم لە سەر ڕایەڵەی ئینتیرنت دنەدەدەنە ئەم کارە نالەبارانە.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەو کەم و کوڕیانە هەر دەبێ چاوەڕوان بین کە بەڵکو کارێکی کارا و شەهامەتێکی بێوێنە لە کادر و ئەندامەکانی ئەو حیزبە بتوانێ ئەو بارودۆخە بگۆڕێ و ح.د.ک بخاتەوە سەر ئەو شوێن و پایەیەی کە لەڕاستیدا دەبوایە هەبێ و شایانێتی.

هیوادارم حەفتاسالەی لەدایکبوونی حیزبی دێموکرات ببێتە نوختە وەرچەرخانێکی مێژوویی لەم حیزبەدا کە مایەی شادی ڕەوانی هەموو شەهید و خۆبەختکەرانی پێشووی بێ و دوستان و ئەندامەکانی ئێستاشی شاد کات.

سەرچاوە : فیس بووکی نووسەر / ڕێکەوتی : ١٥ی ئاگۆستی ٢٠١٥

وتووێژی رۆژنامەی کوردستان لەگەڵ عەبدوڵڵا بەهرامی

دیمانە: ئارەش لۆرستانی

ئارەش لورستانی: حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لەسەر بنەمای ڕێوشوێن و پێداویستییەک دامەزراو ئایا لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا هەمان ڕێوشوێن و پێداویستی لە گۆڕێ دا ماون؟

عەوڵا بەهرامی: حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە سەر کۆمەڵێک بنەما و بۆ وڵامدانەوە بۆ پێداویستییەک کە چ لە کۆمەڵگەی ئەو کاتی کوردستان و چ لە کۆمەڵگەی ئێستای کوردستان دا هەست پێدەکرا، دامەزراوە. بە م جیاوازییەوە کە بژاردەکانی کۆمەڵگەی دەیەی بیستی هەتاوی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە بەراورد لەگەڵ زۆرینەی ڕەهای دانیشتوانی کوردستان تێگەیشتنێکی قووڵتریان لە بارەی دیاردەی حیزبەوە هەبوو. بۆیە پێیان وابوو کاتی ئەوە هاتوە میکانیزمێکی مودێرن بۆ کانالیزەو ڕێبەریکردنی خەبات بدۆزنەوە. لەم ڕوانگەیەوە دامەزرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان ئاڵوگۆڕێکی گەورە بوو. گەورە لەمبارەیەوە کە کۆمەڵگەی ئەو سەردەمی کوردستان و ناوچە کۆمەڵگەیەکی خێڵەکی و دەرەبەگایەتی بوو کە تاکەکان لەودا سەربەخۆییان نەبوو. لە راستی دا حیزب هاتەریب لەگەڵ گۆڕینی شێوازی ڕێبەرایەتیی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکان دەیەوێست هێزێکی نوێی کۆمەڵایەتییش لە کوردستان دروست بکا. هێزێکی پێکهاتوو لە تاکە ئازادەکان. حیزبی دیمۆکراتی کوردستان جگە لە بەستێنی سیاسی و کۆمەڵایەتیی ئەو سەردەمە، وڵامێک بوو بۆ پێداویستیەک کە زۆر پێشتر واتە لە سەردەمی شۆڕشە ڕزگاریخوازانەکانی کوردەوە لە کۆمەڵگەی کوردستان بەدی دەکرا. واتە فۆرمێکی نوێ بوو بۆ کانالیزەکردنی خەبات و دواتر بەرێوەبەریی وڵات لە دەرفەتە مێژوویەکان دا. بە دامەزرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بەرگێکی نوێ کرایە بەر بزاڤی شوناسخوازانەو ئازادیخوازانەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بزووتنەوەی کورد لەم بەشەی کوردستان سەرەڕای ئاستەنگە جۆراوجۆرەکان بووتە خاوەنی ئۆرگانیزمێکی ڕیشەدار کە ئێستاش سەرەڕای هەورازو نشێو و ناکۆکییە ئێوخۆییەکان درێژە بە ژیانی خۆی دەدا. لە راستی دا دەکرێ بڵێین ئەم حیزبە بە هەموو کەموکوورییەکانییەوە بۆتە پێناسە و دینامیزمێکی مێژوویی بۆ بزووتنەوەی نەتەوەیی و ئازادیخوازانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئەم حیزبە لە ئەزموونە کورتەکانی دەسەڵاتداریش دا دەریخست کە ریشەی لە شوناس، مێژوو، ویست و ئاواتەکانی کۆمەڵانی خەڵک دایە. بێگومان هەم بەستێن و بنەماو هەم پێداویستییە کاتی و زەمانییەکان ئێستاش و لە داهاتووش دا بۆ درێژەدان بە ژیانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان دەکەن. بەڵام ئەم حیزبە پێویستە وەک ئۆرگانیزمێکی سەردەمیانە بەردەوام خۆی نوێ بکاتەوە.

ئارەش لورستانی: کۆماری کوردستان لە ماوەی حەفتا ساڵ خەباتی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان دا بە چ تایبەتمەندیگەلێکەوە ناسراوە و چ گرنگیەکی لە بەردەوامیی بزووتنەوە دا بوە؟

عەوڵا بەهرامی: کۆماری کوردستان چڵەپۆپەی ئامانجە بەرزەکانی بزووتنەوەی نەتەوەیی خەڵکی کوردستان بوو کە بۆ ماوەیەکی کورت لە بەشێکی بچووکی جوغرافیای کوردستان دا بەرگی راستیی پۆشی. ئەم کۆمارە لە راستی دا مۆدێلیکە کە بە پێی ئەو پێناسە لە دووەم دیمەنی خەبات لە قەوارەیەکی گەورەتر دا دەکرێ. بەم واتایە کە تاکەکانی کوردستان و بزووتنەوە ئامانجە بەرزەکانیان لە چوارچێوەی مۆدێلیک دا پێناسە دەکەن کە حەفتا ساڵ لەوەپێش بەکردەوە پیادە کراوە. ئەم کۆمارە وەک نموونەیەکی هەرچەند بچووک و کورتماوەی دەسەڵاتی نەتەوەیی پوتانسیەلی گەورەی بۆ خەباتی درێژخایەنی بزووتنەوەی نەتەوەیی رۆژهەڵاتی کوردستان و تەنانەت بەشەکانی دیکەی کوردستانیش دروست کردوە. لە راستی دا کۆماری کوردستان لە باری زەینیشەوە یارمەتیدەرە بۆ ئەوەی رۆڵەکانی نەتەوەی کورد هەستێکی راستەقینەتریان لە ئامانجی بەرز واتە دەوڵەتی نەتەوەیی هەبێ.

ئارەش لورستانی: ئاکاری سیاسی لە مێژووی خەباتی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان دا چ واتا و پێگەیەکی هەیە؟

عەوڵا بەهرامی: حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بەو پێیە کە خاوەنی گوتارێکی ئازادیخوازنە و دیمۆکراتیکە و هەوڵ بۆ سرپنەوەی ئەو ستەمە مێژووییە دەدا کە لە مێژوودا لە نەتەوەی کورد کراوە، لە ناخی خۆی دا هەڵگری ئاکارێکی بەرزی سیاسییە. ئەم حیزبە لەگەڵ ئەوەدا لە ژیۆپۆلیتیکێکی دژواردا درێژەی بە ژیانی سیاسی و خەباتێکی سەخت و خوێناوی داوە، بەوحاڵەش قەت رێگەی بەخۆی نەداوە لە پێناوی بەرژەوەندی تاکتیکی و یان تەنانەت ستراتژیکیش دا ئاکارێکی ناتەبا لەگەڵ گوتارەکەی بگرێتەبەرو زیان بە بەرژەوەندیی لایەنگەلێک، تەنانەت لە دەرەوەی سنوورەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان بگەیەنێ. بە باوەڕی من ئەم باگگراوندە ئاکارییە یارمەتیدەرێکی باشیش بوە بۆ ئەوەی لە داهاتووش دا ، واتە لە هەلومەرجێکی جیاوازتریش دا بە کلتوورێکی سیاسیی پێشکەوتووانەوە بچێتە نێو گەمەی سیاسی لەگەڵ خەنیمە کانی گۆڕەپانی سیاسیی کوردستانەوە.

ئارەش لورستانی: ئەزموونی رووخانی حکومەتی پەهلەوی و دەسەڵاتداریەتیی ٣٧ ساڵەی کۆماری ئیسلامی دەتوانێ هەڵگری چ ئەزموونگەلێک بۆ بزووتنەوەی کوردو بەتایبەت حیزبی دیمۆکرات بێ؟

عەوڵا بەهرامی: بێگومان هەم ئەزموونی رووخانی حکوومەتی پاشایەتیی پەهلەوی و هەم هۆکارەکانی هاتنەسەرکاری حکوومەتی سەرەڕۆی ئیسلامی و رووخانی ئەم حکوومەتەش دەتوانن هەڵگری ئەزموونی جیاوازو بەکەڵک بن بۆ بزووتنەوەی کوردستان و حیزبی دیمۆکرات. ئەگەر لە گۆشەنیگای رووخانی حکوومەتی پەهلەوی و هاتنەسەرکاری حکومەتی سەرەڕۆ و مەزهەبیی کۆماری ئیسلامییەوە لە ئەزموونەکان بڕوانین دەتوانین روانگەیەکی رووتترمان لە بەستێن و زەمینەیە هەبێ کە ئەزموونەکانی رووخان و دوای رووخانی کۆماری ئیسلامی شکڵ دەدەن. بزووتنەوەی کوردستان و حیزبی دیمۆکرات نە لە رووخانی حکومەتی پێشوو و نە هاتنەسەرکاری حکوومەتی ئێستادا فاکتۆری دیاریکەر نەبوون و، رەنگە لە داهاتووش دا ئەو دەورێکی سەرەکییان نەبێ، هەر بۆیە دەبێ لە پلەی یەکەم دا لە گۆشەنیگای بەرژەوەندییەکانی بزووتنەوەی کوردستان و سەنگی ئەم بزووتنەوەیە لە هاوکێشە سیاسی و نیزامی و ئابوورییەکانەوە خۆی بۆ ئەزموونی

دوای حکوومەتی ئێستا ئامادە بکا. چونکە ئەزموونەکانی پێشوو دەریانخستوە بەستنەوەی بەرژەوەندییەکانی بزووتنەوەی رۆژهەڵاتی کوردستان بە ناوەندی دەسەڵاتی سیاسی ئێرانەوە تووشی تێچووی زۆرمان دەکا. پێم وایەدەبێ لە روانگەیەکی دیکەوە بۆ ئەم پێوەندییە بچین . ئەگەر لە روانگەی هەوڵدان بۆ هێنانە ئارای پێگەیەکی بەهێزی کوردستانییەوە بۆ پرسی دیموکراسی لە ناوەند بچین توانیومانە هەم پێگەی خۆمان وەک بزووتنەوەی کوردستان قایم و قورس بکەین و هەم لەم رێگایەوە دەتوانین ببینە نموونە بۆ ئازادیخوازان لە ناوەندو نەتەوە ژێردەستەکانی دیکە. لەم پێوەندییەدا پێویستە ئەوە بگوترێ هێنانە ئارای ئەزموونێکی جیاوازتر لە کوردستان پێویستی بە شێوازی نوێی خەبات و پشتبەستوو بە هەموو شێوازەکانی پاراستنی رەواو مانەوە لە سەر خاکی رۆژهەڵاتی کوردستان هەیە.

ئارەش لورستانی: حیزبی دیموکراتی کوردستان چ پێوەندییەکی لە نێوان خەباتی مەدەنی و بەرگریی چەکدارانەدا دروست کردوە و لەم نێوەدا چۆن دەڕوانێتە داخوازییەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیی کوردستان ؟

عەوڵا بەهرامی: بەداخەوەی هەم لەبەر نەبوونی بەستێنی لەبار بۆ خەباتێکی مەدەنیی بەبڕشت و خاوەن داخوازی ڕوون و هەم لەبەر بەسترانەوەی هاتنەدی ئامانجە سیاسییەکان بە حیزبە سیاسییەکانی نێو بزووتنەوەوە، کۆمەڵگەی رۆژهەڵاتی کوردستان نەیتوانیوە ببێتە خاوەنی ئەو شێوازە لە خەبات بێ کە پێی دەگوترێ خەباتی مەدەنی. ئەوەی لە نیوەی دووەمی دەیەی حەفتای هەتاوییەوە لە کوردستان بەدی دەکرێ زیاتر دەتوانرێ لە چوارچێوەی چالاکیی مەدەنی چالاکانی بواری جۆراوجۆرەکان دا پێناسە بکرێ، کە لە زۆر حاڵەت دا شێوازی ناوچەیی هەیە، یان بە گشتی بەرین و سەرانسەری نیە. من پێم وایە حیزبی دیموکراتی کوردستان لانیکەم لە دە ساڵی رابردوودا توانیویەتی روانگەیەکی نوێترو ڕووتر لە پێوەندی لەگەڵ چالاکانی مەدەنی دا و تەنانەت شێوەیەک لە تێکۆشانی سیاسیی نیوە قانوونی کە لە ئاستێکی بەرتەسک دا لە گۆڕێ دایە بێنێتە ئاراوە. بە پێی ئەم روانگە نوێیە، دەبێ لە هەرچەشنە هەل و دەرفەتێک بە قازانجی بەجەماوەریکردنی خەبات و بەرینکردنەوەی بەستێنی خەباتی مەدەنی کەلک وەرگیرێ. روانگەیەک کە شوێنەوارەکانی لە نێو چالاکانی بواری جۆراوجۆرەکان دا زیاتر هەست پێدەکرێ، نەک لە نێو حیزب و رێکخراوەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان دا.

ئارەش لورستانی: بە سەرنجدان بە رابردووی ٧٠ ساڵەی حیزبی دیموکرات، بزووتنەوەی نەتەوەیی و دیموکراتیکی کوردستان بۆ درێژەدان بە تێکۆشان لەگەڵ چ گیروگرفتگەلێک بەرەوڕوویە؟

عەوڵا بەهرامی: راستیەکەی ئەوەیە بە سەرنجدان بە دۆخێکی ئاستەم و دژوار کە حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی کوردستانی لە ماوەی ٧٠ ساڵی رابردوودا پێیدا تێپەڕیوە، ئەو هەلومەرجە دژوارەش کە ئێستا لە گۆڕێ دایە ناکرێ چاوەڕوان بین کە ڕەوتی تێکۆشان و بەتایبەت جۆشدانەوەی شێوازە جۆراوجۆرەکانی خەبات لە نێو ئەم ژیۆپۆلیتیکەدا کە رۆژهەڵاتی کوردستانە، بەدوور لە گرفت و دژواری و قوربانیدان بێ. بزووتنەوەی رۆژهەڵاتی کوردستان و حیزبی دیموکرات بۆ ئەوەی بتوانن لە دەسمایەی خەباتی سێ بەرەی رۆڵە خەباتکارەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان لە پێناوی بنیادنانی داهاتوویەکی جیاواز کەلک وەرگرن پێویستایان بە گەڕانەوەیەکی بە تەواو مانا بۆ بەستێنی راستەقینەی خەبات هەیە. لەم باوەڕە دام لە بەستێنێکی راستەقینەو شوێندانەری خەباتکارانەدا دەکرێ پاشەکشە بە کلتووری پاسیفیسم و پاوانخوازیی نێو حیزب و رێکخراوەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان دا بگیرێ

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ١٥ی ئاگۆستی ٢٠١٥

پەیامی هاوبەشی یەکیەتییەکانی ژنان و لاوان بە بۆنەی ٢٥ی گەلاوێژ ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

بە بۆنەی ٢٥ی گەلاوێژ ٧٠هەمین ساڵوەگەڕی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، پیرۆزبایی خۆمان ئاراستەی ڕیبەری، کادرو پێشمەرگەو بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان، زیندانیانی سیاسی و ئەندامانو لایەنگرانی حیزب و سەرجەم خەڵکی کوردستان دەکەین.

بەڕێزان!

هەروەک دەزانن یەکێک لە گرینگترین رووداوەکانی مێژووی هاوچەرخی سیاسی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. کە وەک حیزبێکی خاوەن بەرنامەو پڕۆگرامێکی ڕێکو پێکی سیاسیو دێموکراتیک هاتە مەیدانی خەباتی حەقخوازانەی گەلی کوردو ڕووناکی خستە دڵی هەموو گەلی کورد لەو بەشەی کوردستاندا و بەو شێوەیە قۆناغێکی نوێ لە خەبات بۆ دێموکراسی و ڕزگاری گەلەکەمان دەستی پێکرد.

ئاشکرایە کە ڕەوتی ئازادیخوازی لە ئاستی جیهان دا، لە پەرەسەندن دایەو سەرجەم تۆێژەکانی کۆمەڵگای مەدەنی لە هەموو شوێنێکی ئەو جیهانە دا هەوڵ دەدەن زۆربەی هێزەکانیان بۆ هاوسەنگیی نێوان دەسەڵات و کۆمەڵگا و دەستەبەربوونی پتری مافەکانیان و کاریگەریان سەبارەت بە وەگەڕخستنی هێزی تاک و کۆ، لەنێو دەستەڵاتێکی یاسا تەوەر و تا ڕادەیەک دێمۆکراتیک دا، بەکار بێنن. لە هەمان کات دا وەزعی ئاڵۆزی زۆر ناوچەی جیهان لە قەیرانی قوڵی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی و ئابووری دایە کە ژیانی خەڵکەکەی خستۆتە مەترسییەوە. بۆیە هەر حیزب و ڕێکخراوێکی سیاسی ئەگەر بیانهەوێ ڕۆڵی بەرچاویان لە کۆمەڵگادا هەبێ، دەبێ هەوڵ بدەن چێنو تۆێژەکانی کۆمەڵگا لە دەوری بەرنامەو ئامانجەکانیان کۆ بکەنەوەو لە هێزو تواناکانیان کەڵک وەربگرن، بە تایبەتی ژنان و لاوان کە ڕۆڵی سەرەکی لە بزاڤی ئازادیخوازی و مافی نەتەوایەتی و یەکسانی دا دەگێڕن. هەموومان باش دەزانین کە بە بێ بەشداری چالاکانەی ژنان و لاوان لە بواره جۆراوجۆرەکاندا پێشکەوتن بە دەست نایەت و پێویستە بایەخێکی تایبەت بدرێت بەو دوو تۆێژە.

هاونیشتمانانی بەڕێز!

ئێمە لە کاتێکدا یادی ٧٠هەمین ساڵوەگەڕی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکەینەوە کە بارودۆخی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بە گشتی و کوردستان بە هەموو پارچەکانیەوە بەتایبەتی، بە قۆناغێکی هەستیار دا تێدەپەڕێت.

لە کوردستانی ڕۆژهەڵات گەلی کورد خاوەنی خەباتێکی درێژو پڕ لە قوربانی دانەو ئەو خەباتە نیستاش بە شێوەی جۆراجۆر درێژەی هەیە. جێی سەرنجە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان، لە هاوکاری و پشتیوانی خەباتی کورد لە بەشەکانی دیکە، بە پێی توانا کەمتەرخەم نەبوە. ئەو نەریتە دەتوانێ بەهێزترین خاڵی پۆزەتیڤی سەرکەوتنی خەبات لە دژی ژێر دەستی دا، هاوبەش بێت. چونکە هەموومان دەزانین کە ڕەمزی سەرکەوتنی خەباتی گەلی کورد لە گرەوی یەکریزیو یەکگرتوویی خەڵکیی کوردو هاوخەباتی هێزە سیاسییەکانی کورد دایە.

بۆیە، ئێمە وەک ڕێکخراوەکانی ژنان و لاوانی دێموکرات، داوا لە هەموو هێزە سیاسییەکانی کورد دەکەین کە هەوڵی زیاتر بۆ لێک نزیک بوونەوە بدەنو بەستێنی گونجاو بۆ هاوخەباتیو کاری هاوبەش پێک بێنن. هەر وەها ڕاستیەکی حاشا هەڵنەگر ئەوەیە کە یەکگرتوویی دێموکراتەکان دەتوانێ کاریگەری گرینگی لە بووژانەوەی خەباتو گەشانەوەی پرسی نەتەوەیی لە کوردستانی ڕۆژهەڵات هەبێ. هیوادارین بە هەوڵی بێوچانی هەموو لایەک ئەو هاوکاری و یەکگرتووی و هاوخەباتیە پێک بێت.

لە کۆتایی دا، وەک نەریتی هەموو یادە مەزنەکان، پشتیوانی لە خەبات و بەرخۆدانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، وەک: بەتەمەنترین و مۆدێرنترین حیزبی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکەین، و خۆمان بە هاوهەنگاوی تێکۆشانیان دەزانین.

دووبارە بەرز و پیرۆز بێ ٢٥ی گەلاوێژ ٧٠ەمین ساڵوەگەڕی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

کۆمیتەی بەڕێوەبەریی
یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستان و
یەکیەتی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی
٢٥ی گەلاوێژی ١٣٩٤ هەتاوی، ١٦ی ئاگۆست ٢٠١٥ی زایینی

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ١٥ی ئاگۆستی ٢٠١٥

٧٠ ساڵان دیموکرات.

هاوار بازیان

گونجاندنی مێژوو و کاری حیزبێکی بەتەمەنی وەک "دیموکرات"ی نەیاری دەسەڵاتدارانی ئێرانی لە یەک وتاردا ئەستەمە، بەڵام دەکرێ لە ٧ وێستگەدا و بە پێی زەمەنبەندی باسی لایەنی بەهێز و لاوازی ئەو رێکخراوە کوردییە بکەین:

١. یەکەم و گەورەترین سەروەریی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" هەمان کۆماری کوردستانە کە تەنیا چەند مانگ پاش راگەیاندنی ئەو حیزبە (١٩٤٥.٨.١٦) توانی سەرۆکایەتیی دامەزراندنی یەکەم دەوڵەتی کوردی لە مهاباد بکا (١٩٤٦.١.٢٢). ئەو رووداوە ١١ مانگییە تا ئێستەش نەک هەر وەک گەورەترین سەرمایەی سیاسی و مەعنەویی حیزبی دیموکرات دادەنرێ، بگرە هێز و لایەنەکانی تری کوردی لە ئێران و پارچەکانی تریش بە ئیلهام بەخشی خۆیانی لە قەڵەم دەدەن. کۆماری کوردستان تاکە رووداوی مێژوویی کوردە کە تا ئێستە زیاترین کورد لەسەر یەکدەنگ و کۆکن، بەشێوەیەک کە لە مێژووی سیاسیی کورددا بە گەورەتر لە دەستکەوتی تاکە حیزبێک یان تەنیا پارچەیەکی کوردستان دادەنرێ.

٢. نەمانی کۆماری کوردستان (١٩٤٦.١٢.١٥) ئەرکی حیزبی دیموکراتی قورستر کرد لەوەی بتوانێ مانێکی شێواوی رێکخستنی و جەماوەری بەسەر بکاتەوە و هاوکات هێزی خۆپاراستنیشی هەبی، ئەویش لە دۆخێکدا کە دەسەڵاتی ئەوکاتی ئێران چاوی لەسەر کوردستان تیژکردبوو و بەتوندترین شێوە بەرەنگاریی هەموو جووڵەیەکی دژبەرانی خۆی دەکرد. جگە لەوەی کورد و دیموکرات بەگشتی لە ئێران تووشی شکستێکی رۆحی هاتبوون و پێویستییان بەدەرفەتێک بوو تا خۆیان لەگەڵ "دیموکراتی بێ کۆمار"دا بگونجێنن، بەڵام دەسەڵاتی شاهەنشاهی هەرجۆرە دەنگێکی کوردانەی وەک پاشماوەی حکوومەتی کوردستان دەزانی و بڕیاری نەهێشتنی دابوو. بەوشێوەیە حیزبی دیموکرات تووشی یەکێک لە بێدەنگترین ساڵانی ژیانی سیاسیی خۆی هات کە نێزیکەی ٢٠ ساڵی خایاند.

٣. لە ناوەڕاستەکانی ١٩٦٠، بووژانەوەی نوێی سیاسی و چەکداری کەوتەوە گیانی حیزبی دیموکرات، بەشێوەیەک کە لە زۆربەی ناوچەکانی کوردستانی ئێراندا جموجۆڵ و راسانی خەڵک دەبینرا هەرچەندە کەمتر لایەنی رێکخستنی و رێکخراوەیی پێوەدیار بوو. لەو قۆناخەی دیموکراتدا دەتوانین ئاماژە بە هەندێک سەرکردەی ناوەخۆیی بکەین کە دژی دەسەڵاتی شاهەنشاهی و بەناوی "حیزبی دیموکرات" چالاکیی سیاسی و چەکدارانەیان ئەنجام دا و تەنانەت گیانیشیان بەخت کرد، بەڵام تا ئێستەش وەک بەشێکی زێرین لە مێژووی دیموکرات دادەنرێ. دیارترینی ئەوانە "مەلا ئاوارە ١٩٦٨ و مراد شیرێژ ١٩٦٧ بوون کە بەهێمای بوژاندنەوەی شۆڕش لە کوردستانی ئێران پاش

کۆماری کوردستان دادەنرێن. ئەوانە دواتر لەلایەن دەسەڵاتی ئێرانییەوە گوللەباران کران و مراد شیرێژ-یش بە پیلانێکی ئێرانی-کوردی رادەستی بەرپرسانی ئێرانی کرایەوە و بەشێوەیەکی نامرۆڤانە کوژرا و تەرمەکەی نیمایش کرا. ئەو قۆناخە لە حیزبی دیموکرات هەرچەندە کورت بوو، بەڵام هێزێکی باشی لە نوێبوونەوە و هاتنەوە ناوخەڵکی پاش ٢٠ ساڵان بەو حیزبە بەخشی.

٤. ساڵانی پاش بزووتنەوە چەکدارییەکەی ١٩٦٠ دیسان تەوژمێک لە بێدەنگی و کپکردنی سیاسی بەسەر دیموکراتدا سەپا، هەرچەندە بەنهێنی کۆمەڵێک چالاکیی سیاسی، بڵاوکردنەوەی نووسین، کۆبوونەوە، پەیوەندیگرتنی خەڵک و دەنگی شۆڕشگێڕی هەبوو و تەنانەت لە ساڵی ١٩٧١ یەکەم رێکخستنی حیزبی دیموکرات سەرلەنوێ دارشتنی بۆ کرا و کۆنفرانس و رێبەرایەتی ساخ کرانەوە و بۆ یەکەمجار "قاسملوو" و ناوەکەی هاتە ناو حیزبی دیموکرات، بەڵام لە راستیدا ئەو حیزبە فشارێکی زۆری لەسەر بوو و بە دەیان و سەدان ئەندام و لایەنگری دیموکرات دەستگیر و زیندانی کران کە بەشێکی هەرەزۆریان لە ئەندامە چالاک و بەوجەکانی دیموکرات بوون. لەو قۆناخە ١٥ ساڵییەدا و تا گەیشتن بە سەرهەڵدانی شۆڕشی لە ئێران، حیزبی دیموکرات لە بواری فکری و هزری و کاری رێکخراوەییدا توانی خۆی رێکبخاتەوە و بەشێکی زۆری ئەندامانی کۆن و نوێی خۆی بەسەر بکاتەوە. بەتایبەت کە دەنگۆی سەرهەڵدانی شۆڕش دژی دەسەڵاتی پاشایەتی لە ئێران رۆژبەرۆژ زیاتر دەبوو و ئەندام و دۆستانی دەرەوەی وڵات پەیوەندییان بە دیموکرات کردەوە و بە گەرمەوە یان بۆ کوردستان ئەزموونێکی باشیان پێشکێشی حیزب کرد.

٥. سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران (١٩٧٩.٢.١١) دەرفەتێکی کراوە و نازادانەی بە هەموو گەلانی ئێرانی بەخشی تا ویست و خواستەکانیان رووبکەن. حیزبی دیموکرات یەکەم حیزبی کوردی بوو کە تەنیا چەند رۆژێک پاش رووخانی شا لە مهاباد بەڕەسمی لە میتینگێکی دەیان هەزار کەسیدا دەستبەکاربوونەوەی خۆی راگەیاند. ئەو رۆژە بۆ دیموکرات وەک رۆژی راگەیاندنی کۆماری کوردستان لە هەمان شار پاش ٣٣ ساڵ دادەنرا و گرینگی هەبوو! بەو جیاوازییەی کە ئەمجارەیان دیموکرات خۆی وەک حیزبێکی کوردی ئێرانی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" ناساندبوو لە کاتێکدا پێشتر دەستی بۆ راگەیاندنی دەوڵەتی "کۆماری کوردستان" بردبوو. بچووکبوونەوەی خواستەکانی دیموکرات بەهیچ شێوەیەک لە جەماوەرەکەی کەم نەکردەوە بەشێوەیەک کە بەپێی لێدوانی بەرپرسانی باڵا لە ماوەیەکی کەمدا ئەو حیزبە توانی زیاتر لە ٥٠ هەزار پێشمەرگە پۆشتە و ئامادە بکا. لەو قۆناخەدا بوو کە سیستەمێکی سیاسی و ئیداری ئەگەریش بۆ ماوەیەکی کورت بووبێ توانی باڵی بەسەر کوردستانی ئێراندا بکێشێ. هەرچەندە لەو ماوەیەدا دیموکرات بەهێزترین ساڵانی خۆی بەڕێکرد، بەڵام بێ کێشە و ڕەخنە هەر نەبوو، بەتایبەت کە تۆمەتی "هەڵیسانی شەڕی ناوەخۆیی" کۆمەڵە-دیموکرات-قیادە موەقەت خرایە پاڵ حیزبی دیموکرات. جیاواز لەوانە، پەیامی ئەو سەردەمە بۆ دیموکرات و کوردی ئێران بەگشتی ئەوە بوو کە دەسەڵاتی نوێ لە تاران نەک هیچی بۆ کورد پێ نییە، بگرە بەرنامەی لەناوبردنی عەقڵی سیاسی و سەرکردەکانی کوردی ئێرانیش بەڕێوە دەبات.

٦. ئەو دۆخەی پاش سەرکەوتنی شۆڕش لە ئێران دەرگای خەباتی چەکداری بەڕووی کوردی ئەو بەشەدا کردەوە کە دیموکرات (هاوشانی کۆمەڵە و لایەنەکانی تر)ی تووشی شەڕێکی نابەرابەر بەرامبەر دەسەڵاتی نوێ لە ئێران کرد کە هەمان کۆماری ئیسلامی بوو و تەنیا چەند مانگ پاش سەرکەوتنی شۆڕش، خومەینی وەک "رێبەری شۆڕش" فەرمانی جیهادی لە دژی کورد دەرکرد! ئەو قۆناخە بۆ دیموکرات نێزیکەی ١٥ ساڵی خایاند (١٩٨٠- ١٩٩٥ کە تێیدا ئەو حیزبە بەناچار و بەچەند قۆناخ وازی لە شارەکان هێنا و ڕووی لە شاخ کرد و بەرەنگارییەکی شۆڕشگێڕانەی دەست پێکرد.)

٧. سەرەتاکانی ١٩٩٧ ، حیزبی دیموکرات بەڕەسمی رووی لە شارەکانی هەرێمی کوردستان کرد و بەئاشکرا وازی لە خەباتی چەکداری هێنا کە دواتر وەک "سۆزێک بۆ سەقامگیریی حکوومەتی هەرێمی کوردستان و دەستکەوتەکانی کورد لە باشوور" هاتەدانان. حیزبی دیموکرات لەو بەشەی مێژووی خۆیدا هەرچەندە قوربانییەکی زۆری دا بەتایبەت لەڕووی "تیرۆرکرانی" ئەندام و کادیرانی خۆی لەو بەشەی کوردستان، بەڵام سەرکەوتوو بوو لەوەی پابەندیی خۆی بە "ڕەچاوکردنی دۆخی هەرێم و ڕاگرتنی باڵانسی سیاسی نێوان سێکوچکەی خۆی و ئێران و کوردانی باشوور" بپارێزێ کە تا ئەمڕۆش کار بەو ستراتیژییەی دەکا. ڕاستی یان هەڵەبوونی بڕیاری وازهێنانی دیموکرات لە شاخ و خەباتی چەکداری و هاتنی بۆ ناو کەمپەکان باسێکی ترە کە ڕەنگە لێرەدا دەرفەتی کردنەوەی نەبی.

هەڵسەنگاندی دیموکراتی ٧٠ ساڵە لە ٧ خاڵدا بەپوختی:

١. حیزبی دیموکرات توانی شیرازەی سیاسیی کوردی ڕۆژهەڵاتی لە دەوری خۆی کۆ بکاتەوە و لانیکەم تا ئێستە پلەی خۆی وەک حیزبێکی میللی لەدەست نەداوە و باش سەرکەوتووە لەوەی ڕێگە نەدا کورد لە ڕۆژهەڵات تووشی سەرگەردانیی سیاسی بی. دیموکرات بەهەموو کەموکوڕییەکانییەوە، تا ئێستەش ڕوخساری خۆی وەک هێمای سیاسیی کوردی ڕۆژهەڵاتی پاراستووە، بەواتەیەکی تر دیموکراتبوون وەک نەریتێکی سیاسیی بۆ کورد لە ئێرانی لێهاتووە.

٢. دیپلۆماسیەتی حیزبی دیموکرات حاشای لێناکرێ، بوارێک لە خەباتی سیاسی کە ئەو حیزبە لە ئاستی ڕێبەرییدا قوربانیی وەک قاسملوو و شەرەفکەندی پێشکێش کردووە تا بیسەلمێنی "هێزێکە بەسەر لوولەی تفەنگەوەش بڕوای بە گفتوگۆ هەیە". تێکەڵبوونی حیزبی دیموکرات بە کۆڕ و ناوەندە ناودەوڵەتییەکان و هەبوونی پەیوەندی لەگەڵ کەسایەتییە دیارەکانی ئێرانی و جیهانی و وەرگرتنی دیموکرات وەک هێزێکی خاوەن دیپلۆماسی، پێگەیەکی وای بەو حیزبە بەخشیوە کە لە ئاستی حیزبە فارس و ئێرانییەکانیشدا (هاوشانی چەند هێزێکی تری کوردی ئێرانی) وەک یەکەم حیزبی کوردی ئێرانی سەیری دیموکرات دەکرێ. ئەو دەستکەوتە لەگەڵ فارسەکاندا نابێ بەکەم بزانین!

٣. دیارترین ڕەخنەی بەرەوڕووی دیموکرات دەکرێتەوە، هەمان "تێکچوونی یەکڕیزی و تەبایی"ی ناوەخۆییە. ئەو حیزبە سەرکەوتوو نەبووە لەوەی گۆڕانکارییە فکری و مێژوونییەکانی خۆی بەبێ "لەتبوون" تێپەڕ بکا. ئەوانەی پەنجەی ڕەخنە بۆ دیموکرات درێژ دەکەن مادەی خامی باشیان لەبەردەستە تا لەوبارەیەوە ئەو حیزبە بخەنە بەر داری گلەیی.

٤. یەکێکی تر لەو ڕەخنانەی ڕووبەڕووی دیموکرات دەبێتەوە، "ڕێگەنەدانە بە سەرگرتنی هێزێکی تری کوردی" کە بتوانێ ڕکابەری بکا، ئەو تۆمەتە کاتێک تۆخ دەبێتەوە کە پارتی کرێکارانی کوردستان پێیوایە دیموکرات "دیکتاتۆرانە دەجووڵێتەوە لەگەڵ هەر هێز و لایەنێک کە هەڵگری بۆچوونی دەرەوەی کوردستانی ئێران بی". زۆرجاریش پ.ک.ک و هێزەکانی پێڕەوی ئەو حیزبە کوردییە بازنەی تۆمەتەکەیان گەورەتریش دەکەن و دەڵێن: "دیموکراتەکان ڕوانینی نەتەوەییان نییە بۆیە هەزمی هێزی پارچەکانی تر ناکەن". ئەو خاڵە وەک نیگەرانییەکی سیاسی بۆ داهاتووی سیاسیی کورد و دیموکرات لە ئێران دەمێنێتەوە، بەتایبەت کە دیموکرات و پ.ک.ک سوورن لەسەر بۆچوون و سیاسەتی خۆیان.

٥. یەکێک لە شانازییەکانی دیموکرات ئەوەیە کە "سەربەخۆیی سیاسی و کرداریی خۆی پاراستووە" و لەو هەمووە جەنجاڵە سیاسی و تێکهەڵچوونە سەربازییانەی لە دەوردەبەری ئەو حیزبە بەسەر لایەنەکانی تری کوردیدا هاتووە، هەم لە ئاستی ناوەخۆیی کوردستان و هەمیش وڵاتانی پێوەست بە پرسی کورد، کەمترین گلەیی لایەنگیری یان "بوونە داردەست" هاتووەتەوە سەر دیموکرات. بەشێوەیەک کە دیموکرات ئەگەر باری کوردی بۆ ئاسان نەکرابێ، "هەرگیز" قورسی نەکردووە.

٦. دیموکرات هەست بە بەرپرسیارییەتێکی گەورەتر لە تەنیا حیزبێک دەکا و هەربۆیەش زۆرجار لە بڕیاردان و گرتنی هەڵوێستەکانیدا پەلەی پێوە دیار نییە. ئەو تایبەتمەندییە وایکردووە سەرجەم هەڵوێست و ڕەفتارەکانی ئەو هێزە لە ئاستی کوردستانی و دەرەوەشدا بەگرینگ وەربگیرێ و لە ئاستی ئوروپا و ڕۆژئاوا بەگشتی وەک حیزبێکی "مەسئول" سەیر دەکرێ.

٧. دوژمنەکەی حیزبی دیموکرات کە هەمان دەسەڵاتدارانی ئێرانی لە ماوەی ٧٠ ساڵی ڕابردوودا بوونە، وایان لەو هێزە کردووە کە خۆی لەگەڵ سیاسەتی هەرێمی و ناوەوڵەتیدا بگونجێنێ و بەپارێزێکی زۆرەوە هەنگاو بنێ، بەتایبەت کە ئێران دەستی دەچێتە ناو ریشە و هەناوی وڵاتانی دراوسێ و لە ئاستی ناوەوڵەتیشدا زیاتر لە زۆربەی وڵاتانی تر گرینگی پێدراوە. ئەو نەیارە تایبەتەی کورد لەئێران ئەرکی حیزبەکانی ئەو پارچەیەی قورستر لەوانی تر کردووە، ئەرکێک کە حیزبی دیموکرات ئەگەریش تا ئێستە سەری نەخستبێ، پشتی تێنەکردووە و بەردوامە.

سەرچاوە : ماڵپەڕی ئاوێنە نیوز / ڕێکەوتی : ١٤ی ئاگۆستی ٢٠١٥

لە یادی حەفتا ساڵە دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا

هیوا گوڵ محەمەدی

حەفتا ساڵ بە سەر خەبات و تێکۆشانی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا تێپەڕی. ئەو حیزبەی کە بە سەروکایەتی پێشەوا قازای محەمەد و بە پێشنیاری کاربەدەستانی یەکیەتی سوڤیەت و بە هەڵوەشانەوەی "کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان" بە بێ ئاگاداری سەروک و بەرپرسانی ئەو کۆمەڵەیە، دامەزرا و هەر خێرا کۆمارێکی بچکوڵە لە جوگرافیا و گەوردی لە ناوەرۆکدا پێک هێنا. تەمەنی کۆماری کوردستان تەنیا ١١ مانگ بو، بەڵام تەمەنی حیزبی دیموکرات کە دامەزرێنەری ئەو کۆمارەیە، بو بە حەفتا ساڵ.

کۆماری کوردستان بە زور هۆکار و پیلانی چەند لایەنە، بوو بە قوربانی و سەروکی کۆمار کە سەروکی حیزبیش بو لە لایەن حکومەتی داگیرکەری پاشایەتی ئێرانەوە لە سێدارە درا. رەوتی ژیان و پیویستی نەتەوەیەک بۆ ئازادی رێگای پێشەوای زیندوو راگرت و تێکۆشەران و شورشگێڕانی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان، هەر خێرا دوای هەرەسی کۆمار و شەهید بونی سەروکەکەی، کەوتنە جوڵان و رێبازی درێژەدان بە خەباتیان لەسەر هەمان بنەما و بیروباوەڕ داڕشتەوە.

دیارە لە ماوەی ئەو حەفتا ساڵە دا ئێمە تەنیا یەک حیزبی دیموکراتمان نەبووە، بەڵکو ٣ حیزبمان هەبووە، یان باشترە بڵێم حیزبی دێموکرات بە ٣ قوناخی جیاوازا تێپەڕیوە و هەموو ئەو قوناخانەش لێک جیاوازن.

قوناخی یەکەم، لە هەڵوەشانەوەی کۆمەڵەی ژ-ک و دامەزرانی حیزبەوە تا کاتی روخانی کۆمار و ئیتر لێرەدا ئەو قوناخە ئەبێتە مێژوو. پاش ئەم قۆناخە بۆ ماوەی چەند ساڵ هیچ ئاسەوارێک لە حیزبی دێموکرات نامێنێ و ئەوانەی کە تا سەردەمی رووخانی کۆمار بەرێوەبەر و کەسانی ناوبەدەری ئەم حیزبە بوون، گۆشەنیشینیان هەڵبژارد و ئیتر بەهیچ شێوەیەک تێکەڵ بە کاری سیاسی و چالاکیی حیزبی نەبوونەوە.

قوناخی دووهەم، قوناخی سەرهەڵدانەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستانە لە گۆڕەپانی تێکۆشانی بە کردەوە دا. لەم قۆناخەدا سەرەتا حیزبی دێموکرات بە هیمەت و تێکۆشانی ژمارێک لاوی خوێندەوار کە پشتیوانی و کارتێکردنی حیزبی تووده یان لەسەر بوو، دەبووژێتەوە. تا ئەو جێگایەکە حیزبی تووده وەک "کومیتەیەکی ئیالەتی" خۆی چاو لەم حیزبە دەکات و هەر بەو چاوەش هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکات.

بەهۆی تەوژمی حکوومەتی ئێران و نەمانی دەرەتانی تێکۆشانی سیاسی بۆ حیزبەکان لە ئێران، حیزبی تووده پەرتەوازەی هەندەران(وڵاتانی سەربە سۆڤیەت) دەبێت و حیزبی دێموکراتیش ژمارێکی زۆر لە ئەندامانی رێبەری و کادر و ئەندامانی دەگیرێن و ژمارێکی زۆرتریش پەرتەوازەی باشووری کوردستان دەبن.

لە باشووری کوردستان جیاوازیی فیکری و سیاسی دەکەوێتە نێوان ئەندامانی حێزب. بەو شێوە کە باڵی دەسرویشتوی بە سەرۆکایەتی "ئەحمەد تەوفیق" (عەبدوڵا ئیسحاقی) دچێتە ژێر رکێفی شۆڕشی ئەویلوول بە سەرۆکایەتی مەلامستەفا بارزانی و ئیتر حیزبی دیموکراتی کوردستان بە کردەوە سەربەخۆ نامێنێ.

بەڵام ژمارێکی زۆر لە کادر و ئەندامانی لە شووینی جیاوازی کوردستان دەمێننەوە تا ساڵی ١٣٥١ و گەڕانەوەی دوکتور قاسملوو. دیارە لەم ماوەدا ژمارێک لە کادر و پێشمەرگەکانی حێزبی دێموکرات بە نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستان –کۆمیتەی ئیبقلابی تێکۆشانی خۆیان جیا لە باڵی "ئەحمەد تەوفیق" دەسپێدەکەن. ئەم کەسانە بە هەست وەرگرتن لە سازمان انقلابی بە رێبەریی "کوروش لاشایی" کە لە حێزبی تودە جیا ببوەوە، کاریان دەکرد و تەنانەت شۆڕشێکی چەکداریان لە رۆژهەڵاتی کوردستان خستە رێگە کە ١٨ مانگی خایاند. ئەم ڕاپەڕینە چەکدارییە بە شۆڕشی چەکدارانەی ٤٦-٤٧ (بە ساڵێ هەتاوی) ناوبانگی دەرکردوە. ئەم شۆڕشە بە دەخالەتی مەلا مستەفا و گرتن و کوشتنی ژمارێک لە رێبەرانی ئەم حەرەکەتە و هیرشی هێزی نیزامیی ئێران، سەرەنجام کۆتایی هات.

قوناخی سێیەم، قوناخی دارشتنەوەی حیزبە، واتە بنیات نانەوەی حیزب لەسەر بنەمای سیاسی، رێکخستنی و کار کردن، و وەک ئیشارەی پێکرا ،ئەوە قوناخی گەڕانەوەی دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملویە بۆ ئێراق و باشوری کوردستان و ئەو قوناخە سەرەتا لە کونفراسی ٣ و پاشان لە کونگرەی ٣ی حیزب لە ساڵی ١٩٧٣ (١٣٥٢)، دەگاتە ئەنجام و حیزبی دیموکراتی کوردستان خاڵێکی لە بەردەم دا دادەنرێ و ئەبێتە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران.

دیارە لە کونگرەی دووی حیزب دا بەرێز ئەحمەد تۆفیق کە ئەو کات سەرۆکی حیزب بو، بە تەواوی کۆمار و پێشیوا قازی محەمەدی رەت کردەوە و مەلامستەفا بارزانی بە قاعید و رێبەری شیاو بۆ کوردان دا ناساندن، کە ئەوەش پێچەوانەی بەرنامە و بنەما سیاسی و ئیدئولوژیەکانی حیزب بوو.

دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملو بە سەرلەنوێ بنیات نانەوەی حیزب لە ڕاستیدا حیزبێکی دیکەی دامەزراند، بەڵام مێژووی ئەم حیزبەی بە کۆماری کوردستانەوە گرێداوە.

هەر چۆنێک بێت حیزبی دیموکراتی کوردستان و پێشیوا قازی محەمەد بڕوای تەواویان بە کوردستانی یەکگرتوو هەبوو و هاوکاری کردن و هاوخەباتی و تێکۆشانی کوردانیان لە هەموو بەشەکانی کوردستان دا بە یەک چاو سەیر ئەکرد و بڕوایان وا بو و بە کردەوەش وایان کرد کە هەر کوردێک لە هەر کۆڵێ ئەم جیهانەوە بێت ئەتوانی ببێتە ئەندامی حیزب و بۆ ئازادی نەتەوە و نیشتمانەکەی کار و خەباتی بە کردوەی هەبێ.

کاتێک مەلا مستە بارزانی و هاوڕێکانی لە شەڕ دژی حکومەتی ناوەندی ئێراق دا شکەستیان خوارد کە هۆکاری شەڕەکەش کێشەی عەشایەری و دابەش کردنی ملک و زەوی و ئەو شتانە بو، ڕویان کردە رۆژهەڵاتی کوردستان و کۆماری کوردستانیش باوەشی بۆ کردنەوە و وەک هاوڵاتی و هاونیشتمانی مامەڵەی لەگەڵ کردن و هەموو ئیمکان و ئیمتیازێکی وەک کوردەکانی رۆژهەڵاتی بو دابین کردن کە بەداخەوە ئەمە دواتر لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستان و بەرێز مەلا مستەفا بارزانییەوە پێچەوانە کرایەوە.

یەکێک لە هۆکارەکانی گورێکاری لە بەرنامە و ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان ، لە لایەن دوکتور قاسملو، هەر ئەوە بو کە ئەو حیزبە بگەڕێنێتەوە سەر ڕیبازی خەباتی سەربەخۆی خۆی. بەڵام بەداخەوە سەربەخویی کوردستان و یەکپارچەی کوردستان کرایە قوربانی سەربەخویی و یەکپارچەیی حیزب.

شاراوە نیە حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە ماوەی ئەم حەفتا ساڵە دا لە گورەپانی خەباتی کوردایەتیدا ڕۆڵ و کاریگەری و فیداکاری بەرچاویان هەبووە و لە مانەوەی ڕوحی بەرخودان و شۆڕشگێڕێ و تێکۆشانی کوردایەتی بەلام پارچەییدا پێشەنگ بووە.

لە پێوەندی گرتن و هاوکاریکردنی خەباتی بەشەکانیتری کوردستان و بەتایبەت باشوری کوردستانا هیمەتیان نواندوە، بەڵام لە بەرانبەر ئەندامان و بیرجیاوازانی ناو حیزبا توند و تیژ و بێ تولەرانس بوون و ئەوەش وایکردوە کە ئەو حیزبە لە ماوەی حەفتا ساڵی ڕەبەقا لە بازنەیەکی دیاریکراوا بخولێتەوە و شانازی کۆماری کوردستان تەنیا وەک ئامرازێکی پروپاگەندەیی بەکار بێنێ.

لە ماوەی حەفتا ساڵ خەبات و تێکۆشان و قوربانیدانێکی هەزاران کەسیدا و بە بونی دەیان هەزار ئەندام، حزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لەوپەڕی بچوکی و لاوازی دا ڕۆژانە ژیان دەبەنە سەر.

لە ڕۆژێکی مێژووی وەک دامەزراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستانا، مرۆڤ نازانی پیرۆزبایێ لە کێ بکات و بە کامە جەسارەتەوە ڕەخنە، یان پێشنیاریکی هەبێ.

حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ئێستا ساڵڕۆژی دامەزراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان، بە بیر دێننەوە، بەڵام لە کردەوە دا هیچکامیان پێوەندی ڕوحی و کردەوەییان بەو حیزبەوە نیە.

حیزبی دیموکراتی کوردستان کە ساڵی ١٩٤٥ لە مەهاباد دامەزرا و پێشیوا قازی محەمەد سەرۆکی بو، خاوەن گەلێک بیرو وباوەڕێ پێشکەوتنخوازانەی نەتەوەیی بو، ڕیزی لە هەموو ئاین و ئایینزا و بیرجیاوازان و کوردی هەموو کوردستان ئەگرت، بەڵام ئێستا ئەم بەڕیزانە ڕێزی یەکتری لە یەک ئوردوگای زورەملیدا ناگرن.

کاتێک گوێ لە ئەندام و کادر و سەرکردەکانی ئەم دوو لایەنە دەگرین، قسەکانیان، دروشمەکانیان و تەنانەت کردەوەکانیشیان بە موو جیاوازی نیە و تاقە جیاوازی کە هەیانە کۆمەڵێک بەرژەوەندی بچوکی تاکەکەسیە و هیچ پێوەندی بە مەسەلەی کوردی و سیاسەت و ڕیبازی سیاسی و شێوەی تێکۆشانەوە نیە.

لە یادی حەفتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا ڕێز لە هەمو ئەو خۆێن و خەباتانە ئەگرم کە لە پێناو ئازادی نەتەوە و نیشتمان و بۆ مافی مرۆڤی کورد ڕژاوە و بێگومان هەموو ئەو مێژووە دور و درێژەی تێکۆشان و بەرخودانەش وەک شانازی دەبینیدرێ. بەڵام شانازی گەورەتر لە یەکیەتی و هاوخەباتی و خەباتی زانستی و سیاسەتی سەربەخوی، نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەی دیموکراتی دایە و ناکرێ حێزبی دیموکرات بە هەردوو باڵەکەیەوە خۆیان بە ڕێبواری کۆماری کوردستان و پێشەوا قازی محەمەد بزانن بەڵام پەیڕەوی لە پەیام و ئاموژگاریەکانی نەکەن کە سەرەیکیرینیان، دڵفراوانی و لێبوردەیێ و یەکیەتی و هاوخەباتی و لێک حاڵی بونە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی هەڵوێست / ڕێکەوتی: ١٤ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دێموکرات، زەروورەتی خەبات لە رۆژهەڵاتی کوردستان

وریا رەحمانی

٢٥ی گەلاوێژی ئەمساڵ، حیزبی دێموکرات، حەقتایەمین مۆمی تەمەنی دادەگیرسێنێ و جەژنی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی دەگرێ.

٧٠ ساڵ پر لە بیرەوەریی تاڵ و شیرین نەک تەنیا هەر بۆ ئەندامەکانی خۆی بەڵکوو بۆ نەتەوەیەک کە فرچکی ژیانی سیاسی و خەباتی نەتەوایەتیی بە رێباز و چالاکییەکانی ئەم حیزبەوە گرتوە. حیزبی دێموکرات وەک کۆنترین و بە ئەزموونترین حیزبی سیاسیی کوردستان بۆ هەر چوار پارچەکەی کوردستان هەڵگری کۆمەڵێک دەستکەوتی پر لە شانازی و جاویدانەی نەتەوەیی یە، کە دەورێکی تاقانەی بەم حیزبە بەخشیوە. دامەزرانی یەکەم کۆماری کوردستان بە سەرۆکایەتیی پێشەوا قازی محەممەد لە ٢ی رێبەندانی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی، دامەزراندنی یەکەمین یەکیەتییەکانی ژنان و لاوان، کردنەوەی یەکەمین قوتابخانەی کچانی کوردستان، دامەزرانی سپای میللی کوردستان بەناوی هێزی پێشمەرگە، هەڵکردنی ئاڵای پیرۆزی کوردستان بۆ یەکەم جار بە شێوەیەکی ڕەسمی، گەڵاڵەدار کردنی خواستە ڕەواکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی بەرنامەیەکی تۆکمەی سیاسیدا، بەفەرمی کردنی زمانی کوردی وەک زمانی ڕەسمی لە کوردستان و بەدەیان هەوڵ و کردەوەی نەتەوەیی و شوناسخوازانەی دیکە لە دەستکەوتە هەرمانییەکانی حیزبی دێموکرات بووە. ئەم حیزبە کە لەسەر بنەمای کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاویدا دامەزرا، بە گوتارێکی میللی دێموکراتیک و لەسەر ئەساسێکی مافخوازانەی نەتەوەیی هاتە نێو مەیدانی سیاسی و نەتەوەیی کوردستانەوە و کاریگەریی بەرنامە و چالاکییەکانی تەنیا بە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە مەحدوود نەبۆوە، بەڵکوو ئاستێکی بەرینی نیشتمانیی لە بەشەکانی دیکەی کوردستاندا گرتەوە. ئەگەرچی دوای ڕووخانی کۆمار و لەسێدارەدان و ڕاوەدوونانی پێشەواو ڕێبەرانی دیکەی کۆمار خەباتی ئەم حیزبە بۆ ماوەیەکی درێژخایەنی چەندین ساڵە ڕووی لە کزی دا، بەڵام هەرگیز ئاگری خەباتی ئەم حیزبە نەکوژایەوە و جارێکی دیکە لەسەر دەستی پر لەتوانای ڕێبەری سەرکردە د.عەبدولڕەحمانی قاسملوو دووبارە ڕۆژە گەشاوەکانی خۆی دەستەبەر کردەوە و وەک حیزبێکی بەرپرس و خاوەن پێگەی جەماوەری هاتەوە نێو گۆڕەپانی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە.

دەوری حیزبی دێموکرات لە پاش شۆڕشی گەلانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی لە تەعامول و پاشان خەبات لەدژی ئەم ڕێژیمە سەرکوتکەرەدا هەرگیز نکۆڵیی لێ ناکرێ و لە هەر دووی ئەم مەیدانانەدا پشکی شێری بەر دەکەوێ و پێشکەشکردنی نزیک بە پێنج هەزار شەهیدی سوورخەڵات بە بارەگای پڕ لە سەروەریی خەباتی کوردستان بەڵگەی حاشاهەڵنەگری ئەم ئیددعایەیە. حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەگەرچی باشترین ڕۆڵە قارەمان و ڕێبەرە هەڵکەوتەکانی خۆی وەک شەهیدان د.قاسملووی ڕێبەر و د.شەرەفکەندیی نەمریشی لەدەست داوە کەچی بۆ ساتێکیش لە ڕێباز و ئامانجی شەهیدان و مافە ڕەواکانی گەلی کورد پاشگەز نەبۆتەوە و لە درێژەپێدانی ئەم ڕێگە

پڕ لە کەند و کۆسپەی خەباتی نەتەوایەتییە بەردەوام و خۆراگر بووە. هەنووکەش پاش تێپەڕبوونی ٧ دەیە لە خەباتی بەردەوام و نەپساوە بۆ دابینکردنی مافە رەواکانی گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان ئەم حیزبە سەرەکیترین هێز و ئاڵاهەڵگری ئەم مەیدانەیە کە رەوایی خەبات و تێکۆشانەکەی بۆ دۆست و دوژمن دەرکەوتوە. حیزبی دێموکرات بە رابردوویەکی پڕ لە سەروەری و کارنامەیەکی خاوێنەوە لە خەباتی نەتەوەیی بەردەو داهاتوویەکی گەش و هەراو هەنگاو دەنێ و وەک هەمیشە سەرەکیترین گرەوی دەستەبەرکردنی مافە رەواکانی گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان ماوە و دەمێنێتەوە.

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ١٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

گەورەتر لە حیزب!

ناسر باباخانی

هەقتا ساڵ بە سەر تەمەنی حیزبی دێموکراتدا تێدەپەڕێ، حیزبێک کە تا هەنووکەش هیچ ڕێکخراوەیەکی سیاسی دیکە لە هەر چوار پارچەی کوردستان نەیتوانیوە دەسکەوت و شانازییەکانی دووپات کاتەوە، کە بێگومان دیارترینی ئەم دەسکەوتانە دامەزراندنی کۆماری کوردستان بوو لەسەر بنەمای گوتارێکی نەتەوەیی کە کلیلوشەکانی ئەم گوتارە ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ تا ئێستاش بە سەر گوتاری پارچەکانی تردا زاڵ و دیارە.

بێشک دەکرێ زۆر دەسکەوتی گرینگی تری حیزبی دێموکراتی کوردستان بەتایبەتی هی سەردەتای دامەزرانی دەسنیشان بکەین کە مەبەستی سەردەکی ئەم وتارە نییە. جگە لەم دەسکەوتانە، بە دڵنیاییشەوە هیچ حیزبێکی کوردی هێندەی حیزبی دێموکرات تووشی کارەسات نەبووە، لە هەرەسی کۆماری کوردستان و لە سێدارەدرانی پێشەوای نەمرا بگرە تا دابڕان و لەتبوون و شەهید بوونی سەرکردە کاریزماکانی و دواجار ئەم دۆخە کارەساتبارەی ئێستای خەباتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

بەدەر لەم دەسکەوتانەی وەدست هاتووە و بەدەر لەم کارەساتانەی بەسەریدا هاتووە، حیزبی دێموکرات «بەرپرستترین» حیزبی مێژووی نەتەوەی کوردە. ئەم حیزبە لە زۆر بڕگەی مێژووی تێکۆشانی خۆی دا غەدری لە خۆی کردووە، بەڵام داڵدە و یارمەتیدەری شۆڕش لە پارچەکانی تر بووە، لە ڕێبازی نەتەوەیی لاینەداوە تەنانەت بۆ ساتێک، لە هەڵسوکەوت لەگەڵ حکوومەتی ناوەندی وڵاتانی دراوسێی پارچەکانی تری کوردستان دا هەرگیز بەرژەوەندی براکانی فیدای بەرژەوەندی خۆی نەکردووە و... ئەم هەست بە بەرپرسیاریێتە و مەسئوولییەتە بە تەعبیری شەهید دوکتور قاسملوو، گەورەترین سەرمایەی کۆمەڵایەتی لە لای کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بۆ سازکردووە. خۆ ئەگەر ئەم خۆشەویستییە بێوێنەیەی لە لای خەڵکی ڕۆژهەڵات نەبوایە و پاڵپشتی ئەم گەلە نەبوایە دەمێک ساڵ بوو تێداچووبوو. پەیوەندی نێوان حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان هەر لە سەردەتای دامەزرانییەوە تا ئێستا جگە لە ڕەهەندە ڕزگاریخوازییەکەی وەک بزووتنەوەیەکی میللی دێموکراتیک، سۆز و عاتیفەیەکی کەموێنەی پێوەدیارە کە زۆر جاران خۆ لە قەرەی چیرۆک و ئەفسانە دەدا و ئەمە بۆتە ڕەمزی هەرمانی حیزبی دێموکرات لە ناو دڵ و گیانی خەڵکی کوردستاندا.

ئاوڕێکی خێرا بۆ سەر قۆناغەکانی خەباتی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەوەمان بۆدەردەخا کە ئێستاشی لەگەڵدابێ سەردەمی کۆماری کوردستان پڕشنگدارترین قۆناغی ئەم حیزبە بووە و لە پاش هەرەسی کۆمار، هەرگیز نەگەیوەتە داوێنی ئەم لووتکەیە. دیارە زۆر هۆکار هەیە کە ئاماژەی پێبکەین کە بۆچی حیزبی دێموکرات لەم قۆناغەی تێنەپەڕاندووە. بەڵام کە بڕینە زەمانی حازر، لە ڕاستیدا ئەم

حیزبە ئێستا لە دوو ڕەهەندی سیاسی و ڕێکخراوەییدا تووشی قەیران بووە. بەتایبەتی پاش شۆڕشی گەلانی ئێران جگە لە دەیەی ٨٠ی زایینی، ئەم قەیرانانە زیاتر خۆیان دەرخستووە، بەڵام ئەوەی هیوابەخشە دوو پتانسیێلی گەورەی ناوخۆی حیزب و ناوخۆی ڕۆژهەڵاتە کە دەتوانێ ببێتە هۆی ڕزگار بوونی لەم قەیرانانە و بووژانەوی خەبات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

یەکەمیان بریتییە لە توانایی و پتانسیێلی نێوخۆی حیزب بۆ بەخۆداچوونەوە و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بە تایبەتی لە دوو دەیەی ڕابردوو. وەک شەهید دوکتور قاسملوو دەڵێ: (پێشەنگیی و ئاوەڵناوی شۆڕشگێڕی حیزبێکی سیاسی لەمەوە سەرچاوە دەگرێ کە چۆناوچۆن بۆ هەڵەکانی ڕابردووی دەڕوانێ، حیزبێکی شۆڕشگێڕ نابێ ترسی ئەوەی هەبێ کە بە کوتنی هەڵەکانی دوژمن پێی شاد دەبێ یان لە ڕادەی باوەڕپێکراوییەکەی کەم دەبێتەوە، بەپێچەوانە دان بە هەڵەنان و ڕاست کردنەوەیان باوەڕپێکراوی حیزب لە ناو خەڵکدا دەباتە سەر و «جیددی» بوون و «بەرپرس» بوونی حیزب نیشان دەدا.) دووەم ئەم پێگە قورس و قایمە کۆمەڵایەتی و سیاسییەی حیزبی دێموکرات کە لە ناوخۆی کوردستان هەیەتی دەکرێ ئەم ئومێدەمان بداتێ کە سەرکردایەتی سیاسی ئەم حیزبە لەم پتانسیێلانە کەڵک وەرگرێ بۆ نوێژەن کردنەوەی گوتار و خەبات، بە ڕەچاو کردنی واقیعبینانەی بارودۆخی ناوخۆیی، ناوچەیی و تەنانەت نێونەتەوەیی.

ئەگەر لە سەردەمی کۆماری کوردستاندا شاخ و شار لە ناو هەناوی یەکتردا بوون و لە دەیەی ٨٠دا شاخ و شار لێک گرێدرابوون، ئەوە لە ساتەوەختی ئێستادا شاخ و شار بە تەوای لێکدابڕاون. کەوابوو بە پێی ئەوەی کە حیزبی دێموکرات حیزبێکی جیددی و بەرپرس بووە، دەتوانێ بە ئاوڕدانەوەیەکی سەرلەنوێ بۆ دۆخی خۆی و وەرگرتنی ڕەخنە و گلەیی و گازەندەکانی ناوخۆ بە هەموو جیاوازییەکانەوە، دیسان ببێتەوە حیزبەکەی کۆمەڵانی هەراوی خەڵکی کوردستان، دێموکرات تەنیا حیزبی سکرتێر، دەفتەری سیاسی، کۆمیتەی ناوەندی، کادر و پێشمەرگە نییە... دێموکرات وەک چۆن لە سەردەتای دامەزرانیدا حیزبی تەواوی گەلی کوردستان بوو، ئێستاش دەبێ دوکتورینە سەردەکییەکەی ئەوە بێ بە مکانیزمی گونجاو و کردەیی و پشتئەستوور بە تیۆری لە مەیدانی خەباتدا گەورەتر لە حیزبێک خۆی بنوێنێ!

لە ژمارە ٦٦١ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٨ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دێموکرات و بەرێوەبەریی وڵات لەریگەی قانوونەوە

عومەر باڵەکی

یەکێک لە پرسە گرینگەکانی ژیانی مرۆڤایەتی ڕێکخستنی پێوەندییەکان لە نێوان تاکەکانی کۆمەڵگە لە لایەک و لە لایەکی دیکەوە لە نێوان کۆمەڵگەیەک لەگەڵ کۆمەڵگەیەکی دیکە، کە ڕێکخستنی ئەو پەیوەندییانە پێویستی بە کۆمەڵێک قاعیدە و قانوون و پێبەندی هەیە.

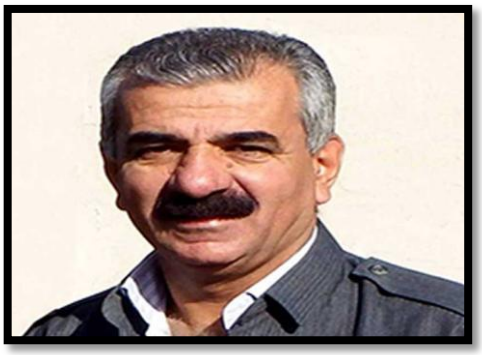

پێ بەپێی بەردەوپێش چوونی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی قانوون گەشەی کردووە و مرۆڤ دوای پێوانی ڕێگەیەکی پڕ لە هەوراز و نشێوگەیشتۆتە ئەو دەسکەوتەکە شێواوی و هەرج و مەرج و خیلەساری وەلا بنێ و گوێرایەلی قانوون بێ. ئەو تەجروبەیە هەروا ئاسان وەدەست نەهاتووە. ئەگەر لە دالانی تەنگ و تاریکی میژوو بروانین و ڕۆچنەیەک بدۆزینەوە بۆ ڕوانینی رابردوو، ئەوەی دەیبینین زیندانەکان، ئەزیەت و ئازارەکان، کوشتارەکان، تالان و بڕۆکان و هەموو ئەو کوێرەوەرییانەی کە مرۆڤ بۆ وەدەست هێنانی کەسایەتی، بەختەوەری و ئازادی خۆی کێشاویەتی. هەموو ئەو ئەزیەت و ئازار و خەبات و قوربانیدان و ئاوارەیی و دەربەدەرییانەی لەبەر دامەزراندنی حکوومەتی قانوون و نەهێشتنی زوڵم و زۆر لەبەین بردنی زاڵمان و دابینکردنی دادپەروەری و یەکسانی بووە.

ئەو کۆمەڵە بنەمایە کە ڕێکەوتنی کۆمەڵگەی لەسەربێ، لە سەردەمی ئێستادا بە قانوون دەناسرێ و ڕادەی پێشکەوتوویی هەر کۆمەڵگەیەک لە بواری شارستانییەتەوە پێش هەموو بابەتێک بەڕادەی پابەندبوونی تاکەکانەوە بە قانوونەوە دەستنیشان دەکرێ، بە کورتی بەختەوەری هەر کۆمەڵگەیەک بەستراوەتەوە بە سیستمی قانوونیی ئەو وڵاتە.

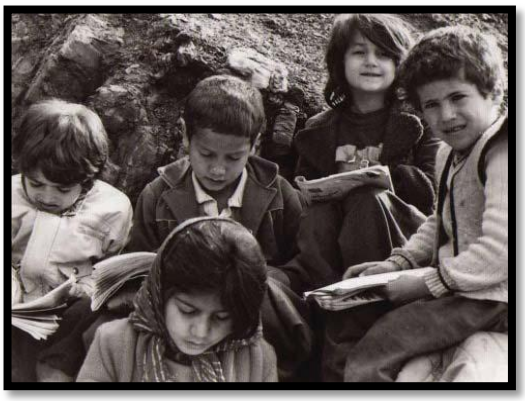

واتە نیزامی قانوونی ئەو وڵاتە چەندە دەرفەتی ڕەخساندوە کەسایەتی مرۆڤەکان بە قانوون پارێزراو بێت و لە هەمان کاتدا تاکی ئەو کۆمەڵگەیە چەندە ئامادەیە لە چوارچێوەی ئەو قانوونەدا هەڵسو کەوتی خۆی ڕێکبخا. ئەوە ڕوون و ئاشکرایە هەتا ڕادەی پابەندبوونی تاکەکانی نێو کۆمەڵگە بە قانوون ڕوو لە زیاد بوون بێ بەوڕادیەش ئەو کۆمەڵگایە بەرەو ئارامی و ئاسایش و سەقامگیری دەڕواو زۆر سروشتییە لە کۆمەڵگەیەکی ئارام و سەقامگیردا هەنگاوەکان بەرەو پێشکەوتن و گەشەکردنی ئابووری و سیاسی خێراتر دەبێ.

کۆمەڵگەی کوردەواریش لەو قانوونە بەدەر نییە، بەڵام هەموومان باش دەزانین کە کورد هەتا ئێستاشی لەگەڵ دابێ ئەو دەرفەتەی بۆ نەڕەخساوە کە خۆی حوکمی خۆی بکا « بەخۆشییەوە ئێستا هەرێمی کوردستان (عێراق) ئەو قۆناغەی هەتا رادەیەک تێپەڕ کردوە" ، بەڵام بەو حاڵەش هەر کاتێک دەرفەتێک ڕەخسابێ یەکەم شت کە بیری لێ کرابێتەوە ڕێکخستنی کۆمەڵگە بووە کە دیارە ئەو بابەتە زۆرتر لەلایەن حیزبەکانەوە جێبەجێ کراوە، چونکە حیزبەکان ڕێبەری جووڵانەوەکانیان کردوە و ئەو ڕێبەری کردنە تەنیا لە بەرەکانی شەڕ لەگەڵ دوژمندا کورت نەبۆتەوە، بەڵکوو لایەنی دیکەی وەک دروستکردنی فەرهەنگی پێشکەوتوو و سەردەمیانە و لە هەمان حاڵدا ڕێکخستنی کۆمەڵگە لە بواری جۆراوجۆردا لە دەستوری کاریاندا بووە وەک ئەرک بۆ خۆیان دەستنیشان کردوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکێک لەو حیزبانەیە لە ماوەی ٧٠ساڵی ڕابردوودا مێژوویەکی پڕ لە هەورازونشێوی لە مەیدانی خەباتدا تێپەڕ کردوە و گەلێک شانازی لە مێژووی کوردیدا بۆخۆی تۆمار کردوە. لە ماوەی ئەو ٧٠ ساڵەدا لە چەند قۆناغی جیاوازی مێژوویی‌دا بەرێوەبەری و ئیدارەکردنی خەڵک و وڵاتی کەوتۆتە سەر شانی (سەردەمی کۆماری کوردستان، دوای ڕووخانی سیستمی پاشایەتی و هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی) لە هەرکام لەو قۆناغانەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان کۆمەڵێک یاساورێسای بۆ ڕێکخستنی کۆمەڵگە تەنزیم کردوە و لە ڕێگەی دامودەزگای بەرێوەبەری خۆی ئیدارەی کۆمەڵگەی کوردستانی پێکردوە.

لە قۆناغی کۆماری کوردستان‌دا حیزبی دێموکراتی کوردستان توانیویەتی دامودەزگای کۆماری کوردستان بەرێوەببەرێ و لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆی‌دا لەڕێگای دەزگای دادوەرییەوە کێشە و گرفتی خەڵک چارەسەر بکا. لە حاڵێکدا کۆماری کوردستان هەل و دەرفەتی ئەوەندەی لە بەردەستدا نەبووە کە بتوانێ لە ڕێگەی هەڵبژاردنێکی گشتی لە نێو خەڵکدا ناوەندێکی قانووندانان پێک بێنێ و لە ڕێگەی ئەو ناوەندەوە کە هەمان پارلمانە بە پەسندکردنی گەڵاڵە و تەرح کە بۆ پێشکەوتنی کۆمەڵگە پێویستن، کۆمەڵێک قانوون لە بواری جیاوازدا پەسەند بکا و لە ڕێگەی دەزگای ئیجراییەوە لە نێو کۆمەڵگەدا بەرێوەیان بەرێ.

بەڵام بەرێوبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە هەمان بەرێوەبەرانی کۆماری کوردستانن دەستیان لە سەر دەستدا نەناوەو بۆ چرکەیەکیش نەیانهێشتوە کات بە فیڕۆ بچێ بەو مانایە لە هەموو بوارەکانی ژیان‌دا بە پێی گرنگی بابەتەکە قانوونیان دەرکردوە و بە ڕای گشتیی کۆمەڵگەیان ڕاگەیاندوە. دوای ڕاگەیاندنی بابەتەکە، دامودەزگای پێوەندی‌دار لە حکوومەتی کۆماری کوردستان‌دا هەوڵیان داوە قانوونەکە بخەنە بواری جێبەجێکردن واتە کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو بابەتەدا وەک پارڵمان کاری کردوە و هەیئەتی، وەزیران وەک دەزگای ئیجرایی قانوونەکان و پرۆژە و گەڵاڵەکانی بەرێوە بردووە. بۆ سەلماندنی ئەو قسەیە دەتوانن ڕۆژنامەی کوردستان کە لە سەردەمی کۆماری کوردستان‌دا چاپ و بڵاو بۆتەوە وەک بەڵگە بە نموونە بێنینەوە چونکە لە هیچ لاپەرەیەکی ڕۆژنامەی کوردستان‌دا نابیندرێ ئەو بابەتانەی کە پێوەندیان بە هەموو کۆمەڵگەوە هەیە بێجگە لە ئیمزای کۆمیتەی ناوەندی ئیمزای دیکەیان لەسەر بێ تەنیا ئەو بابەتانە نەبێ کە تایبەت و خاسن و یەک بابەت لە ژیانی کۆمەڵگە‌دا لەخۆ دەگرن، لە ڕێگەی سەرۆکی ئیدارەکان یا وەزیرەکانەوە دەرچوون کە ئەوانیش لە ژێر ڕێنوێنییەکانی کومیتەی مەرکەزی و شەخسی پێشەوادا ئەو قەرارانەیان دەرکردوەو هەر لەو پێوەندیەدا باشە ئیشارە بە دەرکردنی قانوونی مجازاتی گشتی بکەین کە لە ڕۆژی ١٣٢٥/٢/١ لە ٩ مادەو دوو تێبینی دا لەلایەن کومیتەی مەرکەزی حیزبەوە دەرچووە کە باسی جاسووسی، مەستی و هەرزەیی، دزی و لە نێوبردنی مالی دەوڵەت، هەڕەشە بە چەک، زۆرهێنان بۆ هاوسەریان کەسانی دیکە، تریاک کێشان، هەڵاتن لە شەڕ، خەیانەت بە میللەت یا دەوڵەت یان نیشتمان، دەستدرێژی بۆسەر ناموسی

خەڵک، بەرتیل وەرگرتن، دەکا و هەر کام لەو تاوانانە سزای خۆیان بۆ دیاری کراوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە قۆناغێکی دیکەی خەباتدا دیسان ئەرکی بەرێوەبردنی وڵاتی کەوتە سەرشان بەتایبەتی کە کۆماری ئیسلامی شەڕی بە ناحەقی بەسەر گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا سەپاند و کوردستانی لە هەموو بارێکەوە (ئابووری، فەرهەنگی و پەروەردە، تەنانەت هاتوچۆو راگواستن) ئابلۆقەدا بوو و لەو قۆناغە هەستیار و ناسکەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان دوو ئەرکی گرینگی کەوتبوو سەرشان، هەم دەبوایە لە بەرامبەر هێرشی سوپای بێ ئەمانی کۆماری ئیسلامیدا لە کوردستان و مافەکانی خەڵکی کوردستان دیفاع بکا و هەم ئیدارەی کاروباری رۆژانەی خەڵک بکا واتە، بەرێوەبەریی وڵاتی کەوتبوو سەرشان، چونکە لە کوردستان بۆشایی دەسەڵاتو حوکمڕانی دەوڵەت بە تەواوی دیار بوو و زۆربەی ئیدارە و شوێنە گشتییەکان کە حکوومەت دەبوایە ئیدارەیان بکا یان بە تەعتیل بوون یان وەک لە کۆڵ خۆکردنەوە کاریان دەکرد.

لە قۆناغێکی وا هەستیاردا حیزبی دێموکراتی کوردستان شانی وەبەر هەر دوو مەسئولیەتدا و بە پێی توانای خۆی هەوڵی دا بە وەرێخستنەوەی ئیدارات و قوتابخانەکان و نەخۆشخانەکان بۆشایی دەسەڵات و حاکمیەت پڕ بکاتەوە.

دامەزراندنی نەخۆشخانەی شۆڕش، پەروەردە و بارهێنانی مامۆستایانی شۆڕش و چاپی کتێبی دەرسی بە زمانی کوردی و رێکخستنەوەی کۆمەڵگە لە بواری پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکانەوە و چارەسەری کێشەکان لە رێگەی رێکخراوەکانی حیزب ئەوانە و دەیان کاری دیکە لە کارە بەنرخەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو قۆناغەدا بوون.

لە هەلومەرجێکی ئاوادا کە شەڕێکی قورس لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە بە سەر خەڵکی کوردستاندا سەپابوو، ئەرکی قورسی دیفاع و بەربەرەکانی شەر لە لایەک و لەلایەکی دیکەوە رێکخستنی کاروباری نێو کۆمەڵگەی کوردستان کەوتبووە سەرشانی حیزبی دێموکرات، هەر بۆیە رۆژ بە رۆژ ئەو حیزبە هەوڵی دەدا بە بەرنامەکانی خۆیدا بێتەوە و باشتر و رێکوپێکتریان بکا بۆ ئەوەی بتوانێ خزمەتی زیاتر بە کۆمەڵگە بکا.

هەر وەکی پێشتر باسمان کرد ئەرکی بەرێوەبەری وڵاتی کەوتبووە سەرشانی حیزبی دێموکرات و پێیبەپێی شەر و بەربەرەکانی لەگەڵ سیستمی کۆماری ئیسلامی دەبوایە لە مافی تاک و گشتی لە بەرامبەر تاوان و دەستدرێژیدا دیفاع بکا، کە ئەویش تەنیا لە رێگەی دامەزراندنی دامودەزگای قەزایی و بە قانوونکردنی کۆمەڵگە دەستەبەر دەبوو. هەر بۆیە لە دەشەمەی ساڵی ١٣٦٠ی هەتاوی ١٩٨٠دا دەفتەری سیاسیی حیزب گەڵاڵەی کۆمیسیۆنی قەزایی و قانوونی سزادانی گشتی پەسند کرد و لەو رێگەیەوە توانی هەتا ئەو کاتانەی پێشمەرگە حزووری چالاکی هەبوو لە ناوچە جۆراجۆرەکانی کوردستان، چارەسەری گیروگرفتی خەڵک بکا. لە سەرەتای ئەو گەڵاڵەیە بەو شێوەیە باس لە پێویستی دانانی قانوونێک دەکا کە بتوانێ مافەکانی کەسانی حەقیقی و حقوقی بپارێزێ:

«لە کاتێکدا تەواوی مافی مرۆڤایەتی لە رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێراندا پێشێل کراوە و لە هەلومەرجێکدا کە بزووتنەوەی نیشتمانی و دێموکراتیکی گەلی کورد بە هەست پێکردن بە ئەرکی مێژوویی و شۆرشگێڕانەی خۆی تێدەکۆشێ کە کەند و کۆسپە

کۆمەڵایەتییەکانی وەلا بنـدرێ و کۆمـەڵی کـوردەواری بەرەو ژیـانێکی پێشـکەوتـوانە بەرێـتە پـێش، بـۆ بەرگـری لە پاراسـتنی مافەکـانی «اشخاص حقیقی و حقـوقی» پێویستی هەیە، بەم هـۆیەوە قـانوونی سـزای گشـتی لەلایەن کۆمیسـیۆنی قەزایی کە بەرهەمی تێکۆشـانی بزووتنەوەی نیشتمانی و دێموکراتیکی گەلی کورد ئامادە کراوە، بەرێوە دەچێ. ئەم قـانوونە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە پەسند و تەئیید کراوە و هێزی پێشمەرگە زامنی ئیجرایی ئەو قـانوونەیە. لەو پێشەکییە کـورتەدا بۆمان دەردەکەوێ کە حیزبـی دێموکرات هەر لە سەرەتای دامەزرانییەوە وەک حیزبێک لە دایک بووە کە وەک دەوڵەت لەگەڵ رێکخستی کۆمەڵگە و رووداوەکـان هەڵسوکەوتـی کـردوە و خۆی لە بەرامبەر قەدەرو چارەنووسی گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە بەرپرسیار زانیوە.

ئەوەتا لەو پێشەکییەدا دەڵـێ: « بە ئەرکـی مێژوویـی و شۆرشگێرانەی خـۆی تێدەکۆشـی کە کەنـدو کۆسپەکانی کـۆمەڵایەتی وەلا بنـرێ و کۆمەڵی کوردەواری بەرەو ژیانێکی پێشکەوتـووانە بەرێـتە پـێش»و هەر لێـرەدا بـاس لە پاراسـتنی مافەکـانی «اشخاص حقیقی و حقـوقی» دەکاو لە کۆتـایی‌دا دەڵـێ ئەو قـانوونە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بە پەسەند گەیشتووە واتە حیزبی دێموکراتی وەک پارلمـان و سیستمی بەرێوەبەری وڵات هەڵسو کەوتـی کردوەو لە هەمان حاڵدا ئەرکی جێبەجێکردنی ئەو قـانوونە دەخـاتە ئەستۆی هێـزی پێشمەرگە کە لەژێر سازمان و رێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان دا هەن.

لە ژمارە ٦٦١ ی رۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / رێکەوتی : ٧ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دێموکرات و دەسەڵات

ڕەزا محەممەد ئەمینی

حیزبی دێمۆکرات لە دوو قۆناغی مێژوویی جیا لە بەشێک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا دەستەڵاتی بەدەستەوە بووە و کارو باری ئەو ناوچانەی بەڕێوە بردوە. قۆناخی یەکەم، کۆمار کوردستانە لە ساڵی ١٣٢٤و قۆناغی دووهەمیش دوای شۆڕشی گەلانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧ بوو.

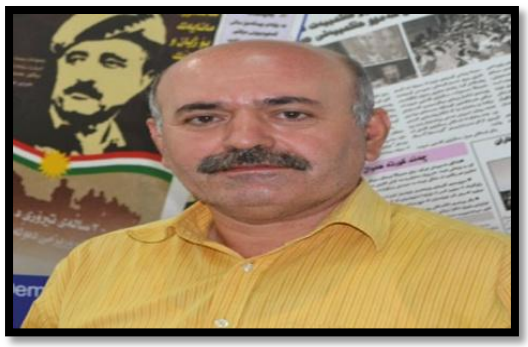

قۆناغی یەکەم

ئەم قۆناغە لە دەسەڵات لە بەشێک لە ڕۆژهەڵات دا پێکهات و کەمتر لە ساڵێک درێژەی بە ژیان داو بەداخەوە لە پاش هێرشی بەربڵاوی لەشکری حکوومەتی ناوەندی بۆ سەر کۆماری ئازەربایجان و تێکشکانی ئەو کۆمارە، کۆماری کوردستانیش سەرەڕای پێداگری پێشەوا قازی محەممەد وهاوڕێیانی لەسەر دیفاع و بەربەرەکانی لەبەرانبەر لەشکری ئێران، بە هۆکاری جۆراوجۆرکۆتایی بە دەسەڵاتەکەی هات. دیارە زۆر نووسراوە و کتێب لەسەر کۆماری کوردستان نووسراون و بێ گومان لە داهاتووش دا زۆر لە لێکۆڵەران و تۆێژەڕان لایەنە جۆراوجۆرەکانی کۆماری کوردستان دێننە بەر باس و خاڵە لاواز و بەهێزەکانی شی دەکەنەوە. ئەوی لێرە دا گرینگە و جێی باسی ئەم بابەتەیە، ئەوەیە کە کۆماری کوردستان کە لە ڕاستی دا لەسەر دەستی حیزبی دێمۆکرات، وەک تەنیا حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و تەنیا حیزبی دەسەڵاتدار دامەزرا، چۆن دەسەڵاتی خۆی بەکار هێبا و چەندە لە بەڕێوە بردنی ئەرکەکانی دا سەرکەوتوو بوو؟ حیزبی دێمۆکرات و کۆماری کوردستان، سەرەڕای نەبوونی ئەزموونی بەڕێوە بەری وڵات، بە باوەری زۆربەی هەرەزۆری لێکۆڵەرانی کورد و غیرە کورد و بی لایەن، لەو ماوەیە کورتە دا و لەگەڵ ئەوەی بەردەوام لەلایەن دەوڵەتی ناوەندییەوە هەرەشەیان لێدەکرا و دەکرێ بڵێین بەردەوام لە شەردا بوون، توانیان کاری زۆر گەورە لە هەموو بوارەکانی دەستەڵات داری دا بکەن.

ڕاگەیاندنی دەوڵەت لە چەشنی کۆمارو پێکهێنانی کابینە و وەزارەت و دامەزرەوە ئیدارییەکان بۆ ڕاپەراندنی کارو بارەکان، دامەزراندنی سوپای نەتەوەیی لە ژێر ناوی هێزی پێشمەرگە، دابین کردنی پێوەندیی باش لەگەڵ کۆماری ئازەربایجان وپەرەپێدانی ئەوپێوەندییانە لە هەموو بوارەکاندا، گرینگی دان بە کاری فەرهەنگی و چاپەمەنی وراگەیاندن و رادیۆ و لەچاپ دانی گەلێک گۆڤارو ڕۆژنامە و تێکۆشانی ئەدەبی، خوێندنی منداڵان و دامەزراندنی ڕێکخراوەکانی تایبەت بە ژنان و لاوان وچەندەها تێکۆشانی دیکە، نیشان دەدا دەستەڵاتەکە، سەرەڕای تەمەنی کورتی ئەو کۆمارە و گەلێک کێشە و کەموکورتی؛ وەک یەکەم دەستەڵاتی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان،سەرکەوتوو بووە. بێ گومان ئەگەر کۆماری ئازەربایجان تێک نەشکابا و سەروک هۆز و عەشیرەتەکان پشتیان لە کۆماری کوردستان نەکردبا و وردی خەڵکی دانەبەزیبا، دەستەڵاتی کوردی وا بە سانایی تێک نەدەچوو. بەو حالەش بە باوەری زۆر کەس لە شارەزایان،حیزبی دێمۆکرات بەرگری لە خۆی و لە کۆمارە ساواکەی بکات و نەهێڵێ وا بە هاسانی بڕووخێ، بەتایبەت کە بارزانییەکان، وەک هێزێکی تۆکمەو بە ئەزموون لە شەردا پشتگیری تەواوی کۆماریان دەکرد و ئامادە بوون گیانی بۆ بەخت بکەن.

دەستەڵات لە کۆماردا لە دەست حیزبی دێمۆکرات دابوو کە خۆی لە سەر بناغەی کۆمەڵەی»ژ- ک»دا دامەزرابوو، هەر بۆیەش دەکرێ بڵێین لەگەڵ ئەوەیکە شەش مانگ لەدوای دامەزرانی دا حیزب ، کۆماری کوردستانی راگەیاند، بەڵام خەڵک دەیانناسی و باوەریان پێی هەبوو و دەیانزانی دەستەڵات و چارەنووس و داهاتووی خۆیان دەدەن بەکێ و چ دەکەن، هەربۆیەش حیزبی دێمۆکرات لە ناخی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانەوە هەڵقوڵاو و حیزبێکی خەڵکی و رێبەرەکەشی، پێشەوا قازی خەڵک خۆشەویست بوو. خەڵکی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان لەژێر دەستەڵاتی کۆمار و ئاڵای کوردستان دا تامی سەربەستیان چێشت وهەناسە و هەوای ئازادییان هەڵمژی. پاش رووخانی کۆمار و شەهید کرانی پێشەوا و هاوڕیانی هەتا چەندساڵێکیش شادی و پێکەنین ماڵاوایی لە خەڵک کردبوو و بەتایبەت خەڵکی مەهاباد هەر تازیەبار بوون. کەوابوو دەکرێ بڵێین حیزبی دێمۆکرات لە ماوەی تەمەنی کۆماردا، سەرەڕای گەڵێک کەم و کووری کە لە ئیدارەی کۆماردا هەیبوو، دەستەڵاتێکی بە تەواوی خەڵکی و ڕەوا و «مەشرووع»ی لە دەست دابوو. خاڵی هەرە سەرەکی و لاوازی دەستەڵاتداری حیزبی دێمۆکرات و شەخسی پێشەوا ئەوە بوو بەهەر هۆیەک بێ نەیانتوانی پارێزگاری لەو دەستەڵاتە خەڵکییە بکەن و لە جیاتی شەر لەگەڵ سوپای داگیرکەری تاران و تۆمار کردنی داستانی بەرخۆدان و بەرگری، کە بەڕاستی لە توانایان دابوو؛ کۆمارەکەیان بە قیمەتی گیانی خۆیان، بەرەو فەتان برد.

بەو حاڵەش گەورەترین شانازی حیزبی دێمۆکرات لە ماوەی ٧٠ ساڵ تەمەنی خۆی دا وەک بەتەمەن ترین حیزبی هەر چوار پارچەی کوردستان،کۆمارە ساواکەی کوردستان و رێبەرە شەهید کراوەکەیەتی.

قۆناغی دووهەم

ئەم قۆناغە دەگەرێتەوە بۆ ٣٢ساڵ دواتر، واتە دوای شۆرشی گەلانی ئێران و رووخانی بنەماڵەی پەهلەوی و هاتنە سەرکاری رێژیمی کۆماری ئیسلامی. بەر لە سەرکەوتنی شۆرش، ئەندامان و رێکخستنەکانی حیزب وەخۆ کەوتنەوە وکۆمیتەی زاگرۆسیان بۆ چالاک کردنەوەی حیزب لە رۆژهەڵاتی کوردستان دا پێکهێناو توانیان پاش جووڵانەوەی چەکداری ساڵەکانی ٤٦و ٤٧ بۆ جارێکی دیکە بگەڕێنەوە ناو باوەشی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان. هەر لە حەوتووی یەکەمی رووخانی رژێم دا، پادگان و بنکە و باڕەگا سەربازییەکانی بەشێک لە شارو گوندەکانی کوردستان، بەتایبەت پادگانی شاری مەهاباد کەوتنە دەست حیزبی دێمۆکرات و بە کردەوە ئەو حیزبە وەک سەردەمی کۆماری کوردستان، دەستەڵاتی بەشی هەرە زۆری کوردستانی بەدەستەوە گرت. شک لەوە دا نییە هۆی سەرەکی پێشوازی خەڵک لە حیزبی دێمۆکرات و بە ئەندام بوونی سەدان هەزار کەس لە خەڵکی شار و گوندەکانی کوردستان و تێکۆشان لە ناو ریزەکانی حیزب دا، بۆ رابردووی حیزبی دێمۆکرات و خۆشەویستی و جێگەو پێگەی دیاری کۆماری کوردستان لە ناو دڵ و دەروونی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دا دەگەرێتەوە. دیارە ئەو جارەیان بە تەنیا حیزبی دێمۆکرات ، حیزبی گۆڕەپانی سیاسیی کوردستان نەبوو و چەند کەس و حیزب و رێکخراوی دیکەش هاتبوونە نێو مەیدانی سیاسەت و بارتەقای سەنگ و

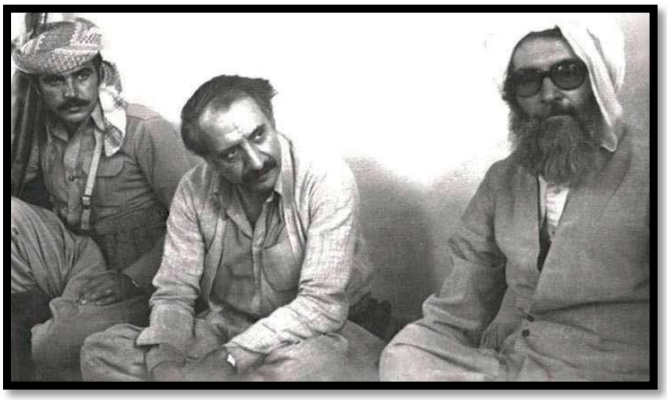

قۆرسایی خۆیان لە ڕووداوە سیاسییەکان دا ڕۆلیان هەبوو. لەو بەینە دا ناکرێ باسی مەرحووم مامۆستا شێخ عیزەدینی حوسێنی نەکەین کە ماوەیەک وەک سەرۆکی دەستەی نوێنەرانی خەڵکی کورد بۆ وتووێژ لە گەڵ نوێنەرانی دەوڵەت و وەک کەسایەتییەکی ئایینی، ڕۆڵی تایبەتی هەبوو لە ناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و لە خۆ پێشاندانەکانی پێش شۆرش و ڕووداوە سیاسییەکانی دوای هاتنە سەرکاری ڕێژیم، کەسایەتییەکی شوێن دانەر بوو.

سەرەڕای هەڵگیرسانی ئاگری شەڕ لە شارەکانی سنە و نەغەدە و هێرشی بەربڵاوی ڕێژیم لە شەڕی سێ مانگەدا کە زۆرێک لە خەڵکی بێ تاوان سەرو ماڵیان تێداچوو و هەروەها پاش بەربەرەکانی بێ وێنەی پێشمەرگەکان و تێکشکانی هێرشەکانی، لە ٢٦ی خەزەڵوەری ساڵی ١٣٥٨دا، خومەینی بە ناچاری پەیامێکی بڵاو کردەوە کە تێی دا باس لە کۆتایی هێنان بە شەڕو دەست پێکردنەوەی وتوو ێژەکان کرابوو. گرینگ ترین ڕووداو لەو چەند مانگەی پێش سەرهەڵدانەوەی شەڕ کە پێوەندی بە باسەکەمان»حیزبی دێموکرات ودەسەڵات» دوە هەیە، بریتی بوو لە هەڵبژاردنی نوێنەرانی مەجلیسی شورای ملی کە دواتر بوو بە مەجلیسی شووڕای ئیسلامی. حیزبی دێموکرات و هەموو حیزب و ڕێکخراوەکانی دیکە بە هۆی هەڵوەشاوە ڕاگەیاندنیان لە لایەن ڕێژیمی خومەینییەوە، نەیاندەتوانی ڕاستەوخۆ و بە ناوی خۆیان لە هەڵبژاردن دا بەشدار بن. هەر بۆیەش کاندیداکانی خۆیان بۆ هەڵبژاردن دیاری کرد و داوایان لە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان کرد کە دەنگیان پێ بدەن.

ڕۆژی ٢٤ی ڕەشەمەی ١٣٥٨خەڵکی کوردستان لە هەموو شارو گوندەکانەوە چوونە سەر سندووقەکانی دەنگ دان کە چاودێرانی هەموو حیزب و لایەنەکان و تەنانەت کەسانی سەر بە دەوڵەتیش چاودێرییان دەکرد. لە پاش هەڵبژاردن دەرکەوت کە حیزبی دێموکرات بەتەنیا و بەبێ هاوبەندی لەگەڵ هیچ لایەنێکی دیکە توانیوێتی دەنگی زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان بۆ لای خۆی ڕاکێشی و کاندیداکانی جێی باوەری ئەو حیزبە لە هەموو ناوەندەکانی دەنگ دان، جگە لە شاری مەریوان کە هیچ کام لە کاندیداکان لە دەوری یەکەم دا زۆرینەی دەنگەکانیان مسۆگەر نەکرد، سەرکەوتن وە دەست بێنن. هەرچەند هەر بەدوای هەڵبژاردن دا دیسان شەڕ، بە هێرشی بەربڵاوی کۆماری ئیسلامی دەستی پێکردەوە و ڕێژیم هەڵبژاردنەکانی کوردستانی هەڵوەشاندەوە؛ بەڵام ئەو هەڵبژاردنە بە هەموو لایەکی نیشان دا حیزبی دێموکرات چ پێگەو جێگەیەکی لەناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان داهەیە.

حیزبی دێموکرات سەرەڕای پەلاماری هێزەکانی ڕێژیم و گەمارۆی سەختی ئابووری سەرکوردستان، لە ماوەی دەسەڵاتی بەسەر شارو گوندەکانی کوردستان دا، توانی زۆر کاری گەورە و بەنرخ بە ئەنجام بگەیێنی. هێزی پێشمەرگەی بە کەڵک وەرگرتن لە ئەفسەرانی کوردی نێو ریزەکانی شۆرش لە سەر شێوازێکی گونجاو ڕێکخستەوە، کۆمیسیۆنی کارو باری کۆمەڵایەتی بۆ پێراگەیشتن بە کێشە کۆمەڵایەتییەکان و دابین کردنی پێداویستیی نەخۆشخانەکان و دانانی هێندێک ڕێوشوێنی یاسایی بۆ بەرێوەبەری شار و گوندەکان دامەزراند و دەستی بە دابەشکردنی عادیلانەی زەوی و زار بەسەر»ڕەشایی» و قەرە و جووت بەندە و جوتیارە هەژارەکان کرد کە تەنانەت ڕێژیمیش پاش داگیر کردنەوەی ناوچەکان ئەو دابەش کردنانەی «تاپۆ»و قانوونی کرد. بڵاو کردنەوەی رادیو و گۆڤارو چاپەمەنی و دامەزراندنەوەی دووبارەی یەکیەتیی لاوان و ڕێکخراوی ژنان و بریندەوەی مووچە بۆ بنەماڵەی شەهیدان و بەگشتی تەواوی ئەو کارانەی کە دەبێ دەوڵەت و دەستەڵاتێک بیکا، حیزبی دێموکرات بە پێی توانای ئەو کاتی خۆی ئەنجامی دان.

حیزبی دێمۆکرات لە دوای هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامییەوە بە کردوە دەستەڵاتی کوردستانی بەدەستەوە بوو هەتا کۆتاییەکانی ساڵی ١٣٦٤ کە رێژیم هەموو ناوچە ئازادکراوەکانی داگیر کردنەوە. ڕاستە ئەو حیزبە بۆ پاراستنی گیان و ماڵی خەڵکی، شارەکانی چۆڵکرد و بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ هێرشی سەکوتکەرانەی هێزەکانی رێژیم رووی لە شاخەکان کرد، بەڵام بەوحاڵەش لە شارەکانیش دەستی دەرۆیشت و لە گۆندەکانیش هێزی دەستەڵاتی باڵا دەست بوو.

ئێستا پاش ئەو ئاوڕدانەوە خێرایە لە ڕووداوەکانی ئەو کات و ڕۆڵی سەرەکیی حیزب لەو سەردەم دا، ئەو پرسیارە دێتە گۆڕێ، بۆ حیزبی دێمۆکرات لەو هەلە مێژوویییە کە بۆی هەڵکەوتبوو کەڵکی وەرنەگرت و دەوڵەتی خودموختاری کوردستانی ڕانەگەیاند؟ ئایا حیزب بە»مەشرووعیەت» وەرگرتن لە هەڵبژاردنی ٢٤ی ڕەشەمە و پشتیوانی هەمەلایەنەی خەڵکی کوردستان، نەیدەتوانی دەستەڵاتە «حەقیقییەکەی»بە «حقووقی»بکات و بیکاتە «ئەمری واقع» ؟ خۆ رێژیمی کۆماری ئیسلامی شەڕی سەرانسەری لە دژی گەلەکەمان ڕاگەیاندبوو و هیچ دەلاقەیەکی ئومێد بۆ چارەسەری ئاشتیانەی کێشەی نەتەوەکەمان نەمابوو، تەنانەت ئەگەر حیزبی دێمۆکرات دەوڵەتی کوردییشی ڕاگەیاندبا، لەوەی کە هێزە سەرکوتکەرەکانی رێژیم بەسەر گەلەکەمانی هێنا، خراپتری بەسەر نەدەهێناین؛ ئەدی بۆ حیزبی دێمۆکرات، وەک حیزبی یەکەم و دەستەڵات داری کوردستان، لەو دەرفەتە مێژوویییە کەڵکی وەرنەگرت و دەوڵەتێکی ناوچەیی لە ژێر هەر ناوێک، لە چوارچێوەی ئێران دا وەک دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە ساڵی ١٣٢٤ڕانەگەیاند و مێژووی خۆی و گەلی کوردی پێ نەنەخشاند؟

شک لەوە دانییە حیزبی دێمۆکرات لەو ساڵانەدا و بەتاییبەت لە پێش هەڵبژاردنی ٢٤ی ڕەشەمەی ١٣٥٨ نە کادر و کەسی لێزانی بە پێی پێویست بۆ ئیدارەکردنی تەنانەت کارو بارەکانی نێوخۆی حیزب هەبوو، نە ڕەنگە ئەو مەشرووعییەتەشی هەبووبێ بۆ دامەزراندنی دامەزراوەیەکی یاسایی بە ناوی دەوڵەتی خودموختاری کوردستان. بەڵام دەکرا بە کەڵک وەرگرتن لە هێز و لێزانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و تەنانەت ئازادیخوازانی بەشەکانی دیکەی ئێران کە ڕوویان لە کوردستان، وەک تەنیا مەکۆی ئازادی لە ئێران دا کردبوو، ئەو بۆشاییە و کەم و کووڕییە پڕ بکرێتەوە. دیارە ئەگەری ئەوەش هەبوو پاش ڕاگەیاندنی چەشنە دەستەڵاتێکی یاسایی لە کوردستان دا، بە هاتن و هاوکاری کردنی ئازادیخوازان و کادر وکەسانی پسپۆر ولێزان، بەتاییبەت لە بواری نیزامییەوە، حیزبی دێمۆکرات توانییبای باشتر لە خۆی و لە کوردستان بەرگری بکات و یان رێژیم بە چۆک دابێنی، یان ناچاری بکات بە شێوەی کاتیش بێت واز لەو هێرشە درندانەیە بێنێت و بەم جۆرە دەرفەتێک برەخسێ بۆ پشوودان و خۆ ڕێکخستنەوەی حیزب و دەستەڵاتەکەی.

لە کۆتایی دا بە بۆنەی ٧٠ ساڵەی تەمەنی حیزبی پێشەوا قازی محەممەد و هەموو شەهیدە سەربەرزەکانی کوردستان، پیرۆزبایی لە سەرجەم ڕێبوارانی ڕێگای حیزبی دێمۆکرات دەکەم و هیوادارم بە کارو تێکۆشانی ماندوو نەناسانە، وەدیهێنەری ئاوات و ئامانجی حیزب و شەهیدەکانمان بین.

لە ژمارە ٦٦١ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٧ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئادرەسێک بۆ بوونی مێژووی خەباتی نەتەوەیەک

هوشەنگ قادری

حەفتا ساڵ وەکوو شەقامێکی قەرەبالغ لە شارێکی نیشتمانێکی گەورەدا، دەنگە دەنگ و سرتەکردن بە گوێی شەوانی پڕکاروان و خرمەی پچرانی پشتوێنەکەی شاخ، بەجێمانی جامانە بە بریتی ماچکراوی کانیاوەکان، لە دیوار هاتنە دەری قومێک خوێن بە ناونیشانی بێنیشان، لەگڵدا مانەوە و هێشتنەوەی ئەم هەموو نوسراوە بێ سنووورانە، پچران و لێکگرێدانەوە و یەکگرتنەوە و لەتەنیشت یەک بوون و هەتا دوا پێچەسەختەکانی ئەم گەردەنەیە لە حەفتا ساڵدا هەموویی لە گەرووی قەڵەمێک و تفەنگێک لە تابڵۆی جامانەیەکدا بە ریز قەتارەیان بەستووە.

نووسینەوەی مێژووی نەتەوەیەک رەنگە زۆر سەرچاوەی جۆراجۆری بوێ و پێویستی بە زۆر لێکۆڵەر هەبێ تا لە دەیان و بگرە سەدان قۆڕبنی وزبوودا بتوانن مێژوو بنووسن و بناسێنن.

حیزبی دیموکراتی کوردستان ئادرەسێک بۆ بوونی مێژووی نەتەوەیەک حیزبێک کە هەر لەیەکەم رۆژەکانی دامەزرانییەوە دەبێتە هۆی شکڵگرتن و بونیادنانی سیستەمێکی کۆماری بۆ بەدەوڵەت کردنی گەلەکەی. بۆ ئەوەی ئەگەر هەر نەبێ ژێرخانێک بۆ پێناسەکردنی نەتەوەکەی و میراتێک بۆ بەهێز بوونی ئیرادەی نەتەوەیی تاکەکانی ئەم گەلە بنیات بنێ، یەکەمین کۆماری کوردستان دادەمەزرێنێ و بە خوڵیای کۆکردنەوەی هەموو کوردێک لە ژێر سایەی ئەو ئاڵایەی هەتاکوو ئێستاش بۆ ئەم نەتەوە بە میراتێکی پڕ بایەخ ماوەتەوە، ئەم یەکەم هەنگاو و شوێندانەرە کە تا ئاستێک مێژوو بۆ هەمیشە سەبتی کردوە و لە هەمانکاتیشدا ئامۆژگاری و خەونی یەکەم سەرۆک کۆماری کوردان، پێشەوا قازی محەممەدی نەمرە.

لە وڵاتێکی وەکوو ئێراندا کە ئازادی لەگەرووی تەنگی شەوانی تاریکیدا دەخنکێندرا و کەس بۆی نەبوو باس لە رای جیاواز و نەتەوەی جیاواز و مافی وەکوو یەک بکات، خەباتکارانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەم بارووداوخەدا راسان و، دەنگی ئازادیخوازییان هەڵبڕی و لە مێژووی ئەم سەرهەڵدان و بەرخودانە، چ لە سەردەمی پاشایەتی و چ لە سەردەمی رێژیمی ئیسلامیدا نابینرێت کە زیندان، یان شاخ و دەربەدەری و گیانبازی نەسیبی تێکۆشەرانی ئەم حیزبە نەبووبێ. نموونەیەکی دیکە لە دوای کۆماری کوردستان هەستانەوەو دەسپێکردنی شۆرشی ٤٦- ٤٧ ە کە هاوشان لەگەڵ شۆرشی گەلانی ئازادیخواز لە سەرتاسەری دونیادا، رۆڵەکانی دیموکراتیش نەک هەر لە کاروانی ئازادیخوازی و بەرەنگاری بە جێ نەمان، بەڵکوو زۆر شوێندانەرتر هاتنە مەیدان، بەجۆرێک کە دەڵێن جەزیرەی ئارامی حەمەرەزا شایان ئاڵۆزاند و بەوکارەش لاپەرەیەکی زێرینیان لە خەبات بۆ ئازادی نەتەوەکەیان تۆمارکرد.

یەکێکی دیکە لەو قۆناغانەی لە حیزبی دیموکراتدا جێگای هەڵوێستە لەسەر کردنە، خواستی ئاشتیخوازانەی پرسی کورد لە دوای شۆرشی ١٣٥٧ە لەگەڵ تازە بەدەسەڵات گەیشتووانی کۆماری ئیسلامیی ئێران.

پەیامی بەشداری کردنی وەکوو یەک لەدەسەڵات و ڕەخساندنی مەجاڵ بۆ خۆبەڕێوەبەری لە شکڵی خودموختاری بۆ کوردستان یەکێک لە سەرەکیترین پەیامەکانی حیزبی دێموکرات بوو.

هێنانە ئارای ئەم پرسە لەگەڵ نوێنەرانی دەسەڵاتی تازە لە تاران ئەو گرینگییەی هەیە کە کورد هیچکات دەستپێشخەر نەبووە بۆ هەڵگیرساندنی شەر، چونکە وەکوو دیارە و بەڵگەکانی لانی کەم لە ڕۆژنامەی «اطلاعات» و میدیا ڕەسمیەکانی ئێراندا بڵاو بوونەتەوە نیشان دەدات کە نوێنەرانی کوردو لە نێویاندا حیزبی دیموکرات هەموو توانای خۆیان دەخەنە گەڕ بۆ ئەوەی بە هەر شێوەیەک بێ، شەڕ ساز نەبێت. هەر لەم پێوەندییەدا شەهید دوکتور قاسملوو دەڵێ ئەگەر ڕۆژێک درەنگتر تووشی شەڕ بین ئەوە قازانجمان کروە و هەنگاوێک چوینەتە پێش.

قۆناغەکانی ژیانی سیاسیی حیزبی دیموکرات بەرزیو نشێوەی جۆراجۆری بەخۆیەدیوە، هەر لە دەورانی خۆبەڕێوەبەریی کوردستانەوە بگرە تا پاشەکشەو چۆڵکردنی شارەکان بە مەبەستی پاراستی گیان و ماڵی هاونیشتمانان لە ئاگری شەڕ.

سەرهەڵدانی خەباتی بەرگریکارانەی حیزبی دیموکرات لەبەرامبەر هێرشی هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کوردستان، لە دۆخێکدا کە کورد بەگشتی و بەتایبەت حیزبی دیموکرات هەموو هەوڵی خۆی بۆ چارەسەری ئاشتیانە تەرخان کردبوو.
ڕێژیمی تازەبەدەسەڵاتگەیشتوو کە هەر لە سەرەتاوە هێزی بۆ سەرکوتکردن و بێدەنگکردنی هەموو دەنگە جیاوازەکان خستبووەگەر، بەبێ گوێدان بە مافی بەرحەقی گەلی کورد هێرش و پەلاماریان بۆ سەر کوردستان دەستپێکرد. ئەم شەرە تا ئاستێک بۆ ڕێژیم گرینگ بوو کە تەنانەت ئایەتوواڵا خومەینی وەک ڕێبەری ئەم نیزام و سیستەمە فتوای جیهادی لەدژی گەلی کورد دەرکرد.

لە دۆخێکیواادا ئەوەی بۆ تێکۆشەرانی کورد و ڕێبەریی بزووتنەوەی کورد مابووەوە بەرگریکردن لە پێناو مانو مەوجوودیەتی نەتەوەکەیان بوو. حیزبی دێموکرات بەلەبەرچاوگرتنی ڕێزی پێکەوە ژیان و پێکەوەبوونی ئاشتیانەی گەلانی ئێران تەنانەت لەو قۆناغە دژوارەشدا توانا و ئیستعدادی خۆی خستەوە خزمەت ئەو دەنگەی کە ڕێگای دیاڵۆگ و چارەسەری ئاشتیانە و پێکەوەژیانی گەلانی ئێران ڕێگەو کۆتا چارەسەرە بۆ ئەنجامی ئەم پرسە. بەڵام ڕێژیمی مەیلی پێکەوە ژیانی لەگەڵ هیچ چەشنە بۆچوون و ڕایەکی جیاوازتر لە خۆی نەبوو. لەو قۆناغەدا کە بە بەرگریی چەکداری نەتەوەی کورد پێناسە کراوە، ئەوە بەسە بڵێین سەروەرییەک بۆ خەباتی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروست بوو کە هەتا بە ئەمڕۆش خەڵکی کوردستان و خەباتکارانی ئەم میللەتە شانازی پێوە دەکەن.

خۆ ئەگەر ئەم پرسیارە لێرەدا بێنینە ئاراوە و وەڵامێکی بۆ دابنێین کە ئەگەر بەرگری چەکدارانەی تێکۆشەرانی کورد و لەنێویاندا حیزبی دیموکرات نەبوایە، پرسی کورد لە ڕۆژهەڵات لە ئێستادا لەچ ئاست و قۆناغێک دا دەبوو؟ بڵێی ئەو ڕێژیمەی کە ڕێبەرەکەی بریاری فتوای بەدژی گەلی کورد دەرکردبوو، شتێک بەناوی هۆوییەتی کوردبوون دەهێشتەوە؟

لایەنێکی دیکەی قۆناغی خەباتی حیزبی دیموکراتی کوردستان، لایەنی دیپلۆماسییە. ئەو بەشەی کە ڕەنگە بکرێت بە خەتێکی زێڕین بنووسرێتەوە، لە هەلومەرجێکدا خەباتی کورد لەوپەڕی بێ پشتیوانیی خۆیدا ڕووبە جیهانی دەرەوە ڕۆژگاری دوژواری تێپەڕ دەکرد، ڕێبەر و دیپلۆماتی بەتوانای حیزبی دیموکرات شەهید دوکتوو قاسملوو بەردی بناغەی پەیوەندییەک دادەڕێژن کە تا بە ئێستاش جیهانی دەرەوە پابەند بەو دارشتنە دیپلۆماسیە لەگەڵ نەتەوەی کورد دا دەجوڵێتەوە. لەم بەشەدا پێویستە ئاماژە بەم فاکتە بکرێت کە لە زمان ئوروو‌پاییەکانەوە زۆر گوتراوە کە دوکتوور قاسملوو ئەخلاقی هێنایە نێو سیاسەت. ئەو قۆناغە لە ژیانی سیاسی حیزبێکی وەکوو حیزبی دێموکرات و گەلەکەی نیشانەی سەداقەت لە سیاسەت دا تەنانەت دەکرێ ئەم نازناوە لێرەدا بدەینە پاڵ ئەو بەشە لەتەمەنی حیزبی دێموکرات کە تاکە کلیدی کرانەوەی پرسی کورد بە ڕووی دنیای دەرەوە لەو سەروبەندەدا بوو، دیپلۆماسییەک کە بە دارشتنی خەتەکەی لە لایەن شەهید دوکتور قاسملوو و درێژەدانی لە لایەن دوکتور شەرەفکەندی و ڕێبەرانی دیکەوە، توانی ببێتە لایەڕەی ئەسڵی و تەنانەت لە بەشێکی مێژووی‌دا ببێتە هۆی پچڕانی پەیوەندیەکانی ئێران لەگەڵ دنیای دەرەوە کە سەرەکی ترین بەڵگەش بۆ ئەو دیپلۆماسیە بەهێزەی حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەم قسەی حەسەن ڕوحانیە کە لە کتێبی ئەمنیەتی هەستەیی‌دا ئاماژەی پێداوەو دەڵێ؛ لە دوای ڕووداوی میکۆنۆس وەزمی دیپلۆماسی ئێران گەیشتە زەعیفترین ئاستی خۆی.

کەواتە دەکرێ بڵێین قۆناغی دیپلۆماسیش هاوشێوەی قۆناغەکانی دیکە کارتێکەری و کاریگەری خۆی لەسەر پانتایی سیاسەت کردن هەم لە ئێران و هەمیش لە کوردستان هەبووە.

ئێستا دوای حەفتا ساڵ خەباتی بێ‌پسانەوە، هێشتاش حیزبی دێموکراتە کە لە سەر بنەمای زۆر خوێندنەوەی نوێ و سەردەمیانە لە خەبات و چالاکی دایە. گرینگی‌دان بە خەباتی مەدەنی و بەهێزکردنی هەموو ئەو دەنگانەی دەتوانن کاریگەری لەسەر بەهێز بوونی دەنگی نارەزایەتی دابنێ، ئاوردانەوە لە یەکگرتوویی و وەرێخستنی حەرەکەتگەلێک لە چەشنی نافەرمانی مەدەنی، هاوشێوەی ساڵەکانی ٨٤ و ٨٦، هەنگاونان بۆ هێنانە ئارای گوتاری نوێ و ڕەهەندی نوێی خەبات، خوێندنەوەی سەردەمیانە لە خەبات و گەڵاڵەکردنی پرۆژەی ڕۆژهەڵاتمیحوەری لەڕاستای بەڕۆژهڤ بوونی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵات هاوشان لەگەڵ پرسەکانی دیکەی پارچەکانی کوردستان، ڕێکخستن و نەزمدان بە هێزی ناوخۆیی و بەگژداچوونەوەی هەر چەشنە پەلامارێک کە دەبێتە هۆی ئاسمیلەکردنی نەتەوەیی لە ڕێگای «پارێزەرانی ڕۆژهەڵات»، گرینگی‌دان بە بەهێزبوونی زمان و پشتیوانی کردن لە هەر هەنگاوێکی فەرهەنگی، ئەدەبی و ژینگە پارێزی و ... هەتا دوایی بە مەبەستی چالاککردنی چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگاو کەڵک وەرگرتن لە دەرفەتەکان بە قازانجی بەرەوپێشبردنی خەباتی گشتیی خەڵکی کوردستان.

هەمووی ئەمانە بەرهەمی خەباتی حەفتاساڵەی حیزبی دیموکراتی کوردستانە. ئەوەی ماوە ئاماژەی پێ‌بکەین ئەو خاڵەیە کە جموجۆڵەکانی ئەم قۆناغە لەخەبات گەیشتۆتە ئاستێک کە لە هەموو بوارە، فەرهەنگی، کلتووری، سیاسی، ڕۆشنبیری و بەهێز بوونی هەستی نەتەوەیی لە لوتکەی خۆیدایە کە بەشێکی ئەسڵی ئیبتکارەکان لە تواناکانی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا ڕەنگدەداتەوە.

لە ژمارە ٦٦١ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٧ی ئاگۆستی ٢٠١٥

«خۆشەویستی و پشتیوانیی خەڵکی کوردستان بۆ حیزبی دێموکرات هەوێنی مانەوەو بەردەوامیی ئەم حیزبەن»

لە وتووێژێکی تایبەتی رۆژنامەی کوردستان لەگەڵ قادر وریا ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان

ئارەش لۆرستانی: حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ڕوانگەیەکی ناسیۆنالیستییەوە خەبات لە پێناوی گەیشتن بە مافی دیاریکردنی چارەنووسی کردوە بە ئامانجی خەباتی ٧٠ ساڵەی خۆی. ئایا درێژ بوونەوەی ئەم خەباتە، نیشانەی نادروستبوونی ئەم ئامانجە نیە؟

قادر وریا: درێژبوونەوەی خەباتی حیزبی دیموکراتی کوردستان، بە هیچ جۆر بە مانای نادروستبوونی ئامانجی خەباتەکەی نییە. مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ نەتەوەیەک ئەویش نەتەوەیەکی چەندین میلیۆنی کە خۆی و نیشتمانەکەی بە سەر چەند وڵات دا دابەش کراون، مافێکی ڕەواو ئامانجێکی دروست و پیرۆزە. ئەم ئامانجەو ئەم مافەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ نەتەوەکەی داوای دەکا و خەباتی بۆ دەکا، لە گەڵ پەسندکراوە جیهانییەکان نەک هەر هیچ دژایەتییەکی نییە، بەڵکوو بە مافێکی بێ ئەملاو ئەولای هەر نەتەوەیەک، دادەنرێ. نە شتێکی نارەوای تێدایەو نە زێدەڕۆیی. کەوایە ئەوە دروست یا نادروستبوونی ئامانجی خەباتەکە نییە کە بووە بە هۆی درێژبوونەوەی، بەڵکوو ئەوە زاڵبوونی دیکتاتۆری و حکوومەتی سەرکوتکەرو دڕندە لە ئێران لە لایەک و لە لایەکی دیکە هەلومەرجی دژواری خەباتی ئەم حیزبە و نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە وای کردوە ئەم خەباتە لە ماوەیەکی کورت دا نەگاتە ئاکام و هەر وا درێژەی هەبێ. ئەگەر سەرنج بدەینە خەباتی نەتەوەو چین و تۆێژەکانی دیکەی خەڵکی ئێران کە تەنانەت ئامانجی بچووکتریشیان لە ئامانجەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان هەبووە، دەبینین ئەوانیش زۆریان خایاندوە و کەمتر بە ئاکام گەیشتوون.

ئارەش لۆرستانی: گرنگترینی ئەو هۆیانەی وایان کردوە حیزبی دیموکراتی کوردستان سەرەڕای درێژبوونەوەی خەباتەکەی بۆ ماوەی ٧ دەیە، هەر وا درێژە بە ڕێگاکەی بدا، چین؟ دەتوانی بە کورت باسیان بکەی؟

قادر وریا: بە بڕوای من هۆیەکان ئەمانەن:

یەکەم، پەیبردن بە بێبەشیی نەتەوەی کورد لە سەرەتاییترین مافەکانیو دڵنیابوون لەو ڕاستییە کە ئەم گەلەش وەک گەلانی دیکە شایانی ئەوەیە مافی دیاریکردنی چارەنووسی خۆی هەبێ. دووهەم، پابەندبوون بە ریسالەتو ئەرکێکی مێژوویی کە ئەم حیزبە هەر لە سەرەتایی دامەزرانییەوە کەوتووەتە سەرشانی کە ئەویش بریتێتە لە ڕزگار کردنی ئەو گەلە لە بندەستی و بێبەشی. سێیەم، وەفاداری بەو قوربانییە زۆرەی کە نەسلەکانی پێشوومان لەم حیزبە داو هەروەها خەڵکی کوردستان لە چوارچێوەی خەباتی ئەم حیزبەو لە پێناوی

ئامانجەکانی ئەم حیزبە دا، پێشکەشیان کردوە. دەست هەڵگرتن لە خەباتو بەردەوامنەبووبی ئەم حیزبە لە سەر ڕێگاکەی خۆی، بێ ئەوەی ئامانجەکانی هاتبێتە دی، یانی بە فیڕۆدانی ئەو قوربانیو تێچووە زۆرەی حیزبی دیموکرات و گەلی کورد داویانە. چوارەم،: درێژەی ژیردەستی و بێمافیی نەتەوەی کورد لە لایەن ڕێژیمەکانی ئێران لە لایەک و لە لایەکی دیکەوە پشتیوانیی خەڵکی کوردستان لە ئامانجەکان و سیاسەتەکانی ئەم حیزبەو خەباتەکەی، وایان کردوە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە سەر ڕێگاکەی خۆی بەردەوام بێ و هەمیشە زەمینەیەکی لە بار بۆ بەردەوامبوون لە سەر ڕێگاکەی خۆی، بەدی بکا.

ئارەزو لۆرستانی: خاڵە هاوبەش و جیاوازەکانی پێشمەرگەکانی حیزب لە سێ قۆناغی جیاواز (کۆماری کوردستان، بەرگریی چەکدارانە لە بەرامبەر هێرشی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کوردستان و پێشمەرگە لە سەردەمی ئێستا) دا کامانەن؟

قادر وریا: بەرگری چەکدارانە لە گەلی کورد لە بەرامبەر هێرشی دوژمنانی ئەو گەلەو پاراستنی دەسکەوتەکانی خەباتی خەڵکی کوردستان، یەک لەو خاڵە هاوبەشانەیە کە پێشمەرگە لە هەر کام لەو قۆناغانە دا، هەڵگریان بووە. خاڵێکی هاوبەشی دیکەی پێشمەرگە لە هەمووی ئەو قۆناغانە دا ئەوە بووە کە هەر تەنیا هێزێکی چەکدار نەبووە بەڵکوو مرۆڤێکی بە بیروباوەڕ بووە کە نەک بۆ پلەو پایە و سامان، بەڵکوو بۆ بردنە پێشی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەی، تێکۆشاوە. هەر وەها پێشمەرگە خاوەنی کۆمەڵێک تایبەتمەندیی بووە کە وایان کردوە لە نێو نەتەوەکەی دا ڕێزو خۆشەویستییەکی تایبەتی هەبێ. قبووڵی ماندووبی

بێسنوور، لە خۆبردووبیو خەڵکدۆستیو فیداکاریو ڕێزدانان بۆ خەڵکو بوونی ڕەوشتی بەرزو هەڵسوکەوتی جوان لەو تایبەتمەندیانەن کە پێشمەرگەی هەموو قۆناغو سەردەمەکانی پێ دەناسرێتەوە.

بەڵام ئەگەر بمەوێ باس لە خاڵە جیاوازەکان بکەم، پێویستە بەر لە هەر خاڵێک ئاماژە بکەم بە کاریگەریی قۆناغ و سەردەمەکان لە سەر هێزی پێشمەرگە لە ڕووی پێکهاتە، لە ڕووی بیرکردنەوە و ڕوانین، لە ڕووی ئامادەیی بۆ بەشداری لە شێوە جۆراوجۆرەکانی خەباتدا. هەر وەها لە ڕووی چاوەڕوانییەکانیان لە حیزبو بزووتنەوەو ڕادەو ئاستی فیداکاریو خۆ تەرخانکردنیان بۆ بزووتنەوەی نەتەوەیی و بۆ حیزب. بۆ وێنە هێزی پێشمەرگە لە سەردەمی کۆمار دا، هیزێکی تەواو پیاوانە بووە و ژنانی پێشمەرگە لەو ڕۆژگارەدا نابینین. پێکهاتەی هێزی پێشمەرگە بە زۆریی خەڵکی لادێ بوون و کەمتر وەک تاک بەڵکووزیاتر وەک بەشێک لە عەشیرەتێک و لە ژێر ئەمری سەرۆک عەشیرەت و ئاغای گوندەکەی خۆیان دا، بوون بە پێشمەرگە. ژمارەیەکی زۆر کەمیان خوێندەوار بوون و خوێندەواریەکەشیان لە ئاستێکی نزم دابووە. بەڵام پێشمەرگەی دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، هەم خەڵکی لادێیان زۆر تێدابووە هەم خەڵکی شار. ژنان بەرە بەرە دێنە نێو ڕیزی پێشمەرگە. ئاستی خوێندەواری و ژمارەی خوێندەوار لە نێو هێزی پێشمەرگە دا، ئاڵوگۆڕی بەرچاوی تێدا پێک دێ. مەیدانی تێکۆشانی پێشمەرگەش زۆر بەربڵاو دەبێو لە سەرووترین ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەتا خوارووترین ناوچەکان، واتە هەر چوار پارێزگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەگرێتەوە. جۆری کەرەستەو چەکیش کە لەو سەردەمە دا پێشمەرگە شەڕی پێ دەکا، زۆر جیاوازە لە چەک و کەرەستەی سەردەمی کۆماری کوردستان. جیاوازییەکی دیکە کە لە نێوان نەسلی ئەمڕۆ پێشمەرگە و نەسلەکانی پێشوو دا دەیبینم، ئەوەیە کە نەسلی دەیەی ٦٠و ٧٠ی هەتاوی لە نەسلەکانی ئیستا، پشوودرێژترو خۆڕاگرتر بوون، لە گەڵ ئەوەی پتر لە نەسلەکانی ئێستا

لە شەڕ و تێکهەڵجوون دابوون، پتر لە گەڵ مەترسی بەردەوڕوو بوونو هەلومەرجی پێشمەرگایەتییەکان سەختتر بوو، بەڵام زۆر بە زەحمەت دەستیان لە پێشمەرگایەتی هەڵ دەگرتو پتر لە سەنگەر و لە ڕیزی پێشمەرگە دا دەمانەوە.

ئاراەش لۆرستانی: لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا ئایا حیزبی دیموکراتی کوردستان خۆی بە حیزبێکی شۆڕشگێڕ دەزانێ یا ڕیفۆرمخواز؟

قادر وریا: حیزبی دیموکراتی کوردستان هەم خاوەنی ئامانجی شۆڕشگێڕانەیە، هەم لە زۆربەی قۆناغو سەردەمەکانی تەمەنی خەباتی شۆڕشگێڕانەی خۆی دا شێوە و شێوازی شۆڕشگێڕانەی بۆ خەبات و تێکۆشان گرتووەتە بەر. ئەو ئامانجانەی ئەم حیزبە خەباتی بۆ کردوون، زۆر لەوە گەورەتر بوون کە لە چوارچێوەی دوو ڕێژیمی شایەتیو کۆماری ئیسلامی دا ئیمکانی وەدیهاتنیان هەبێ. هەر کاتێکیش ئەو ئامانجانە وەدی بێن، گۆڕانی بنەڕەتی لە ژیانی سیاسیی خەڵکی کوردستان دا پێک دێنن. هەر بۆیە دەتوانین بە ئامانجی شۆڕشگێڕانەیان ناوبەرین. شێوازەکانی خەباتی ئەم حیزبەش، شۆڕشگێڕانە بوون. ڕاوەستان بە دژی سیاسەتەکانی دوو ڕێژیمی شایەتی و کۆماری ئیسلامی و هەوڵدان بۆ ڕووخاندنی ڕێژیمە ناوەندییەکان و بە چەک و خەباتی چەکداری، بەرەنگاربوونەوەی هێرش و پەلامداری هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمەکانی ئێران، بە شێوازی شۆڕشگێڕانە دێنە ئەژمار کە دیارە هەڵبژاردنی ئەم جۆرو شێوازانەی بەرەنگاری و خەبات، بە سەر ئەم حیزبە دا داسەپاون ئەگینا هەر کات مەجالی سوود وەرگرتن لە شێوازەکانی هێمنانە بووبێ، ئەم حیزبە پێشوازیی لێ کردوە. بەڵام شۆڕشگێڕبوونی حیزبی دیموکرات هیچ کات نەبووە بە هۆی دژایەتیی ئەم حیزبە لە گەڵ پەنابردنی خەڵک بۆ خستنە ڕووی داخوازی ڕیفۆرمخوازانە و سوود وەرگرتن لە شیوازی هێمنانەی خەبات و تێکۆشان. هەر حەرەکەتێک و بزووتنەوەیەکی ڕیفۆرمخوازانە لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەری هەڵ دابێ، حیزبی دیموکراتی کوردستان لە جیاتی ڕەتکردنەوەو دژایەتیکردنی، هەوڵی داوە هەم ڕەخنەی لێ بگرێ هەم خەڵک بۆ بەشداری تیداکردنو بەرەوپێشبردنو ڕادیکاڵتر کردنی، هان بدا.

ئاراەش لۆرستانی: حیزبی دیموکراتی کوردستان سیاسەتو پیوەندییەکانی خۆی لە دوو بواری ئێرانیو کوردستانی (بەرامبەر پارچەکانی دیکەی کوردستان) چۆن دادەڕێژێ و بەڕێوەیان دەبا؟

قادر وریا: حیزبی دیموکراتی کوردستان هەر لە کۆنەوە، دوو سیاسەتی شانبەشانی یەک بردوەتە پێشو هەوڵی داوە بە ڕادەی پیویست گرنگی بە هەر دوویان بداو یەکیان بۆ ئەوی دیکە وەلا نەنێ. لە لایەکەوە خۆی وەک حیزبێکی کوردستانی و، خەباتی نەتەوەیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی وەک بەشێک لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد بۆ ڕزگاری لە بندەستی پێناسە کردوە. هەر بۆیەش هیچ کات لە سیاسەتی پشتیوانی لە خەباتی نەتەوەی کورد لە بەشەکانی دیکەو پێوەندیی دۆستانە لە گەڵ هێزە سیاسییەکانیان غافڵ نەبووە. لە لایەکی دیکەوە، چونکە ڕووی داخوازەکانی ئەم حیزبە و خەباتی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە دەسەڵاتی ناوەندیی ئێران بووە و دروشمی ستراتیژیکی ئەم حیزبە پێوەندیی بە وڵاتی ئێرانەوە هەبووە، تێ کۆشاوە لە گەڵ هێزە ئازادیخوازەکانی ئێران و لە گەڵ بزووتنەوە سەرانسەرییەکانی ئەو وڵاتە، پێوەندیی دۆستانەی هەبێ و لە گەڵ گەلانی ئێران لەخەبات بە دژی دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی دا، هاوخەبات بێ.

ئاراەش لۆرستانی: بە سەرنجدان بەوە کە لە کوردستان پەیڕەوانی ئایینزو ئایینزای جیاواز هەن، حیزبی دیموکراتی کوردستان لە چ میتۆدێک بۆ یەکگرتوویی و یەکڕیزیی نەتەوەی کورد سوود وەردەگرێ؟

قادر وریا: حیزبی دیموکراتی کوردستان، هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە، حیزبی هەموو نەتەوەی کورد بووە. ڕۆڵەکانی ئەم نەتەوەیە لە هەر چیزو تۆێژێک یا لە هەر ئایینزایەک بووبن، بە هەر دیالێکتو زاراوەیەک قسەیان کردبێ، بەو مەرجەی ئامادە بووبن لە ڕیزەکانی ئەم حیزبە دا بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیان لە بندەستی و بێمافی خەبات بکەن، حیزبی دیموکراتی کوردستان، بە خۆشحاڵییەوە باوەشی بۆ کردوونەوە. لە ڕاستیدا هەموو ئایینزاکان، لە لایەن حیزبی دیموکراتەوە ڕێزیان لێ نراوەو بێرێزی بە هەر کامیان، لە لایەن حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە پێشی پێ گیراوە. پەیڕەوانی ئایینێک یا ئایینزایەک، لە وانیتر هەڵناوێردراون، یەکیان لەوانی دیکە پتر بایەخی پێ نەدراوە، یا پەیڕەوی کردن لە ئایینێک و بە پێچەوانەیشەوە نەبوونی باوەڕی ئایینی، نەبووە بە هۆی بەدەستهێنانی ئیمتیاز.

بە کورتی حیزبی دیموکراتی کوردستان، لەو بڕوایە دایە کە جیاوازیی بیروباوەڕی ئایینی، یا جۆراوجۆریی دیالێکت، ڕاستییەکو تایبەتمەندییەکی کۆمەڵگەی کوردەو دەبێ ڕێگە نەدرێ هیچ پێکهاتەیەک لە هەوڵی سڕینەوەی ئەوانی دیکە دابێ. هەمووانیش دەبێ بە جیاوازییەکانیانەوە لە سەر ئامانج وداخوازە نەتەوەیی و گشتییەکان، یەکگرتووو هاوخەبات بن.

ئارەش لۆرستانی: حیزبی دیموکراتی کوردستان وەک حیزبێکی سیاسیی بە ئەزموون، لە ڕەوتی خەبات لە پێناوی دیموکراسیو مافی دیاریکردنی چارەنووسدا، چ ڕۆڵ و ئەرکێک بۆ خۆیو چ ڕۆڵ و ئەرکێک بۆ کۆمەڵگەی کوردستان، دادەنێ؟

قادر وریا: ئەرکی حیزبێکی سیاسیی پێشڕەو، ڕێبەری کردنی خەباتی خەڵک لە ڕووی سیاسیو، ڕێکخستنی خەبات و تێکۆشانی ئەوان تا گەیشتن بە ئامانجەکانی ئەو خەڵکەیە. حیزبی دیموکراتی کوردستان لە گەڵ ئەوەی لە مێژووی خۆی دا لە گەڵ کەم و کووڕیو لاوازیی جۆراوجۆرو ڕەخنەی جیددی بەرەوڕوو بووە، بەڵام لە جێبەجێکردنی ئەرکی خۆی کەمتەر خەم نەبووە. خوێندنەوەو لێکدانەوەی واقیعبینانەی داوای خەڵکی کوردستان و فۆرموڵەکردنی ئەو داوایانە لە بەرنامەکەی خۆیدا، گرتنەبەری سیاسەتو هەڵوێستی دروست لە قۆناغ و سەردەمە جیاوازەکان، درێغ نەکردن لە قوربانیدانو شێلگیربوون لە سەر خەباتو تێکۆشان بۆ ماوەی ٧٠ ساڵ، کاری سیاسی بە ئاراستەی پێکهێنانی یەکگرتوویی و کۆدەنگی لە نیوکۆمەڵگەی کوردستان بەرامبەر دەسەڵاتی ناوەندی، وەدەستهێنانی متمانە و پشتیوانیی خەڵکی کوردستان ئەو ڕۆڵ و ئەرکەیە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان جێ بەجێی کردوە.

دیارە ڕۆڵو ئەرکێکیش کە دەکەوێتە سەر خەڵک، هەوڵدانو تێکۆشانە بۆ گەیشتن بەو ئامانجانە کە ئەم حیزبەو ڕۆڵەکانی خەڵکی کوردستان لە ڕیزەکانی ئەو حیزبەدا، ٧٠ ساڵە خەباتی بۆ دەکەن. ئەرکی خەڵک قۆستنەوەی ئەو هەڵو دەرفەتانەیە کە بۆ خستنەڕووی داخوازەکانی خۆیان بۆیان دێتە پێش. نابێ پێیان وابێ خەباتکردن تەنیا ئەرکی حیزبی دیموکرات و ئەندامەکانیەتی و ئەوانیش دەبێ لە دوورەوە بینەرو تەماشاچیی ڕووداوەکان بن، بە پێچەوانەوە دەبێ ئەوان بۆ خۆیان چەقی خەباتو بەرخۆدان بن. هاوکات پێویستە پشتیوان و چاوەدێڕیی خەبات و سیاسەتەکانی ئەم حیزبە بن کە بە نوێنەرو ڕێبەری داواکانی خۆیانی دەزانن. بە هەموو توانەوەو لە هەموو ڕوویەکەوە پشتیوانی لە سیاسەتەکانی بکەن، هاوکاری تێکۆشەرانی بن، کاتێکیش پێویست بوو پێشنیاری پێ بکەن، ڕەخنەی لێ بگرن و وای لێ بکەن حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەو ئامرازە کاریگەرە بێ کە دەتوانێ خەباتی ئەوان لە پێناوی دیموکراسی و مافی دیاریکردنی چارەنووس بە ئاکامی دڵخواز بگەیەنێ.

ئامانجی ستراتیژیک و ستراتیژیی خەبات

حەسەن شێخانی

یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ڕێکخراوێکی مۆدێرن ئەوەیە کە ئامانجێکی ڕوون و دیاریکراوی هەبێ. واتە بزانێ چی دەوێ و لە پێناو چیدا خەبات دەکا.

بەر لە دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕابەرێنەکانی کورد، کە لە لایەن مەلا و شێخ و ئاغاکانەوە بەڕێوە دەبران، خاوەن پێکهاتەیەکی ڕێکخراو و ئامانجێکی دیاریکراو و پێناسەکراو نەبوون. ئەو قۆناغە بە قۆناغی بەر لە مۆدێرنی بزاڤی کورد دەناسرێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان وەرچەرخانێکی گرینگ بوو لە بزووتنەوەی کورد دا و، فۆرم و نێوەرۆکێکی مۆدێرنی بەو بزووتنەوەیە بەخشی.

حیزبی دێموکرات دوای دامەزرانی، خودموختاری دەکاتە ئامانجی ستراتیژیکی خۆی. ئەو ئامانجە لە چوارچێوەی کۆماری کوردستان دا دەچەسپێ. چۆنیەتیی باس کردنی ئەو کۆمارە و پێناسە کردنی لە ڕۆژنامەی «کوردستان»ی ئەو کات دا، ئەو پرسیارەی لای هەندێک لێکۆڵەر دروست کردووە کە ئایا ئامانجی حیزب لەو سەردەمەدا زیاتر لە خودموختاری نەبووە؟ ئیستدلالێکی پرسیارئامێزی ئەو لێکۆڵەرانە ئەوەیە کە ئایا پێکهێنانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی وڵاتێک دا کە خاوەنی سیستمێکی پاشایەتییە، کردەییە؟ مەبەستی ئەم وتارە تاووتوێ کردنی ئەو گریمانەیە نییە، تەنیا دەمانەوێ بڵێین کە لە سەردەمی کۆماری کوردستان دا، هەرچەند ئامانجی حیزب خودموختاری بووە و کۆمارەکەش، لە ڕاستیدا کۆمارێکی خودموختار بووە، بەڵام لەبەر ئەوەی کە ئەو ئامانجە بە شێوەیەکی وردی حقووقی-سیاسی پێناسە نەکراوە، ئەو گریمانەی سەرەوە دێتە ئارا و خوێندنەوەی جیاوازیش خۆدەنوێنن.

لە سەرەتای دەیەی ٥٠ی هەتاوی دا، پێکهاتەی حیزب لە لایەن د.قاسملووە دادەڕێژرێتەوە و ئامانجی حیزبیش بە شێوەیەکی وردی حقووقی پێناسە دەکرێ کە دەرەتانی هیچ چەشنە شیکردنەوە و خوێندنەوەیەکی جیاواز لە ئامانجی ستراتیژیکی حیزب ناهێڵێتەوە.

دوای گۆڕانی دروشمی ستراتیژیک لە خودموختارییەوە بۆ فیدرالیزم، دروشمی دواییش بە شێوەیەک لە بەرنامەی حیزب دا هاتووە و پێناسە دەکرێ کە هیچ ناڕوونییەک هەڵناگرێ. ئەمە خاڵێکی ئەرێنی و تایبەتمەندییەکی مۆدێرنی حیزبی دێموکراتە کە دەزانێ چی دەوێ و تابلۆی داخوازییەکانیشی بۆ بەرامبەرەکەی ڕوون و دیاریکراوە(بە بێ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کە ئەو ئامانجە چەندە کردەییە و بەستێنی پراکتیزەبوونی لە ئێراندا چەندە لەبارە).

پرسیارێک کە لێرەدا دێتە ئاراوە ئەوەیە کە ئایا حیزبی دێموکرات پێ بە پێی هەبوونی ئامانجێکی ستراتیژیکی ڕوون، خاوەنی بەرنامەیەکی بیرلێکراوەی خەباتگێڕیی بۆ گەیشتن بەو ئامانجە بووە؟ ئایا حیزبی دێموکرات ستراتیژیکی ڕوونی لە پرۆسەی خەباتی دا هەبووە؟ یان زیاتر هەلومەرجەکان ڕێکارێکی دیاریکراویان بە سەردا سەپاندووە و حیزبی دێموکرات زیاتر بە سەردا کەوتووە؟ ئایا دۆخی هەنووکەیی حیزب تا ڕادەیەک بەرهەمی ئەو بە سەردا سەپان و بە سەرداکەوتنە نییە؟ ئەگەر حیزبی دێموکرات لە بەرنامەی خەباتگێڕانەی دا و لە ڕەچاو کردنی تاکتیکەکانی گەیشتن بە ئامانجی دا، دووربینی و داهاتوویبینییەکی پلانمەندتری هەبا، دۆخی لە هی ئێستای، جیاواز نەدەبوو؟

هەرچەند شۆڕشگێڕیی خۆی لە خۆیدا ئیرادەگەراییە، بەڵام ئەمە بەو واتایە نییە کە فاکتەری ئیرادە، تەنیا فاکتەری یەکلاکەرەوە و دیاریکەرە. پێکهاتەی ئیرادە و هەلومەرج سەنتێزێک بە ناوی پلان و سیناریۆی جۆراوجۆر دێنێتە ئاراوە کە حیزبێکی شۆڕشگێڕ بە گوێرەی پێشهاتەکان، یەکێک لەو پلان و سیناریۆیانە دەخاتە بواری کردارییەوە.

بێگومان لە سیاسەت دا و لە پرۆسەی خەباتێکی سەخت دا، زۆر شتی پێش بینی نەکراو دێنەئاراوە. مەبەست ئەوە نییە کە ڕووداو و پێشهاتەکان خۆیان بە باڵای پلان و سیناریۆ بیرلێکراوەکانی ئێمە دەگرن؛ بەڵکوو مەبەست ئەوەیە کە دانەمێنین و بۆ هەر هەلومەرجێک ڕێکاری گونجاو و کاریگەر بدۆزێتەوە. بێجگە لەوەش لە ڕەوتی خەبات دا هەندێک جار هەلی چاوەڕواننەکراو دێنە پێش، کە ئەرکی حیزبی خەباتگێڕە کە بیانقۆزێتەوە و بە گوێرەی توانا کەڵکیان لێ وەرگرێ. پرسیار ئەوەیە کە حیزبی دێموکرات چەندە توانیویەتی بەو شێوەیە بێ؟

بۆ تێگەیاندنی زیاتری بابەتەکە نموونەیەک دێنمەوە. دوای شۆڕشی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی دا، شەڕێکی چەکداری بە سەر حیزب دا سەپا. حیزبی دێموکرات بەرگرییەکی قارەمانانەی کرد و زۆر جار تەنگی بە کۆماری ئیسلامی هەڵچنی و سەرئێشەی جیددی بۆ دروست کرد. پرسیار ئەوەیە کە ئایا ئەو بەرگرییە چەکدارییە لە چوارچێوەی کۆنتێکستێکی بیرلێکراوە دا، کە بە شێوەیەکی گشتی دووردیمەنی ئەو میتۆدە گەنگەشە کرابێ، بەڕێوەچوو؟ ئایا لە ڕەوتی ئەو بەرگرییەدا بیر لەوە کرایەوە کە ئەگەر لە کورت ماوەدا، ئەو ڕێکارە ئەنجامی لێ نەکەوتەوە و بۆ ماوەیەکی بەردرێژ کۆماری ئیسلامی لە ژێر زەختی چەکداری دا نەهاتە سەر مێزی وتووێژ و، دانی بە مافەکانی کورد دا نەنا، حیزبی دێموکرات چۆن ڕووبەڕووی ئاڵۆگۆڕ و دۆخە نەخوازراوەکان دەبێتەوە؟ ئایا ئەو ڕێکارە لە چوارچێوەی کۆنتێکستێکی فرەرەهەند دا بەڕێوەچوو کە ئەگەر ڕێکاری چەکداری مەجالی لێ تەسک کرایەوە، ڕەهەندەکانی دیکەی خەبات چالاک بکرێن؟ ئایا ئەو میتۆدە بە هەڵسەنگاندنی وردی هەلومەرج و توانا و ئیمکاناتی خۆیی و دوژمن ڕەچاو کرا؟ ئەو پرسیارانە و چەندین پرسیاری دیکەش لەوانەیە دژواز لەگەڵ ئەو پێناسەیە بێ، کە بۆ ئەو بەرگرییە چەکدارانەیە دەکرێ. چونکە ئەگەر میتۆدێکی خەبات بە سەرت دا سەپا و لە ڕاستیدا بە سەردا کەوتی و لە هەڵبژاردنی دا دەخیل نەبووی(وەک پێناسە دەکرێ)، بە تایبەت لە سەردەتاکانی دا ناچێتە چوارچێوەیەکی بیرلێکراوە و پێشوەخت ئامادەکاری بۆکراو. بەڵام دەکرا لە ڕەوتی درێژەکێشانی دا دووردیمەنی بۆ وێنا بکرێ و بیر لە دەرەنجام و پلانی جێگرەوەش بکرێتەوە.

فەلسەفە و ئەرکێکی حیزبی دێموکرات خۆئامادەکردنە بۆ قۆستنەوەی ئەو دەرفەتانەی لەوانەیە لە داهاتوودا بێنە پێشەوە. ئەمەش

تەنیا بە کارکردن لە سەر بەرنامەیەکی چڕوپڕی خەباتگێڕیی و لە ژێر تیشکی ستراتیژێکی ڕوونی خەبات دا دەکرێ. لە نەبوونی وەها ستراتیژێک دا، هەوڵەکان لە پێناو مانەوەی قەوارەیی دا قەتیس دەبن.

پێویستیی هەنووکەیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوەیە کە بە قبووڵی ریسک و بە ئازایەتیی شۆڕشگێڕییەوە، بیر لە ئاسۆی خەباتی بکاتەوە و بە بێ سڵەمینەوە لە شانتاژی ئەم لایەن و ئەو لایەن، ڕێکارگەلی تازە گەنگەشە بکا و تاقیان بکاتەوە. بە تایبەت کە کۆنگرەی ١٦ی حیزب بەڕێوەیە و دەکرێ ببێتە دەرفەتێک بۆ باس و ئاڵوگۆڕی بیروڕا و دواجار ساغبوونەوە لە سەر بەرنامەی خەباتی پێشەڕۆژ.

دوا قسە ئەوەیە کە وەدیهاتنی ئامانجی ستراتیژیکی حیزب یان گەیشتن بە لانیکەمی داخوازییەکانیش، پێویستی بە ستراتیژێکی ڕوونی خەبات هەیە و لە ڕاستیدا ئەو دووانە یەکتر تەواو دەکەن.

لە ژمارە ٦٦١ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٨ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حیزبی دێموکرات، سەمبول‌سازی یا ئوستورەناسی؟

ئاراەش لورستانی

و بۆ کوردی: ئاڵەشین

پێشەوا قازی محەممەد رێبەری ڕەوتێکە، کە بە مودێرنیتەی کورد ناودێر دەکرێ، بزاڤێکی مودێرن کە پاش لە سەرکار لابردن و دوورخستنەوەی ڕەزاشا توانی کۆنترۆڵ و ئیدارەی کاروباری کوردستان بەدەستەوە بگرێ، حیزبی دێموکراتی کوردستان دابمەزرێنێ و یەکەم جار لە مێژووی گەلی کوردا کۆماری رابگەیەنێ. پێشەوا قازی محەممەد یەکەمین سەرکۆماری کوردستانە کە لە پێناو بەرگری لەگەلەکەی ملی بۆ چارەنووسێکی تراژیک راکێشا و بە هۆی داهێنان، خۆڕاگری و فیداکارییەکانی لە مێژوو، زەین و وێژدانی نەتەوەی کورددا وەک ئوستورەیەکی مەزن و سیمبولێکی هەرمان تۆمار بووە.

دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندیش ئەو دوو رێبەرەی حیزبی دێموکراتن کە توانییان لە قۆناخێکی زۆر هەستیار و قەیراناوی‌دا لە شۆڕشی ٥٧ەوە تا تیرۆری میکۆنووس (پوشپەڕی ١٣٧٢ هەتاوی) بزاڤی میللی ـ دێموکراتیکی کورد رێبەرایەتی بکەن. هێرشی زیاتر لە یەک دەیەی سەربازانی خومەینی بۆ سەر کوردستان ڕووبەڕووی خۆڕاگری و بەرگری گەلێک بوویەوە کە هیوا و ئومێدیان حیزبی دێموکراتی و ئەم دوو رێبەرە بوو. تیرۆری دوکتور قاسملوو لە ئوتریش بە دەستی دیپلوماتیکارەکانی کۆماری ئیسلامی و، پاشان تیرۆری دوکتور شەرەفکەندی لە ریستورانی میکونوس بە دەستی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی، دیسان چارەنووسێکی تراژیکی بە سەر رێبەرانی کورد هێنا.

پێشەوا قازی محەممەد، دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی سێ سیمبول و سێ ئوستووردی هەرمانی گەلی کوردن، کە ئەگەر بمانەوێ لە بزاڤی میللی ـ دێموکراتیکی کورد بگەین؛ دەبێ بیانناسین.

لە ئەدەبیات و فەلسەفەدا دەوترێ: «ئەو گەلەی ئوستووردی نیە، بێ شووناسە.» کەواتە بۆ تێگەیشتنی گەلی کورد، دەبێ تێگەیشتنێک لە دروستمان لە ئوستووردکانی ئەو گەلە هەبێ.

ئەو پرسیارەی بە زەینی مرۆڤی ئەمڕۆدا، بە تایبەت تاکێکی خەباتگێڕدا تێدەپەڕێ ئەوەیە کە دەنگە پرسیار بکرێ، ئایا لەم هەلومەرجەی ئێستادا سیمبۆل و ئوستووردە ساز دەکرێ؟ کێ و لە چ هەلومەرجێکدا دەبێ بە ئوستورە و سیمبول ؟

یەکەم بابەتێک کە دێتە گۆڕێ و شایانی تاووتوێیە ، هەلومەرجی کۆمەڵایەتی و بارو دۆخی کۆمەڵگەیەکە، کە بۆ گەیشتن بە ماف

مرۆییەکانی خۆی خەبات دەکا. بۆ وێنە کاتێک ڕەزاشا ناچار بوو دەسەڵات بدا بە کورەکەی و پادشای لاویش توانایی ئیدارەی وڵاتی نەبوو، کاتێک هێزە ڕۆژهەڵاتی و ڕۆژئاواییەکان، بەشێکی بەرینی ئێرانیان داگیر کرد، لە بەشێکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان (موکریان) بۆشایی دەسەڵات دێتەگۆڕێ، بوون و هەوڵەکانی پێشەوا قازی محەممەد هەروەک لە مێژووی گەلی کورددا تۆمار کراوە؛ خاڵێکی وەرچەرخانە کە دەبێتە هۆی ئەوەی وزەو هێزی کۆمەڵایەتی بە ئاقار و ئاراستەیەکی مەبەستداردا بجووڵێ و مێژوویەک بنافەرینێ کە بۆ هەموو گەلی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستان هێمای متمانە بەخۆیی و شانازییە.

مژارێکی کە ڕەنگە هەندێک جار ببێتە جێی باس و مشتومڕ، ئەوەیە کە ئایا هەلومەرجی کۆمەڵایەتی دەبێتە هۆی ئەوەی ئوستورە یا سیمبۆلێکی وەک پێشەوا قازی محەممەد بخوڵقێ، یان ئەوەی مرۆڤ بە توانایەکانی خۆیەوە دەبێ بە ئوستوورە و کۆمەڵگە و هەلومەرجە کۆمەڵایەتییەکان بەرەو ئاراستەیەکی تایبەت ڕێنوێنی و ڕێبەری دەکا؟

هەتا کاتێک هەلومەرجی کۆمەڵایەتی بۆ بوون بە سیمبۆل و ئوستووربوون بۆ تاکەکەس نەڕەخسێ، قەت ناتوانێ ئەو دەور و بەرپرسایەتییە بگێڕێ، چونکی کەسانێکی زۆر بەتوانا و خاوەن بەهرە هەبوون کە نەیانتوانیوە بەم پێگە و پەلە بگەن و، لە لایەکی دیکەشەوە لەمێژوودا کەسانێک هەبوون کە لە هەلومەرجی لەباردا توانیویانە ببن بە ئوستووره و سیمبول.

بۆ وێنە دوکتور قاسملوو ئەگەر لە حیزبی تووده‌وە نەهاتبایە حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕەنگبوو نەیتوانیبا ئەم دەور و ڕۆڵە دیار و مەزنە بگێڕی، یان ئەگەر نەمر مەلا مستەفای بارزانی و هاوڕێکانی نەچوبانە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، قەت نەیانتوانیبا بناخەی شۆڕشێکی بەم شێوەیە مەزن و بەربەرین لە باشووری کوردستان دابڕێژن. کاتێک لە کۆمەڵگەدا ئوستووره و سیمبول بوونی هەیە، تایبەتمەندییە ئەرێنییە مرۆییەکانی وەک دڵۆڤانی، فیداکاری و بەزەیی و .... هتد لە ئاستێکی بەرزدا خۆ دەنوێنن و ئەدەبیاتی کۆمەڵایەتی ئەو قۆناخەش، ئەدەبیاتی حەماسییە، کە دەبێتە هۆی هەڵخڕانی کەفوکوڵی تووێژە جۆراوجۆرەکانی خەڵک.

لە لایەکی دیکەوە سەرهەڵدان و کارکردی ئوستووره بۆ هەماهەنگ کردنی کۆمەڵگە و بەرزکردنەوەی چۆنایەتی کۆمەڵگە ئەوەیە کە هەروەک دەوترێ هەموو کۆمەڵگەکان ئوستووره وەردەگرن و تەنانەت ناتوانن لەو مژارە خۆ ببوێرن.

گەلی کورد لە هەلومەرجی ئێستادا خاوەن شوناسێکی دیار و ئوستووره و سیمبۆلی ناسراوە کە نەوەی ئەمڕۆ دەتوانێ بۆ پێشەوەبردنی بزاڤی میللی دێموکراتیکی خۆی بە ئاسانی کەڵک لە هیز و وزانە وەربگری، ئەوان خوڵقاندوویانە و، خەبات و شۆڕش لە قۆناغ و هەلومەرجی نوێتردا بەرەو گەیشتن بە ئامانج پێش بخا. شرۆڤەی بارودۆخی بزاڤی میللی دێموکراتیکی کورد نیشان دەدا لە کاتی ئێستادا نیشانە و سیگنالێک بۆ سەرهەڵدان و خوڵقانی سیمبول و ئوستووره بەدی ناکرێ. زیندوویەتی کۆمەڵایەتی و شیرازە مێژووییەکانی گەلێک، پێکهاتەیەکی تۆکمەیە پێکهاتوو لە بەشی جۆراوجۆر، کە سیمبۆل و ئوستووره تەنیا بەشێکی پێکدەهێنن و ئەرکی کۆمەڵایەتیش بریتییە لە کۆمەڵێک فاکتۆر کە لە کاتێکی شیاو و لەباردا ئەکتیڤ ببێ و بجوڵێ. لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا پێویستی ڕاستەقینەی بزاڤ، کەڵکوەرگرتن لە هێزە کۆمەڵایەتییەکانە بە شێوەی گرووپی و هەرەوەزی، کە نزیکبونەوەی سیاسی و فەرهەنگی لێدەکەوێتەوە و بێگومان یەکێک لە گرینگترین پوتاسییەلەکان بۆ پێشەوەبردنی بزاڤی میللی . دێموکراتیکی کورد کە بوونی هەیە، سەرنجدان و ناسین و کەڵکوەرگرتن لە سیمبۆل و ئوستووره‌کانی ئەو نەتەوەیە کە لە دژوارترین هەلومەرجی کۆمەڵایەتیدا ئەرکی خۆیان ڕاپەڕاندوە، کە پشتگوێ خستن یا

گرینگی‌نەدان بە هەر کام لەو بنەما مێژوویانە دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی تێچووی بزاڤ یان قەیرانی چالاکی سیاسی و کۆمەڵایەتی.

ئوستوورە و سیمبۆلەکانی نەتەوەیەک، بەشێکی جیا نەبووەی شوناس و ناسنامەی گەلێکن کە دەبێ بە کۆمەڵگە و نەوەکانی ئەمرۆ و داهاتوو بناسێندرێن، بەڵام بەرزی و مەزنی ئەو کەسانە نابێ لە شرۆڤەی دروست دوورمان بخەنەوە و رەکێشی داوەری ئیحساسیمان بکەن. ئەگەر ئوستوورە و سیمبۆلەکانی گەلی کورد بۆ یەکریزی و یەکێتی چین و تۆڕە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگەی کوردستان و پەرەپێدان بە بەشداری سیاسی و کۆمەڵایەتی بەکار بهێنرێ، دەتوانین هێوامان بە سڵامەتی سترەکچەری بزوتنەوە هەبێ، بەڵام ئەگەر تاکەکانی کۆمەڵگە هەموویان بیانەوێ ببن بە سیمبول و ئوستوورە، بە کردەوە تاکگەرایی و لێکدابڕان و پرۆش و بڵاوی سیاسی و کۆمەڵایەتی لێدەکەوێتەوە و تاکە ئاکامی ئەم رەوشەش هەرەج و مەرەج لە نێوەرۆک و پێکهاتەکانی بزاڤ و تەنگەژەی رووخێنەرە.

لە ژمارە ٦٥٩ ی رۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٩ی جوولای ٢٠١٥

٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان

لە باسە گرنگەکانی پلینۆمی دوازدەیەم (١)

قادر وریا

کوردستان، بە هەموو بەشەکانییەوە، حیزبێکی سیاسیی بە تەمەنتر لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی تێدا نیە. ئەم حیزبە لە ٢٥ی گەلاوێژی داهاتوودا، ٧٠ ساڵ تەمەن تەواو دەکاو پێ دەنێتە حەفتاویەکەمین ساڵی تێکۆشانی خۆی.

٧٠ساڵ تێکۆشانو خەباتو بەردەوامی لە سەر رێگاو ئامانجێکی رزگاریخوازانەی نەتەوەیی و پێشکەوتووانە، بە تایبەتی کە ئەو تێکۆشانو بەردەوامییەی لە ئاکامی فیداکاریی رۆڵەکانیو پشتیوانیی بێپسانەوەی خەڵکەکەیدا مسۆگەر بووبێ، جێگای شانازییە. حیزبی دیموکراتی کوردستان، حەقی خۆیەتی ئەگەر سەبارەت بە هەبوونی درێژترین مێژوو لە بزووتنەوەی نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەی کورددا شانازی بە خۆی بکا. بەڵام زۆر باشتر دەبێ کە ئەو حیزبە لە ڕۆیشتن بەردەو ئەو بۆنەیەو لە حەفتایەمین ساڵی تێکۆشانیدا، هەر تەنیا لاپەڕە پڕشنگدارەکانو خاڵە بەهێزەکانی مێژووی خۆی نەبینێ. جیی خۆیەتی لە گەڵ ئاوڕدانەوە لە هەموو هەورازو شانازییەکان، نشێوەکانو لاوازییەکانی میژووی خۆشی ببینێ.

٧٠ساڵەی مێژووی حیزب، پێویستە هاندەری ڕێبەران، بەرێوەبەران، تێکۆشەرانو هۆگرانی ئەو حیزبە بێ کە بە شوێن وڵامی کۆمەڵێک پرسیاری جیددیو گرنگیشدا بگەڕێن. وەک نموونە لە خۆیان بپرسن کە چۆنە دوای حەفتا ساڵ خەباتی ئەم حیزبەو گۆڕانی دوو ڕێژیمی سیاسیی لە زۆر بارەوە جیاوازلە ئێران، هێشتا ئالوگۆڕێکی ئەوتۆ لە ڕوانینی دەسەڵات لە ئێران بەرامبەر کورددا نەهاتوەتە ئاراوەو هێشتا کورد لەم وڵاتە بە لانیکەمی مافەکانیشی نەگەیشتوە؟ ئەو مافانەی ئەم حیزبە بۆ نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان داوایان دەکا، قورسو نەگونجاون یا عەیب لە جۆری خەباتو تێکۆشان بۆ ئەم داوایانە دایە؟ پرسیارێکی دیکە ئەوەیە لە بەشی هەرەزۆری مێژووی ئەم حیزبەدا، ڕێبەرییەکەیو بەشە ئاشکراو هەرە کاریگەرەکەی، لە دووردەوڵاتیداو، زۆربەی هەرە زۆری حیزبەکە کە ئەندامانی ئەو حیزبەنو خودی حیزبەکەش لە نیو ئیرانو لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە شێوەی نەێنی خەباتیان کردوە. هەر چی ئەم دۆخە درێژتر بۆتەوە، کاریگەریی حیزب لە سەر کۆمەڵگە کەمترو، کێشەی نیوخۆیی حیزبو کۆسپەکانی سەرڕێی تێکۆشانی زیاتر بوون. ئەم وەزعە هەتا کەی درێژەی دەبێ؟و چۆن دەکرێ گۆڕانی بە سەر دابێ؟ پرسیارێکی دیکەش پێویستە لەم پرسیارانە زیاد بکەین: مێژووی ئەم حەفتا ساڵە، ئەگەر لە لایەکەوە، مێژووی خەباتو بەربەرەکانیی باشترین ڕۆڵەکانی نەتەوەیەک لە گەڵ داگیرکەرانی نیشتمانەکەیانو پێشێلکەرانی سەرەتاییترین مافە نەتەوەیی و ئینسانییەکانیانە، لە لایەکی دیکەوە ئەو مێژووە، پڕیەتی لە ململانێی نێوخۆیی، وێکهەڵنەکردنو

لێکدابڕانو لەمەیدانوەدەرنانوەهەڵوەراندنی سیماو وزەو تواناکانی بە دەستی یەکتر. هەر لە درێژەی ئەم پرسیارەدا، پرسیاری بۆ زۆر کەس لەمانە گرنگتر ئەوەیە ئەو حیزبەی بە هیممەتی یەکگرتنخوازەکانی، تـوانی لە پەنجاساڵەی مێژووەکەیدا، یەکگرتـوویی خۆی بە دەست بێنێتەوەو بە هەر حیکمەتێکو زەحمەتێک بـوو بـۆ مـاوەی ١٠ساڵ ئەم یەکگرتـووییەی خۆی پاراست، لە بەردەبەری ٦٠ سـاڵەی تەمەنـیدا، چارەنووسی خۆی دایەوە دەستی نەیارانی یەکگرتوویی و جارێکی دیکە گەرای لێکترازانێکی دیکەی تێدا دانـرایەوەو سەرئەنجام بـۆ جـاریکی دیکە تـووشی لەتبوونو دابڕان بۆوە. ئیستا کە حەقتایەمین ساڵی تەمەنی خۆی تێپەڕ دەکـا، ئایـا دیموکراتەکـان لە تەواوییەتـی خۆیـاندا، لە ئاستی گەورەیی و قەبارەی مێژووەکەی خۆیاندا دەبنو،بەم زووانە لە توانایاندا هەیە ئـارەزووی خەڵکی کوردستان کە یەکگرتووبوونەوەی حیزبی دیموکراتە، وەدی بینن؟

داهـاتووی حیزبـی دیمـوکراتو هەڵچنینـی داهـاتوویەکی نـوێی سیاسـی بـۆ خەڵکـی ڕۆژهەڵاتـی کوردستان، لە گـرەوی بە خۆداهـاتنەوەو خۆڕێکخستنەوەی هەڵگرانو میراتگرانی ئەو مێژووە دوورو درێژە دایە، لە گرەوەی دۆزینەوەی وەڵامێکی گونجاو بۆ ئەم پرسیارانە دایە.

٧٠ساڵ مێژووی حیـزب،٧٠ سـاڵ خەبـاتو خـۆبەختکردنی ڕێـبەران، کادرەکـان، پێشمەرگەکانو ئەندامانی ئەو حیـزبە، ٧٠ سـاڵ کـاری سیاسی، فەرهەنگی، کۆمەڵایەتـیو ٧٠ ساڵ تێکۆشان لە شار و شاخ، لە نێو بەندیخانەو لە دووڕە وڵاتی، لە سەنگەری پێشمەرگایەتـیو لە کۆڕو ناوەندی دیپلۆماسی، حیزبی دیموکراتی بە شار بە شارو ناوچە بە ناوچەو گوند بە گونـدی ڕۆژهەڵاتـی کوردستانەوە گـرێ داوە. ئەوە دەبێتە ٧ دەیە کە حیزبـی دیمـوکرات بە یەکەم خـاوەنو بە سـەرەکیترین هەڵگـری پرسـی ڕەوای نەتەوەی کـورد لە ئێـران دەناسـرێ. ئەم مێژوویە،خۆشەویستییەکی بێوێنەی بـۆ حیزبـی دیمـوکرات لە نێـو نەتەوەکەیو ئیعتیبـارێکی تـایبەتی بـۆ ئەو حیـزبە لە دەرەوەی نەتەوەکەی پێک هێناوە. ئەوانەو ئەو هیزەی بە کردەوەو بە شێوەی «بـالقوە» لە گەڵ حیزبـی دیمـوکرات دان، سـەرمایەیەکی گەورەن بـۆ سیاسـەتکردن لە کوردستانو ئێـرانو نـاوچەو جیهـاندا، بەو مەرجەی دیموکراتەکـان، حیزبێکـی یەکگرتـوو سـەرلەنوێو بە دابینکردنـی زەرفییەتـی پێکەوە بوونو عەقڵیەتـی وێکهەڵکردنو ئەزموون وەرگرتن لە خەسارو هەڵەکانی ڕابردوو بنیات بنێنەوە. بەو مەرجەی هێـز و تـواناکـانی خۆیـان لە جیـاتـی بە هەدەردان لە کێشـە و نـاکۆکیی نیوخۆیـیدا، بـۆ وڵامـدانەوە بەو کێشـەو پرسیارو چاوەڕوانیـانەوە تـەرخـان بکەن کە لە دەرەوەی حیزبو لە نیو کۆمەڵگاو لە لایەن سەردەمەوە، بەرەوڕوویان دەکرێتەوە.

١٠ ساڵ لەمەوبەر کاتێک بەرەو ٦٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دیموکرات دەچووین، بە ئاگاداری لەو نیازو هەوڵانەی لە ڕەوتـی کـۆنگرەی سێزدەو بە دوای ئەو کۆنگرەیەدا، بۆ لەباربردنی یەکڕیزی و یەکگرتـوویی حیزب هەستم پێدەکردنو دەمدیتنو خەفەتـم پێـوە دەخـواردن، هەر ئەم قسانەی ئیستام بە دەربڕێنێک کە لە کەشوهەوای ئەو کاتدا دەگونجا، کردبـوو. ئیستا هەر ئەو قسـانەی ئەو کـات دووپـات دەکەمەوە، بەو هیوایەی، ئەوانەی ئەو کات سەرمەست لە سەرکەوتن بە سەرهاوڕێیانی خۆیاندا، گوێی بیستنی ئەم قسانەیان نەبـوو، ئێستاو بە دوای دیتنـی ئاسەوای زیانبـاری ئەم جۆرە «سـەرکەوتن»و غەڕەبـوونە، کەمێک وەخـۆ هـاتبنەوەو بە دوورلە دەمـارگرژیو کورتبینییەکـانی ئەو کات، گوێ بۆ ئەم پەیامە هەڵ بخەنەوە:

«حیزبی دیموکرات لە هەلومەرجێکدا بەرەو دەیەیەکی نوێ لە تێکۆشان هەنگاو دەنێ کە ڕووداو و گۆڕانەکان لە ئاستی نێونەتەوەییو ناوچەدا، بە قـازانجی بەرەوپێشچوونی خەباتی ئازادیخوازانەو بزووتنەوەکانی داواکاری دیموکراسیو فیدرالیزمو مافی مرۆڤ دەچنە پێش.

ڕێژیمی ئێرانیش لە ڕیزی پێشەوەی ئەو ڕێژیمانە دایە کە لە نیوخ و دەرەوە فشارێکی زۆری بۆ پێکهێنانی گۆڕان لە سەرە.حیزبی دیموکرات بەو رابردووە پڕشانازییەوە کە هەیەتی، بە خۆشەویستیو نفووزی بێوێنەی لە نیو خەڵکی کوردستان دا، بە ئەزموونی دەوڵەمەندو سامانیکی مەعنەویی گەورە کە کۆی کردوەتەوە، بە هەڵگرتنی دروشمی گونجاو بۆ ئەم سەردەمە، بێگومان دەتوانێ لە سەرەتای دەیەی حەوتەمی تەمەنی خۆیدا، ڕۆڵێکی گەورەی لە ژیانی سیاسیی گەلەکەیو ولاتەکەیدا هەبێ. ئەمەش بەر لە هەموو شتێک بە پاراستنی دەسکەوتەکانی ڕابردوویو یەک لەوان پاراستنی یەکیەتیی ڕیزەکانیو دڵگەرمکردنی سەرجەم تێکۆشەرانی خۆی بە داهاتووی ئەو حیزبە دێتە دی.

حیزبی دیموکرات لە بڕگەو قۆناغەکانی دیکەی تەمەنو ژیانی خۆیدا نیشانی داوە کە لەو ئاستە لە بەرپرسایەتیو پێگەیشتوویی سیاسی دایە کە وەدیهێنەری چاوەڕوانییەکانی خەڵکی کوردستان بێ. لە دەروازەی ٦٠ ساڵەی دامەزرانیشی دا دەتوانێ سەلماندنەوەی ئەم ڕاستییە بکا بە جێژنانەیەک بۆ کۆمەڵانی میلیۆنیی خەلکی کوردستان کە دڵیان لە گەڵ تێکۆشەرانی دیموکرات دا لێ دەدا.»

ڕۆژنامەی «کوردستان»، ژمارە٤١٥، ٣١ی جۆزەردانی١٣٨٤،وتاری"بەرەو ٦٠ ساڵەی دامەزرانی حیزب"

لە ژمارە ٦٥٤ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٩ی ئاگۆستی ٢٠١٥

ڕەوتی ئەدەب و فەرهەنگ لە مێژووی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان‌دا

عەلی لە یلاخ

بزاڤی رزگاریخوازی گەلی کورد ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە خاوەنی یەکێک لە کۆنترین حیزبە سیاسییەکانە، بێگومان بەسەر ڕەوتی ئەدەب وفەرهەنگی کورد بە تایبەتی ڕۆژهەڵات شوێندانەری خۆی هەبووە، چونکە هەر بزاڤێکی سیاسی لەسەر ڕواڵەت و ناوەرۆکی ئەدەبیاتی ئەو گەلە کاریگەریی هەیە. ئەمە لەلایەک و لە لایەکتر ئەدەبی بەرگریی (مقاومت) هەڵقوڵاوی هەلومەرجی خۆڕاگرانە و بەرگریی کردنە. بە لە بەرچاوگرتنی ئەم دووخاڵە گرینگ و شوێندانەرە و بە خوێندنەوەیەکی خێرای بۆمان دەردەکەوێت کە بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان واتە خەباتی میللی دیموکراتیکی ڕۆژهەڵات لە تەمەنی دوور و درێژی ٧٠ساڵەی خۆی هەم بەسەر زمان و ئەدەبی کوردی کاریگەریی هەبووە هەم لە وروژاندنی ئەدەبی بەرگریی. کاتێک پێشەوا قازی محەمەد و هەڤاڵانی لە سەر بەستێنی کۆمەڵەی ژ.کا ف، بە ئایدیایەکی نەتەوەیی حیزبێکی مودێرن بەناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان دادەمەزرێنن و پاشان لە دووی ڕێبەندان دەوڵەتی کۆماری کوردستان ڕادەگەیەنن ئەگەرچی تەمەن و ئەزموونی ئەم دەسەڵاتە کوردییە کورت بوو، بەڵام لە لێکدانەوەی مێژوویی و زانستییانە دەردەکەوێ کە تا ئەوکات کورد هیچکات سیاسییانە لە گەڵ داگیرکەران و هاوکێشەسیاسییەکان بەشێوە زانستی هەڵسوکەوتی نەکردبوو، بەڵکوو زیاتر بە چەشنی ئیحساسی /فەلسەفی بەربەرەکانی کردووە، هەتا بە بیرمەندیی پێشەوا لە هەلومەرجێکی هەستیاردا کورد قەبارەی نەتەوەیی بە خۆی دەگرێ و بۆ گەیشتن بە مافی سیاسی و فەرهەنگی و جوغرافیایی خۆی دێتە مەیدانەوە. بە لەبەرچاو گرتنی ڕەوتی مێژووی ئەدەبی هەرگەڵێک دەردەکەوێ کە هەموو سەرهەڵدان و ڕووداوەکان بەسەر وێژە و ئەدەبی ئەو گەلە کاریگەریی هەبووە. لە لایەکیتر هەموو بیرۆکە سیاسییەکان بۆ بەرەوپێش بردن وجێ خستنی بیرۆکەی خۆیان هەوڵی ئەوەیان داوە کە لە هونەر وەکوو زمانێکی جوان و شوێندانەر کەڵک وەربگرن. بۆ نموونە نیزامی فاشیستی ئیتالیا بەتەواوی هونەری سینەمای کردە تریبۆنێک بۆ بانگەشەی خۆی.کەڵک وەرگرتنی ئەرێنی و نەرینی لە هونەر بەگشتی بابەتی ئەم باسە نیە کە جێگەی مشتومڕو خەسارناسییە. بەڵکوو لەم بابەتە هەوڵ دەدرێ کاریگەریی بزاڤی رزگاریخوازی کورد لە ڕۆژهەڵات و لە ژێر ناوی حیزبی دیمۆکرات، بەسەر وروژاندنەوەی هەستی شوناسخوازی تاکی کورد لە رایەڵی ئەدەبیاتەوە بخەینە بەر باس.

یەک لە خەسارە هەرە گەورەی گەلی کورد لانیکەم لە دوای شەری ئەوەڵ و دووهەمی جیهان کە بۆتە لەمپەرێک کە ئەم گەلە نەتوانێ بە مافە ڕەواکانی خۆی بگات، لاوازی ناسیونالیزمی کوردیی بووە. ئەگەر پێشەواقازی محەمەد بە وردبینییەوە چاو لە بواری فەرهەنگ دەکات وفەزای سیاسیی کۆمار بە کراوەیی دەهێڵێت و تەنانەت خەڵاتی شاعیری میللی دەبەخشێت بە مامۆستا "هێمن"ی لاو، نیشان لەوەیە کە وەکوو سەرۆک حکوومەتێک هەستی بەوە کردبوو کە زمانی ئەدەب و هونەر کاراترین و بەهێزترین زمانە بۆ گەیاندنی دەنگی

حەقخوازیی و بۆ وروژاندنی هەستی نەتەوەیی لەنێو چین وتوێژەکانی کۆمەڵگە هەر بەو شێوە کە سەردەمانێک دوای هاتنە ئارای بزووتنەوەی چەپ لە جیهان و هەڵکردنی هێندێک دروشمی ئینسانی وەکوو یەکسانیخوازی و دادپەروەریی بەشێکی زۆر لە نووسەران و هونەرمەندانی لە دەوری خۆی خڕکردەوە بەهەمان شێوە حیزبی دیموکراتی کوردستان بە هۆی ئەوەی کە هەڵگری بیری نەتەوەیی و دیموکراتیک بوو هەر لەسەرەتاوە بەشێکی زۆر لە نووسەران وفەرهەنگ دۆستانی دەروەست رووبان تێکردوە، دەتوانین بڵێین هاتنە مەیدانی قەڵەم بەدەستانی هەڵسوور و دڵسۆز وەکوو "هیمن و هەژار و قزڵجی و...گرینگی دان بە پەرەی فەرهەنگ و ئەدەب میراتێکی بە بایەخە کە لە حکوومەتە ساواکەی پیشەوا بە یادگار ماوەتەوە.کە بەشێکی بریتین لە دەرکردنی رۆژنامە و بڵاڤۆکی کوردی،گۆڤاری تایبەت بە ژنان و منداڵان، نواندنی شانۆ و هەروەها یەکەم کورتە چیرۆکی کوردی بەناوی "پێکەنینی گەدا" هەر لەسەردەمە دەنووسرێت. دوای هەرەس هێنانی کۆماری کوردستان درێژەدەری ئەو رێچکە و رێبازە واتە حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەرگەرچی نێوەی زیاتر لە تەمەنی خوی نە تەنیا خاوەن دەسەڵات نەبووە، بەڵکوو لە دەربەدەری و تاراوگەنشینی ژیاوە. سەرەڕای ئەمە ئەگەر ئاوڕێکی خێرایی بدەینەوە لە مێژووی ئەم بزاڤە بە دیدی ئینسافەوە هەڵیسەنگێنین بۆمان دەردەکەوێ، کەمی خزمەت بە بواری ئەدەب و فەرهەنگ نەکردوە، بەڵکوو سەرەڕای هەلومەرجی ئاستەم و نەخوازراو زۆریش بۆ خزمەت بەم بوارە هەوڵی داوە هەرچەند جێگەی خۆیەتی لە سەر رەکەبەرایەتی سیاسی و لەیەک حاڵی نەبوون و کەم لوتفی کردن بە چەند کەسایەتی ئەدەبی لە کاتی خۆی! وەکوو خەسارێک لە بەرچاو بگیردرێت کە چیتر دووپات نەبێتەوە. بەڵام کارنامەی ئەم حیزبە لە بواری ئەدەب و فەرهەنگەوە بە نیسبەت رێکخراوەکانی دیکە کارنامەیەکی خاوێنی هەیە، دەتوانین لەم دوو سۆنگەوە ئاماژەی پێبکەین:

١- گەشە و پەرەپێدان بە زمانی کوردی

زمان وەکوو بنەڕەتیترین هێمای نەتەوەیی و مافی رەوای گەلان هەر لە دەسپێکی دامەزرانی حیزبی دیموکرات واتە سەردەمی کۆماری کوردستان گرینگی خۆی هەبووە ئیستاش لە گەڵ بێ هەر ئەو بایەخەی هەیە. لە کاتێک کە یەکێک لە سیاسەتەکانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی و تەنانەت رێژیمی پاشایی حاشاکردن و قەدەغەکردنی ئەلفوبێی کوردی بوو بە مەبەستی تواندنەوەی کورد لە ئێران. حیزبی دیموکرات لەوپەڕی بێئیمکاناتیدا زۆر هەوڵی داوە بۆ زیندوو کردنەوەی زمانی کوردی و هاوکات لە گەڵ خەباتی سیاسی بە چاپ و بڵاوکردنی رۆژنامە بە زمانێکی رەسەن وپاراو بۆتە فێرگەی ڕاهێنان و بارهێنانی بەشێکی زۆر لە خەڵکی کوردستان.

٢- سەرهەڵدانی ئەدەبی بەرگریی لە رۆژهەڵاتی کوردستان و تەشەنەی بۆ پارچەکانی دیکەش

ئەدەبی بەرگریی وەکوو ناسراوترین و بەهێزترین مژاری هونەری ئەدەبیات لە نێو هەموو گەل و نەتەوەیەک جێگە و پێگەی خۆی هەیە و بە پێی تایبەتمەندییەکانی ئەدەبێکی ئینسان تەوەر و ئاشتیخوازانەیە. وەک لە ناوەکەی دیارە باس لە بەرگریی دەکات نەک هێرش. ئەم ژانرە ئەدەبییە لە نێو ئەوگەلانە کە بەهۆی ستەمی نەتەوەیی و چینایەتی چەوساوەنەتەوە بە پیت و پێزتر نموونەی دەرەوەی کوردستان ئەدەبی بەرگریی وڵاتانی ئەمریکای لاتین"ە و ئافریقاییە کە هاوشان لە گەڵ تەقەی چەکەکان، قەڵەمەکانیش بۆ بەرەنگاریی رۆڵی خەباتکارانەیان هەبوو. ئەدەبی بەرگریی هەر گەلێک کە وەردەگێڕدرێ، دەبێتە پردێک بۆ ناسینی مێژووی ئەو گەلە. بێشک کوردیش بە درێژایی مێژوو، گەلێک و زوڵم لێکراوبووە هەر ئەمەش کاری کردوە بەسەر ئەدەبیاتەکەی بەتایبەت لە دوای هاتنە ئارای ناسیونالیزم و شۆرشە شێعریکەی حاجی قادرکۆیی. ئەگەر بمانهەوێت لە ئەدەبی کلاسیک و ئەدەبی نوێ لە ژنرای شێعری بەرگری

نموونە بێنینەوە، "هێمن موکریانی" و "شێرکۆ بێکەس" دەتوانین ناوبەرین. شێعری ئەم دوو شاعیرە باس لە خەباتی رەوای کورد و ئارەزووی ئینسانی و ئەوین و عشقێکی جیهانیە. "هێمن "گۆش کراوی بزاڤی رۆژهەڵاتە و بێ شک بەسەر بیروزەینی شاعیرانی دوای خۆی کاریگەریی داناوە. جێ وەبیرهێنانەوەیە خەباتی رەوای کورد لە رۆژهەڵات لەسەردەستی حیزبی دیمۆکرات چ لەباری سیاسییەوە چ لەباری فەرهەنگی کاریگەریی هەبوە بەسەر پارچەکانی دیکەش کە وەکوو وەفاداریەک بەم بزاڤە خوێناوییە لە شێعری شاعیرانێک وەکوو شێرکۆ بێکەس هەرمان و" پەشێوی"خۆڕاگر دەیان شێعر و هەڵبەستی جوان بە جوانی دەدرەوشێنەوە.

سەرچاوە : رۆژنامەی "کوردستان" ژمارە ٦٦١

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٦ی ئاگۆستی ٢٠١٥

بەرەو قۆناغێکی نوێی خەبات و تێکۆشان

سامان فەقێنەبی

مێژووی هاوچەرخی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ڕێڕەوی نەریتی ڕاپەڕینە ناوچەییەکانی پێشوو بەرەو ئاقارێکی نەتەوەیی هەنگاوی نا و ئەمەش بە خاڵی وەرچەرخانی خەبات لەم بەشە لە کوردستان ئەژمار دەکرێ، خەباتی رزگاریخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە پێشەنگایەتی حیزبێک کە بەرنامەو پێڕەوێکی سەردەمیانەی ڕەچاو کردووە لە ماوەی ٧ دەیەی ڕابردوودا کلتوورێکی جیاوازی لە ناستی هەر چوارپارچەی کوردستان هێناوەتە ئاراوە کە جێگەی هەڵوێستە لەسەر کردنە.

_ شۆرشگێرانی دێموکرات ڕێبازی خۆنەویستییان لە پێشەوای کۆماری کوردستان بە میرات بۆ ماوەتەوەو هەر لەو چوارچێوەیەشدا لە قۆناخە هەستیارەکانیدا بە کەمەرەنگکردنی خەباتی خۆیان، تێکۆشاون خەباتی گەلی کورد لە پارچەیەکیتر تووشی گرفت و ناستەنگ نەکەن، ئەگەرچی ئەم هەڵوێستە نەتەوەییە لەلایەن لایەنەکانی پارچەکانیتر وەکوو پێویست بەهێند وەرنەگیراوە، بەڵام لە ڕاستیدا ئەگەر ئەم جۆرە بەهاو هەڵوێستە نەتەوەییانە لەلایەن حیزبی دێموکراتەوە ڕەچاو نەگیرابا، چارەنووسی باشووری کوردستان بە ئاقارێکی نادیاردا تێدەپەڕێ.

لە ڕاستیدا نزیک بە ٢ دەیەیە کە تێکۆشەرانی دێموکرات لە پێناوی سەقامگیریی ئەزموونی حکومەتی هەرێمی کوردستان، خەباتی چەکدارییان وەک یەکێک لە شێوەکانی خەبات خستۆتە پەراوێزەوەو ئەمەش کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەر بە مارژینااڵ کردنی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ڕووداوەکانی ناوچەدا جێهێشتوە.

لە ماوەی ئەم ٢ دەیەیە کۆماری ئیسلامی ئێران بە قۆستنەوەی ئەم بۆشاییەو سازدانی دەیان سێناریۆی جیاواز هەوڵی داوە کە یەکەم، هەبوونی کێشەی کورد لە ئێران و پێویستی چارەسەری ئەم دۆزە دیزە بە دەرخۆنە بکاو دووهەم، بە هەر شێوەیەک بێ لە پەیوەست بوونی کۆمەڵگەی کوردستان بە ڕێبازی حیزبی دێموکرات ڕێگری بکا.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەم مەسەلانەو پەیوەست بەو مێجوەربەندییە ناوچەییەی ئەم چەند ساڵەی ڕابردوو، حیزبی دێموکراتی کوردستان بە خەسارناسی قۆناغی ڕابردوو خۆی بە بەرپرس دەزانێ کە بە مەبەستی پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی ڕێژیم و بەرتەسک کردنی بازنەی هێژمۆنی کۆماری ئیسلامی ئێران لە ناوچەدا بە گرۆتینێکی تازەوە لە هاوکێشە سیاسی و چەکداریەکانی ناوچەدا ڕۆڵ بگێڕێ. ڕۆڵێک کە بەتایبەتی لە کەیسی " فەرینار خۆسرەوانی"دا گرینگی و بایەخەکەی هەم بۆ کۆمەڵگەی کوردی و هەمیش بۆ تێکۆشەرانی دێموکرات زۆرتر ڕوون بۆوە.

خرۆشانی جەماوەری خەڵک لە کەیسی فەرینازدا سەلماندییەوە کە کۆماری ئیسلامی ئێران سەرەڕای هەوڵی بەردەوامی بۆ چەواشەکردنی رای گشتی کوردستان و بە مارژینـاڵکردنی حیزبی دێموکرات لە ڕوانگەی گەلی کوردەوە هەر میوانە ڕەزاگرانەکەی ساڵانی ١٣٥٧و ١٣٥٨ی هەتاوییە.

لەو چوارچێوەیەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان خۆی بە ئەرکدار دەزانێ کە لە هەر چەشنە ئاڵوگۆڕو پێشهاتێکدا پشتیوان و پاڵپشتی جەماوەر بێو حوزووری فیزیکی کادرو پێشمەرگەکانی لە سنووردکانی باشوورو ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دەستپێکی گرێدانی خەباتی شاخو شار لە قەڵەم دەدا.

ئەمڕۆکە چیای "هەڵگورد" وەکوو سیمبۆڵو هێمای بووژانەوەی خەبات سەیر دەکرێ، لاوانی ئارمانجخوازو پارێزەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەبوونی پێشمەرگەی دێموکرات لە سنووره دەستکردەکەی باشوورو ڕۆژهەڵات بە سەرەتای قۆناغێکی نوێی خەباتو تێکۆشان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەسف دەکەن، هەر بەو پێیە ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەپێی چاوەڕوانی جەماوەرو ڕەسااڵەتی مێژوویی سەرشانی هەوڵ دەدا پتر لە جاران خەباتو تێکۆشانی سێ کوچکەی خەڵک، پێشمەرگە و پارێزەرانی ڕۆژهەڵات هاوتەریب بکا.

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٥ی جوونی ٢٠١٥

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە کەسایەتی سیاسی کورد لە دیدارێکی تایبەت لە گەڵ «کورد کانال» دا

دیمانە: مادح ئەحمەدی

«عەبدوڵڵا حەسەن زادە» لە دیدارێکی تایبەت لە گەڵ «کورد کانال»دا: مافی ئەوەم نییە ئەو نەێنییانەی کە لامە، بە بێ ئیزنی حیزبەکەم ئاشکرای بکەم

ئاماژە: خوێنەرانی بەڕێز هەروەک ئاگادارن ٢٥ی گەلاوێژی ئەمساڵ ٦٥ ساڵ بەسەر تەمەنی "حیزبی دیموکراتی کوردستان"دا تێپەڕی.

حیزبی دیموکراتی کوردستان وەک یەکێک لە بەتەمەنترین حیزبە کوردییەکان لە ماوەی دەیەکانی رابردوودا قۆناغی جۆراوجۆری بڕیوەو لە زۆر لایەنەوە دەکرێ ئێمە قسەی لە سەر بکەین. لە مێژووی ئەم حیزبەدا کۆمەڵێک پرسیار هەن، رەنگە تا ئێستا لای زۆر کەس جێ رەخنە بوونێتن و کەوتبێتە بەرباس، یان لە راستیدا پرسیاری زۆرێک لە ئێوەی ئازیز بێ. کورد کانال لە دیدارێکی تایبەتدا کۆمەڵێک پرسیاری کلیدی لەسەر مێژووی حیزبی دیموکرات (لە دامەزرانییەوە تا ئێستا)لەگەڵ مامۆستا " عە بدوڵڵا حەسەن زادە" خستە بەرباس کە بە پێویستمان زانی لە "کوردستان"دا دەقی ئەو وتووێژە بڵاو بکەینەوە.

مادح ئەحمەدی : مامۆستا زۆر سپاس بۆ ئەوەی ئەم دەرفەتەتان پێداین کە لەم دیدارە تایبەتەدا چەند پرسیارێک لەسەر مێژووی حیزب بخەینە بەر باس. مامۆستا لە ماوەی چوار دەیەی رابردوودا جەنابت لە حیزبی دیموکراتدا بەردەوام لە رأسدا بووی و رۆڵی سەرەکیت هەبووە. لەم رووەوە بێگومان ئاگاداری زۆربەی نەێنییەکانی ئەم حیزبەی، بەڵام تا ئێستا شتێکی زۆر سەیرو سەمەرو نەێنی کە پێویست بێ باس بکرێ و خەڵک بزانێ باستان نەکردوە. هەر نەێنییەکیش ٣٠ ساڵ بە سەریدا تێپەڕی بەڵگەمەندی(سەندیتی) خۆی لە دەست دەدا. رەنگە لە داهاتوودا کۆمەڵێک کەس ئەو شتانە چەواشە بکەن. پێتوانیە باشتر وایە ئەگەر نەێنییەک لە گۆڕێدایە لە زمانی کەسانێکی وەک جەنابتەوە باس بکرێ و بگوازرێتەوە بۆ ناو نەوەکانی داهاتوو؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەمنیش سپاستان دەکەم بۆ پێکهێنانی ئەو دەرفەتە، چونکە لە بەردەبەری ٢٥ی گەلاوێژ (سالرۆژی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان) داین وبەتایبەتی ئەمسالیش سالێکی یوبیلییە پیرۆزبایی دەکەم لە ئێوە، لە هەموو ئەندامانی

حیزبی دیموکراتی کوردستان و لە هەموو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان.

ئەوەی باست کرد لەبارەی مەسایلی نێو حیزبەوە و نهێنییەک کە لە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستان دایە یا لە نێو بزووتنەوەی کورددا هەبێ، ئەمن پێموایە لە حیزبی سیاسییدا و یەک لەوان لە حیزبی دیموکراتی کوردستان دا نهێنی ئەوەندە زۆر نییە.

مادح ئەحمەدی : چۆن ئەوەندە زۆر نییە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : چونکە ئەو بەرنامەیەکی نییە لە پشتی سەری خەڵکەوە بێ. حیزبی سیاسی هەر بەرنامەیەکی هەیە، بۆ ئەوەیە بە خەڵکی بڵێ و تەبلیغی لەسەر بکاو حیزبی سیاسی لەوەدا سەر دەکەوێ کە بتوانێ شتەکانی بە خەڵکی بڵێ و خەڵکی لێ تێبگەیەنێ.

مادح ئەحمەدی: بەهەر حاڵ ئەم حیزبە خاوەن کۆمەڵێک پێوەندییە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: لە پێوەندیی لەگەڵ ئەم لاو ئەولادا ڕەنگە هەندێ نهێنی بێنێتە پێش. ئەوەی لەسەرەتادا باست کرد لە دوو سێ لایەنەوە بۆ حیزبێکی سیاسی لەگەڵ دەوڵەتان جیاوازی هەیە. یەکەم بۆ حیزبێکی سیاسی بە قەوڵی ئێرانییەکان منحلە (هەڵوەشاوە) و نایاسایی لەگەڵ دەوڵەتان جیاوازی هەیە.

مادح ئەحمەدی : هەڵبەت لە ئێرانییەکان دا، تەنیا کۆماری ئیسلامی ئەوە (حزب منحلە) دەڵێ؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : نا. لە پیش کۆماری ئیسلامیشدا دەستەواژەی «منحلە»مان هەبووە. ئەگەر بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستانیش نەبووبێ ئەوا بۆ حیزبەکانی دیکە هەبووە. بۆ وێنە بۆ یەکەمین جار دەستەواژەی «حزب منحلە» بۆ حیزبی «تودە» لە زەمانی شادا بەکار دەبرا. ئەمە گرنگ نییە، بەڵام جیاوازی هەیە بۆ حیزبێکی سیاسی لەگەڵ دەوڵەتان. لەگەڵت نیم کە لە دەوڵەتانیش دا وا نییە کە هەر نهێنییەک تەنیا ٣٠ ساڵ بەسەربدا تێپەڕی سەنەدیتی خۆی لەدەست دەدا. ئەوان (دەوڵەتان) ڕەدەبەندی تایبەتی خۆیان هەیە. هێندێک نهێنییان هەتا ١٠٠ ساڵیش هەر ئاشکرا ناکەن. هێندێکیش کەمتر، تا دەگاتە ٣٠ ساڵ و ڕەنگە هەندێ بابەتیش لە گۆڕێدا بێ کە زووتر لە ٢٠ ساڵ و تەنانەت ١٠ ساڵیش ئاشکرا بکرێ.

مادح ئەحمەدی : باشە هەندێ کەس یا هەندێ لە بەرپرسان (بۆ وێنە سەرۆک وەزیر، وەزیر، سەرۆکی حیزب یا هەندێ کەس کە بەرپرسایەتی جۆراوجۆریان هەیە) دوای بەرپرسایەتییەکەیان زۆربەی نهێنییەکان دەدرکێنن.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : بەڵێ. زۆر شتی خۆیان دەنووسن. مافی خۆیانە. بەڵام ئەوانیش مافی ئەوەیان نییە کە چوارچێوە گشتییەکە بشکێنن. ئەوانیش بێگومان ئەوە دەپارێزن.

مادح ئەحمەدی : بەڵام ئەوەی ئێمە تا ئێستا لە جەنابتمان لەسەر رابردوو و مێژووی حیزب بینیوە. هەر ئەو شتانەیە کە لە «نیو سەدە تێکۆشان»دا لەسەر رابردووی حیزب باست کردوە.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : من جاری دیکەش ئەو پرسیارەم لێ کراوە. بەڵام مەسەلەکە ئەوەیە ئەمن دەڵێم ئەوەی پێوەندی بە خۆمەوە هەیە و تەنیا کاریگەری هەر لەسەر خۆم بوایە رەنگە هیچ باکم نەبایە کە هەموو شتێک بڵێم، بەڵام بە مەرجێک تەنیا قازانج و زەرەرەکانی بەهاتبایەتەوە سەر خۆم. بەڵام کاتێ کە کاریگەرییەکانی هەندێ شت (کە لە کاتی خۆیدا بە نهێنی ماوەتەوە) دەکەوێتەوە سەر حیسابی نەتەوەی کوردو بزووتنەوەی کوردو بەتایبەتی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە پێوەندییە ناوچەیی و نێونەتەوەییەکانی دا، ئیدی ئەمن مافی ئەوەم نییە ئاشکرای بکەم. بەتایبەتی ئەمن باوەڕم وایە تەنانەت لە پێوەندی دووقۆڵی و سێ قۆڵی و کۆمەڵایەتیش دا، وەختێ دۆستێک نهێنییەکی لەگەڵ من باس کردوە، لەبەر ئەوە بووە زۆر لێک نزیک بووین و هاوڕێ یەکتری بووین و باوەڕی پێم بووە، ئەگەر رۆژێک دۆستایەتییەکەشمان تێک بچێ ئەمن مافی ئەوەم نییە ئەو نهێنییانە بدرکێنم.

مادح ئەحمەدی : مامۆستا ئەوە جیاوازە لەگەڵ حیزبێکی سیاسی.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەمن بۆیە نهێنیم لە لا بووە، چونکە بەرپرسایەتیم هەبووە. ئێستا کە من لە سەدری بەرپرسایەتی دا نەماوم، مافی ئەوەم نییە کە ئەو نهێنییانەی کە لامە، بەبێ ئیزنی حیزبەکەی خۆم ئاشکرای بکەم. ئەو شتانەی کە ئەگەر نهێنی بوون و پارێزراون و دەبێ ئاشکرا بکرێن، پێموایە ئەو تەنیا لە چوارچێوەی دەسەڵاتی ئۆرگانی رێبەریی حیزب دایە کە هەندێک لەو شتانە کە پێوایە ئێستا وەختی هاتووە بۆ خەڵکیان باس بکەی، باسیان بکا.

مادح ئەحمەدی : بەڵام مامۆستا، مەسەلەکە ئەوەیە کە ئەگەر ئەوشتانەی لە زمانی کەسانێکی وەک جەنابتانەوە کە رۆڵت هەبووە لە مێژووی حیزبدا و لە شتەکان ئاگاداری بۆ نەوەکانی داهاتوو نەگوازرێتەوە رەنگە کەسانێک پەیدا بن ئەو شتانە چەواشە بکەن.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەگەر شتێک لای من هەبێ و لە ئەرشیڤی حیزبدا نەبێ ئەوا حیزبەکە دەتوانێ لە من و کەسانێکی وەک من وەری بگرێ و لە ئەرشیڤی حیزب دا بمێنێ، بۆ ئەوەی حیزب لە وەختی خۆیدا بیڵێ. ئەوە بەو مانایە نییە کە پیاو زمانی گرێ بدا و هیچ شتێک باس نەکا. جاری وابووە ئەمن و کەسانی دیکەش شتی وامان باس کردوە کە بۆ یەکەمین جار باس کراوە، بەڵام لانیکەم بە لێکدانەوەی خۆمان پێمانوابووە کە ئەوەندە زیان ناگەیەنێ. بەو حاڵەش ئەمن دووبارە دەڵێم رەنگە شتی وا هەبێ ئەگەر لە منی بپرسن ئەمن مافی ئەوە بە خۆم نەدەم زیاتر لەوەی تا ئێستا وتووە بڵێم.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا با بچینە سەر تەوەری سەرەکی باسەکە کە کۆمەڵێک پرسیارە لەسەر مێژووی حیزب لە قۆناغە جیاوازەکان دا. ئەگەر بە پرسیارێکی گشتییەوە دەست پێ بکەین، بە لەبەرچاو گرتنی مێژووی حیزب جەنابت پێتوایە زەقترین و دیارترین هەڵەی «حیزبی دیموکراتی کوردستان « (چ لەرووی تاکتیکییەوە و چ لە رووی ستراتیژییەوە) کامەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەمن پێموایە ئەو پرسیارە هەم لە وەختێکی خراپدا و هەم لە کەسێکی نامناسب دەکرێ.

مادح ئەحمەدی : بۆ؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : لە لایەک وەختێکی تەنگە. لە باسێکی نیو کاتژمێری یان ٤٠ خولەکیدا یان یەک کاتژمێردا رەنگە ئەو بابەتە لێک نەدرێتەوە. دووهەم ئەوەیە کە ئەمڕۆ سااڕۆژی دامەزرانی حیزبە. وەک جارێکی دیکەش لە یادی لە سێدارەدانی «پێشەوا قازی محەممەد»دا وتم: ئەمڕۆ کۆبوونەتەوە بۆ ڕێزگرتن لە قازی محەممەد و کۆماری کوردستان، نە بۆ تەحلیل و لێکدانەوە. لە هەمووی گرنگتر ئەندامێکی حیزبی دیموکراتی کوردستان شاهیدێکی باش نییە بۆ قەزاوەت کردن لەسەر ئەو بابەتە. ئەوە ئەرکی ئەو کەسانەیە کە یەکەم سەرقاڵی لێکدانەوەو تەفسیرن و پاشانیش بێ لایەنن و ئەندامی حیزب نین و لە هەمانکاتیشدا دژی حیزبیش نین و مونسفانە قەزاوەت دەکەن. ئەویش نەک هەر لەم لاو لەوڵا بپرسن، ئەوانەی کە دیانهەوێ قەزاوەت بکەن دەبێ هەم لە کەسانی حیزب، هەم لە دۆستانی حیزب و تەنانەت هەم لە کەسانی دژی حیزبیش بپرسن. بۆ وێنە دۆستێک هەبوو تێزەکەی لەسەر دوکتور قاسملوو بوو. پێموایە دەشی ناسن (کاک هوشمەند عەلی) زۆر دەهاتە لای من، ئەمن زۆر جار داوام لێ دەکرد بچێتە لای ئەو کەسانەش کە پێموایە دوکتور قاسملوویان خۆش نەویستووە و دژی دوکتور قاسملوو بوون، لەوانیش بپرسێ، چونکە ئەو دەیەوێ بە دوای حەقیقەتدا بگەڕێ و نەهاتوو ببێتە ئەندامی حیزب و ئەو هەقەشی هەیە.

مادح ئەحمەدی : ببوورە قسەکەشم پێت بڕی، ئێمە لەم کاتەدا کە دەمانەوێ هەندێ شت بووروژێنین و یان کۆمەڵێک شت بخەینە ڕوو، لە ڕاستیدا دەمانەوێ لە ڕوانگەیەکی دیکەوە خوێندنەوە بۆ ڕابردووی حیزبی دیموکراتی کوردستان بکەین. بۆ ئەوەی ئەگەر هەڵەیەک لە مێژووی حیزب دا هەبووە، ببێ بە ئەزموون بۆ ڕێبەری ئێستای حیزب و بۆ نەوەکانی داهاتوو. دەمانەوێ لەم ڕووە بچینە نێو باسەکە. بەڵام ئایا ئێستا پێتوایە حیزب هیچ هەڵە یەکی نەکردوە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : دەبێ پیاو زۆر دەمارگرژ(تەنانەت لە دەمارگرژیش بەولاوەتر) بێ کە پێیوابێ حیزبەکەی هیچ هەڵەیەکی نەکردوە. جارووبار ئەو شتانەی کە بە هەڵە دەگیرێن کەموکوڕیان تێدایە. یەکێک کە ئێستا لە سەدەی ٢١دا دەڵێ لە سەر سەرەتاکانی سەدەی بیستەم یا تەنانەت سەدەی نۆزدەیەم قەزاوەت دەکا و دەڵێ ئەو شتە هەڵە بوو، بە فیکر و ئەقڵی ئێستا هەڵسەنگاندن و بڕیاردان لەسەر ئەو کارانەی ئەو کات، کەمێک زاڵمانەیە. ڕەنگە ئەو کەسەی کە ئێستا لە فڵان کاری فڵان کەسایەتییەکی مێژوویی، یان فلان حیزبی سیاسی ڕەخنەیەکی هەیە، ئەگەر بۆخۆی لەو وەختەدا ژیابایە، هەمان کاری کردبایە کە ئەو ڕێبەرە کردویەتی. ئەگەر لە هەمان پۆستیشدا بایە. کەوابوو، بابەتە بەو شێوەیە نییە کە کەسێک ئێستە دابنیشێ و ئەو مافە بەخۆی بدا کە بڕیار لەسەر مێژووی دەیان ساڵ و سەدان ساڵی پێش خۆی بدا. ئەوە هەڵەیە بڵێن ئەو حیزبە هەڵەی نەبووە، دیارە هەڵەی هەبووە. ڕەنگە کارێکی کردبێ کە لە کاتی خۆیدا هەڵە بووبێ و بڕیاری واشی دابێ کە دروست بووبێ، بەڵام لە درێژەدا ڕەنگە نادروست بووبێ. دەبێ شتی واش هەبێ لە مێژووی حیزبی دیموکراتی کوردستانیش دا. بۆ وێنە شتێکی بەرنامەییمان ئەورۆ داناوە، سبەینێ پێمانوابووە دروست نییە، لە کۆنگرەیەکی دیکە دا لە بەرنامەدا گۆڕیومانە و دروستەکەیمان داناوە.

ئەمن تەنانەت ئەگەر خۆشم رووت بکەمەوە لە ئەندامەتی حیزبی دیموکراتی کوردستانیش، وەکوو کەسێک خۆی بە دڵسۆزی بزووتنەوەی کورد دەزانێ، ئەوا بەمەوێ داوەری بکەم وا تێناگەم کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی ٦٥ ساڵ تێکۆشانی سیاسی خۆیدا هەڵەی ستراتیژیکی نەکردوە. هەندێک کەس هەن کە پێیانوایە یەکەم هەڵەی ستراتیژیکی حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەوە بووە کە وەختێ دامەزراو هاتە جێگای کۆمەڵەی «ژ.ک» دروشمی «کوردستانی گەورە»ی گۆڕی بۆ «خودمختاری». ئەمن پێموایە ئەوە هەڵە نەبووە، بەڵکوو بەرهەمی لێکدانەوەیەکی قووڵی سیاسی بووە. لە ئاکامی لێکدانەوەی ئەو پارامێترانەدا بووە کە بە دەروویەریەوە بوون (لە ناوخۆی ئێران، لە کوردستان، لە ناوچەکە و لە جیهان) واتە بەرچاوڕوونییەکی زیاتری هەبووە، بۆیە ئەوەی کردوە. تا ئێستاش لەگەڵ بێ، مافی کوردستانی گەورە و سەربەخۆ، مافێکی بێ ئەملاو ئەولای نەتەوەی کوردە. بە باوەڕی من هیچ گوناح نییە کە کورد ئارەزووی سەربەخۆیی و یەککەوتنەوەی وڵاتەکەی بکا. بەڵام وەکوو دروشمی ستراتیژیکی بێتە گۆڕێ هەتا ئێستاش واتێدەگەم دروشمی چارەسەر کردنی پرسی کورد لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەدا، دروشمێکە کە لەبار سیاسی و دیپلۆماسییەوە گونجاوترە.

مادح ئەحمەدی : مامۆستا جگە لەمانە، پێمانخۆشە ئاماژە بە هەڵەیەک بکەن کە بۆخۆشتان قبووڵتانە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەمن ئەوەم کردە پێشەکییەک بۆ ئەوەی ئەوە بڵێم ئەگەر بڵێم وەکوو هەڵەی تاکتیکی رەنگە کەمێک باری عاتیفی تێدا هەبێ. بە باوەڕی من گەورەترین هەڵەی تاکتیکی کە لە مێژووی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا کراوە و دەکرێ بڵێن رێبەری حیزب کردویەتی نەک تاک. ئەوە بوو کە بە پێچەوانەی هەموو ئەزموونەکان، بە پێچەوانەی هەموو ئەو شتانەی کە لە نێو حیزبدا گەڵاڵە کرابوو رێبەری حیزب (بەواتای دەقتەری سیاسی) باوڕی بە کۆماری ئیسلامی کردو ئامادە بوو بە شێوەی نهێنی وتووێژی لەگەڵ بکا کە لە ئاکامدا لە دەستدانی دوکتور قاسملووی لێکەوتەوە. ئاخر هەڵەی گەورە دەڵێن دوو جۆرە: یەکیان هەڵەیەکە کە قەرەبوو نەکرێتەوە. یەکی دیکەشیان هەڵەی چووکە بێ، واتە ئەوەندە نەبێ. ئەویش ئەگەر دووپات بێتەوە هەرگەوردیە. باشە ئەوە هەڵەیەک بوو کە بە هیچ شێوەیەک قەرەبوو ناکرێتەوە. هەڵەیەکمان کردوە کە گەورەترین رێبەری حیزبیمان و کەسی یەکمان تێدا لەدەستداوە. پێموایە هەڵەیەکی یەکجار کوشندە بوو بە مانای واقیعی، چونکە ئەوە نییە تیرۆر کرا. ئەوە هەڵەیەکی گەورە بووە، دیارە ئەو هەڵەیەکی تاکتیکییە، هەڵەیەکی ستراتیژیکی نییە. هێڵە ستراتیژییەکە باوڕە بە چارەسەر کردنی پرسی کورد بە شێوەی ئاشتیخوازانە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان هەر لە سەرەتاوە تا ئێستا باوڕی پێ هەبووە. بە باوڕی من ئەوەش لە جێ خۆیەتی و هیچ هەڵەی تێدا نییە. بەڵام ئەوە کە ئەو تێکنیکەمان بۆ وتووێژ هەڵبژارد ئەوە هەڵەیەکی مێژوویی بوو.

پێمخۆشە ئەوەش بڵێم کە زۆر جار موخالیفانی حیزب یا بڵێین ئەوانەی لە دەرەوەی حیزبن و ئاگایان لێ نییە ئەو تۆمەتە لە دوکتور قاسملوو دەدەن (بەنووسراو) کە گوایە دوکتور قاسملوو بێ پرسی هەموو حیزبی دیموکراتی کوردستان چووە لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی دانیشتووە. ئەمن جاری دیکەش وتوومە و ئێستاش جارێکی دیکە دووپاتی دەکەمەوە کە بە هیچ جۆرێک وانییە. دەقتەری سیاسی بە تەواوی ئاگای لەو مەسەلەیە هەبووە.

ئەمن پێموایە هەڵەی گەورەتر لەوەش (دیسان تاکتیکی) ئەوە بوو کە مەرحووم دوکتور سەعید، بەداخەوە تووشی بوو ئەویش بۆیە گەورەتر بوو، چونکە پاش ئەو ئەزموونە کردی. بەڵام کە ناوی ئەو نابەم، لەبەر ئەوەیە یەکەم ئەو هەڵەیە هی دەقتەری سیاسی نەبوو،

دەقتەری سیاسی هەر ئاگاداری ئەو بابەتە نەبوو. ئەو لەوێ دانیشتبوو، لەپاشان ئەو نەچوو بوو لەگەڵ دوژمن دابنیشێ. بە نییەتێکی خێرخوازانە لەگەڵ ژمارەیەک لە کەسایەتییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی دانیشت کە تیرۆری لێکەوتەوە. دیارە لەوەشدا دیسان هەر هەڵەی دوکتور سەعید هەبوو. ئەمن دواتر زانیم پۆلیسی ئەڵمانیا داوای لێ کردبوو کە ئیسکۆرتی بۆ دابنێ، بەڵام بۆ خۆی قبووڵی نەکردبوو. ئەوە دیسانەوە هەڵەیەکی گەورەیە، کە لە دەستدانی گیانی لێ کەوتەوە. ئەویش گیانی کێ؟ شەخسی یەکەمی حیزب کەوابێ هەڵەی کوشندە، بەمانای تەواوی وشەیە.

مادح ئەحمەدی : ئەم هەڵەی کە ئێستا ئاماژەتان پێکرد، واتە ئەوەی کە لە مەسەلەی تیرۆری دوکتور قاسملوودا هەمووی دەقتەری سیاسی لەو قۆناغەدا هەڵەی کرد و لە مەسەلەی تیرۆری دوکتور سادق شەرەفکەندی دا، دوکتور شەرەفکەندی خۆی هەڵەی کردوە. پێتوایە ئەمە لە مێژووی حیزبدا دووپات بێتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : هیوادارم قەت دووپات نەبێتەوە. جارێک لەلایەن بەشی فارسی رادیۆ فەرانسەوە بۆ وتووێژێکی رادیۆیی بانگهێشت کرابووم. یەکێک لە پرسیارەکانیان ئەوەبوو کە لێیان پرسیم: دەبینین پاسەوان و ئیسکۆرت یا گاردێکی زۆرت بە دەوردەویە. بۆ وایە؟ ئەمن ئەو شێعرەی «رووداکی»م هێناوە کە دەڵێ: «هر که نیاموزد از گذشت روزگار/ هیچ نیاموزد از هیچ آموزگار». وتم ئێمە دوو کەس لە رێبەرانمان لەو رێگایەوە لەدەست داون، کەوابێ نابێ ئەوە دووپات بێتەوە، بەتایبەتی نابێ رێگا بۆ سەرکەوتنی دوژمنی حیزبەکەمان و نەتەوەکەمان خۆش بکەین.

مادح ئەحمەدی : مامۆستا با بێینە سەر پرسیارێکی دیکە. پاش رووخانی کۆمار بازنەی رێکخستنەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان بەر تەسک دەبێتەوە. ئەگەر ئێمە چاو لە مێژوو بکەین، دەبینین لە کۆمەڵەی «ژ.ک» دا بازنەی رێکخستنەکانی بەرین بووە. بۆ وێنە: لە ناوچەکانی خوارەوەی رۆژهەڵاتی کوردستان (کرماشان و....) کۆمەڵەی «ژ.ک»بۆ کاروباری کرماشان، ئیلام و تەنانەت خوارەوەتریش، نوێنەری تایبەتی خۆی هەبووە. لە کۆماری کوردستانیشدا کەسێکی وەک «ئیبراهیم خان نادری» و کەسانێکی دیکە رۆڵیان هەبووە ئەگەرچی ئەو کات ئەو ناوچانە لەژێر دەسەڵاتی کۆماردا نەبوون، بەڵام ئینتمایەک هەبووە بەرانبەر بە کارکردن لەو ناوچانەدا. دواتر دەبینین (پاش رووخانی کۆمار) حیزبی دێموکرات بازنەی رێکخستنەکانی بەر تەسک دەکاتەوە و چالاکی و هەوڵەکانی زیاتر چڕ دەکاتەوە سەر ناوچەی موکریان. ئایا پێتوانیە ئەمە هەڵەیەکە کە تائێستا کاریگەری بەسەر بزووتنەوەی کوردەوە دیارە و ناسیۆنالیزمی کوردی بەو جۆرەی لە موکریان بەهێزە لە ناوچەکانی خوارەوە بەهێز نییە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەمن شتەکە وانابینم. یەکەم پێم وانییە لەکاتی کۆمەڵەی «ژ.ک» دا رێکخستنی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە کوردستاندا بە تایبەت لە باشووری رۆژهەڵاتی کوردستان بەربەرینتر بووە تا سەردەمی حیزبی دیموکراتی کوردستان، بەڵام هەندێک هۆی تایبەتی لە ئاراداان. لەو سێ ساڵەی پێش دامەزراندنی کۆماردا کە کۆمەڵەی «ژ.ک»ە خەباتێکی نەێنی لە ئارادایە. ئەو خەباتە لە سنە، مەهاباد، کرماشان، ورمێ و ئیلام هەر نەێنییە. ئەو بەربەستە سەختە لە بەرانبەریدا نییە، بەڵام کە حیزبی دێموکرات دادەمەزرێ بە تایبەتی کە نزیک بە پێنج مانگ دواتر کۆماری کوردستان دادەمەزرێ، ئەو جارە حەساسییەتەکە لە نێوان ئەو دوو ئۆردوگایەدا (سوسیالیستی و کاپیتالیستی) زیاتر دەبێ. هەتا سەقز لە ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت دا بووە و لەوێوە بەرەوخوار لەژێر

دەسەڵاتی بریتانیا دایە. ئەو دووانەش حەساسییەتیان بە یەکتر هەبووە و کارەکە سەختتر بووە. «هێمن»ی ڕەحمەتی لە شێعرێکدا ئاماژەی پێدەدا و دەڵێ کە براکانی باشوورمان وا دەڵێن. وتووێژێکی ساز کردوە لە نێوان شاعیر و نیشتمانداا. لەوێدا هێمن بە شێوەیەکی هومێدوارانە دەڵێ کە نیگەران مەبەو ڕۆڵەکانی نیشتمان لە غەمی ئەو بەشەی نیشتمانیشدا هەن و....، بەڵام ئەگەر چاو لێ بکەین دواتر بە هێچ جۆر وانییە. ئەو هەوڵ و تەقەڵایە کە بۆ نفووز کردن لە بەشەکانی دیکە لەئارادایە، هەر بەردەوامە. بەداخەوە ئەگەر ئێستا بەهەردووکمان خەریک بین ڕەحمەتی «ئیبراهیم نادری» بکەینە دوو، پێمان ناکرێ. لەکاتی کۆماریشدا دیسان ئیبراهیم نادری لەو نێو کۆمارە دایە. بۆمان ناکرێ بە دوو، چوونکە تەنیا ئاڵقەیە و هەوڵێکە... بابەتەکە زۆر سرووشتییە. نەک هەر حیزبی دێموکرات و کۆماری کوردستان، کۆمەڵەی «ژ.ک»یش کەم و زۆر بە کەڵک وەرگرتن لەو فەزایە کە بە داگیر کردنی ئێران پێکهاتبوو دامەزراون(هەر دووکیان). دیارە زیاتریش لەبەر ئەوەی ناوچەی موکریان زیاتر لەژێر دەسەڵاتی سۆڤییەتدا بووە، بەڵام بە کردەوە هیچی تێدا نەبوو، بۆشاییەکی دەسەڵاتی تێدا هەبوو، بۆیە لەوێ دەرەتانی خۆ نواندن و تێکۆشانی سیاسی زیاتر بووە. دەنا من زۆر جارم ئەوە وتووە، ئەگەر چاو لە ڕادەی وشیاری سیاسی و خوێندەواری و زانیاری بکەین، ئەو کات کرماشان و سنە (یا بە قەولی سنەییەکان بڵێین کورسان) زۆر لە پێش مەهابادەوە بوون. لەباری ڕێژەی دانیشتوانیشەوە، مهاباد شارۆچکەیەک بوو لە چاو سنە، سنە شارێکی چووکە بووە لە چاوە کرماشان، بەڵام هەلومەرجەکە لە مهاباد خوڵقاوە و ئەمەش مێژوو دەیخوڵقێنێ.

مادح ئەحمەدی : بە پێی ئەو وتانەی جەنابتان، کەواتە هەڵەکە لەلایەن حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە نەبووە و ئەوە هەلومەرج دیاری کردوە.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : خودی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە مەرکەزییەتی مەهاباد، یان دامەزرانی کۆمەڵەی «ژ.ک» (دەکرێ بڵێین تا ڕادەیەک) بە مەرکەزییەتی موکریان (دیارە بە واتا گشتییەکەی سابلاغیش بەشێکە لە موکریان، چونکە موکریان بە شێوازی جۆراوجۆر باسی لێ دەکرێ، لە هەندێ جێگادا سەردەمانێک ورمێ پایتەختی موکریانە، لە هەندێ بەکار هێناندا موکریان تەنیا بە دەوروبەری بۆکان دەڵێن، لە باری زمانەوانییەوە خودی مەهابادیش وەبەر موکریان دەکەوێ) لەوێدا دەرفەت و دەرەتانێک هەیە کە لە بەشەکانی دیکەدا نییە، ئەوە لەگەڵ ئەوەی شانسە(شانس بۆ بووژانەوەی بیری نەتەوایەتی لە هەر شوێنێکی نیشتمان پێکبێ هەر باشە)، بەڵام لە هەمان کاتدا تۆزێک بەد شانسی تێدایە کە لەو جێگا باشانەدا (لەو جێگایانەی کە دەتوانن کاریگەری زیاتریان هەبێ) پێک نەهاتووە. بریا ئەو دەرفەتەی لە مەهاباد پێکهات لە کرماشان ڕەخسابایە.

مادح ئەحمەدی : مامۆستا یەکێک لەو بابەتانەی کە هەندێ کەس زۆرجار باسی لێدەکەن و تەنانەت بۆتە جێی مشتوومڕ و ڕەخنە گرتن، مەسەلەی ئەوەیە کە پاش ڕووخانی کۆمار «پێشەوا» خۆی تەسلیم دەکا. هەندێ کەس لەسەر ئەو باوەڕەن کە دەڵێن ئەمە لە ڕووی ترسنۆکییەوەیە کە پێشەوا خۆی تەسلیم دەکا و لەم ڕوانگەوە دەڵێن کە دەبا خۆی تەسلیم نەکردبا و هەڵهاتبایەو سەرۆکایەتی خەباتی دژی ڕژێمی پادشایەتی کردبایە. ڕای جەنابتان لەو پێوەندییەدا چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : لەم بارەوە ئەمە بەسەر دوو بەش دا دابەشی دەکەم. بەشێکیان ئەوەی گوتیا پێشەوا لەبەر ترس ئەوەی کردوە، ئەوە تۆمەتێکە نە بە چەسپی دوو قولوو (بە قەولی ئێستا) و نە بە دەرزی و درێشان بە پێشەوا قازی محەممەدەوە نانووسێ.

قازی محەممەد هیچ گومانی لەوە دا نەبووە کە دەکوژرێ. هیچ گومانی نەبووە، تووشی تەوەهوم نەهاتووە، بە پێچەوانەوە لەبەر ئازایەتی بووە. وتوویەتی ئەمن خۆم بە دەستەوە دەدەم، بەو مەبەستەشی بوو ئەو بکوژرێ، بەڵام خەڵک نەکوژرێ. هەر لەو ساڵەدا لە ئازەربایجان(بەقەولی سیاسیان دەستە خۆشکی کۆماری کوردستان) رووبدا. بە پێی هەندێ ئاماری نادەقیق لەوێ ١٠ تا ١٥هەزار کەس کوژران. بەڵام لە کۆماری کوردستان و ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی دا لە سەرەتاوە تا ئاخر بە هەموویەوە لە ١٥ کەس تێنەپەڕی.

مادح ئەحمەدی : واتە پێشەوا لە کۆماردا پێشی بەو خوێن رشتنە گرتووە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : ئەوە ئاکامی ئەو ئازایەتییەی پێشەوا بووە. بەداخەوە یان بە خۆشییەوە تەواوی شاهیدەکان لەم بارەوە لەوانەن کە دوژمنمانن، چونکە ئیزنی ئەوەیان نەداوە کە خەڵکی بێ لایەن بچێ یان لایەنگرانی کۆمار و پێشەوا بچن بۆ کۆبوونەوەکانی دادگا. هەر کەسی خۆیان لەوێ بوون، بەڵام هەر ئەوەی کە بۆخۆیان دەڵێن (هەموویان شاهیدی دەدەن) کە پێشەوا تا دواهەناسە بەرگری و داکۆکی لە ئامانجەکانی کردوە و هەموو بەرپرسیایەتییەکەی گرتۆتە ئەستۆ و بەچ جۆرێک نەپاڕاوەتەوە. تەنانەت ئەوە بە ناوبانگە (حەتمەن یا خوێندووتانەتەوە یا بیستووتانە) لە شوێنێکدا جنێوێک بە کورد (دەڵێن کوردی...) دەدەن، پێشەوا لەسەر کورسییەکەی هەڵدەستێ و کورسییەکەی تاو دەدە کە لە لایەنی بەرانبەری بدا و دەڵێ من ئەوە لێردەم چی بە من دەڵێن، بیڵێن، لێردەم بۆ کوشتن، بەڵام ئیزنی ئەوە نادەم قسە بە نەتەوەکەم بگوترێ. کە وابێ بە تەواوەتی نادروستە بڵێین لەبەر ترس بووە.

ئەگەر لەمن بپرسن (جارێکیش بەو بۆنەوە هێرشیشم کرایە سەر) بەڵێ پێم خراپ بوو کە پێشەوا بە پیری ئەرتەشی شاوە چوو و تەسلیمیان بوو، پێشەوا ئەگەر هەر قەرار بوو شەهید بێ پێم خۆش بوو لە چیا شەهید بووایە، نەک لە مەیدانی چوارچرا. بەڵام وەکوو دەڵێن قسەی من نییە. مێژوو ئەوەیە کە بووە، نەک ئەوەی کە ئارەزوو دەکرا. کەوابێ پێم باشتر بوو کە پێشەوا قەت تەسلیم نەبوایە، بەڵام تەسلیم بوونەکەشی قەت لەبەر ترس نەبوو. لە ئازایەتییەوە هاتووە.

مادح ئەحمەدی : مامۆستا بابەتێک لەگۆڕێ دایە ئەویش ئەوەیە کە مێژوو بە چاک و خراپەوە دەبێ بنووسرێتەوە. مێژوو بە ئارەزووی کەسێک و دوو کەس نابێ بنووسرێ. لە مێژووی حیزبی دێموکراتدا هەندێ بابەت هەن بۆ زۆر کەس جێی پرسیارن. پێمواید جارێک دوکتور قاسملوو پێشنیاری ئەوە دەکا کە کۆنگرەی دوو لە مێژووی حیزبدا نەنووسرێتەوە. جەنابت ئەوە دەڵێی کە مێژوو بە چاک و خراپەوە دەبێ بنووسرێت. بابەتێک کە لێردا جێی پرسیارە، مەسەلەی « ئەحمەد تۆفیق»ە کە بۆ ماوەیەکی زۆر سکرتێری حیزب بووە، بەڵام لە مێژووی حیزبدا، باسێکی ئەوتۆی لێ ناکرێ. لە حاڵێکدا بە پێچەوانەی رێبەرانی سەردەمی خۆی کەسایەتییەکی ناسیۆنالیست و نەتەوەیی بووە، بەڵام دەبینین نەتەنیا لە دەیەکانی رابردوودا لە ئێستاش دا هیچ ئاورێک لە ژیان و خەباتی ئەحمەد تۆفیق نادرێتەوە. هۆی ئەوەی لە مێژووی حیزبدا باسی ئەحمەد تۆفیق ناکرێ دەگەڕێتەوە بۆ چی؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : لەسەر کاک عەبدوڵڵای ئیسحاقی(ئەحمەد تۆفیق) شتی زۆر گوتراوە. شتی زۆر ناتەبا لەگەڵ یەکتر گوتراوە. لەپێشدا دەمەوێ لەسەر سکرتێرییەکەی قسە بکەم. هەموو کەس پێیان وایە ئەحمەد تۆفیق سکرتێری حیزب بووە. ئەوەندەی ئەمن بزانم ئەحمەد تۆفیق سکرتێری حیزب نەبوو.

مادح ئەحمەدی : چۆن؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : دوو کەس لە ڕێبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان سکرتێر نەبوون. پێشەوا قازی محەمەد و ئەحمەد تۆفیق. پێشەوا، پێشەوا بوو. زۆر کەس پێیان وایە، بۆیە بە قازی محەممەد دەڵین «پێشەوا» چونکە سەرکۆمار بووە، بەڵام قازی محەممەد هەر پێشەوای حیزب بوو و بە پێشەوایی بوو بە سەرکۆماری کوردستان. پێشتر پێشەوا بوو قەتی پێ نەگوترابوو «سکرتێر». عادەتە بە ڕێبەرانی حیزب لە جێگایکدا پێی دەڵێن»بەرپرس» لە جێ دیکە »سکرتێر» یان «لیدێر» و...دەڵێن. پێشەوا قەت پێ نەگوتراوە سکرتێر. لە مەسەلەی ئەحمەد تۆفیقیشدا هەیئەتێک هەبوو کە پێیان دەگووت «هەیئەتی سکرتاریا»، کەسی یەکەمی ئەو هەیئەتە ئەحمەد تۆفیق بوو. ئەو مۆرەی کە هەیان بوو، لەلای ئەحمەد تۆفیق بوو، کەوابێ وەکوو ڕۆڵ، ڕۆڵی سکرتێری گێڕاوە، بەڵام ئەو ناوەی(سکرتێر) پێ نەگوتراوە و دواتر بۆیان داناوە. ئەمن هاوچەرخی ئەحمەد تۆفیق بووم. ئەحمەد تۆفیق هەمە کاری حیزب بوو، بەڵام قەتم ناوی وەکوو سکرتێری حیزب نەبیستووە. بەرپرسی هەیئەتی سکرتاریای حیزب بوو.

مادح ئەحمەدی : باشە لانی کەم خۆ کەسی یەکەمی حیزب بووە؟ بۆ باسی ناکرێ؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە : لەو بارەوە هیچ گومانم نییە، وایە. کە لە مێژووی حیزبدا بەو شێوەیە باسی لێ نەکراوە، هۆی تایبەتی خۆی هەیە. ئەمن بە کورتی لە کتێبی «نیو سەدە تێکۆشان»دا باسم کردوە، ئەحمەد تۆفیق کاتی خۆی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان دەرکراوە، کەسێک کە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان دەرکراوە، لە بۆنەکان دا یادی ناکرێتەوە. نموونەی دیکەشمان لە حیزبەکانی دیکەشدا هەیە، بەڵام نامەوێ ئاماژە بە هیچ حیزبێکی دیکە بکەم. ئەوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان بایەخی بە ئەحمەد تۆفیق داوە، هیچ کەس و لایەنێکی دیکە ئەوەندەی بایەخ بۆ ئەو جۆرە کەسانە دانەناوە. بەڵام ئەگەر یەکێک تەفسیر و لێکدانەوە دەکا، مێژوو دەنووسێتەوە، مافی بێ ئەملاو ئەولای خۆیەتی لە »ئەحمەد تۆفیق» بکۆڵێتەوە. لە کەسایەتی و ئەو ڕۆڵەی کە گێڕاویە، لە هەڵەکانی، لە خاڵە باش و خراپەکانی بکۆڵێتەوە . هەر وەک بۆ پێشەوا قازی محەممەد، دوکتور قاسملوو، دوکتور سەعید و کەسانی دیکە کە شەهید بوون یان کەسانی دیکە کە ماون، ئەگەر لە کەسایەتییان دەکۆڵینەوە و هەڵیاندەسەنگێنین، هەق وایە باسی هەموو شتێک بکرێ. بەڵام ئیدی ناکرێ بڵێین کاتێ کە باسی ڕێبەرانی شەهیدمان دەکەین ئێمە بڵێین: قازی محەممەد، ئەحمەد تۆفیق، قاسملوو، شەرەفکەندی. چونکە ئەحمەد تۆفیق کاتێ شەهید بووە (ئەمن لە قووڵایی ویژدانمەوە بە شەهیدی ناو دەبەم) نەتەنیا سکرتێر، ڕێبەر، کەسی یەکەم، تەنانەت ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان نەبووە. ئێستە ئەوە باسێکی دیکەیە، با بێین و لێی بکۆڵنەوە. باسی ئەو تۆمەتە بێ بنەمایانەش ناکەم کە لەم پێوانديیەدا دەخرێتە پاڵ دوکتوور قاسملوو. زۆر جار زێدەڕەوی لە وەسفی دوکتور قاسملوودا دەکرێ، من لەگەڵ ئەوانە نیم، بەڵام بەو حاڵەش هێندێ لایەن لە کەسایەتی دوکتوور قاسملوو هێشتا نەناسراوە. دوکتور قاسملوو بەخۆی بایە تەنانەت دژی کوشتنی پاسدارێک بوو، جا چ بگا بەوەی لەگەڵ کوژرانی یەکێک لە ڕێبەرانی حیزب بێ.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا بابینە سەر قۆناغێکی دیکە پاش شۆرشی گەلانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧دا حیزبی دیموکراتی کوردستان دێتەوە و لە ڵای ڕەشمەمدا تێکۆشانی لە میتینگێکدا لە مەهاباد و لە لایەن دوکتورقاسملووەوە ڕادەگەیەنێ دیسان بەپێی ئەو نەریتەی کە کۆمار لە مەهاباد دامەزرا، حیزبی دیموکرات لەوێ تێکۆشانی ئاشکرای خۆی ڕادەگەیەنێ، پرسیار ئەوەیە بۆ حیزبی دیموکرات ئەو کات

نەهاتە سنەو لەوێ تێکۆشانی ئاشکرای خۆی رابگەیەنێ و بارەگای سەرەکی خۆی لەوێ دابنێ و بتوانی لە بازنەیەکی بەرینتردا کاریگەری دابنێ و ئەگەر توانییبایە ئەوکات بارگای سەرەکی خۆی هێنابایتە سنە بە نیسبەت وتووێژەکان و زۆر بابەتی دیکەوە، هاوکێشەکان دەگۆڕدرا؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: لە ساڵی ١٣٥٨ گۆڤارێک کە لە لایەن کومیتەی شارستانی مەهاباد گۆڤارێکی دەردەکرد داوایان لێکردم کە وتارێکیان بۆ بنووسم ئەمن وتارێکم نووسی بە ناوی «دوو قسەی حیسابی» دوو قسە حیسابییە کە باسی ئەوە دەکا کە دەڵێ خەڵکی هەموو شارو ناوچەکان دێنە ئێرە دەڵێن ئەرێ بۆ پێمان رانەگەن؟ بۆ کوردستان هەر مەهاباد کە ئێوە زیاتر سەرنج دەدەنە ئەوێ؟ وتارەکە درێژە، بەڵام کورت کراوەکەی ئەوەیە راستییەکەی ئەوەیە با لە خۆمان بپرسین ئێمە لە مەهاباد ئەوەین کە دەبێ ببین؟ ئێمە لە مەهابادیش وا نین، هەموو گیانمان کەموکوڕییە بابەتەکە دەگەڕێتەوە سەر ئەوە کە ئەو بوارەی کە ئەوکات لە مەهاباد هەبوو، بۆ کارێکی ئاوا ئەو بوارەمان لە سنە نەبووە لە سنەش گرنگتر لە کرماشانیش نەمانبوو بۆ سنە؟ بۆ کرماشان نە؟ چونکە گەورەترین شاری کوردستانی ئێران سنە نییە، کرماشانە بەتایبەتی گرنگاییەتی تایبەتی هەیە، تەنانەت ئەگەر لە ڕووی جوگرافیشەوە بەراوەردی بکەین «هەر چەند ئەمن جوگرافیزان نیم» کرماشان تارادەیەک ناوەندترە، کوردستانی ئێران درێژو باریکە و کرماشان لە هەموو ڕووێکەوە لەبارترە بەڵام ئاخر دەبێ بوارت هەبێ بۆ ئەوکارە هەر ئەبوارەی کە بزوتنەوەی کوردی تێیدا وەجووڵە کەوت لە سەرەتا «لە کاتی دەسپێکەوە» کۆمەڵەی ژێکاف و حیزبی دیموکراتی کوردستان و کۆماری کوردستانی تێیدا دامەزرا، هەر ئەو بوارە لە ویش هەیە بۆ وێنە ئەمن زورجار نموونە ئەوە دێنمەوە، کەسێک خاوەن گوندێکە، ئەو گوندە زەمینی جۆراوجۆری هەیە، ماوەیەک بە هەر هۆیەک ئەو گوندە بەجێ دێڵێ، (دەوڵەت دەری دەکا یا هەر هۆیەکی دیکە) دەیهەوێ ئەو گوندە ئاوەدان بکاتەوە، لە کوێوە ئاوەدانی دەکاتەوە؟ لەو جێگاوە دەست پێدەکا ئاوەدانی بکاتەوە کە ئاسانترە، زەمینەکانی بەرێژاوترن، بوارە کە لەوێ (لە مەهاباد) پتر لەبارتر بوو بریا ئەو وەختی وابایە.

مادح ئەحمەدی: کەواتە جەنابت پێتوایە هەڵەکە لە حیزبەوە نەبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: نەدەکرا. هەلومەرجەکە شتێکی دیکەی جیا لەوەی هەڵنەدەگرت. دەنا ئەو کات کە ئێمە لە ساڵی ١٣٥٧دا بە نهێنی گەڕاینەوە وڵات (ئەوە بۆ دامەزرانی دامودەزگا نییە بۆ کاری حیزبییە) شەش (٦) کەس چووینەوە. ڕأسی حیزبمان بۆ تاران دانا، چون تاران گرنگە. دوکتور قاسملوو چووە تاران، برادرێکمان چووە کرماشان، یەکێکمان چوو سنە، یەکێکمان چووە ورمێ، یەک لە مەهاباد بوو و یەکێکیشمان لە ناوچەی شنۆ و نەغەدە بوو. واتە ئەو شەش کەسمان ئەوا دابەش کرد. لە دەرەوە کە بڕیارمان دا وتمان دەبێ یەکێک لە کرماشان بێ، یەکێک لە سنە بێ. ئەوە نەبوو کە ئەو شوێنانە لە بەرچاو نەگیردرێن، بەڵام چونکە بوارەکە لەبار نەبوو لە کرماشان یا لە سنە تا ئەوکات نەیتوانی شتێکی وا بکا. بۆ وێنە ئەگەر سەرنجتان دابێتێ، چەند مانگ دوای گەڕانەوەی ئێمە، چەند مانگ دوای ڕووخانی ڕێژیمی شاو چەند مانگ دوای هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی، گەورە پیاوی وەک دوکتور قاسملوو لە سنە بوو، دەیانگوت نابێ قسە بکا، مافی ئەوەی نییە قسە بکا. باشە بۆ ئەوەی تۆ دامودەزگای حیزبی لەوێ دابنێ، ببێتە ناوەندی حیزبی، شوێنێکی ئاوا ناتوانێ بە کەڵک بێ. پێویست بە جێگایەک کە لە بار بێ. پاشان لە مەهاباد بوارێکی وا هەبوو کە ئێمە بە تەواوەتی ناوچەکەمان خاوێن کردبووەوە (ڕەنگە پرسیاریشی لەسەر بێ)، تەنانەت پادگانیشی لێ نەما.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا دێینە سەر ئەوە. بەڵام یەک پرسیار بە نیسبەت سنەوە. یەکێک لەو هۆکارە سەرەکییانەی کە زۆر کەس باسی

لێدەکەن، جیاوازە لەوەی کە جەنابت دەڵێی «بوارەکە لەوێ لەبار نەبوو». ئەویش ئەوەیە کە دەڵێن حیزب حیسابی لەسەر هەندێ مۆرە یان کەس کردبوو لە سنە کە زۆر لاواز بووین؟ ئەوەتان قبووڵە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە ناگەڕێتەوە بۆ ئەو کاتەی کە ئێمە گەڕاینەوە و ناوەندەمان دامەزراند لە مەهاباد. ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ دواتر. بەڵێ ڕەنگە ئەمنیش قبووڵم بێ ئێمە باشمان عەمەل نەکرد. لەسەر یەک سەرەڕای ئەوەی شانازی دەکەم بە کارو تێکۆشانی ئەوانەی کە لەوێ حیسابمان لەسەر کردبوون کە هەندێکیشیان نەماون شەهید بوون، بەڵام ئێمە لەوێ باش نەجووڵابوونەوە. هەر چەندە بەو حاڵەش دواتر دەرکەوت کە حیزبی دیموکرات لە سنە غەریب نییە. لە هەڵبژاردنێکدا کە تێکیان دا، بەڵام ئەگەر تێک نەچووبایە، کاندیداکانی ئێمە دەچوونە قۆناغی دووهەم. واتە لە سنە حیزب ئەوەندە بێ پێگە نەبوو.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا ئاماژەتان بە گرتنی پادگانی مەهاباد کرد کە ئەوکات ناوچەی سەرەکی ژێردەسەڵاتی حیزب بوو و حیزب دەسەڵاتی تەواوی لەو ناوچەیە هەبوو. زۆر کەس لەسەر ئەو باوەڕن کە حیزب بە شێوەیەکی چەکدارانە دێتەوە و پادگانی مەهابادیش دەگرێ، بە گرتنی پادگانی مەهاباد زەربەیەکی گەورە دەدا لە وتووێژ و دانووستانەکان لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی و ئەوە دەبێتە بیانوویەک بۆ ئەوەی دانوستانەکان بەو شێوەی کە پێویستە نەچێتە پێشەوە. ڕای جەنابتان لەم پێوەندییەدا چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: دانوستانەکان هێشتا دەستی پێنەکردبوو، پێش گرتنی پادگانی مەهاباد، دوکتور قاسملوو یادداشتێکی بۆ خومەینی نووسی کە لەوێدا دەنووسێ «حەزرەتی ئیمام» ئەتۆ تا ئێستا سەلماندووتە لەگەڵ سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری خەبات دەکەی و ئازایانە لەگەڵ کێشەکان بەرەوڕوو دەبیتەوە. وەرە لەبەر حەقیقەت و مێژوو ئەتۆ کە پێت دەڵێن بۆت شکێن ئەو بۆتەش کە پێدەڵێن جیاوازی (تجزیەطلبی) بشکێنە و کێشەی کورد چارەسەر بکە. شتێکی ئاوا بوو، ئێستا وشە بە وشە لە بیرم نییە. دڵنیابە کە قەت مێژوو ئەو خزمەتەگەوردیە لە بیر نابایتەوە. ئەو کات ئەوەمان کرد.

پادگانی مەهاباد لە لایەکەوە شمشێرکی دێمۆکڵێس بوو لەسەر ئەو خەڵکە، دەبوو ئەو خەڵکە (بەتایبەت کە بزووتنەوەیەک هەبوو) فەزایەکی هەبووایە کە تێدا هەناسە بکێشێ و مەترسی هێرش کردنە سەری لەسەر نەبایە. دەبوو ئەوە بکرێ. بە نەخشەیەکی زۆر وەستایانە کرا.

مادح ئەحمەدی: واتە پێت وایە کارێکی باش بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: دیارە پێم کارێکی باش بوو.

مادح ئەحمەدی: لە ڕووی یاساییەوە ئایا کارێکی دروست بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: لە ڕووی یاساییەوە سەیرەکەی ئەوەیە هەر ئەو ڕۆژەی پادگانی مەهاباد گیرا (دەوروبەری کاتژمێر ١٢ گیرا)

ساعەت ٢ لە هەواڵەکانـدا رادیـۆ تـاران خوێنـدیەوە کە «ئەمـرۆ پادگـانی مەهابـاد لە لایەن ئەفسـەرانی شۆرشـگێری ئەو شـارەوە گیـرا». بەراستیش هەروا بوو، راستە بە هاوکاری و هەماهەنگی حیزبی دێموکرات بوو، بەڵام ئەفسەرەکانی ئێو پادگان کاریگەری زۆریان هەبوو.

مادح ئەحمەدی: واتە بەشی سەرەکی سیناریۆکە ئەوان جێبەجێیان کرد؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: بەڵێ. تەنانەت ئەمن بۆخۆم تەداروکاتی بەشێک لە بەرەکەم دەکرد، خۆ ئێمە چەکمـان نەبـوو، خەڵکمـان لەم لاولەولاوە هێنـابوو. ئەمـن ٥٣ کەسـم لە نـاوچەکەی خۆمـانەوە هێنـابوو. پێشـتر بانگهێشـتم کردبـوون بـۆ یـارمەتی خەڵکـی ئەوێ. هەنـدێ خەڵکمـان رێکخسـتبوو، پێمـانوتبوون کە هەر هێـرش کـرا لەبەردەی خۆیـانەوە تەقە بـکەن. لە پـڕ هەواڵیـان پێـدایین ووتیـان هەسـتن سەنگەرەکانتان چۆڵبکەن، پادگان تەسلیم بوو. کەوابێ بە باوەڕی کارێکی باش کراوە.

دەمەوێست ئەوە زیاد بکەم، ئەوەی لە کوردیان کردە گوناحی کەبیرە (گەورە) سەیرەکەی ئەوەبوو یەک پادگان لە دەوری تـاران نەما. ئەمن جـارێکی لە وتـووێژێکی چاپەمەنیـدا یـان لەگەڵ رۆژنـامەی «کەیهـان» بـوو یـان لەگەڵ رۆژنـامەی «ئیتلاعـات» بـوو گـووتم بە پێـی ئامارێک کە راگەیەنراوە یەک ملیۆن قەبزە چەک لە پادگانەکانی دەورووبەری تـاران هـاتۆتە دەرێ. هیچی باسی نـاکرێ، بـەڵام دەوری ٥ یـا ٦ هەزار تفەنگ لە پادگانی مهاباد هاتۆتە دەرێ بە قەولی مەشهور بۆتە «پیراهن عوسمان».

مادح ئەحمەدی: ماموستا پاش ئەوەی وتـووێژەکان لەگەڵ دەوڵەتـی ناوەندی بە بنبەست دەگەن وئیدی حیزب و لایەنە سیاسییە کوردییە کان ناچار دەبن لەژێر گوشـاری هێزشـی هێزەکـانی دەوڵـەتـدا شـار و گونـدەکـانی کوردسـتان چۆڵ بکـەن و ڕوو بکـەنە چیاکـان. ئێمە دەبینین حیزبی دێموکرات بۆ بەرەنگاری و خەباتی چەکدارانە هاڵدەبژێرێ. ئایا هیچ ڕێگایەکی دیکە نەبوو ئەوکات حیزبی دێموکرات بیگرێتە بەر؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: با ڕێگای دیکە هەبوو. خۆ تەسلیم و خۆ بەدەستەوەدان. بۆئەوەی چارەنووسی ئێمەش ببێتە چارەنووسی ئـەوانـە ی کە پێیانوابوو دەکرێ بە تەسلیم بوون و پاڕانەوە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەموو شتێک بکرێ. خۆ ئێمە بۆ بەرگری لەخۆمـان چەکمـان تـاو دا، حیزبی «تـودە« خۆ ئەوەی نەکرد. حیزبی تـودە هـەمـوو شتێکی کـرد. بـەڵام سـەرانـی ئـەوان پتـر کـوژرا یـا هـی ئێمە. سـەرانـی ئێمە یـان گیانیان بە سـەلامەتی دەربرد و درێژەی خەباتەکەیان دا، یا بە سەربەرزی وەکو کورد دەڵێ بە پێوە مردن. لە حاڵێکـدا هـی ئـەوانیـان وەکـوو بەرخی قەسابی بردە پای دار و لە سێدارەیاندان یا هێنایانە سەر تەلەفزیۆن و هەموو شتێکیان لێ بڵاو کردنەوە. هیچ ڕێگای دیکە نـەمـابوو. هەرچی هەوڵ بوو دامان، بو ئەوەی شەڕ نەبێ. بۆیە تـا ئێستاشی لەگەڵ بێ هەندێ ڕۆشنبیرمان لـێ پـەیـدا بـوون کـە «دەنگ هـاتـوون و دە یانهەوێ زوو پێ بگەن» سەرزەنشتی هەموو شتێک دەکەن. دەنا نەتەوەی کورد ئەوەندە سەرزەنشتی هێزە سیاسییەکـان، بـە تـایبـەتـی حیزبـی دێموکراتیان نەکرد کە بۆ هێشتیان ئەو مەرگ و ماڵوێرانییە تـووشی میللەتـی کورد بێ، چونکە هەرچی لـە تـوانـامـان دابـوو کردمـان بـۆ ئـەوەی میللەتـی کورد تـووشی شەڕ نەبێ. سەر شەقامەکانمان لەبیرن، گەورەترین دروۆشم ئەوە بوو «مرگ بر سازشکار» بـوو کـە مەبـەسـتیان حیزبـی دێموکراتـی کوردستان بوو. یا ماوەیەک هەر دوو حزبی دێموکراتی کوردستانی عێراق و ئێرانیان تێک دەدا و دەیـانگـووت «دێموکرات و قیـادە، ڕەنجی کوردیان بە بادا». چونکە ئێمە لە مەسەلەی مادەی ٨ دا (ناچمە ناو وردەکارییەکانی کە چۆن بوو؟چۆن نەبوو؟) دواتر دوکتور

قاسملوو لە میتینگێکدا وتی بەدەر لەوەی ئێمە ڕامان بەرانبەر بە قیادە موقت چییە. (ئەو کات بە پارتی دێموکراتی کوردستانیان دەکووت «قیادە موقت»). ڕێبەرایەتییەکی کاتیان پێک هێنابوو) مادەی ٨ شتێکی لاوەکییە و ٧ مادەکەی دیکە باسی کێشەکانی کوردی ئێران دەکا. بەڵام ئەو باسی کوردی عێراق دەکا کارێکی بێ جێیە. لەسەر ئەوە لەعنەتی تەواو دونیامان بۆ هات.

کەوابێ ئێمە هیچ نەما نەیکەین بۆ ئەوەی تووشی شەڕ نەبین و میللەتی کورد تووشی مەرگ و ماڵوێرانی نەبێ.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا پاش ئەم قۆناغە حیزبی دێموکرات دێ لە چیاکانی قەندیل جێگیر دەبێ، بەڵام پاش چەند سال لە ساڵی ١٩٩٢ دا ناچار دەبێ لە قەندیل بێتە خوارەوە و لە دەشتی کۆیە زەمین گیر بێ، زۆر کەس ئەمە بە مێژوویترین هەڵەی حیزبی دێموکرات دادەنێن. وڵامی جەنابتان چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خۆزگە ئەو کەسانە لەوێ بایەن، نەک ژن و منداڵەکانیان لەبەر ڕەحمەتی بۆمباران و کاتۆشا و تۆپخانەدا بایە، هەر بۆخۆیان لەوێ بانایە و وەکوو زۆر لە ئێمە بە سێ مانگ یەک کاتژمێر لەسەر یەک خەویان لێ نەکەوتبایە،. دەبوو خەوت زۆر خۆش بێ کە یەک سەعات لەسەر یەک بنووی، چونکە ساعەتی بێ گرمەی تێدا نەبوو. کوا ئێمە بە پێخۆشبوونی خۆمان هاتینە خوارێ. بارودۆخێک کە ئێستا هەیە، بێ گومان بۆ ئێمە دڵخواز نیە، بەڵام ئەوە ئاکامی ئەوە نیە کە ئێمە هاتووینە کۆیە، بە پێچەوانە هاتنە کۆیە ئاکامی بارودۆخێک بوو کە ئێمە لەوێ تێکەوتبووین. باشە دەکرێ بۆ ماوەیەکی نازانم چەند ساڵی، ژن و ماڵ و هەموو ئیمکاناتت لە بەر ڕەحمەتی تۆپ و کاتۆشا دابێ وبۆمباران بکرێ.

مادح: باشە مامۆستا زۆر کەس ئەو پرسیارە دەکان دەڵێن بۆ لە سەردەمی دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی دا ئەو گوشارە نە بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: با نەڵێین ئەو گوشارە نەبوو، چونکە ئەگەر نەڵێین ئەو گوشارە لە سەردەمی ئەواندا نەبووە، دەبێ بڵێین ئە وان سازشێکیان هەبووە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی. وانیە لە سەردەمی دوکتوور قاسملوو دا بووین، لە شەوی ٢٥ی گەلاوێژدا لە «گەورەدێ» بووین (ئەویش هەر خاکی کوردستانی عێراقە) کە بۆ ماوەی ٣ سەعات و ١٠ دەقیقە لەسەر یەک لێیان داین، بۆ مێژوو با ئەوەی بڵێم، هەر کە گەورە دێمان بەجێ هێشت، ئەمن باوەرم وابوو کە دەبێ بێینە جێگایەکی وەک کۆیە.

مادح ئەحمەدی: بۆ راست کۆیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەمگووت کۆیە. جێیەکی وەک کۆیە. واتە گوتم بچینە جێگایەک کە تۆپخانە نەمانگاتێ. مووشەکی دوورهاوێژ دەگاتە هەموو جێگایەک، هەلیکۆپتەر دەتوانێ، بەڵام با لە بوردی تۆپخانە دەربچین، لەبەر ئەوەی وتمان با پشتمان بە سنوورەوە بێ، چوونیە ئەوێ دوو ساڵ کوێرەوەری و خانوو ساز کردن و پارە لە عەرز کردن لە ئاخردا ناچار بووین بە جێی بێڵین. گوزەرانمان بۆ نەدەکرا.

مادح: مامۆستا شتێکی دیکە لەم پێوەندییەدا کە زۆر جار باس دەکرێ و لە هەندێ شوێن بینیومانە و ناوی جەنابیشت دێنن. دەڵێن لە ئاکامی مامەڵەیەکدا حیزبی دێموکرات لە قەندیل هاتە خوارەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو قسانە لەمێژە هەزم بووە. بۆ وڵام دانەوە نابن.

مادح: ئەی مامۆستا ئەوەی کە راست دەشتی کۆیە دیاری دەکرێ. ئایا حیزبی دێموکرات ئەوەی بە دڵخوازی خۆی هەڵبژاردووە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئێمە لە جێی جۆراوجۆر گەڕاین کە جێگایەکمان دەست بکەوێ.

مادح: باشتر لە دەشتی کۆیە نەبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خۆشتر لە دەشتی کۆیە زۆر بوون. بەڵام دەشتی کۆیە لە زۆر رووەوە باشتر بوو. یەکەم جێگایەکی زۆری هەبوو. ئەگەر سەرنجت دابێ ئێستا ئەو جێگایەی دام و دەزگاکانی حیزبی تێدایەو ئێمەی لێیین، جێگایەکی یەکجار زۆرە. لەهیچ شوێنێک ئەوەندە جێگا دەست نەدەکەوت. جگە لەوە بەشێکی زۆریش خانوبەرە هەبوون کە سازمان کرد. لە هەموو گرینگتر لەمەیاندا من مەسئولییەتی وە ئە ستۆ دەگرم. ئەمن بۆخۆم تەجرەبەم لە سەر خەڵکی کۆیە هەبوو، خەڵکی کۆیە خەڵکێکی زۆر شەریفن، زۆر نیشتمان پەروەرن، لەگەڵ غە رییەی زۆر بە تەفاهومن، لێی ژیابووم ئەمن بۆخۆم پێشنیارم کرد کە ئەگەر لە دەوروبەری کۆیە و خودی شاری کۆیە جێگایەکمان دەست بکە وێ باشە، هاتین پێیان پێشنیار کردین، کە پێیان پێشنیار کردین، ئەمن وتم کۆیە جێگایەکی باشە با بچینە ئەوێ.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا لە ساڵی ١٣٧٥دا کە حیزب یەک دەگرێتەوە، بنکەیەکی دیکە هەیە "قەڵا سەیدەیە یا دۆڵە رەقە"، بۆ ئەوکات ئەوێتان تەحویل دایەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: ئەو دوو شوێنە بۆیە بوو چونکە دوو لایەن بووین. پاشان ئەوێش زۆرجار دەکەوتە بە هێرشی تۆپخانە. خۆ دەزانین ئێرەش (کۆیە) کەوتۆتە بەر هێرش، بەڵام لە جۆرێکی دیکە یان تەیارە یان لەشکەرکەشیی بۆ کراوە یان مووشەکی دوورهاوێژی بۆ هاتوە، بەڵام ئەوێ هەر دەکەوتە بەر هێرشی تۆپخانە. دواتریش هۆیەک نەبوو کە ئێمە لەوێ بنکەیەکمان هەبێ. لەوەختی دوو حیزبی دا ئەوان لەوێ بوون، کاتێ یەکمان گرتەوە مەرکەزییەتی حیزب لێرە بوو و ئەوانیشمان هێنایە ئێرە. خەڵکەکە بەشێکیان لە دەوروبەری رێبەری بوون(لێرە مانەوە) و بەشێکیان چوونە ئەو ئۆرگانانەی کە لە جێی دیکە بوومان.

ئەگەر لەبیرمان بێ مەسەلەکە زۆر درێژخایەنترە لەوە. ئەگەر لە قووڵاییشدا بووین ناچار بووین کۆی بکەینەوە. چونکە هەلومەرجێک خوڵقا کە ئیدی ئەمنیەت نەبوو. لەو رێگاوبانە دا بە دەیان کەسمان شەهید و بریندار بوون. دەڵێن لە پاش شەڕ هەموو کەس ژەنرالە، ئەوانەی لەخۆڕا تەحلیل دەکەن و تێیدا نین، بە کەیفی خۆیان تەحلیل دەکەن، مافی خۆیانە با تەحلیلی بکەن، بەڵام کە لە نێو واقعیەتەکەدا دەژی دەبینی شتێکی دیکەیە. بۆ وێنە ئەمن زۆرجار ئیعتراز بەوەی دەکەم کە یەکێک دەڵێ "رووناکبیرەکان و

سیاسییەکانێ ، دەڵێم سیاسییەکان تاریک بیرن؟ ئەوانە چونکە سیاسیین، رووناکبیرن. جا هێندێک لە رووناکبیرانی غەیرە حیزبی ئەو ڕەخنانە دەگرن، بەڵام لە نێو حیزبیش دا یەک کەسیش نەی گوتوە بۆ بچینە ئەوێ؟ یەک کەس نەی گوتوە بۆ لە قەندیل بێینە خوارێ؟ چونکە لە قەندیل ژیان نەدەکرا، بە تایبەتی ئێمە لە قەندیل ٣٠٠ بنەماڵەمان هەبوو. ژن و منداڵ خۆ ناکرێ هەموو رۆژێک لەبەر ڕەحمەتی تۆپ و کاتیۆشا دابێ.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا جیا لەمانە، لە ماوەی ئەو ساڵانەدا کە حیزبی دێموکرات لە دەشتی کۆیە جێگیرە، بەهەرحال دەرەتانی خەباتی چەکداری بەو شێوەی پێشوو کە حیزب دەیکرد نەما. هەلومەرجەکە وابوو کە زۆرجار جەنابت یان کەسانێکی دیکە لە حیزبدا باسیان کردوە، بەڵام بۆ لەم ساڵانەی دواییدا (بەتایبەت لە سەردەمی دەسەڵاتی خاتەمیدا) حیزبی دێموکرات هەوڵی نەداوە گرووپ و ڕێکخراوی نیمچە لیگاڵ پێک بێنێ؟ بۆ وێنە لە ساڵی ١٣٧٩دا یا ١٣٨٠دا کۆمەڵێک ویستیان حیزبێک دروست بکەن لە نێوخۆ و پێوەندییان بە کۆمەڵێک کەسەوە هەبوو لە دەرێ، تا هەواڵی ئەمە بە حیزب گەیشت، حیزب راگەیەندراوی دا و بەپێی ئەو پێگەیەی کە هەیەتی پێشی بە دروست بوونی ئەو حیزبە گرت و هەڵوەشایەوە. بۆ حیزبی دێموکرات نەی توانیوە لەو دەرفەتانە کەڵک وەرگرێ، گرووپ و ڕێکخراوی جۆراوجۆر دروست بکا؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: جارێ با باسی ئەوە نەکەین کە حیزب رۆڵی هەیە یان نییە؟ ئاگای لێیە یان ئاگای لێ نییە؟ ئەوەیان با لەوێ راوەستێ، بەڵام خەڵکی کوردستان و رووناکبیرانی کورد بە دەیان ڕێکخراوی غەیرە حیزبی مان دروست کردوە کە بە جۆرێک لە جۆرەکان (ڕەنگە تەواو نەبێ، هیچ شتێک لە دونیا تەواو نییە) جێگای حیزبی سیاسییان پڕ کردۆتەوە. خەڵک کردوویەتی. ئێمە چیین؟ ئێمەش ئامرازێکین بۆ ئامانجەکانی ئەو خەڵکە وەکوو ئەو گرووپانەی دیکە.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا لەم نێوانەدا یەک شت هەیە، حیزبی دێموکرات بەپێی رابردوو، بەپێی ئەزموون، بەپێی ئەو کەسایەتییانەی کە هەیەتی، دەی توانی دەقیقتر عەمەل بکا یان ئەوەی هاندەری کۆمەڵێک کەس بێ کە شتێک دروست بکەن.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: دەتەوێ بڵێیم حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوانی دروست کردوە؟

مادح ئەحمەدی: نا مەبەستم ئەوە نییە.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: حیزبی دێموکرات دروستکەر نییە و دروستیش ناکا، بەڵام خەڵک هەیە بۆخۆی دروستی کردوە، هەمووشمان دەزانین.

مادح ئەحمەدی: بەڵام حیزبی دێموکرات دەتوانێ کاریگەریی هەبێ.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: لەو شتانەدا ئەمن نامەوێ ئادرەس بدەم و ئیددیعا بکەم. ئەمن شتی وا ناکەم، بەڵام لەسەر ئەو قسەیە

ئەمن پێم خۆش بوو ئەو بەیانییەی کە باسی دەکەی (ئەوە نابێ ڕاگەیەندراو بێ، ئەوە دەبێ بەیانییە بێ. چونکە ئەو دووانە جیاوازییان هەیە) لێرە لەبەر دەستمان بایە و بمان زانیبایە کە داخوا ئێمە چیمان گوتوە. چەند کەس لەنێو ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا (لە نێوخۆی وڵات)، پێشنیاریان کرد کە حیزبێکی ئاشکرا دروست دەکەین، وەک ئەوەی کە لە کوردستانی تورکیا هەبوو. وەک "دە تە پە" (DTP). ئێمە باوەڕمان وابوو کە فەزای سیاسیی ئێران لەگەڵ فەزای سیاسیی تورکیا جیاوازیی هەیە. ئەتۆ حیزبێکی سیاسیی جیددی دامەزرێنی، هیچ ئیزنی چالاکیی پێ نادەن، پاشان ئەندامان و مۆرەکانی خۆت دەخەیتە مەترسییەوە. ئەتۆ ئەو حیزبە دروست دەکەی، کەسە باشەکانی خۆت کە هەتە (چ ئەندامی حیزبە چ دۆستی حیزبە) دەیخەیە نێو ئەوێ یان نا؟ ئەگەر دەیخەیە نێو ئەو حیزبە، ئەوە ئەوانت خستۆتە مەترسییەوە. خەڵکی خراپ دەیەوێ بێ، گومان دەکەی یان نا؟ ئەگەر گومان بکەی ئەوە حیزبەکەت ئاشکرا کردوە کە ئەوە حیزبێکی جیددیە و دژی کۆماری ئیسلامییە. بەقەولی کوردەواری دەیکەیە "گۆڵی کا بەکری" هەموو جۆرە تەیر و تووری دونیای تێدا کۆ دەکەیتەوە، ئەوە حیزب نییە. پێمان وابوو فەزای سیاسیی ئەوێ ئەوە هەڵناگرێ کە حیزبی سیاسیی جیددیی تێدا دابمەزرێ، کەوایە باشترە خەڵکەکەی ژووری بەو شتانەی کە هەیە خۆی سەرقاڵ بکا. یەکیەتیی نووسەرانە، یەکیەتیی هونەرمەندانە، ئەنجومەنی قەڵەمە، ئەنجومەنی ئەدەبییە و... ئەوانە بکەن کە شتی سیاسی نین.

"NGO" کان دامەزرێنن و پەرەیان پێ بدەن باشترە. ڕای ئێمە ئەوە بووە. تەنانەت لە جێگایەکی دیکەدا گوتمان ئێمە پێمان وایە فەزای سیاسیی ئێستا ئەوە هەڵناگرێ، پاشان ئێمە خۆ خاوەنی کوردستانی ئێران نییین. ئێمە لەوێ دەسەڵاتدار نییین. ئەگەر لە کوردستانی ئێران دەسەڵاتدار بوایەین، حیزبی دێموکراتی کوردستان پێشی بە دروست بوونی حیزبی دیکە نەدەگرت. خەڵک ئازادە بۆخۆی حیزب دادەمەزرێنی یان نا، تەنانەت ئیزنی دامەزراندنی حیزبیش خۆ خەڵک لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئیجازە وەرناگرێ، دەبێ ئیزن نامەی دامەزرانی حیزبی سیاسی لە دەوڵەت وەربگیرێ. لە هیچ شوێنێکی دونیا ئیزنی دامەزرانی حیزبی سیاسی لە حیزب وەرناگیرێ، لە وەزارەتی نێوخۆ وەردەگیرێ. ئێمە گوتمان هەلومەرجەکە لەبار نییە و حیزبی سیاسیی ئاوا لە کوردستانی ئێران ناتوانێ چالاک بێ و بەرهەمدار بێ، بەوحاڵەش ئەگەر هەلومەرج هەبێ ئێمە پێمان خۆشە هەزار گوڵ بپشکوێ. ئەوە نازانم لەکوێیە، بەڵام کاتی خۆی چاپ بووە. کەی ئێمە نەمانوێشتوە؟ باشە ئێمە بۆ نەمانوێشتوە؟ دامان نا کە حیزبی دێموکرات بەیاننامەیەکی دەرکرد کە نابێ ئەو حیزبە دابمەزرێ، خەڵک بۆ بەقسەی حیزبی دێموکرات دەکا؟ دەسەڵاتدارە لەوێ؟

ئەوەم ئێستا وەبیر هاتەوە، ئێمە ئاگامان لە هەندێ جمووجۆڵ هەبوو، هێندێک جمووجۆڵی گومانـاوی هەبوون، لە جێگایەکدا ئاماژەمان بەوە کردوە، لە دەرێ کۆمەڵێک کەس خەریک بوون حیزبێک بەناو ئەوە(...) و بە غەرەزی دیکە بۆ کوردی ئێران دروست بکەن، ئێمە لە جێگایەکدا بەرەوڕووی ئەوە بووینەوە و خەڵکمان لەوە ئاگادار کردەوە.

مادح ئەحمەدی: دەتوانی ناوی ئەو کەسانەمان پێ بڵێی؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: بۆ ناویان بەرم. هیچ زەرووردتێکی نییە. ڕەنگە خەڵکێک بۆخۆیان بزانن. ڕەنگە ئەتۆش لەو کەسانە بی کە بزانی.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا ئەگەر پرسیاری دیکە نەیەتە گۆڕێ، وەک دوا پرسیار. ئەمساڵ ٦٥ ساڵ بەسەر تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا تێپەڕی. بەو پێیەی کە حیزبی دێموکرات وەک دەسەڵاتی سیاسی خاوەنی بستێک خاک نییە و لە پارچەیەکی دیکەی کوردستان نیشتەجێیە. زۆر کەس دەڵێن حیزبی دێموکراتی کوردستان خاوەن ٦٥ ساڵ خەباتی بێ ئاکامە (ئەمە ڕای من نییە) وڵامی جەنابتان چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: بستە خاک و ئەوانە هی من نییە، بەڵام با حەقی تـألیفی ئـەو دەستەواژەیەم لـێ نەستێندرێ. مەسەلەی بستێ خاکمان نییە، ڕەنگە بە دەیان جار (ئەوەڵ جار و ئـاخر جار) ئەمن بەکارم هێنابێ. بۆخۆم باوەڕم بەوە هەیە.

ئەوە زۆر هەڵەیە کە بڵێین حیزبی دێموکرات خاوەن ٦٥ ساڵ خەباتی بێ ئاکامە. ئەوانەی کە وادەڵێن ڕەنگە بۆ ڕەخنە گـرتن یـان دژایەتی کردنی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوە بڵێن. بەبێ ئەوەی بۆخۆیان بزانن، تەواوی بزووتنەوەی کورد لـە سـەرەتـای مێژووەوە تـا ئێستا بە بێ ئاکام دادەنێن. چون خەباتی حیزبی دێموکرات بـێ ئـاکامە؟ هـەر ئێستا زۆرکـەس پێی وایە (کـە دیـارە هەڵەیـەکی گەورەیە) حیزبی دێموکرات لە کۆیەیە. ئەگەر حیزبی دێموکرات لە کۆیە بێ، ئەمن یەک ڕۆژی تێدا ئەندام نابم. حیزبی دێموکرات لە نێو ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. بەڵام خەڵک بۆ ئەوە دەبینێ؟ ئەی ئەو خەڵک و لایەنگرەی کە لە نێوخۆی وڵاتدا هەیەتی، ئەو وشیارییە سیاسییە کـە دروست بووە، ئەو هێڵە فیکرییە سیاسییە (کـە هێڵـی فکـری حیزبـی دێموکرات لـە هـی هـەمووان زیـاتـر لـە خـەڵک نزیکتـرە)، ئـەوە چیە؟ ئـەو بـە ڕێکەوتە؟ ئەگەر ئەو خەباتە نەبایە، ئەگەر ئەو خەباتە چەکدارانەیە نەبایە نێستا کەسێک دەما؟ ڕەنگە هـەزارو یـەک تێبینیمـان لەسـەر خەباتی "PKK" (بە ئاشکرا ناوی دێنم) هەبێ، بـەڵام ئەگـەر بزووتنـەوەی کـورد لـە کوردستانی تورکیـا نێستا زیندوویە، ئـاکـامی ئـەو خەباتە چەکدارانە (بەقەولی تۆ، یا بە قەولی ئەوانە. ئینشاڵڵە ئەوە قسەی تۆ نییە) بێ ئاکامە بـووە کـە "PKK" کردویـەتـی. PKK کوا چی کردوە؟ کوردستانی ڕزگار کردوە؟ بستێ خاکی هەیە؟ ئەگەر ئەو خاکی لە شاخی قەندیل هەیە.

ئێمەش لەو دەشتە پان و بەرینە خاکمان بەدەستەوەیە. بەڵام خۆ خاکی ئێمە نییە. ئێمە ئەو ئیدیعایانە ناکەین کە کوردستان هەموو موڵکی ئێمەیە. ئەو شتانە عادەتەن لە حیزبی دێموکرات دا جێگایان نییە. کەوابێ وا نییە. خەبات وا نییە یـان گەیشتوتە ئەوپەڕی خۆی یان ئەگەر نەگەیشتوتە ئەوپەڕی خۆی، ئەوە خەباتێکی بـێ ئـاکـام بـووە. بـە بـاوەڕی من ئـەو وشیارییە سیاسییەی کـە هەمانـە، ئـەوە کـە خەڵک لەبـاری سیاسییەوە لـەبـاری بۆچوون بـۆ کێشـەکانەوە، دەتـوانم بڵـێم خـەڵکی ڕۆژهـەڵاتی کوردستان لـەنێو حیزبـە سیاسییەکانـدا لـە حیزبی دێموکرات (لە بـاری فیکرییەوە باسی تەشکیلات ناکەم) لەهەمووان نزیکترن، ئەوەش ئـاکـامی ئـەو خەباتەیـە کـە کـردویـەتـی. بـاوەڕم بەشتی وا نییە. سبەینێش بزانم وایە، بەجێی دێڵم. ئەگەر بزانم خەباتی ٦٥ سـاڵەی بـێ ئـاکامە، بـۆ خـۆم مانـدوو بکـەم؟ لانیکـەم ٥ - ٦ سـاڵم تەمـەن مـاوە خـەریکی ژیـانی خـۆم دەبـم. پـێم خۆشـە ئـەوەش زیـاد بکـەم کـە ئەگـەر کۆمـاری ئیسـلامی هـەرگیز نـەیتوانیوە هـەموو بەرنامەکانی لە کوردستان پیادە بکا، لەبەر ئەو بەرەنگارییە چەکدارانەیە بووە کە لە کوردستان بەڕێوە براوە.

مادح ئەحمەدی: زۆر سپاس مامۆستا.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: سپاس بۆ ئێوەش.

مادح ئەحمەدی: بەڵام هەر هیچ نەبێنییەکت نەدرکاند و هیچ شتی زیاترت لەوانە نەکوت کە پێشتر باست کردوون.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: نا. باشە شتی واشمان باس کرد کە باس نەکرابوون.

مادح ئەحمەدی: دیسان سپاس مامۆستا.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: هەر سەرکەوتوو بن.

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / رێکەوتی : ٩ی سێپتامبری ٢٠١٠

حدک، زیندووکەرەوەی نەریتێکی شۆڕشگێڕانە

قادر وریا

ئەم هەواڵانەی ئەم ڕۆژانە و لەو مانگانەی دوایی دا بڵاو بوونەوە وەبیرهێنەرەوەی نەریتێکی شۆڕشگێڕانەی دەیەکانی ٦٠ و ٧٠ی هەتاوین.

شەوی٣٠ لە سەر ٣١ی خەرمانان(٢١ لە سەر ٢٢ی سێپتامبر)، لە ناوچەیەکی هەڵکەوتوو لە نێوان شارەکانی نەغەدە، مەهاباد و پیرانشار، پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، چوونە نێو ئاوایی گەرگوولی خوارێ و لە بڵیندگۆی مزگەوتی ئاوایی قسەیان بۆ ئەو خەڵکە کرد کە بەو پەڕی خۆشییەوە باوەشیان بۆ کردبوونەوە.

چەند شەو پێشتر و ڕاست لە ٢٣ ساڵەی شەهیدبوونی د.سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی دا، دەستەیەک لە پێشمەرگەکانی ئەم حیزبە نفووزیان کردە نێوشاری شنۆ و لە گەرەکەکانی سەیدابات و تاچیناوێ، چاویان بە خەڵک کەوت و قسەیان بۆ کردن. لە تاچیناوێ لە ڕێگای بڵیندگۆی مزگەوتی ئاوایی بۆ ماوەی نیو کاتژمێر سروودی نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەیان بە دەنگی خەڵکی تاچیناوێ و گەرەکەکانی دیکەی شار و گوندەکانی ناوچە گەیاند. جگە لە سەدان کەس لە خەڵکی ئەو گەرەکانە کە بۆ شادبوون بە دیتنی پێشمەرگەکان لە ماڵەکانیان هاتبوونە دەر ولە ئامێزیان دەگرتن، سەدان ماشێن و ماتۆرسکلیت بە چراخانی و بووقلێدان و خۆشی نواندنی سەرنشینانیان، هاتنی پێشمەرگەکان بۆ نێو شاری خۆیان کردبووە جێژن.

هەر لەم مانگە دا، ئەم جۆرە دیمەنانە لە قووڵایی چەندین ناوچەی جیاجیای دیکەش دووپات بوونەوە. لە ناوچەی گەورکایەتیی مەهاباد، پاش تێپەڕینی نزیکەی ١٥ ساڵ، خەڵکەکە بۆ یەکەم جار پێشمەرگەی حیزبی دیموکراتیان لە دەستەی گەورە دا دەدیت.

لە ناوچەی ڕەبەت، لە مەلبەندی قارەمانەتییەکانی فەرماندەی ڕەچەشکێن هەمزە سارتکەیی، هەر لەم مانگە دا پێشمەرگەکانی حیزب لە کاتێک دا لە نیو ئاوایی سیسێر بوون و بەرپرسانیان لە مزگەوتی ئاوایی لە گەڵ پیاوان و لاوانی گوند خەریکی قسەکردن و گۆرینەوەی بیرورا بوون، کەوتنە بەر پەلاماری جاش و پاسدارەکانی کۆماری ئیسلامی. پێشمەرگەکان گورج لێیان وەدەست هاتن و وەها ڕاویان نان کە هەتا نێو شاری ڕەبەت خۆیان نەگرتەوە. جارێکی دیکە حوزووری پێشمەرگە ترس و دڵەخورپەی خستەوە نێو هەناوی بەکرێگیراوانی سوپای پاسداران و ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامی.

ناوچەی سەردەشت کە ساڵانی ڕابردووش خانەخوێی یەک بە دوای یەکی دەستەکانی پێشمەرگەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووە، ئەمساڵیش پێ پێشمەرگەکانی لێ نەبڕا. دەستەکانی پێشمەرگە وێرای سەردانی چەندین گوند کە هێندێکیان لە پەنا شاری سەردەشت

بوون، لە دێیەکانی باغی، قەڵەڕەشێ، بناوێ، زووران، ... و.... قسەیان بۆ دانیشتوان کرد و لە بارەی هەڵوێست و سیاسەتەکانی ئەم حیزبە قسەیان بۆ کردن. هەر لەم ناوچەیەش بوو کە ساڵێ رابردوو پێشمەرگەکانی دیموکرات، کەمینێکی جاش و پاسدارەکانیان لە سەر ڕێی خۆیان تێک شکاند ودەستێکی باشیشیان لێ وەشاند.

ئەم ساڵ هەڵسووڕان و حوزووری پێشمەرگە پەلی بۆ ناوچەکانی دیکەش هاویشت. لە ناوچەی بانە پاش ساڵانێکی زۆر خەڵکی پێشمەرگە پەروەر و پێشمەرگەپارێز، بە دیداری ڕۆڵەکانی خۆیان شاد بوونەوە. دەسپێکی ئەم حوزوورە، نفووزی تیمێک لە تێکۆشەرانی دیموکرات بۆ نێو شاری بانە و ئامادەبوونی سەمبولیک و واتاداریان لە سەرگڵکۆی کۆمەڵێک لە شەهیدان و کەسایەتییە نیشتمانپەروەرەکانی شارلە ڕۆژی ٢٢ی پووشپەڕدا بوو.

حوزووری دووبارەی هێزی پێشمەرگەی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە نێو خەڵک و لە قووڵایی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا، ئەمساڵ هەم لە ڕووی پانتایی و ڕووبەری ناوچەکانی شوێنی هەڵسووڕان، هەم لە ڕووی زۆریی تیم و دەستەکانی پێشمەرگە، لە ساڵانی پێشوو بەرچاوتر بوو. ئەم ئامادەیی و حوزووەر، درێژەی حوزووری ساڵانی ڕابردووە. درێژەی ئەو هەڵسووران و چالاکیانەی پێشمەرگەکانی دیموکراتە کە لە دوای کۆنگرەی چاردەیەمی حیزبەوە دەستی پێکردوو و لەو کاتەوە هەتا ئێستا ژمارەیەک ناوچەی وەک هەورامان ، کامیاران ، مەریوان و سەقزلە پاریزگەی سنە و زۆر ناوچەی کوردستان لە نێو پاریزگەی ورمێی گرتوەتەوە. زیندووکردنەوەی ئەم نەریتە شۆڕشگێڕانەیە لە لایەن حیزبی دیموکراتی کوردستان، قوربانیی بە نرخی لەم حیزبە ویستوە. شەهیدان شێخ غەریب حەسەنی، هەمزە سارتکەیی، قادر نەزمی، قادر قادری، بێهرووز ڕەزانەژاد، محەممەد نەدیمی وهەژار قاسمی، کە خوێنیان خاکی ڕۆژهەڵاتی ڕەنگاند و نەمامی هیوای لە دڵی خەڵکی کوردستان دا ڕواند، بە نرخ و تێچووی تەخت کردنی ئەم ڕێگایە دەژمێردرێن.

حیزبی دیموکراتی کوردستان، ئەم ساڵ ناوچە سنوورییەکانیشی لە بیر نەکرد و هەوڵی دا هێزی پێشمەرگەی خۆی بگەڕێنێتەوە چیاکانی سەر سنووری باشوور و ڕۆژهەڵات. پەیامی جێگیرکردنەوەی هێزی پێشمەرگە لە چیاکان و تێکۆشانی دەستەکانی هیزی پێشمەرگە لە قووڵایی ناوچەکانی ڕۆژهەڵات، ڕوونە. حیزبی دیموکراتی کوردستان، نزیک بوون لە خاکی نیشتمانەکەی و بوونی تێکۆشەرانی لە سەر خاکی ڕۆژهەڵات و لە نیو خەڵکی خۆیان، نەک هەر بە مافی خۆی، بەڵکوو بە ئەرکی خۆی دەزانێ و لەداهاتووش دا لە سەری بەردەوام دەبێ.

زیندوو کردنەوەی ئەم نەریتە شۆڕشگێڕانەیە، دوای شەهیدەکان، قەرزداری ئەو تێکۆشەرانەیە کە لەم حەرەکەت و چالاکیانەی پێشمەرگە لە نێو قووڵایی ڕۆژهەڵات دا بەشدار بوون. هەر وەها قەرزداری هاوکاری و پشتیوانیی" پارێزەری ڕۆژهەڵاتی کوردستان"ە، ئەوکەسانەی کە بە کردەوە پێشمەرگەکانی نێوخۆن. با خۆشەویستیی خەڵکەکەشمان بۆ پێشمەرگە و پێشوازی و باوەشی گەرمیان بۆ ڕۆڵەکانیان لە بیر نەکەین کە بە دڵنیاییەوە هاندەری حیزبی دیموکرات و هێزی پێشمەرگەی دیموکراتە لە بەردەوامبوون لە زیندوو ڕاگرتنەوەی نەریتی دەستەملانێ بوونی خەڵک و پێشمەرگە دا.

لە ژمارە ٦٦٤ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە / سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٣ی سێپتامبری ٢٠١٥

پەروەردە لە خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا

شەونم هەمزەیی

١- هەر سیستەم یان حیزبێک کە بەرنامەی بەرێوەبەری وڵاتی هەبێ، دەبێ ئاستی پەروەردەی کۆمەڵگا لە بەرچاو بگرێ پاشان پلانی بۆ قوناغی پێکهێنانی گۆڕان هەبێ. بە تایبەت لە کۆمەڵگا نەریتییەکان، کە باس لە کۆمەڵگای نەریتی و عەقڵی خێڵەکی دەکرێ یەکەم پرس کە دەبێ گۆڕانی بە سەردا بێت لایەنی پەروەردە وفەرهەنگی ئەو کۆمەڵگایەیە. کۆمەڵگای نەریتیش بە بێ پلان و پەروەردەی زانستی ئەستەمە بتوانێ کێشەی پەروەردە و قوناغی تێپەڕ بوون بە پێی ویستی سەردەمیانە تێپەڕ بکا، چونکە پەروەدرە بە هەر شێوەیەک بێت شتێکی زانستی و تایبەت بە سەردەمی مودێرنە. حیزبی دێموکراتی کوردستان کە یەکەمین یەکەی سیاسی مودێرن بووە لە کاتی دامەزراندنی لە هەموو کوردستان، لە کۆمەڵگایەک دەست بە چالاکی سیاسی خۆی دەکا، کە ئەو کۆمەڵگایە وەک باقی بەشەکانی دیکەی ئێران نامۆ بووە، ژیانی مودێرن کە هەموو ڕەهەندەکانی کۆمەڵگایەکی مرۆیی دەگرێتەوە، هەر بۆیە ئەو حیزبە بە پێویستی زانیوە سیاسەتی پەوردەی تایبەتی هەبێ بۆ ئامادە کردنی کۆمەڵگای کوردستان بۆ دەسپێکی ژیانێکی نوێ کە سیمای کۆمەڵگا بگۆڕێ.

دامەزرانی حیزبی دێموکرات لەسەر بنەمای بەرێوەبردن ،بیری نیشتمانی و ئیدارەدانی ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی بوو لە باکوری ڕۆژهەڵاتی کوردستان،بۆیە لە یەکەم ڕۆژەوە ئەو حیزبە بۆ بەرێوەبردنی حکومەت دامەزرا،بە زووترین کات کەوتە واری دروست کردنی دامەزراوە نیشتمانیەکانی وەک سوپا.خوێندنگە،وەزارەتەکان.....هەر ئەوەشە وای کرد لە ماوەی ١١ مانگی تەمەنی گەشەو جوڵە بداتە کەرتە جیاوازەکانی سیاسی،کلتوری و ئابووری.بە شێوەیەک جیلێک کە ئەو سەردەمەیان دیوە چەندین دەیە دواتریش لە بژاردە هەرە باڵاکانی نەتەوەی کورد هەژمار دەکرێن و بە جۆرێک هێژمۆنی کۆمار و گوتاری حیزبی دیموکرات دوای ٧٠ ساڵ لە دامەزران بە سەر هەموو ڕەهەندەکانی بیرکردنەوەی تاکەکانی جڤاتی کوردستانی دیارە .بە شێوەیەک نووسینەوەی مێژووی سەدەی هاوچەرخی کوردستانی گەورە و ئێران بە بێ نێو هێنانی حیزبی دیموکرات،نووسینێکی ناتەواو دەبێ.

٢- بەرنامەو سیاسەتی پەروەردەی حیزبی دێموکرات کە دواتر کۆماری کوردستان وەک فۆرمی پێشکەوتووتری ئەو حیزبە، ئەو بەرنامەگەلە جێ بە جێ دەکا، دەتوانێ وەک دەسکەوتێکی سیاسی و مێژوویی ڕەنگ بداتەوە. لە یەکەم هەنگاوەکانی پێشەوا قازی محەممەد لە بواری پەروەردە دیاری کردن و دانانی لێژنەیەکی پەروەردەیی بووە بە سەرۆکایەتی برایم خانی نادری، بە مەبەستی دانان و دەستنیشان کردنی کتێبە دەرسییەکان،و بۆ ئەو مەبەستە کەڵک لە مامۆستاکانی پارچەکانی دیکەی کوردستان و باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەک مامۆستا قانیع وەرگیرا. لە سەردەمی کۆمار دانانی چەند مەدرەسە لە نێویان دا یەکەم مەدرەسەی کچانە لە ئاستی

کوردستان دەستپێشخەرییەک بوو ، چەندین لاو ئەو سەردەم بە مەبەستی خوێندن رەوانەی سۆڤییەت کران کە دواتر ١٣ کەس لەوانە گەیشتنە ئاستی زۆر بەرزی خوێندن ،زمانی کوردی بۆ یەکەم جار بوو بە زمانێکی فەرمی و منداڵانی کورد بە زمانی زگماکی خۆیان قوتابخانەیان بۆ کرایەوە.

قۆناغی دووەمی پەروەردە لە دوای ساڵی ٥٨ بە دامەزرانی مەدرەسەکانی شۆڕش لە ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان دەست پێدەکات،بە دابین کردنی مامۆستاو بە چاپ گەیاندنی کتێبەکانی خوێندن لە لایەن حیزبی دێموکرات،کە دەیان هەزار قوتابی و سەدان مامۆستا بۆ ماوەی زیاتر لە دوو ساڵ پەروەردەی کوردییان بینی بە شێوەیەک بوو بە سەرەتای فێربوونی گشتگیری زمانی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەت لە ناوچە سنوریەکانی باشوورو رۆژهەڵاتی کوردستان.

٣- کە باس لە چۆنیەتی دامەزراو و ئامانجی حیزبێکی سیاسی دەکرێ، دەبێ بەو شێوەیە پێناسە بکرێ، کۆمەڵی مرۆڤی خاوەن فکر و ئامانجی هاوبەش بە مەبەستی بەرێوەبردنی وڵات. بەڵام ئەوان بە تەنیا ناتوانن کۆمەڵگا بەو شێوەیە کە مەبەستە بەرێوە ببەن هەر بۆیە پێویست بە هەبوونی فەرهەنگی بەرز و پەروەردەی زانستی هەیە کە بتوانێ خۆی لەگەڵ چەمکە مودێرنەکان رێک بخا، بە مەبەستی دەرباز بوونی کۆمەڵگا لە فەرهەنگی نەریتی. پێشەوا قازی محەممەد کە تایبەتمەندی مرۆڤێکی پێشکەوتوو و هەروەها رێبەرێکی ناوازەی هەبووە، زۆر بە وردی هەنگاوی بۆ ئەو کارە گرنگ و پڕ بایەخە هەڵگرتووە، بۆ نموونە دەکرێ ئاماژە بدەین بە دامەزرانی رێکخراوێکی سێنفی بۆ ژنان لە ژێر ناوی"یەکیەتیی یایان" لە ٢٤ی رەشەمەی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی، کە بۆ ئەو کاتی کۆمەڵگای ئێران و ناوچە هەنگاوێکی کەم وێنە بووە. گرنگی و پڕبایەخ بوونی دامەزرانی ئەو رێکخراوگەلە تەنیا بۆ کاتی خۆی نەبووە، بەڵکوو کەسێک وەک د. قاسملوو دەسپێکی چالاکی سیاسی بە ئەندام بوون لە یەکیەتیی لاوانەوە، دەبێتە بناغەدانەری کەسایەتیی سیاسی کە وەک رێبەرێکی مودێرن و ناوازە و خاوەن بەرهەمی فکری سەردەمیانە توانی سیمایەکی نوێ بە بزاڤی رۆژهەڵاتی کوردستان بدا.

دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلان جارێکیتر حیزبی دێموکرات ئەم رێکخراوانە دادەمەزرێنێتەوە،بۆ دروست کردنی پەیوەندی لە نێوان ئەوانەی لە نێوخۆ دژی بۆ نێو رێزەکانی پێشمەرگەو بنەماڵەکان کە لە دوو سیستەمی جیاواز پەروەردە بوون هەر کامیان خاوەن گوتارو تایبەتمەندی خۆیانن.گوتاری حیزبی دێموکرات لە بواری دامەزرانی رێکخراوەییدا لە ماوەی ٧٠ ساڵ لە کار کردنیدا،بووە هۆی دامەزرانی رێکخراوەکانی تری وەک خوێندکاران منداڵان ...هتد.

٤- حیزبی دیموکراتی کوردستان کە بەرنامەی بەرێوەبردنی وڵاتی هەبوو تا ئێستاشی لەگەڵدا بێت، بۆ قوناغی پاش رزگاری، لە هەموو کاتێکدا و بە پێی هەل و مەرج، گرنگی بە لایەنی پەروەردەی ئەندامانی خۆی داوە لە ئاستی پێشمەرگە و بگرە تا کادری رێبەری خۆی. پەروەردەی حیزبی دێموکرات بۆ ئەو کەسانەی کە بە فەرمی دەبنە پێشمەرگەی ئەو حیزبە لە قوناغی دەسپێکی کاری سیاسی و تەشکیلاتی ، هەنگاوی کردەیی بە خۆی دەگرێ. پاش شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی حیزبی دێموکرات، مامۆستای بۆ قوتابخانەی سەرەتایی پەروەردە دەکرد کە لە گوندەکان مامۆستایەتییان دەکرد و پاش گرتنەوەی شارەکان لە لایەن کۆماریی ئیسلامییەوە کۆتایی بەو قوناغەش هات. هەر لەو سەردەمەدا بوو کە لە لایەن چەندین مامۆستا لە یەکیەتیی لاوان کۆرسی زانستی گشتی بەرێوە چووە، سەبارەت بە مێژوو، کۆمەلایەتی و ئابووری ،بە گرتنەوەی سەردەشت، دەرفەت بۆ درێژە پێدانی ئەو قوناغەش نامێنێ. لە هێندێ ناوچەی دیکەش نامیلکە

ئامادەو چاپ کراوە لە ژێر ناوی"زانیاری پێشمەرگە". ئێستاش حیزبی دێموکرات بە کەڵک وەرگرتن لە کەسایەتی گەلێ ئاکادمێک و پرۆفیشنالّ لە ئاستێکی بەربڵاوتر هەوڵێ داوە کادری شارەزا لە زۆر بواردا بە تایبەت راگەیاندن پەروەردە بکا.

٥- جێگەو پێگەی "ڕاگەیاندن" لە سیاسەتی پەروەدەیی حیزبی دێموکرات یەکێکی دیکە لە بوارەکانی پەروەردە لە حیزبی دێموکرات وپاشان کۆماریی کوردستان کە لە لایان جێی سەرنج و گرنگی پێدان بووە بواری راگەیاندن بووە کە لە هەموو قوناغێک لە خەبات دا دەتوانێ وەک کۆڵەیەکی ئەسڵی و بنەمایی لە قەڵەم بدرێ. لە سەردەمی کۆماری کوردستان راگەیاندن زیاتر خۆی لە چوارچێوەی چاپ و بڵاو کردنەوەی ڕۆژنامە، گۆڤار و نامیلکە ڕۆڵێ گێراوە. هەر چەند لەو سەردەمەشدا کۆماریی کوردستان خاوەن رادیۆ بووە کە لە بەشێک لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی کۆمار بەرنامەی خۆی بڵاو کردووتەوە.پاش شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ حیزبی دێموکرات چەندین گۆڤارو ڕۆژنامە بڵاو دەکاتەوە ،کە ڕۆژنامەی کوردستان تاوەک و ئێستاش وەک زمان حاڵی ئەو حیزبە ماوەتەوە،ڕادیۆ دەنگی کوردستان دادەمەزرێنی کە لایەن چەندەها کادری دڵسۆز بەڕێوەچووە. کەرەستەیەکی دیکە کە لەم سەردەمە بۆ هەموو دەوڵەت و حیزبێک پێویستە" تەلەفزیۆن " یان تی ڤیە، حیزبی دێموکراتیش بە مەبەستی کارتێکەری باشترو زیاتر لە خەباتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، تی ڤی تایبەت بە سیاسەت و سیستەمی کۆمەڵگای ڕۆژهەڵات داناوەو بەرێوەێ دەبا، کوردکانالّ لەم هەل و مەرجە لە خەباتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، توانیویە بە شێوەیەکی زانستی و کەڵک وەرگرتن لە پێرسۆنلی دەروەست وبە توانای خۆی، ببێتە دەلاقەیەک بۆ هەموو مالێک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان واتە دەنگ و ڕەنگێکی نەتەوەیی بۆ هەموو فکر وچینە جیاوازەکانی ناو کۆمەڵگا. پەروەردەی نیشتمانی و نەتەوەیی لە خەباتی حیزبی دێموکرات.

سەبارەت بە پەروەردەی حیزبی دێموکرات لە بواری بیری نیشتمانی و نەتەوەیی سەبارەت بە پارێزگاری لە بایەخە مرۆییەکانی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دەکرێ لە دوو ڕەهەندەوە سیاسەتی پەروەدەی ئەو حیزبە هەڵوەستەی لە سەر بکرێ. ١_ کەرامەتی مرۆڤ ٢-لایەنی مێژوویی حیزبی دێموکرات وەک حیزبێکی میللی – دێموکراتیک هەم گرنگی بە ئاگاهی نەتەوەیی بوون و بە دەزگایی کردنی ئەو بایەخە لە وجوودی ئەندامی خۆیداو هەم پەرەنسیپی شۆڕشگێرانەی کردوەتە فەرهەنگێکی بەرز بۆ ئەندامی خۆی، بەڵگەش بۆ ئەو پەرەنسیپە، "کەرامەتی مرۆڤە" کە لە بەرنامەی حیزبی دێموکرات بە ڕوونی گرنگی پێ دراوە، واتە پرسی مرۆیی تەوەرێکی گرنگ لە سیاسەتی پەروەردەیی ئەو حیزبەیە.

٢ _ لایەنی مێژوویی: یەکێک لە دەسکەوتە سیاسی و مێژوویەکانی کۆماری کوردستان پێک هێنانی " سپای میللی" بووە بە مەبەستی پارستنی کۆماری کوردستان و شوناسی تاکی کورد کە ئەویش خزمەت بە ڕەهەندی یەکەم واتە کەرامەتی مرۆڤەوە دەکا. گرنگی بە لایەنی سەربازی لە مێژووی ئەو حیزبە خۆی لەوە دا دەبینێتەوە کە ڕۆژێک بە نێوی ئەو مرۆڤە شۆڕشگێرانە ناوزەد بکرێ ئەویش ٢٦ی سەرماوەز واتە ڕۆژی "پێشمەرگەی کوردستان". پاش شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی کە بزاڤی میللی – دێموکراتیک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەرەو قوناغێکی دژوار دەڕوا، ڕێبەرایەتی ئەو حیزبە بە مەبەستی بارهێنانی هێزی مرۆیی خۆی" فێرگەی سیاسی- نیزامی دادەمەزرێنێ و هێزی سەربازی خۆی لە چوارچێوەی هێزێکی ڕێک و پێک هەم لە بواری سیاسی و هەمیش لە بواری سەربازی پێک دێنێ و کارایی باش و شوێن دانەریان هەبووە لە خەباتی ڕەوای حیزبی دێموکراتی کوردستان.

سەرچاوە : مالپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ١٥ی سێپتامبری ٢٠١٥

پیرۆز بێ ئەندامەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ئەنتێرناسیۆنال سوسیالیستدا

مستەفا مەعرووفی

لەبەردەبەری یادی ٢٦ ساڵەی تێرۆری رێبەری هەڵکەوتووی کورد د. قاسملوو و هاوڕێیانی لە دوایین کۆبوونەوەی گشتیی شووڕای ناسیۆنال سوسیالیستدا کە لە رۆژانی ٧ و ٨ی ژووئیەدا لە نیۆیۆرک پێک هات، بە خۆشیەوە حیزبی دیموکراتی کوردستان بە ئەندامی ئەم رێکخراوە جیهانیە هەڵبژێردرا. ئەندامەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم رێکخراوەدا کە دوای رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان گەورەترین رێکخراوی جیهانییە، نیشانەی زیندوویەتی و تواناو ئیعتیباری حیزبی دیموکراتی کوردستانە.

لە مێژووی ٧٠ساڵەی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا مێژووی ٣ دەیەی دوایی ئەم حیزبە بە جۆرێک گرێ دراوە بە مێژووی ئەنتێرناسیۆنال سۆسیالیستەوە. دوو رێبەر و سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکرات دوای بەشداری لە کۆنگرەکانی ئەم رێکخراوە جیهانییە تێرۆر کران، حیزبی دیموکرات جارێک بۆتە ئەندامی چاوەدێر و لەم کۆبوونەوەیەشدا بۆتە ئەندام؛ لە کۆنگرەی ١٧یەمی ئەنتێر ناسیۆنال سۆسیالیست لە ساڵی ١٩٨٦دا لە لیما پێتەختی وڵاتی پێرۆ د. قاسملووی نەمر وەک میوان بەشدار بوو. هەموو هەوڵی قاسملووی نەمر ئەوە بوو حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم رێکخراوە جیهانییەدا ببێتە ئەندام و دەنگی بزووتنەوەی کورد بەو تریبوونە جیهانییە رابگا. لە کۆنگری ١٨شدا ساڵی١٩٨٩ لە ستۆکهۆڵم د. قاسملوو بەشدار بۆوە، بە داخەوە زۆری نەبرد دوای ئەم کۆنگرەیە لە ڤیەن پێتەختی ئوتریش بەدەستی تێرۆریستانی کۆماری ئیسلامی وێڕای عەبدوڵڵا قادی ئازەر ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و د. فازڵ رەسوڵ کوردی باشووری کوردستان و دۆستی حیزبی دیموکرات شەهید بوون. سێ ساڵ دواتر لە کۆنگرەی ١٩ ئەنتێر ناسیۆنال سۆسیالیست لە ساڵی ١٩٩٢ دا لە بێرلین پێتەختی ئەڵمان د. سادقی شەرەفکەندی سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکرات وەک میوان بەشدار بوو، بە داخەوە ئەویش، یەک رۆژ دوای تەواوبوونی کۆنگرەکە لە بێرلین وێڕای فەتاحی عبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی، هومایوونی ئەردەڵان نوێنەری حیزب لە ئەڵمان و نووریی دێهکوردی دۆستی حیزبی دیموکرات بەدەستی تێرۆریستانی کۆماری ئیسلامی شەهید کران. لە کۆنگرەی بیستەمی ئەم رێکخراوەیەدا لە نیۆیۆرک سکرتێریی گشتیی ئەوکاتی حیزبی دیموکراتی کوردستان مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە بەشدار بوو و بە هەوڵ و تێکۆشانێکی زۆر حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو کۆنگرەیەدا وەک ئەندامی چاوەدێر لەم رێکخراوەیەدا وەرگیرا. لە کۆبوونەوەی ئەم دواییەی شووڕای گشتییشدا بە هەوڵ بە بەشداریی هەیئەتی نوێنەرایەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە سەرۆکایەتیی کاک مستەفا شەڵماشی نوێنەری حیزب لەدەرەوەی وڵات و بە

پشتبەستن بە هەوڵە لەمێژینەکانی ئەم حیزبە بە خۆشییەوە حیزبی دیموکراتی کوردستان وەک ئەندام لەم ڕێکخراوەیەدا وەرگیرا.

گرنگیی ئەندامەتی لەم ڕێکخراوەدا ئەوەیە کە ئەم ڕێکخراوە دوای ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان گەورەترین و بەرینترین ڕێکخراوی جیهانییە. بە دەیان حیزب و ڕێکخرای چەپ و دیموکرات لە سەرانسەری جیهان تێیدا بەشدارن. هێندێک لەو حیزب و ڕێکخراوانە لە وڵاتانی خۆیان دەسەڵاتدارن یان لە دەسەڵاتدا بەشدارن یان ئۆپۆزیسیۆنن و لە مەیدانی سیاسیدا گاریگەر و شوێندانەرن. ئەم ڕێکخراوە وەک هەر ڕێکخراوێکی دیکەی نێونەتەوەیی ئەگەر بڕیارەکانی قابیلی ئیجرا نین، بەڵام لە ڕووی دیپلۆماسییەوە تریبوونێکی گرنگی نێونەتەوەییە و بۆ گەلی کورد زۆر گرنگە کە حوزووری هەبێ و لەوێوە دەنگی بە خەڵکی جیهان ڕابگا.

بوونە ئەندامی حیزبی دیموکرات لەو ڕێکخراوە جیهانییەدا نیشان دەدا کە حیزبی دیموکرات لە لایەک هەروا لەسەر باوەڕەکانی سۆسیالیزم وەک سیستەمێکی دادپەروەرانەی کۆمەڵایەتی و ئینسانی سوورە و لەلایەکی دیکەش نیشان دەدا کە خاوەنی جێگە و پێگەی نێونەتەوەییە کە ئەمەش نفووز و ئیعتیباری ئەم حیزبە دەسەلمێنێ. بوونە ئەندامی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ئەنتێر ناسیۆنالیست سۆسیالیستدا، دوای ٣٦ ساڵ سەرکوت و تێرۆر و سانسۆری کۆماری ئیسلامی لەسەر ئەم حیزبە، حوزووری کادر و پێشمەرگەکانی ئەم حیزبە لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە گوێرەی توانا لە ئاستەمترین و دژوارترین و تەنانەت ناموکینزترین هەلومەرجەکان لەم ساڵانەی دواییدا، و خۆڕاگریی ئەم حیزبە لەو هەلومەرجە دژوارەی ئەمڕۆدا، نیشانەی زیندوویەتی و پوتانسیێلێکی گەورەیە کە لەم حیزبە دا هەیە. ئەگەر دەرفەتی ئازادبوونی ئەم پوتانسیەلە بڕەخسێ بێگومان لە مەیدانی سیاسی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ئەکتەری سەرەکییە و لە نێو هێزە سیاسییەکانی کوردستانیشدا لە ریزی ئەکتەرە سەرەکیەکاندایە. بێگومان ئەگەر ئەم حیزبە ڕەگی لە ناخی کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دانەکوتابێ و لە هەناوی کۆمەڵانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەڵنەقوڵابێ و وەک حیزبێکی سەربەخۆو خاوەن ئیرادە بوونی خۆی نەسەلماندبا، لەو هەلومەرجە دژاوەدا کە ئەمڕۆ تێیدایە، ئەی دەتوانی بەو دەسکەوت سەرکەوتنانە بگا.

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ١١ی جوولای ٢٠١٥

حیزبی دیموکراتو ئەرکە فەرامۆشکراوەکانی!

خالید محەمەدزادە

پلینۆمی دوازدەهەمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕەنگە یەکێک لەو پلینۆمانەی ئەو حیزبە بێ کە بەهۆی ئاماژەی بەیاننامەی کۆتایی پلینۆم بە پرسی چالاکیی چەکدارانە و بڕیاری بەستنی کۆنگرەی شازدەهەمی ئەو حیزبە و هەروەها خۆبواردن لە ئاماژە بە پرسی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان زۆرترین ڕەنگدانەوە و کاردانەوەی لە بیروڕای گشتیی دەرەوەی ئەو حیزبەدا بەدووی خۆیدا هێناوە.

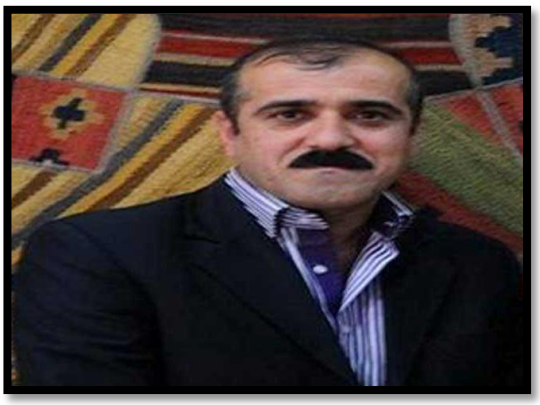

حیزبی دیموکراتی کوردستان یەک لەو هیزە سیاسیانەیە کە لە چەند ساڵی ڕابردوودا هەڵگری ڕوانینێکی جیاوازتر لە زۆر پرس لە کوردستان بووە، هەر لە بەشداریپێکردنی چەکدارانەی لە شەڕی داعش(بە هوی بی مەیلی بەرپرسانی باشوور) و گواستنەوەی هێزەکانی بۆ ڕۆژهەڵات لە قالبی پاریزەرانی ڕۆژهەڵات، گرتنەبەری دانوستان لە گەڵ ئێرانو هێنانەگۆڕێی پرسی ڕۆژهەڵاتمیحوەریو ڕوانینی جیاوازی بۆ لێکتێگەیشتنە ئەتۆمیەکە و بەرەپێشبردنی پرسی یەکگرتنەوە لە گەڵ حدکاو گرتنە بەری ڕوانینی جیاواز بەرامبەر بە دۆخی نێوخوی ڕۆژهەلاتی کوردستان.

ئەم حیزبە کە داوای داماەزرانی کۆماری کوردستان لە ڕۆژهەڵات دەکاتو لەو ساڵانەش زۆرترین شوکی لەم هەرێمە داوە بە جۆرێک کە کاردانەوەی زۆرێشی لە ڕۆژهەڵاتی مەجازی بە دوای خۆی هێناوە، بەڵام نابێ لە بیری بچێت کە ئەوەی ئەم هێزە دەتوانی لە هاوکێشە سیاسییەکان بهێڵێتەوە، جیاوازبونیەتی لە سەر بنەمای وەگەڕخستنی کۆی تواناکانی لە گەڵ کۆی هێزە سیاسییەکانیتری ڕۆژهەڵاتو نەک بوون بە بەشێک لەوان.

کێشەی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات لە ئێستا ئەوەیە کە زۆر لێک دەچنو جیاوازییە شکڵییەکانیان نەیتوانیوە جیاوازی ڕوانینی فیکریو سیاسی بخوڵقێنێنو ڕەنگە زۆرترین جیاوازیان دابەشبوونیان بێت بە سەر دوو ڕوانینی حیزبی بە سەر کوردستان داو ئەمەش وایکردوە خوێندنەوەی ڕۆژهەڵاتی بۆ دۆخەکە بوونی نەبێت.

ئەرکی یەکەمی حدک بەپلەی یەکەم کارکردنە لە سەر ڕۆژهەڵات. حدک دەبێ کۆنگرەی داهاتووی بکات کۆنگرەی چالاکترکردنەوەی لە کۆی بواردکانو لە هەموو پتانسیەلی سوود وەربگرێت بۆ بەرۆژکردنەوەی ڕۆژهەڵاتو گەڕانەوەی گوتاری کوردستانی بوون لە سەر بنەمای ڕۆژهەڵات.

ئەمەش بە پلەی یەکەم پێویستی بە فۆرماتکردنەوەی ئەم هێزەیە لە نێوخۆیداو بە جۆرێک کە دەبێ پێداچونەوە لە هەموو ڕێگرێو کۆسپە نێوخۆییەکانی چالاکترکردنەوەی ئەم هێزە بکات.

ڕۆژهەڵات مێجوەری کە ئەو هێزە هەڵگریەتی دەبێ لە لێدوانی میدیایی بگوازرێتەوە بۆ کۆی جومکەکانی ژیانی سیاسی ڕۆژهەڵاتو ئەمەش پێویستی بە دانوستانو هاوبەشی لە گەڵ کۆی ئەو هێزانە هەیە کە خەباتی کوردستانی لە سەر بنەمای ڕۆژهەڵات گرنگی یەکەمی هەیە بۆیان. پێویستە کار بۆ کۆکردنەوەی جیاوازییەکانی ڕۆژهەلات بکات لە دەوری میزیک تا ئاستی بەستنی کۆنگرەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئەم ڕاستییە وەبیر هەموویان بێتەوە کە خودی هێزە سیاسییەکان ناتوانن بەشێک بن لە پرۆسەی ئیهمالکردنی ڕۆژهەڵات.

دەبێ گوتاری یەکگرتنەوە، یا ڕیککەوتن کە ئەم هێزە هەڵگرییەتی زۆر بەرفراوانتر بکرێتەوە بۆ نێو کۆی هێزو گرووپە سیاسیو مەدەنییەکانو لەوێشەوە ئەم یەکگرتنەوە شۆڕ بێتەوە بۆ وەگەڕخستنی ئەو پتانسیەلی نستووەو بە لاڕێدا بڕاوەی لە ڕۆژهەڵات هەیە. ڕۆئیای یەکگرتنەوە دەبێ پەل بهاوێ بۆ نێو جیاوازییەکانی کۆمەڵگای ڕۆژهەڵاتو قەتیس نەمێنێتەوە لە خولیایەکی مەحفەلی تاراوگەنشینی.

حدک لە کونگرەی داهاتوودا دەبێ خاوەنداریەتی لە کۆی سەمبولو ڕەمزو دەسکەوتەکانی ڕۆژهەڵات بکاتو بۆ خۆی ببێ بە هەڵگری بەشێک لەم سەمبولو ڕەمزانە وەک بە پەسند گەیشتنی ئاڵای کوردستانو گشتاندنی کۆی ئەم بۆنە نەتەوەییانەی هەن بۆ نێو کۆمەڵگای ڕۆژهەڵاتو بیکات بە بریاری ڕەسمیو سیاسی.

ساڵێک کە دادێ ساڵێکی پر لە چالاکیو ڕووداوی سیاسی لە ئێرانو کوردستان دەبێت، ئەوەی ئەم هێزە پێویستە کاری لە سەر بکات دانوستانو هەوڵدان بۆ پێکەوەیی بوونە لە گەڵ کۆمەڵگای مەدەنی ڕۆژهەڵاتو گۆی گرتن لە خواستی نێو ئەم کۆمەڵگایە بە جۆرێک کە کۆی ئەمانە بتوانێ خێرایەکی زیاتر بە پرۆسەی سیاسی کوردی لە ئێران بە پرسی کورد بدات.

حدک لە ساڵێک کە دادێو لە کۆنگرەی داهاتووی لە ژێر تاقیکردنەوەیەکی گەورە دادەبێو دەبێ وڵامی ئەم پرسیارە بداتەوە کە ئایا وەک هێزە گۆرانخوازەکەی جاران دەمێنێتەوەو بەرنامەی ڕووزو پراکتیکی هەیە بۆ دابەزاندنی ئەم جیاوازیانەی؟ یا دەبیێ بە بەشێک لە پرۆسەی خاو وخلیج و پڕ لە چاوەڕوانیو بێ بەرنامەیی حیزبی سیاسی لە ڕۆژهەڵات کە لە ئێستا هەیە؟!

پێموایە حدک دەبێ ڕێگای یەکەم بگرێتە بەر.

لە ژمارە ٦٥٤ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٠ی ئاپریلی ٢٠١٥

وتووێژی تایبەتی «کوردکانال» لەگەڵ سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان

لەسەر پرسی دێموکراتەکان و داهاتووی حیزبی دێموکرات.

پرسیار: لە پەیامە نەورۆزییەکەی دا، جەنابت زۆر گرینگیت بەو بەشە لە پەیامەکەت دا کە تایبەت بوو بە داهاتووی حیزبی دێموکرات و ئاماژەت بەوە کرد کە لە ساڵی ١٣٩٤دا حیزبی دێموکرات جێژنی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی خۆی دەگێڕێ و، ڕوو بە ئەندامانی حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان کۆمەڵە چاوەڕوانییەکت باس کرد. گرنگیی ئەم پەیامەی جەنابت و هۆکاری ئەوەی جەنابت لە دەسپێکی ساڵی نوێدا ئەم باسەت وروژاند، چیە؟

وەڵام: گرینگییەکەی لەوەدایە حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکەم حیزب بووە کە بە شێوەی مۆدێرن لەنێو جوڵانەوەی کورددا دامەزراوە. یەکەم حیزب بوو کە ئیفتیخاری ئەوەی پێبرا یەکەم کۆماری کوردستان دابمەزرێنێ. یەکەم حیزب بوو کە لەودا سەرۆک کۆماری کوردستان، یەکەم سەرۆک کۆمار سەرۆکی حیزبی دێموکراتیش بوو. ئەوەندەی ئاوڕ لە خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەدیەوە، لە هێما نەتەوەییەکانی خەڵکی کوردستان، لە کۆمارەوە بگرە هەتا ئاڵا، هەتا ناوی پێشمەرگە، هەتا درۆستکردنی ئەدەبیاتی شۆڕشگێڕی، بەشێکی زۆری حیزبی دێموکرات کاری بۆ کردووە و پێیەوە ماندوو بووە و هێناوییەتە مەیدانی خەباتی سیاسی و تێکۆشان، و ئەو حیزبە ئیفتخاری خەڵکێکی زۆر بووە کە تێیدا لە خەبات و تێکۆشان، بەشدار بوون. بەشێک زیندانییان لەسەر چێشتووە، بنەماڵەیەکی زۆر شەهیدیان بۆ داوە و خەڵکێکی زۆر لێی فێر بوون، هەر بۆیە ئێعتبارێکی جەماوەری بەهێزی هەیە لەنێو کۆمەڵانی خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە خۆشییەوە واشی سیاسەت کردووە بە بەراوەرد لەگەڵ زۆر لایەنی دیکە، ڕاستییەکەی گەلەیی کەمان لەسەرە. بەڵام ئەو حیزبە بە هەموو ئیفتخاراتی خۆی، لە مەیدانی خەبات و تێکۆشان و قوربانییەکانی ئەگەر تۆ ئاوڕ دەدەیەوە بەتایبەت بە مێژووی پەنجا ساڵی ئەخیردا، لەنێو خۆماندا حیزبێکی پڕموشکیلە بووین، حیزبێکی پڕ کێشە بووین، حیزبێک بووین ئینشیعاب و لێکدابڕان و لەگەڵ یەک نەحاوانەوە و لەتبوون و کێشەیەکی زۆری نێوخۆییمان بووە و، جاروبار بەداخەوە چەندوچۆنی ئەو کێشانە، لە زمانی کەسایەتییەکانی حیزبی دێموکراتیش وای باس کراوە ڕەنگە زۆر کەس کە تەمەنێکی زۆری لە حیزبی دێموکراتیش تێپەڕ کردووە، ئەو جێگایەی پێویستە لە حیزبایەتی پێی بدەن، پێی نەدراوە. بەڵام ئەوەی بەڵای منەوە گرینگە کە لە پەیامە نەورۆزییەکەشدا ئاماژەم پێدا، ئەوەیە؛ بۆ ئێمە وەک حیزبی دێموکرات، هەر دوو لای دێموکرات

و ئەندامانی دێموکرات لە هەر دوو بەشەوە، کە بەردەوام یادی حەفتا ساڵەی خۆمان دەچین، ئەگەر خەڵکیش پرسیارمان لێنەکا ئەدی لەو حەفتا ساڵەدا چتان کردووە، چۆنتان سیاسەت کردووە، چۆن کێشەکانتان چارەسەر کردووە، چۆن لە سەردەمی ئێستادا کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست نازانین چی لێدێتەوە، سیناریۆی نارووی زۆر ڕوودەدا، هەر ڕۆژێ شتێک دێتە پێشێ، ئەی چۆن وڵامی ئەوانە دەدەنەوە لە داهاتوودا، حەق وایە ئێمە ئەندامانی حیزبی دێموکرات بە هەر دوو بەش بڵێین ئەرێ ئێمە ئەو حیزبە چۆن تەیار دەکەین، چۆنی ئامادە دەکەین کە وڵامدەری ڕووداوەکان لە ناوچەکە و ئینتزاراتی کۆمەڵانی خەڵک لەنێو خۆی وڵات بێ. بەو دەلیلە لەڕوانگەی منەوە زۆر گرینگە، زۆر موهیمە لە یادی حەفتا ساڵەی حیزبی دێموکراتدا ئێمە چۆن لە خەبات و تێکۆشان شەهامەتمان بووە، ئێمە تەنانەت ڕێبەرانی خۆمان لەو مەیدانەدا لەدەست داوە، لە پێداچوونەوە بە خۆمان، لە ئاماژەدان بە هەڵە و ئیشتیباکانمان، لە دەستنیشانکردنی کەموکوڕییەکانمان، لە ئاماژەدان بەو شوێنانەی کە ئێمە بە کارو کردەوەی خۆمان هۆیەک بووینە بۆ ئەوەی کە حیزبی دێموکرات وەحدەتی تێدا نەبێ یان نەمانتوانیوە بەیەکەوە کار بکەین، بە ئاماژە بەوانە وردەوردە دوای حەفتا ساڵ، حیزبی دێموکرات بەردەو ئەوە ئامادە بکەین کە وڵامدەری ئەو ئینتزاراتە بێ و لەو پەیوەندییەدا ئەوەی بەلای منو بەلای ڕێبەریی ئێمەوە گرنگ بوو، دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەک بوو بۆ چارەسەریی کێشەی دێموکراتەکان.

پرسیار: لە حاڵێکدا جەنابت ئەو چاوەڕوانییانە لەلای ئەندامانی هەر دوو لای دێموکرات ساز دەکەی و باس لە چاوەڕوانیی خەڵک دەکەی، ئێستا نزیک بە هەشت ساڵە حیزبی دێموکرات لێکدابڕانی تێدا ڕووی داوە و ئێستا دوو دێموکرات هەیە و ئێوە زیاتر لە سێ ساڵە لە دیالۆگ و وتووێژ دان بۆ چاردسەری ئەم گرفتە. تا ئێستا چتان کردووە و بە چ ئاکامێک گەیشتوون؟

وەڵام: وڵامی یەکەمی پرسیارەکەی جەنابت ئەوەیە کە تا ئەو لەحزەیەی لێرە لەگەڵ یەک دانیشتووین، دەکرێ بڵێم بەداخەوە ئێستا بە بونبەست گەیشتووین. لە ڕوانگەی منەوە لایەنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ئەو بەشەی کە کاک مستەفا هیجری سکرتێرییەتی، ئەوان بە بونبەستیان گەیاندووە. جا ئەمن تێدەکۆشم بچمە نێو تەفاسیل و جوزئیاتی ئەوەی بۆ ئاوای لێهات. ئێمە چمان کردووە، ئەوان چۆنیان وڵام داوەتەوە، ئێمە چۆنمان هەوڵ داوە، چ جوابێکمان لەوان وەرگرتۆتەوە، ئێمە چ گەڵاڵەیەکمان هێناوە، ئەوان چیان کردووە و بۆچی ئاوای لێهات.

پێشەکی لەتبوون و ئینشیعاب، لێک جیابوونەوە، هەرچییەکی بێ، لە مەرحەلەیەکدا کە پێکەوە کار ناکرێ، وای لێدێ، لێک جودا دەبنەوە. قەتعەن وەسەریەک کەوتنەوە زەحمەتترە. لێکدابڕان ئاسانترە، ئەو لایەنەی هەوڵ دەدا بۆ دۆزینەوەی ڕێگاچارە، دەبێ ئەو ئیستیعداد و ئامادەگییە لەخۆیدا پێک بێنێ کە گوزەشتی زۆر بێ. کە کاتێک بیر لە ڕێگەچارە دەکاتەوە، زۆر خۆی چەقبەستوو نەبینێ لە کێشە مێژوویییەکاندا. زۆرتر ئەو یەکگرتنەوەیە وا چاو لێ بکا، زەرورەتێکە بۆ داهاتوو و جیددیش بۆی بچێ. ئێمە لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا لە چەند ساڵی ڕابردوودا لەژێر ڕووناکایی ئەو خوێندنەوەدا کارمان کردووە کە ڕێگەچارەیەک ببینینەوە. پاش ئەوەی کە ڕەوایەتی هەردوولا عاددی بۆوە، ئیدی وردەوردە زەمینەی ئەوە دروست دەبوو کە ئێمە بتوانین لەگەڵ یەک دابنیشین و موزاکرە بکەین. لە تەواوی ئەو ماوەیەدا من لێرە ئاماژەیان پێدەکەم، زۆربەی زۆری ئیبتیکارەکان لەلایەنی ئێمەوە بووە. سێ جار من بۆ خۆم هەوڵم داوە، لە دەرگای ئەم و ئەوم داوە، بۆ ئەوەی قەناعەت بە کاک مستەفای هیجری بێنم بەیەکەوە دابنیشین بۆ دۆزینەوەی ڕێگەچارەیەک. جاری یەکەم داوام لە دۆستێک کرد هەردوولامان میوانی بووین. لەوێدا باسێکی زۆرمان کرد، ئەو کێشانە لە ڕابردوودا هەرچییەکی بووە، سیاسەت

کێشەی تێدا هەیە، لێکدابڕان هەیە، بەڵام ئێستا بـا ئـامادە بـین حەللێک ببینینەوە. پـاش مـاوەیەکی دیکە کونسـوڵی فەرەنسـا سـەردانی ئـێمەی کـرد، میـوانی ئـێمە بـوو، بە حـوکمی ئەوەی دۆستی دێمـوکراتە، لە قـەدیمەوە پەیوەنـدییان لەگەڵ ئـێمە هەبـووە. ئەوەش بەشـێکی بەرهەمـی کـار و تێکۆشـانی دیپلۆماسـیی دوکتـۆر قاسـملووی نەمـرە لە پـاریس، ئەو داوای کـرد کە چۆنە ئەمن دەعوەتتـان بکەم بەیەکەوە دابنیشن. گوتم جا دۆستێکی وەک ئێوە داوا لە دێموکرات بکا، قەت نـاڵێین نـا. لەگەڵ کاک مستەفا هیجـریش پێوەنـدی گیـرا، لە کونسـوڵی فەرەنسا دانیشتین. لەوێدا کە ئەو بەعسانەمان کردەوە، هەر دوو لامان هاتینە سەر ئەو قەناعەتە کە بەڵـێ بەدوای ئەوەدا دەرۆیـن کـاری لەسەر دەکەین وتـووێژ و گفتوگۆ بکەین و چارەسـەری بکەین. تەنـانەت کونسـوڵی فەرەنسـا گـوتی ئەگەر نـاشتوانن یەک بگـرنەوە، وەک دوو حیـزب کـار بکەن. گوتمـان نـا، سـتراتیژی ئـێمە یەکگـرتنەوەیە. بـۆ یەکگـرتنەوە کـار دەکەیـن. گـوتی زۆر باشـە. بەدوای ئەوەدا کۆمەڵێک دانیشتن و موزاکرات هاتەگۆڕێ. ئێمە گەڵاڵەیەکمان ئامادە کـرد. گەڵاڵەی ئـێمەدا بـاس لەهەر دوو حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتان و حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتانی ئێـران دەکـا، ئـێمە گەڵاڵەکەی خۆمـان کە نەتـیجەی گفتوگـۆ و مـوزاکرە لە کـۆمیتەی مەرکەزی و ڕێزەکـانی خۆمـان و مەشوەرەت لەگەڵ ئەندامانی خۆمـان و چەنـدین جـار پێـداچوونەوە و قسـە لەسـەرکردن بـوو، هێنـامانە پلێنـۆم، لە پلێنـۆمدا پەسـەند کـرا، پلێنـۆم دایەوە بە دەفتـەری سیاسـی، دەفتـەری سیاسـیش پێشکەش بەو هاوڕێیـانەی کـرد. ئـێستزارمـان دەکـرد ئەوان ئەو گەڵاڵەی ئـێمە وڵام بدەنەوە. سەرەنجام کە داوامان لێ کردن، ئەوان بەشێوەی شەفایی گوتیان ئـێمە موافقی ئەو گەڵاڵەیە نین. گوتمان باشە بە کەتبی وڵاممان بدەنەوە، موافقی چۆن بینووسن، بڵێن ئەو بەشە لە گەڵاڵەکەمـان قبـووڵە، ئەو بەشەمان قبـووڵ نـیە. لێـرە خـاڵی هاوبەشە، لێـرە نـاکرێ سازشی لەسەر بکەین، لێرە دەکرێ سازشی لەسەر بکەین، بەسوڕەتی کەتبی هیچ وڵامێکی ئێمەیان نەدایەوە. دیسانەکە ئـێمە خەبەرمـان لـێ نـاردنەوە، ئـێوە گەڵاڵەی خۆتـان بنووسـنەوە بۆمـان بێنـن. جارێک هەروا شـەفایی کە هـاتبوون، گەڵاڵەیەک کە تـواقتی تێکەڵبـوونەوەکەی پێشوو بـوو، ئەویـان هێنـابوو. لەحاڵێکـدا ئـێمە هەردوو لامـان پێمـانوابوو کە تێکەڵبـوونەوەکەی پێشـوو نەقسـی هەبـووە، کامیل نەبـووە، هەردوولا باش موتەعەهید نەبوون، بەباشی ڕووحی یەکگرتنەوە بەسەر دروستکردنەوەی ئەو وەختـی حیزبـی دێموکراتـدا زاڵ نەبـووە، دوایە ئەو کێشانە هەر ئیدامەی پەیـدا کـردووە، لە حەددی خۆیـدا بە شـێوەیەک زەمینەی بـۆ کێشـەکانی کـۆنگرەی سێزدەش دروست کـردووە، دەی باشە گەڵاڵەیەک کە مووەفەق نەبووە، چۆن دەتـوانێ ببێ بە ڕێگاچـارە. بەهەرحـاڵ پـاش مـاوەیەکی دیکە ئەوان هەر وڵامیـان نەبـوو. ئـێمە بۆخۆمان لە دەفتەری سیاسی باسمان کرد لەو دواییاندا کە حەللێک ببینینەوە. داوایـان لـێ بکەیـن بە شـەفاییش بـێ قسـەی خۆیـان بکەن. دەنا لەڕاسـتیدا ئەوان لەلایەن خۆیانەوە شتەکەیان کۆتـایی پـێهێنابوو. نە خەبەریان لـێ دەنـاردینەوە، نە داوایـان دەکـرد، نە دەیانەوێست لەسەر گەڵاڵەیەک قسە بکەن. وابوو دەفتەری سیاسی داوای لە من کرد کە بۆ جـاری سێیەەم ئەوجـار، چونکە جارەکـانی پێشـووش هەردووک جارەکان ئەمن ئیبتیکاری تەماس گرتن لەگەڵ کاک مستەفای هیجریم کردبـوو کە بەیەکەوە دابنیشین حەللێک ببینینەوە. ئەمجـارەش داوام لە کـاک مستەفا کـرد کەبەیەکەوە دابنیشین، بـا ئەو شتە بە بونبەست نەگـا، لە مەرحەلەیەکـی دیکە دەست پـێبکەینەوە، ئەمن گوێت دەدەمێ، دووبەدوو قسەی لەسەر دەکەین، چۆن دەتوانین مودیریـیەتی دەفتەری سیاسی هەردوولا بکەین بۆ گەیشتن بە چارەسەرێک. ئـێمە کە دانیشتین دەوری سێ چوار مانگ پێش ئێستا بوو. گلەییم لێکرد گوتم ئێوە ئەو گەڵاڵەیەتـان قبـووڵ نەکـرد، دەبـا وڵامێکتـان دابـایەوە، دەی باشـە ئەو گەڵاڵەی ئێستاش لای کـومیتە مەرکەزی ئـێمە مـاوەتەوە، ئەو گەڵاڵەیە وەلا دەنێـین، بـزانم حەللەکەی ئێـوە چیـە. مـن چەنـد پێشنەهادم پێکرد. لە سیاسەت و لە کێشەی حیزبەکانـدا زۆرجـار باسی ئەوە دەکـرێ کە شەڕ لەسـەر دەسـەڵاتە، تەبیعیشـە لە دەسـەڵاتدا شەڕی دەسـەڵات هەیە، من هەر لەو پێوەنـدییەدا بـۆوەی من کـۆمەکم کردبـێ بەوەی کە حیزبـی دێمـوکرات وەسـەریەک کەوتبێتەوە، قەتـعەن کاتێک باسی یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکرات دەکرێ، دەڵێن ئەدی خالیدی عەزیزی سکرتێر دەبێ یـان مستەفای هیجری، کێهەیـان سکرتێر دەبێ، لە پرۆسەی یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکراتدا کە هەردوولامان دەمانەوێ هەردوولای حیزبی دێموکرات وەسەریەک خەینەوە بچینە

کۆنگرەی حیزبێکی واحید، هەتا کۆنگرە جەنابت سکرتێری هاوبەشمانی، ئەمنیش لە خزمەت ئەو حیزبەدا دەبم لە هەر شوێنێک کارم پێبسپێرێ. ئەوە بە نیسبەت خۆمەوە، ئەووڵ کەس من لەخۆمەوە دەست پێدەکەم. دوایەش ئێوە حەساسییەتێکی بێجێ و نادروستتان لەسەر ناو هێناوەتە گۆڕێ، ناوی ئێمە و ناوی ئێوە بەشێک لە مێژووی حیزبی دێموکراتە، ئینکار ناکرێ. بەڵام بۆوەیکە دیسان ئێمە ئیمتیازێکی دیکەش بدەین، شانسێکی دیکەش بدەین بە ئێوە، چۆن من بۆ خۆم شانسێک دەدەم بە تۆ، لەو پەیوەندییدا لە دەورانی سکرتێریی جەنابت حیزبی دێموکرات لەت بوو، ئەوە من مووددەعی پۆستی سکرتێری نیم ئەوە جەنابت دەبی بە سکرتێر، لێرە شانسێکی دیکەش دەدەین بە یەکگرتنەوەی ئەو حیزبە، ئێمە ئامادەین لەژێر نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە بۆ ئێمە هێڵی سوور نیە، لە کۆنگرەی سێزدە کە ئێمە و ئێوە دەنگمان پێداوە، ئەو دەکەین بە مەبنا، بەڵام مەجموعەیەک ژێرمەجموعەی دەبێ، مەجموعەیەک میکانیزمی دەبێ، قەیناکا با ئەوەش ئاوا بێ. گوتی دەی زۆر باشە هەردووک لامان دەیبەینە دەفتەری سیاسی. لەو دانیشتنەدا لای خۆم من وام تەسەوور دەکرد ئێمە هەنگاوێکی زۆر ڕۆیشتووینە، هەر ماوەتەوە لە دەفتەری سیاسی هەردووڵا باسی لێ بکەین و وردەوردە بەدوای وردەکارییەکانی ئەوەدا بڕۆین تا چوویین لەگەڵ ئەوانیدا کۆبوونەوەیەکی دەفتەری سیاسیمان کرد.

پرسیار: کاک خالید، دوای ئەو هەیئەتانەی پێکەوە موزاکەریان دەکرد، دواتر گەشبینییەک دروست بوو کە ئەندامانی دەفتەری سیاسی هەردووڵا پێکەوە دادەنیشتن و تەنانەت بەڕێز کاک مستەفا هیجری لە مساحیبەیەکدا باسی ئەوەی کرد چاوەڕوانی هاتنەوەی جەنابتن کە ئەوکات بە سەفەرێک لە ئورووپا بووی، ئەوە کە دێیەوە و تەنانەت ئەو گەشبینیەی بە خەڵک دا کە بەشێک لە کێشەکان چارەسەر بووە و چاوەڕوانی ئەوەین کە بەڕێز کاک خالید بێتەوە . دوای ئەوەی ئێوە دانیشتن لە دەفتەری سیاسی، بەڵام تا ئێستاش هیچ ئاکامێک دیار نیە، ئەو دانیشتنە بەکوێ گەیشت؟

وەڵام: بەڵێ من و کاک مستەفا کە لەگەڵ یەک دانیشتین، هەردووک لامان، لانیکەم ئەمن بۆخۆم خوێندنەوەکەم وابوو کە بەو ڕوحیاتەوە دەچینە کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی هەدرووڵا و لەوێدا دەفتەری سیاسی هەردووڵا و هەیئەتەکانمان ئەرکدار دەکەین بۆ جێبەجێکردنی ئەوە. لە کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی کە ئەو مەوزووعە باس کرا، گوتمان کۆمەڵێک میکانیزم دەتوانێ کۆمەک بەوە بکا. ئێمە کە گوتمان ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێڵی سوور نیە، نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانیش بۆ ئێوە هێڵی سوور نیە، بەڵام هیچ ئیشکالی نیە دەڵێین نێوەکە نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، با بزانین ئێستا ئێمە کێ تێکەڵ دەکەینەوە، ئەو خەڵکە کێیە. چۆن بەرەو ئەوە بڕۆین لە ئیشتباهاتی پێشوو دەرس وەربگرین. بنەمای یەکگرتنەوەیەک دابنێین کە نیگەرانیەکانی هەردووک لامان بەرتەرەف بێ و دوایە بە دردۆنگی لەگەڵ یەک کار نەکەین. ئێمە پێشنەهادمان پێکردن، دەی باشە هەردوو باڵی دێموکرات یەک دەگرینەوە، هەردووڵای دێموکرات یەک دەگرینەوە، دێموکراتەکان یەک دەگرینەوە، هەمووی ئەوانە لەڕوانگەی ئێمەوە هیچ ئیشکالی نیە، چون هەردووڵا دەگرێتەوە. هەروەها لەوانە گرنگتر ئێوە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەو هەشت ساڵە مێژووی خۆتان هەیە، لە ئیدامەی مێژووی پێشووتان، ئێمەش مێژوویەکی جیاوازمان هەیە لە ئیدامەی مێژووی پێشوومان. چۆن وابکەین هەردووک لا بەقەناعەتێک بگەین مێژووی هەردووک لامان مێژووی هەموو لایەکمانە و هەردووڵا لە کاتی پێویست موراجیعەی پێدەکەین، بۆوەی ئەو خەڵکە خۆی لە حیزبی دێموکراتی واحید و یەکگرتوو لە داهاتوودا ببینێتەوە. ئیحساس نەکا موعامەلەکە یان یەکگرتنەوەکە جۆرێک بووە لایەک لە پەراوێز کەوتووە، لایەک وەلانراوە، لایەک خودییە و لایەک غەیرە خودییە. ئێمە ئەوانەش پێشنەهاد دەکەین. لە هەمووی ئەوانە گرنگتر بۆخۆشتان لە پلێنۆمەکەی پێشوودا باستان کردووە، کۆنگرەی هاوبەش، ئەو دوو بەشە کێن؟!، دەی ئەو دوو بەشە دوو لایە.

بۆ ئەوەی ئێمە واریدی ئەو خانەیە بین، شتی ڕەوانی بڕەوێتەوە، لەو شتانە کە زۆرتر ئی سەردەمی لێک تووڕە بوونە، چەقبەستوو نەبین ئەوەیە کە «هاوڕێیانی پێشوو» و شتی وا وەلا دەنێین، هەردووک لامان دەڵێین دێموکراتەکان، هەردووک باڵی دێموکرات یان دێموکراتەکان بەیەکەوە. کاتێک باسی ئەوانەمان کرد، گوتیان ئێمە لە دەفتەری سیاسی ناتوانین لەسەر ئەوە قسە بکەین، ناتوانین لێرە بڕیار بدەین دەبێ بیبەینەوە پێنۆم، لەحاڵێکدا ئێمە لە دەفتەری سیاسی خۆمان بڕیارمان دابوو و ئەندامی کۆمیتە مەرکەزی و ئەندامی خۆشمان هەبووە گەلەیی لە ئێمە کردووە، گەلەییان لە خۆم کردووە ئەدی تۆ بۆ وات بە کاک مستەفا گوتووە کە ئەمن نابم بە سکرتێر جەنابت ببێیە، ئەوە کۆنگرەی هاوبەش لە داهاتوودا تەسمیم دەگرێ، گوتومە هیچ ئیشکالی نیە. تەنانەت گلەییان لێ کردووین بۆ گوتوتە نێوی حیزبی دێموکرات هێڵی سوور نیە، ئیمە گوتومانە ئەگەر دڵسۆزانە و مەسئوڵانە بەردەو چارەسەر بڕۆین، لە موزاکراتدا ئەو شتانە هەیە و بۆ ئێمە موهیمە هەردووڵامان وەسەرێک کەوینەوە و دوایە کێشەکان چارەسەر بکەین. ئەوان گوتیان ئێمە لەدەفتەری سیاسی ناتوانین لەسەر ئەوە بڕیار بدەین، دەبێ ئەوە بەرینە پێنۆم. ئێمەش گوتمان هیچ ئیشکالی نیە. قەرارێش درا هەرکات ئەوان پێنۆمیان گرت، بە چاک و بە خراپ، کە ئێمە ئینتزاری باشمان دەکرد، وڵامەکە لە ئێمە دەنێرنەوە، بیلاقاسیلە ئێمە لە دەفتەری سیاسییەکان دادەنیشینەوە و هەیئەتەکان دادەنێین و حەتتا هەردوو لامان، لانیکەم من خۆشبین بووم، بەڵکە لە ڕۆژی نەورۆزدا پەیامێکی باشمان هەبێ یان ئەوەکە لە حەفتا ساڵەی حیزبی دێموکراتدا بەیەکەوە ئەو خەون و ئارەزوانەی کە هەموو لایەکمان هەمانە، حیزبی دێموکراتێکی بەقووەتمان بەبێ، لەوێڕا دەستی پێبکەین و دروستی بکەینەوە. بەڵام بەداخەوە کاتێک ئەوان ماوەیەک پێش ئێستا پێنۆمیان گرت، ئێمە هەر چاوەڕوان بووین و چاوەڕوانیمان دەکرد وڵامێکی باش بێتەدەرێ، یەکەم هەر قسەی جاران بوو، «هاوڕێیانی پێشوو»، دەتگوت لەو کۆبوونەوەیەدا نە من لەگەڵ کاک مستەفا دانیشتووم و نە هیچم گوتووە و نە هیچ تەواقێکمان هەبووە و نە دەفتەری سیاسی لەگەڵ یەک دانیشتووین. بۆیە ئێمە بەوە ناڕەحەت بووین و پێمان وابوو ئەوان لەژێر پێی ئەو بەحسانە چوونەتەدەرێ. نەدەبا ئەوەیان کردبایە، بەڵکو لە پێنۆمدا دەبوو ئەوەیان پەسند کردبایە و زەمینەیان ساز کردبایە بۆ دانیشتنەکانی دیکە. دوای ئەوەش لەباری تکنیکی موزاکرات و گفتوگۆ، ئاخر دوو لایەن دادەنیشێ، لایەک دەڵێ مونتەزیر دەبم لایەکەی دیکەش دەڵێ وەڵامت لێ دەنێرمەوە. تا ئێستاش بە چاک و بە خراپ وڵامیان لە ئێمە نەناردۆتەوە. ئەدێ ئێمە دوو دەفتەری سیاسی لەگەڵ یەک دانیشتین، کۆبوونەوەیەکمان کرد، ئەوەش نەتیجەکەی بوو هاوڕێیان، ئەوەی ئێوە دەڵێن ئێمە موافقی نین. لانیکەم وڵامیان دەداینەوە، تا ئێستاش نە بە نووسراوە نە بە قسە، نەیانگوتوە ئەدی ئێمە بڕیارەکەمان ئەوە بووە؛ بەڵام نەتیجەی پێنۆمەکەی ئەوان نەتیجەیەکی باش نەبوو و لەگەڵ ڕوحییاتی ئەو قسانەی من و کاک مستەفا کردمان و شۆڕمان کردبۆوە خوارێ، لە دەفتەری سیاسی هەردوولا باسی کرابوو، بە هیچ جور لەگەڵ ئەوە نەدەهاتەوە. بۆیە لەڕاستیدا ئەوان بەو هەڵوێستە دەکرێ بڵێم پرۆسەکەیان بە بونبەست گەیاند، دەنا بەو ئیبتکاراتەی ئێمە هەمانبوو و ئەوانیش ئیستعدادێکیان نیشان دابوو، یا مەرحەلەیەک ئێمە چووبوواینە پێشێ.

پرسیار: لەدوای دانیشتنەکەی هەر دوو دەفتەری سیاسییەوە تا ئێستا ئێوە هیچ پێوەندییەکتان پێوە نەبووە، نامەیەک لەلای ئێوەوە بچێ بۆ ئەوان یان هی ئەوان هاتبێ، یان جەنابت لەگەڵ کاک مستەفا کۆ ببیتەوە، هیچ شتێک نەبووە؟

وەڵام: دوای پێنۆمی ئەوان کە هیچ خەبەرێکیان لە ئێمە نەناردەوە و ئێمەچاوەڕوانی ئەوەمان دەکرد، نا، ئێمە پێوەندیمان نەکردۆتەوە. بەڵام هەموو جارێ ئێمە کردوومانە؛ من دوو نموونەت بۆ دێنمەوە: لە ساڵانی پێشووشدا لە تەنیشتی ئەوەی موزاکراتمان دەکرد و لەگەڵ یەک دادەنیشتین، هەوڵمان دەدا بەعزە حەللێک بێنینە گۆڕێ، بە موازاتی ئەو موزاکراتانە ڕێزەکانی خوارەوەش کاری

هاوبەوش بکەن، ئێمە لە ئوروپا و ئەمریکا و لێرە بە هەموو ئۆرگانەکان و موئەسساتی حیزبی و کومیتەکانی خۆمانمان گوتبوو پێشنەهادیان پێ بکەن بۆ هاوکاری بە موناسیبەتە جۆراوجۆرەکان، خەڵکەکە کۆ بێتەوە لە دەوری یەک بێ و لەوێرا وردەوردە زەمینەی ئەو شتانە دروست بێ. هەر لە ماوەی ڕابردوودا ئێمە، ساڵی ڕابردوو، دوو ئەندامی کومیتە ناوەندی خۆمان ناردۆتە لای سکرتاریای ئەوان، داوامان لێکردوون بەبۆنەی ١٠ای خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدان، با بەیەکەوە لەسەر گۆڕستانی هاوبەشی دێموکراتەکان کۆ بینەوە و ڕێزیان لێ بگرین، ئەوە سەردەتایەک بێ، بەڵام ئەوان ڕەتیان کردۆتەوە. مەوریدی وا لە وڵاتانی دەرەوە زۆر زۆر بووە، ڕەدیان کردۆتەوە. مەوریدی وا لێرە زۆرزۆر بووە، ڕەتیان کردۆتەوە. گوتومانە بە موناسیبەتی یادی دوکتۆر قاسملوو، یادی دوکتۆر شەرەفکەندی، یادی پێشەوا، لەو کارانەدا وردەوردە دەست پێبکەین، لە دەوری یەک کۆ بینەوە، بەڵکە جەوهەری ئەو یادانە هاندەرێک بێ بە لەحازی ڕووحی و ڕەوانی، ئێمە خۆمان لەگەڵ یەک ببینین، هەمووی ئەوانەیان ڕەت کردۆتەوە. هەر لەماوەی یەک دوو حەوتووی ڕابردوودا کە تەلەویزیۆنەکەیان بەداخەوە داخرا، ئێمە لە دەفتەری سیاسی نامەیەکمان بۆ ئەوان ناردووە، لە نامەکەدا گوتوومانە ئێستا کە تەلەویزیۆنەکەی ئێوە داخراوە، ئێوە دەتوانن لە تەلەویزیۆنی کوردکانەڵ ئیستیفادە بکەن. بۆیە لەو پێوەندییەدا ئێمە ئامادەین لەگەڵتان دابنیشین، تا تەلەویزیۆنەکەی خۆتان دەست بەکار دەکاتەوە، بەرنامەکانتان ئەوەی پێویستتانە لە کوردکانەڵ بەڵاوی بکەنەوە، لانیکەم تا ئێستا خەبەرێکیان نەناردۆتەوە کە نامەکەتان گەیشت، نامانەوێ و زۆر سپاس، دەمانەوێ بەڵام چۆنی بکەین.

لە عورفی ڕەوایتدا کاتێک نامەیەک بۆ شوێنێک دەنێردرێ، هەرچەند تۆ ئەو شوێنەت خۆشیش نەوێ، لانیکەم دەڵێی کاکە نامەکەت گەیشت زۆر سپاس، بەڵام نامانەوێ. تا ئێستا نە بە قسە و نە بە نووسین جوابێکیان نەداوەتەوە. مەبەستم ئەوەیە ئەوان لە تەعاملی ئەو کێشە لە یەک خانەدا گیریان کردووە، خانەکە هەمووی بەداخەوە ئەوەیە ئینکاری تۆ بکەن، تۆ بە ڕەسمییەت نەناسن. لەحاڵێکدا ئێمە هەرگیز لە هیچ شوێنێک داوامان لەو هاوڕێیانە نەکردووە کە ئێوە ئێمە بە ڕەسمییەت بناسن. پێویست نیە ئێمەش ئێوە بە ڕەسمی بناسین. ئەو دوو دێموکراتە چاک یان خراپ ئەوە هەن و دەڕوا ، هەر کەسە خەڵکی خۆی هەیە و سیاسەتی خۆشی دەکا و پێویست ناکا بێن لەیەکتر سەنەد وەربگرن و ئیمزا وەربگرن. ئەوان یەک لەوەدا گیریان کردووە بەداخەوە. جا بۆیە ئێمە لەو مەواریدانەدا هەرچەند ئیبتکارمان بە خەرج داوە، زۆر نەچوونەتە پێشێ، هەوڵەکان ئەغڵەب یەکلایەنە بووە، ئەمن پێم خۆشە ئەوەش بڵێم زۆرجار هاوڕێیانی خۆمان ڕەخنەیان لە خۆم بووە یان ڕەخنەیان لە دەقتەری سیاسی بووە، ئەدی ئێوە بۆ هێندە نەرمونیانی نیشان دەدەن، هەر ئێوە ئینعتاف نیشان دەدەن، هەر ئێوە هەوڵ دەدەن و خۆ ماندوو دەکەن بە پرۆسەی یەکگرتنەوە، ئەوان کەمتر پێیەوە ماندوون، کەمتر وەک ئێوە خەمخۆرن، ئەوە بۆ ئاوا دەکەن، ئێمە ئەو گلەیی و گازندانەشمان لەنێو ڕیزەکانی خۆمان قبووڵ کردووە، هەر لەسەر ئیحساسی مەسئوولییەت بۆ ئەوەی ڕێگەچارەیەک بدۆزینەوە و دێموکراتەکان بکەونەوە سەریەک.

پرسیار: کاک خالید هەرچەند لە لەوانەیە کەمێک لە باسەکە دوور کەوینەوە، دوای ئەوەی چاوەڕوانییەکی باش لەنێو خەڵکدا دروست بوو، یانی گەشبینییەک هەبوو، هیوایەک هەبوو، ئێستا بەداخەوە جەنابت دەڵێی بە بونبەست گەیشتووە، بەڵام لەو سەروبەندەدا کە هیوایەک هەبوو، کتێبێک لە نووسینی کاک مستەفا هیجری بڵاو بۆوە بەنێوی «نسکۆ و دابڕان» ، لەو کتێبەدا کۆمەڵێک هێرش کراوەتەسەر حیزبی دێموکراتی کوردستان و کەسایەتییەکانی، ئێوە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕاتان لەسەر ناوەڕۆکی ئەو کتێبە و ئەوە کە لە ئێستادا بەو ئەدەبیاتە و لە ئاستی سکرتێردا ئەو کتێبە بڵاو بۆتەوە، چیە؟!

وەڵام: بڵاوبوونەوەی ئەو کتێبە لەو قۆناخەدا، لانیکەم لە سەردەمێکدا کە ئەمن و کاک مستەفا پێکەوە دانیشتووین و قسەمان لە زۆر شت کردووە و دەقتەری سیاسی هەردوولامان دانیشتووین و بەردو ئەوە دەچووین بەعزە حەللێک ببینینەوە، لانیکەم ئەمن وام فکر دەکردەوە، گەشبینیم دروست دەکرد، بەدبینیم دەڕەواندەوە، هەوڵم دەدا گرژی و ئاڵۆزی نەمێنێ، بەڵام دەرچوونی ئەو کتێبەم زۆر پێ ناخۆش بوو. پێش ئەوەی بێمە سەر ئەوەی ئەو کتێبە بۆ ئێستا دەرکرا و شۆێنەواری ئەو کتێبە، ئاماژە بە شتێکی هاوشێوەی ئەو دەکەم. دوو ساڵ سێ ساڵ پێش ئێستا، کاتێک ئێمە لە عاددی کردنەوەی ڕەوابێتدا باش دەچووینە پێشێ، دادەنیشتین، پەیامەمان بۆ یەکتر دەنارد، هەوڵمان دەدا، خەڵکمان ئومێدەوار دەکرد، لە گەرمەی ئەوەدا بووین، لایەنی کاک مستەفا هیجری لە جیاتی ئەوەی بێن لەگەڵ ئێمە لەسەر چارەسەری کێشەکان قسە بکەین، لەژێرەوە چەند کەسێکیان لەنێو ئێمە هان دابوو، دوایە ئەو چەند کەسە چوونە نێو خۆیان. ئەمن گلەییشم لێ کردن گوتم ئەوە موعامەلەیەکی خراپە، دەڵین لە بازی شەترەنجدا شەترەنجبازی خراپ ئەوەیە کە ئەسپێک بە پیادەیەک دەدۆڕێنێ. ئەو حیزبە لەت بووە، لەتێک بەو هەموو کادر و پێشمەرگانە سەرمایەی هاوبەشمانە، نایەی کار لەسەر ئەوە بکەی بێین ئەو حیزبەی پێ گەورە بکەینەوە، لە ژێربەژێر لەسەر دوو سێ کەس کار دەکەن، فریویان دەدەن لەدژی ئێمە هەراوهوریای پێ دەنێنەوە، شتی وا دێ و دەڕوا و نابێ بە هیچ، ئینسان دەبێ گەورە فکر بکاتەوە، مەوریدی وەک ئەوە زۆر بوون، خەلک بە پۆل لەوڵارا هاتبوونە لای ئێمە، یەکجاریش لەتەلەویزیۆن باسمان نەکردن. مەبەستم ئیحساسی مەسئولییەتە، ئەو وەختیش ئەوە بۆیە کرا، بۆوەی کە ئەو ڕەوابێتە کە بەردو عاددیبوون دەچۆوە، تێک بدرێ و تا ڕادەیەکیش تەئسیری دانا بۆ ماوەیەک ڕەوابێت گرژ و ئاڵۆز بۆوە و خەڵکی جۆراوجۆر بە مەبەستی جۆراوجۆر شتی لەسەر دەگوت و دەنووسی. بەڵام ئەمەی ئەوجار و ئەو کتێبە، لەڕاستیدا ئەمن زۆرم پێ ناخۆش بوو، ئێمە لە گەرمەی موزاکرە و گفتوگو و ڕێگەچارە دیتنەوەدا بووین، بەردو ئەوە دەچووین کە ئەو کێشانە کە لە مێژووی حیزبی دێموکراتدا بووە، وردەوردە لە شۆێنێک وەک فایل دایانبنێین و ئارشیویان بکەین، مەگەر پێویست بێ موراجیعەی پێ بکەین، ئەگەر موراجیعەشت بە شتی مێژوویی کرد، ئارشیوەکان، تەبەقەبەندی دەکرێ، هێندێک شتی نێوخۆیە، ئی نێو بنەماڵەکەتە، هەرگیز ناچێتەدەر. بنەماڵەیەکیش شتی نێوخۆیی هەیە، دەوڵەتێکیش شتی نێوخۆیی هەیە، حیزبێکیش شتی نێوخۆیی هەیە. بەڵام بەداخەوە نووسینی ئەو کتێبە لەلایەن کاک مستەفا هیجرییەوە، لانیکەم ئەوەی بۆ من دروست کرد لە گەرمەی ئەوەی من ماندووم بەوە، دەقتەری سیاسی ئێمە ماندووە و بۆ وەحدەتی ئەو حیزبە دەڵێم کاک مستەفا جەنابت سکرتێر بەو ئەمنیش لە خزمەتت دام، لە گەرمەی ئەوەدا خەریکن دەچن کتێبێک دەنووسن، بۆ ئەوەی ئاڵۆزیی زۆرتر دروست کەن. کێشەی زۆرتر دروست کەن. وەک ئەوەی ئەو دەمەی لەگەڵ من دانیشتووە یان هاورێیانی دەفتەری سیاسییان لەگەڵ دەقتەری سیاسی ئێمە دانیشتوون و قسە دەکەن چۆنی حەل بکەین، بیریان لەوە کردۆتەوە ئەدێ چۆن کتێبێک بنووسین باسی ڕابردوو بکەین، ئەو کێشانە بێنینە گۆڕێ، جارێکی دیکەش جەووکە تێک بەدەین و ئاڵۆزی بکەینەوە. کتێبێک کە بێحورمەتی بەولایەی تێدا هەیە کە بەشیک لە مێژووی ئەویشە، بێحورمەتی بە کەسایەتییەکانیش تێدا هەیە کە هێندێکیان بەقەد تەمەنی ئەو لەو حیزبەدا خزمەتیان کردووە. بۆیە دەبێ بڵێم دەرکردنی ئەو کتێبە لەلایەن کاک مستەفا هیجری ئیقدامێکی مەسئولانە نەبوو، لانیکەم ئەمن ماندوو بووم و لەگەڵ خۆشی باسم کردبوو، دەقتەری سیاسی ئێمەش ماندوو بوون کە چۆن چارەسەرێک ببینینەوە. ڕاوەستابان لە داهاتوودا، خۆ نەچوە بچێ. بەدبەختییەکی حیزبی دێموکرات ئەوەیە لە کتێب نووسین بەپەلەن، هەر کەس بەدوای بیرەوەرییەکاندا دەڕوا و کتێبێک دەنووسێ و ئاوڕ دەداتەوە و کێشەش بۆ نەسڵەکانی دیکە دروست دەکا. بۆیە ئەمن گلەییم لە خودی کاک مستەفا هەیە، نەدەبا ئەوەی کردبایە، لانیکەم دەبا ئەو ئیجازەی نەدابا و گوتبای ئەو کتێبە ئەگەر واش بێ ئێستا نابێ دەربچێ. ئێمە خەریکی هێندێک موزاکراتی جیددی لەگەڵ ئەو برادەرانەین، ماوەیەک ڕادەوەستین.

ئەمن بۆئەوەی بچمە نێو نێوەرۆکی ئەو کتێبە، چاکە یان خراپە، بەڵام ئەو کتێبە کە ئێستا بڵاو بۆوە، وای دەخوێنمەوە، عەملەن ئەوەیان کرد بۆ تێکدانی ئەو پرۆسەیە، بۆ لەباربردنی ئەو زەمینەیە بووە کە بە هیممەتی ئەندامانی هەردووک لا، دۆستانی حیزبی دێموکرات لە دەرەوە، خەڵکانێکی زۆر لە ئەندامانی هەردووڵا بەنێوی کەمپەین و کاری هاوبەش بەیەکەوە ئومێدەواربیان بڵاو دەکردەوە و موژدەی ئەوە دەدرا کە بەرەو چارەسەرێک دەڕۆین، بەڵام دروست لە گەرمەی ئەوەدا کتێبێکی ئاوا بڵاو دەکەنەوە. ئەو کتێبە لەڕوانگەی من عەمدی بڵاو بۆوە، بۆوەیکە پرۆسەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان و گەورەکردنەوەی حیزبی دێموکرات لەبار بچێ. لە هەمووی ئەوانەش گرنگتر زۆر لەوە بەداخم کە جاروبار بیر لە مێژووی حیزبی دێموکرات دەکەمەوە، لە پەنجا ساڵی ئەخیر ئەو هەموو کێشەمان هەبووە، لەوە بەداخم کە نەسڵی ئێستاش هێندە بەو کێشانەوە بژین، لەجیاتی ئەوەی دابنیشین فکر لە شتی گەورە بکەینەوە، ئەدی ئێران چی لێ دێ، ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست چی لێ دێ، ئێمە چمان لێ بەسەر دێ، ئەو حیزبە هاوبەشەی ئێمە پەنجا ساڵە ژیانی هەر لە کوردستانی عێراق و دەربەدەری دایە، چی لێ بکەین، کتێبێک دەنووسرێ لەو کتێبەدا ئینرژییەکە لەسەر ئەوە سەرف دەکرێ، فلان شەخسییەتە چۆن بشکێنن، فلان شەخسییەتە چۆن تەحقیر بکەین، ڕابردووی جەمعێکی کە لەخۆیان زیاتر نەبن، کەمتر نین، بەبۆئیحترامییەوە بەرخوردی پێبکەن. بۆیە بە باوەڕی من بۆ جارێکی دیکە دەڵێم مەسئولییەتی بە بونبەست گەیاندنی ئەو پرۆسەیە ئێمە ئەوجارە باشمان هێنابوو و سەر نەکەوتین، دەکەوێتە سەر لایەنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سکرتێریی کاک مستەفا هیجری. بۆیە ئەوە دەڵێم بەڕاستی لایەنی ئێمە بە ئیعتماد بە نەفسەوە بە جیددییەت و بە عەلاقەوە چۆبووە نێو ئەو پرۆسەیەوە.

پرسیار: کاک خالید بگەڕێینەوە سەر پەیامەکەی جەنابت لە پەیامەکەدا دەڵێی کۆمەڵێک سیناریۆی ناڕوون، ئاڵۆز لە ئاوچەکەدا هەیە و ئێستا دەبینین سیناریۆکان ناڕوونترن، ئاڵۆزترن، زیاترن، جەنابت دەفەرمووی پرۆسەی یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکرات لانیکەم جارێ لە بونبەست دایە، ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەم پرۆسانە و داهاتووی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە گشتی چۆن دەبینی و پێت وایە دەبێ چ بکرێ بۆوەی کە لانیکەم حیزبی دێموکرات بتوانێ وەک خەڵک چاوەڕوان دەکا، پێگەی خۆی وەدەست بێنێ و لەنێو ئەم سیناریۆ ناڕوونانەدا ئەرکی خۆی بەجێ بگەیەنێ؟

وەڵام: ڕەنگە حەللی جۆراوجۆر هەبێ، خەڵکی جۆراوجۆر حەللی موختەلیف بێنێنە پێشێ، بەڵام ئەوەی لای ئێمە ئەولەوییەتی هەبوو وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان لە حاڵی ئێستادا کارکردن بۆ ئەوە بوو چۆن دێموکراتەکان بکەونەوە سەریەک. پێمان وابوو بەشێک لەو ئینتزاراتە بە حیزبی دیموکراتێکی بەقووەت جێبەجێ دەبێ، بۆوەی ئێمە پێیەوە ماندوو بووین. بەڵام ئێستا کە بەداخەوە لایەنی بەرامبەری ئێمە ئەو پرۆسەیەی بە بونبەست گەیاند و لەوەدا مەسئولە کە نەیهێشت بە سەرەنجام بگا و ئەو ئاواتەی کۆمەڵانی خەڵک جێبەجێ بێ، ئێمە دەست لەسەر دەست دانانێین. ئێمە نائومێد نەبووین، دیسانەکە ئەمن پێم خۆشە لێرەدا ئەو پەیامە بدەم: سەرەڕای ئەوەی ئەوان بە جیددی هەرگیز بۆ ئەم مەسەلەیە نەهاتنە پێشێ، سەرنجیان بە ڕێگە حەللەکانی ئێمە نەکرد، بە جیددی لەنێو خۆیاندا نەیانکرد بە باس، چونکە نەتیجەکان وا نیشان دەدا، بەڵام دیسانەکە ئێمە هەر ئومێدەوارین. بۆ جارێکی دیکەش ئێمە هەر ئومێدەوارین لەسەر یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان کار دەکەین و هیوادارم ئەوان پاش خوێندنەوەیەکی ڕابردووی ئەو کێشانە و تەجرووبەی موزاکراتی ئەخیر و چۆن تەعامولیان کردووە و مەوزووعەکان چۆن هاتوونەگۆڕێ، بۆ جارێکی دیکەش فکر لەوە بکەنەوە و هەر وەختێک فکریان لەوە کردەوە، بۆ جارێکی دیکەش ئێمە ئامادەین هەر وەختێک داوایان کرد ئێمە ئامادەین لە سەر پرسی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان قسە بکەین. یەعنی هەرگیز ئەوە وەڵا نانێین وەلەو ئەرکی بە بونبەست گەیشتنەکە و سەرنەکەوتنەکەی لەسەرشانی ئەوانە. ئێمە لەو

پێوەنییەدا ڕوو بە کۆمەڵانی خەڵک، ئەندامانی ئەوان، ئەندامانی خۆمان دەڵێم بەڕاستی ئەوەی لە توانای ئێمەدا بووە، بە ئیحساسی مەسئولییەت و خەمخۆرییەوە هەموومان موستەنەد کردووماتە تا ئێستا هێناومانە، شتێک نەماوە کە ئێمە نەیکەین.

بەڵام لەو سێناریۆ ناڕوونانەی کە جەنابت ئاماژەت پێدا، لەڕاستیدا هەر ئەوەیە کە یەک: ئێمە هەوڵ بۆ ئەوە بدەین، دوو: ئەرکی ئێمە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و ئەرکی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە گشتی، لە دەرەوەی وڵات، لە نێوخۆی وڵات، لێرە، ئەرکی میدیایی، دیپلۆماسی، تەشکیلاتی ئێمە، لەمەوبەدوا قورستریش دەبێ. بۆ؟ ئێمە هیوادار بووین لە ئیدامەی خۆیدا ئەگەر ئەو یەکگرتنەوە بە نەتیجەیەک بگا، بەیەکەوە ئەو ئەرکە بەجێ بگەیەنین، بەڵام ئێمە لێرە بەدوا خۆمان پتر ئەرکدار دەکەین، بە کاری جیددیتر و بەردەوامتر، لەسەر جێبەجێکردنی ئەو پڕۆژانەی بۆخۆمان باوەڕمان پێیە و دەبێ حیزبی دێموکرات بکەینە ئەو حیزبی دێموکراتەی کە لە پەیامەکەی خۆمدا هاتبۆە گۆڕێ، ئێمە لانیکەم بۆخۆمان کاری پێدەکەین. هیوادارم کۆمەڵانی خەڵک لەنێوخۆی وڵات، ئەندامانی حیزبی دێموکرات بە گشتی، زۆرتر لەمەوبەدوا لەو مەیدانەدا کار بکەن، یەعنی قورساییەکی زۆری ئەوە دەکەوێتە سەرشانی ئێمە. تەنیا دەمەوێ لێرە شتێکی دیکە ئاماژە پێبکەم ئەویش ئەوەیە کاتێک باسی ئەو سێناریۆ ناڕوونانە دەکەم دەقیقەن دەمەوێ جارێکی دیکە تەئکید بکەمەوە، لایەنی ئێمە بۆچوونی لەسەر چارەسەریی کێشەی دێموکراتەکان هەمیشە ئەوە بووە لە پەنجەرەی داهاتووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و پێداویستیی سیاسی ئێمە بەرەو ئەوە بچین حیزبی دێموکرات بکەینەوە یەک و حیزبی دێموکرات بکەوێتەوە سەرێک بۆ ئەوەی ئەو ئێنێرژییەمان بۆ ئازاد بکا و هەمیشەش دەمانگوت ئەو حەللەی ئەو برادەرانە دەیانهێنا گۆڕێ، ئەو لایە بێتەوە نێو ئەو لایە و ئەو لایە حیزبی مادەرە و ئەو لایە حیزبی پدەرە، یان ئەولا بێتەوە ئەو لایە، من موخالیفی ئەو حەللەم. چ ئەوان بێنەوە لای حیزبی دێموکراتی کوردستان و بێنەوە قەڵای دێموکرات کە کاتێک هەموومان لێرە کارمان کردووە، چ لایەنی ئێمە بچێتەوە لای ئەوان. ئەوە بە مانای ئەوەیە هەر ئەو حەللە لە ڕۆژی یەکەمدا کیشە خولقینەرە. ئەوە هیچ موشکیلەیەک چارەسەر ناکا. باشترین حەل ئەوەیە یەکتر بەو جۆرەی هەن قبووڵ بکەین و ئینسانەکان بەو جۆرەی هەیە قبووڵ بکەین، هەموو لایەک تێیدا بەشدار بن، هەموو لایەک خۆی تێدا ببینێنەوە، هەموو لایەک ئیحساسی ئەمنییەتی سیاسی تەشکیلاتی بکەن، هەموو لایەک لە حیزبی واحیددا ئاسوودە بن، ئەوەیە تەزمینی ئەوە دەکا حیزبی دێموکرات لە داهاتوودا ئەگەر تووشی کێشەی ئاوا بێوە، زەرەر و زیانی زۆرتر نەبێ.

پرسیار: کاک خالید وەک دواپین پرسیار بە سەرنجدان بەو قسانەی جەنابت باست کرد، کە بەرەو حەقتاساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکرات دەچین، ئەگەر ئەم دوو دێموکراتە لێک نزیک نەبوونەوە، نەیانتوانی لە پرۆسەیەکی سالمدا یەک بگرنەوە، حیزبی دێموکراتی کوردستان چۆن بەرەو داهاتوو هەنگاو دەنێ و جەنابت وەک سکرتێری ئەو حیزبە پەیامت ڕوو بە ئەندامانی ئەو حیزبە چیە؟

وەڵام: بە باوەڕی من ئەندامانی حیزبی دێموکرات لە دوو مەیداندا ئەرکمان لەسەرە؛ یەکیکیان نێوخۆییە. لە دانیشتنی نێوخۆیی خۆماندا ئەگەر بە مێژووی پەنجا ساڵەی ئەخیری خۆماندا بڕۆینەوە، شەهامەتمان هەبێ، کێشەکانی نێو حیزبی دێموکرات، مێژووەکەی هەیە، زۆرێک لەوانەی لە کێشەکاندا بوون، بەخۆشییەوە لە حاڵی حەیات دان، یان لە کتێبەکاندا موستەنەد کراوە، لە دەورانی ڕێزدار کاک ئەحمەد تۆفیقەوە تا دەورانی شەهید دوکتۆر قاسملوو بگرە کە دەورانێک کێشەکانی ئەو سەردەم هەبوون و شاراوەش نیە و دوایەش هەر درێژەی هەبووە تا دەورانی کاک دوکتۆر سادقی شەرەفکەندی، لە دەورانی ڕێبەرانی زیندووی هەر دوو بەشی دێموکرات، چ ڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕ و چ ئەوی دیکە، ئی دەورانی ئێستاش کە هەر دوو لامان لە حاڵی حەیات داین، بتوانین بەشێوەی نێوخۆیی شەهامەتمان هەبێ

لەوێ ئاماژەی پێبدەین. بڵێین رێبەرانی شەهید و زیندوو لەو مەواریدانەدا هەڵە و ئیشتیباهاتمان بووە لە تەعامول لەگەڵ کێشەکانی نێوخۆی خۆمان. ئەوە بۆیە بڵێین ئەو نەسڵەی قێرە حیزبایەتیە دەکەین لە داهاتوودا، دەرسی لێ وەربگرێ و ئەو هەڵانەی ئەمن کردوومە، ئەو نەیکاتەوە.

ئەرکی دووەم ئەوەیە ڕوو بە دەرەوە، ڕوو بو ئێران، خوێندنەوەیەکی دیکە بکەینەوە لە ئێران، ئیمپراتۆرییەتی ئێران چ بووە، مەزهەب کەنگێ هاتۆتە نێو سەحنەی سیاسیی ئێران، حکوومەتی کۆماری ئیسلامی چۆن بووە، چۆنمان پێناسە کردووە، چۆن شەڕمان لەگەڵ ئەو حکوومەتە کردووە، هەڵە و ئیشتیباهاتی ئێمە چ بووە، کارم بە هی ئەوان نیە ئەوە لە جێگای خۆی دایە، ئەمە لەگەڵ وان موبارزە دەکەین و لەو سی و شەش ساڵەدا چۆنمان تەعامول کردووە، ئەو میتۆدانەی ئێمە هەموو باش بووە، لەکوێ دەستی تێوەردەین، لەکوێ شتی تازە بێنینە گۆڕێ، پێداچوونەوەیەکیش بەوانەدا بکەین. مادام پێداچوونەومان بەوانەدا کرد، هەمووی ئەوانە دوو سێ شت دێنێتە گۆڕێ: یەکێکیان بەرنامە بۆ داهاتوویە ڕوو بە کۆمەڵانی خەڵک و داهاتووی ئێران، ئەوی دیکەش دیتنەوەی میکانیزم و فەرهەنگ سازییە لەنێوخۆی حیزبی دێموکراتدا کەهێندێک لەو کێشانە دەیان ساڵە بەرۆکی حیزبی دێموکراتی گرتووە و بۆ خۆمان حەللی بکەین. من لەو باوەڕە دام حیزبی دێموکراتی کوردستان ئیحتیاجی بەو پێداچوونەوە هەیە. دەبێ ئێمە شەهامەتمان هەبێ دوای حەقتا ساڵ چی؟ چمان کردووە؟ لە کوێ کەمیمان هێناوە؟ لەمەوبەدوا دەبێ چ بکەین؟ دڵنیام ئەگەر ئەو ڕووحە هەبێ، ڕووحی سازندەگی هەبێ هەموو لایەک تێیدا بەشداری بکەن، دڵنیام دەتوانین بەیەکەوە هیوایەکی باش دروست بکەین بۆ داهاتووی حیزبی دێموکرات و بۆ کۆمەڵانی خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

- زۆر سپاس کاک خالید
- زۆر سپاس بۆ جەنابیشت

لە ژمارە ٦٥٣ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

ڕێکەوتی : ٥ی ئاوریلی ٢٠١٥

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد

رۆژژمێری مێژووی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

١٦ی ئووتی ١٩٤٥ – ١٦ی ئووتی ٢٠١٥ی زایینی

کۆکردنەوەی و ئامادە کردنی : ڕەحمان نەقشی

١	١٦ی ئووتی ١٩٤٥	ڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری مەهاباد.لەسەر بناخەی کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد (ژ – ک)
٢	٢٣ی ئۆکتۆبری ١٩٤٥	پێک هێنانی کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بەشداری نوێنەرانی زۆربەی ناوچەکانی کوردستان لە شاری مەهاباد.)قازی محەممەد پێشەوای حیزب)
٣	٦ی دیسامبری ١٩٤٥	دەرچوونی یەکەم گۆڤاری ئەدەبی،سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستان کە بیرو بووچوونی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو لە لایەن چاپخانەی کوردستان لە شاری مەهاباد.
٤	١٢دیسامبری ١٩٤٥	بەشداری نوێنەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ڕێ و ڕەسمی دامەزرانی کۆماری ئازەربایجان لە شاری تەورێز.
٥	١٧ی دیسامبری ١٩٤٥	ڕۆژی چەک کردنی شارەوانی مەهاباد ئاخرین بنکەی حکومەتی ناوەندی و هەڵگرتنی ئالای کوردستان و دامەزرانی هێزی سپای میللی کوردستان.
٦	١٠ی ژانوییەی ١٩٤٦	چاپ و بڵاو کردنەوەی یەکەم ژمارەی کوردستان کە هەتا ئێستا ٦٦٢ ژمارەی لێ دەرچووە.
٧	٢٢ی ژانوییەی ١٩٤٦	ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە خۆپێشاندانیک دا بە بەشداری زیاتر لە ٢٠هەزار کەس لە نوێنەرانی ناوچە جیاوازەکانی کوردستان لە مەیدانی چوارچرای مەهاباد،قازی محەممەد پێشەوای حیزب بەسەرۆک کۆمار هەڵبژیرا.
٨	١١ی فێوریییەی ١٩٤٦	پێک هێنانی حکوومەتی کوردستان و هەیئەتی ڕەئیسەی میللی (کابینەی وەزیران) ئەو هەیئەتە لە ١٤ وەزیر پێک هاتبوو.
٩	١٥ی مارسی ١٩٤٦	دامەزرانی یەکەم ڕێکخراوی ژنانی دێموکراتی کوردستان لە شاری مەهاباد - ڕۆژهەڵاتی کوردستان.
١٠	٢٣ی ئاوریلی ١٩٤٦	پەیمانی دۆستایەتی و هاوکاری لە نێوان دوو حکومەتی کوردستان و ئازەربایجان لە لایە دوو هەئیەتی ڕەسمی بە سەرۆکایەتی پێشەوا قازی و جەعفەری پیشەوەری لە شاری تەورێز ئیمزا کرا.
١١	٣٠ی ئاوریلی ١٩٤٦	بۆ یەکەم جار دەزگای ڕادیۆ کە پێیان دەگوت ئیستاسیۆنی ڕادیۆ لە ڕێ و ڕەسمی تایبەت دا بە وتاری پێشەوا قازی لە شاری مەهاباد کرایەوە.
١٢	١٦ی ژوییەی ١٩٤٦	شەهید بوونی محەممەد ئانەوازادە یەکەمین فەرماندەرو جێگری سیاسی وەزارەتی هێزی کوردستان بە هۆی کەوتنە خوارەوەی فڕۆکە لە نێزیک کەلیخان ناوچەی بانە .

١٣	١٧ی دیسامبری١٩٤٦	گەرانەوەی ئەرتەشی شا بۆ مەهاباد و کۆتایی تەمەنی یازدە مانگەی یەکەم کۆماری کوردستان.
١٤	١٤ی فێوریيەی ١٩٤٧	لە سێدارە ١٣ کەس لە فەرماندەر و پێشمەرگەکانی کۆماری کوردستان دوای هەردس هێنانی کۆمار لە شاری سەقز
١٥	٣٠ی مارسی ١٩٤٧	لەسیدارەدانی پێشەوا قازی محەممەد سەرۆک کۆماری کوردستان لە مەیدانی چوارچرا مەهاباد.
١٦	٣٠ی مارسی ١٩٤٧	لە سێدارە دانی ئەبولقاسمی سەدری قازی نوێنەری خەڵکی مەهاباد و دەورو بەر لە مەجلیسی شورای میللی ئێران لە سەردەمی کۆماری کوردستان و برا بچوکی پێشەوا قازی محەممەد لە شاری مەهاباد.
١٧	٣٠ی مارسی ١٩٤٧	لە سێدارە دانی حەمە حوسین سەیفی قازی وەزیری بەرگری کوماری کوردستان،جێگری سەرۆک کۆمار پێشەوا قازی محەممەد لە شاری مەهاباد
١٨	٧ی ئاوریلی ١٩٤٧	لە سێدارە دانی ٣ی ئەفسەری پایەبەرزی کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد
١٩	٢٠ی ژوئەنی ١٩٤٧	ئیعدامی چوار ئەفسەری سوپای میللی کۆماری کوردستان.(مستەفا خۆشناو،عەزەت عەبدوڵاعەزیز،خەیروڵاعەبدوڵکەریم،محەممەد مەحموود قودسی)
٢٠	بەهاری ساڵی ١٩٤٧	دەست پێکردنەوەی خەباتی دوو بارەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە شێوەی تەشکیلاتی.
٢١	زستانی ساڵی ١٩٥٢	سەرکەوتنی بەرچاوی کاندیدای حیزبی دێموکرات لە هەڵبژاردنی دەورەی حەفدەی مەجلیسی شورای ئێران.
٢٢	ڕەشەمەی ساڵی١٩٥٢	ڕاپەرینی جووتیارانی ناوچەی موکریان بە دژی زوڵم و زۆری ئاغاو دەرەبەگەکان ئەو جووڵانەوەیە لە لایەن ریژیمی شا سەرکوت کرا.
٢٣	بانەمەری ساڵی١٩٥٣	پێک هاتنی کۆمیتەی تازەی حیزب لە مەهاباد بە مەبەستی بوژانەوەو ساخ کردنەوەی ڕێکخراوەکانی حیزبی.
٢٤	٥ی ژوئەنی ١٩٥٣	کۆبونەوەی لاوانی دێموکراتی کورد بۆ هەڵبژاردنی نوێنەر بۆ فستیوالی جیهانی لاوان لە بۆخارست،لە باغی میکائیل لە شاری مەهاباد کەلە لایەن هیزی چەکداری ڕژیم پەلامار دران کە بوو بە هۆی شەهید بوونی لاویک و چەند لاویش دەستگیر کران.
٢٥	٢٤ی ژوییەی ١٩٥٣	بەڕێوەچوونی متینگی گەورە لە شاری مەهاباد بەبۆنەی هەلاتنی شا بەرەو بەغدا ورۆم.
٢٦	١٩ی ئووتی ١٩٥٣	کودتای نیزامی دژی حکوومەتی میللی دوکتور محەممەد موسەدیق.
٢٧	ساڵی ١٩٥٤	کۆچی دوایی حاجی سەید بابە شێخی سیادەت ڕەئیسی هەیئەتی ڕەئیسەی میللیی(سەرۆک وەزیر)کۆماری کوردستان لە دیی تورجان.
٢٨	ژوئەنی ١٩٥٥	کۆنفرانسی یەکەمی حیزب و هەڵبژاردنی ئەندامانی ڕێبەری حیزب لە کێوی قەڵاتەرەش پشتی گوندی سەیدئاوای بابەگەورە لەناوچەی پیرانشار.
٢٩	نوامبری ١٩٥٩	هێرشی بەربڵاوی ساواک بۆ سەر ڕێکخراوەکانی حیزب کە نزیکەی ٢٥٠ کەس لە سەرانسەری کوردستان گیران و زۆربەیان پەرەوازەی باشووری کوردستان بوون.
٣٠	پاییزی ساڵی ١٩٦٣	پێک هاتنی کۆمیتەی ساخکەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە زینوێ شێخی.

٣١	٢١ی مارسی ١٩٦٤	هێرشیکی گەورەی دیکەی ساواک بۆ سەر ڕێکخراو و ئەندامانی حیزب و بەشێکی بەرچاو گیران و ڕەوانەی چاڵە ڕەشەکانی ڕێژیمی شا کران.
٣٢	١٩ی نوامبری ١٩٦٤	پێک هاتنی کۆنگرەی دووهەمی حیزب لە گوندی سونی باشووری کوردستان(کەسایەتی یەکەمی حیزب، ئەحمەد توفیق)
٣٣	ساڵی ١٩٦٦	شەهید بوونی سەدیق ئەنجیری ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکرات. لەباشووری کوردستان.
٣٤	ساڵی ١٩٦٧	شەهید بوونی مەلا ڕەحیم وێردی ناسراو بە میرزا ئەحمەد ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دووهەمی حیزب لە باشووری کوردستان.
٣٥	ساڵەکانی ٦٧- ١٩٦٨	تێکۆشانی چەکداری سیاسی لە لایەن کۆمیتەی شۆڕشگێری حیزب،ئەو جووڵانەوەی ١٨ مانگی خایاند بەداخەوە زۆربەی بەڕێوەبەرانی شەهید کران.
٣٦	ساڵی ١٩٦٧	شەهیدبوونی باپیرشکاک(نحۆ) ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی گۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکرات بەدەست هێزەکانی ئێران لە ناوچەی سەلماس.
٣٧	سپتامبری ساڵی ١٩٦٨	گیرانی سەدان کەس لە ئەندام و لایەنگرانی حیزب لە هەموو شوێنەکانی کوردستان، کە بەدوای ئەشکەنجەی زۆر لە پادگانی جەلدیان چەندین کەسیان لێ ئیعدام کران.
٣٨	ساڵی ١٩٦٨	شەهید کردنی دڵشادی ڕەسوڵی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان، کۆنگرە یەکەم و جێگری وەزیری فەرهەنگ لە کۆماری کوردستان. لە باشووری کوردستان.
٣٩	٢ی مای ١٩٦٨	شەهید بوونی تێکۆشەرو چالاکوانی سیاسی و ئەندامی ڕێبەری حیزب سمائل شەریف زادە و هەڤالانی بەدەست ڕێژیم پەهلەوی .
٤٠	١٥ی مای ١٩٦٨	شەهید بوونی تێکۆشەرو چالاکوانی سیاسی و ئەندامی ڕێبەری حیزب سولەیمان موعینی بە دەست سەرکردایەتی شۆرشی کوردستانی عێراق لە دیلمان.
٤١	٢ی سپتامبری ١٩٦٨	لەسێدارە دانی شاعیرو تێکۆشەری سیاسی وئەندامی ڕێبەری حیزب مەلا ئاوارە(ئەحمەد شەڵماشی)لە شاری سەردەشت لەلایەن حکومەتی پاشایەتی ئێران.
٤٢	١ی مای ١٩٧١	ئامادە کردنی گەڵاڵەی کۆمیسیونی پەیرەو و پرۆگرام بە بریاری ڕێبەرایەتی حیزب بۆ باس و ڕاوێژ بڵاوی بە ئەندامانی حیزب کە هەم بیرو بۆچوونی خۆیان بدەنە دەستەی ڕێبەرایەتی و هەم لە کۆنفراسی سێیەم دا بە ئامادەی زیاتروە باسی لە سەر بکەن.
٤٣	١٣ی مای ١٩٧١	کۆبونەوەی کۆمیتەی ڕێبەرایەتی حیزب بۆ چارە سەری ئەو ناکۆکی و ئالۆزییە فکرییەی کە بۆ ئەندامانی حیزب هاتبوو پێش،لە کۆبوونەوەیەک دا دوای ڕاوێژو لێکدانەوەیەکی زۆر چەند بریاری گرینگ دران.
٤٤	ژوئەنی ساڵی ١٩٧١	پێک هاتنی کۆنفرانسی سێیەمی حیزب،لە شاری کویی لە باشووری کوردستان ئەو کۆنفرانسە کۆنفرانسێکی بەکەلک بوو و حیزبی هێناوەتەوە سەرڕەوتی ئاسایی خۆی.
٤٥	ژوئەنی ساڵی ١٩٧١	لە کۆنفرانسی سێیەم دا ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان گۆڕدرا و بۆ حیزبی دێموکراتی

		کوردستانی(ئێران) لە کویە باشووری کوردستان.
۴۶	١٥ی ژوییەی ١٩٧١	بریاری دەقتەری سیاسی حیزب لە سەر بەشداری و بەرێوەبردنی رادیۆ شۆرشگیرانی ئێران بەو شەرتەی رێگا بدرێ سیاسەتی حیزب بڵاو بکاتەوە.
۴۷	٢٥ی ژوئەنی ١٩٧١	کۆمیتەی ناوەندی حیزب بریاری دا کە پێوەندی بە ئەحمەد توفیق بگیرێ و داوای هاتنەوە و ژێردیسپلێنی حیزبی لێ بکرێ، ناوبراو لە وەڵامدا گوتبووی کە نە ئەو کۆنفرانسە و ئەو رێبەرایەتیم بە رێبەری حیزب قەبووڵە.
۴۸	٥ی ئووتی ١٩٧١	دەقتەری سیاسی حیزب مەئموریەتی داوە بە مامۆستا عەبدوڵا حەسەن زادە کە بۆ جاری دووهەم پێوەندی بە ئەحمەد توفیق بگرێ کە واز لە موخالەفەتی حیزب و رێبەرایەتی حیزب بهێنی.بەڵام ئەجارەش هیچ ئاکامێکی نابێت.
۴۹	١۴ی ئۆکتۆبری ١٩٧١	بۆ سێهەم جارپێوەندی بە ئەحمەد توفیق دەگیرێ و داوای لێ دەکرێ بگەڕێتەوە نێو حیزب بەڵام ئەوجارەش هیچ سوودێکی نەبوو.
۵۰	سێپتامبری ١٩٧١	دیدار و چاوپێکەوتنی نوێنەری دەقتەری سیاسی حیزب دەگەڵ حیزبی کۆمونیستی لوبنان و حیزبی سوسیالیستی پێشکەوتنخوازی لوبنان.
۵۱	مانگی ژانوییەی ١٩٧٢	لە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی حیزب بریار درا ئەحمەد توفیق سکرتێری گشتی کۆنگرەی دووهەم لە حیزب وەلا بنرێ.
۵۲	٢٢ی مارسی ١٩٧٣	شەهید بوونی قادری ویردی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنفرانسی سێهەمی حیزبی دێموکرات لە نیو شاری بانە لە گەڵ هێزی نیزامی رێژیمی شا.
۵۳	٢ی ئاوریلی ١٩٧٣	کۆچی دوایی حوسێنی زێرینگەران (حوسێنی فرووهەر)، ئەندامی ژمارە ١ی کۆمەڵەی ژێکاف و ئەفسەر و چالاکێکی هێزی دێمۆکرات بووە لە تاران لە گۆڕستانی بەهەشتی زەهرا نێژراوە .
۵۴	سێپتامبری ساڵی ١٩٧٣	پێک هاتنی کۆنگرەی سێهەمی حیزب بە بەشداری ۴۹ کەس و پەسند کردنی بەرنامەو پیرەوی نیوخۆی تازە و هەڵبژادنی کۆمیتەی ناوەندی لەشاری بەغدا.(سکرتێری گشتیی دوکتور قاسملوو)
۵۵	سێپتامبری ساڵی ١٩٧٣	پەسند کردنی ئامانجی دوارۆژی حیزب (کۆمەڵێکی دادپەروەری سۆسیالیستی یە) لە کۆنگرەی سێهەمی حیزب لەشاری بەغدا.
۵۶	ساڵی ١٩٧٣	شەهید کردنی ئەحمەد توفیق(عەبدوڵلا ئیسحاقی)سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان(کۆنگرەی دووهەم)بە دەست رێژیمی بەعسی عێراق.
۵۷	٢ی فیۆرییەی١٩٧۴	دەست پێکردنی کلاسیی سیاسیی بۆ ئەندامانی رێبەری حیزب بە مەبەستی باشتر شارەزا کردن لە کارو تیکۆشانی سیاسی و تەشکیلاتی.
۵۸	مارسی ١٩٧۴	لەسەر داوەتنامەی پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق بۆ بەشداری لە کۆنگرەی ٨ ی ئەو پارتە کۆری نوێنەرایەتی بە ئامادە کردنی وتارێکی پرنیپۆرۆک کە بەداخەوە لە لایەن سەرۆکایەتی کۆنگرە رێگای بە نوێنەرانی حیزب نەدرا وتاری خۆیان بخوێنەوە.
۵۹	مانگی ئووتی١٩٧۴	کۆبوونەوەی کۆری رێبەرایەتی حیزب(دوکتور قاسملوو،کەریم حیسامی و حەمەدەمین سیراجی)دەگەڵ

		ڕێبەرانی حیزبی تووده‌ی ئێران(ئیره‌ج ئەسکەندەری، کیانووری و عەلی گەلاوێژ) لە بیرلین ئاڵمان.
٦٠	١٥ی ژانوییەی ١٩٧٥	حکوومەتی عێراق بە حیزبی ڕاگەیاند کە یان دەبێ لەسەر بارزانی بنووسن وبە پیاوی ئەمریکا بناسینن یان ڕۆژنامەکەتان داخەن.حیزب بریاری د ا ڕۆژنامەکە چاپ نەکا و هیچ دژی بارزانی و بزووتنەوەی کورد نەنووسن.
٦١	٨ی ژوئەنی ١٩٧٦	نامەی کۆمیتەی ناوەندی حیزب بۆ کۆمیتەی ناوەندی پارتی دێموکراتی کوردستان،لەو نامەیە دا وێرای ڕەخنە گرتن لە سەر هەڵوێستەکانی پارتی دەرحەق بە حیزبی ئێمە. هێندێک پێشنیاری بەکەڵکێشی بۆ ڕێک و پێک کردنی پێوەندی دوو لایەنە هێنابووە گۆڕێ،
٦٢	٢٧ی ژوئیەی ١٩٧٧	زەختی حکوومەتی عێراق،هەڵ و مەرجی دژوار و هەستیار کۆمیتەی ناوەندی ناچار دەکا کۆمیتەی ناوەندی بچێتە فەرانسە وکۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی حیزب لە شاری شانیومون لیژو لە ماڵی کریس کوچرا بگری.
٦٣	٤ی ژوئەنی ١٩٧٨	کۆچی دوایی عەزیزی یوسفی ئەندامی پێشووی کۆمیتەی ناوەندی، بەندکراوی سیاسی دوای تێپەڕ کردنی ١٩ساڵ بەند بە نەخۆشی دڵ لە تاران.
٦٤	٧ی ژوئەنی ١٩٧٨	خۆپێشاندانی گەورە لە مەهاباد بە بۆنەی سێ ڕۆژانەی ناشتنی تەرمی عەزیزی یوسفی، ئەم خۆپێشاندانە سەرەتای دەست پێکردنی زنجیرە خۆپێشاندانەکانی
		دوایی خەڵکی کوردستان بەدژی ڕێژیمی شابوو.
٦٥	پاییزی ساڵی ١٩٧٩	گەرانەوەی بەشێک لە ڕێبەرایەتی و کادرەکانی حیزب بۆ نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان..
٦٦	١١ی فێوریەی ١٩٧٩	سەرکەوتنی ڕاپەڕینی گەلانی ئێران و ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی لە ئێران.
٦٧	١٩ی فێوریەی ١٩٧٩	دەست بە سەرداگرتنی پادگانی مەهاباد لە لایەن حیزبی دێموکرات بە یارمەتی ئەرتەشی یە شۆڕشگێرەکان.
٦٨	٢ی مارسی ١٩٧٩	خۆپێشاندانی گشتی سەدهەزار کەسی لە ستادیومی وەرزشی مەهاباد، لەم خۆپێشاندانە دا حیزب تێکۆشانی ئاشکرای نوێ بە ڕەسمی ڕاگەیاند.
٦٩	٢١ی مارسی ١٩٧٩	سازکردنی شەر لە سنە لە لایەن پیلانگێرانی کونە پەرستی کۆماری ئیسلامی کە چەند ڕۆژی خایاند و بە نەوڕۆزی خوێناوی سنە ناوەدەر کراوە.
٧٠	٢٨ی مارسی ١٩٧٩	چوونی هەیئەتێکی حیزبی دێموکرات بە سەرۆکایەتی دوکتور قاسملوو بۆ لای ئایەتوڵڵا خومەینی بۆ چارەسەر مەسەلەی کورد لەشاری قوم.
٧١	٣٠ی مارسی ١٩٧٩	تەحریم و بایکوت کردنی ریفراندوم و دیاری کردنی سیستمی حکوومەتی ئێران لە لایەن حیزب و بەشی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان.
٧٢	٣١ی مارسی ١٩٧٩	دیدار و چاوپێکەوتنی هەیئەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە گەڵ میهدی بازرگان سەرۆک وەزیرانی ئێران لە تاران.
٧٣	٢٠ی ئاوریلی ١٩٧٩	ساز کردنی شەر لە لایەن بەکرێگیراوانی ڕێژیمەوە لە نەغەدە لە متینگی حیزب دێموکرات دا.
٧٤	١٩ی ژوئەنی ١٩٧٩	بەشداری نوێنەری حیزب لەکۆنفرانسی"ویستی خەڵکی ئێران لەقانوونی بنەرەتی "بە بەشداری ٤

		٨ دەستە وحیزب و رێکخراوی سیاسی لەزانستگەی تاران.
١٧٥	١٦ی ئووتی ١٩٧٩	ڕێ و ڕەسمێکی ئاشکرا ٢٥ی گەلاوێژ ٣٤ مین ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆشکی لاوان لە شاری مەهاباد.
١٧٦	١٩ی ئووتی ١٩٧٩	ڕاگەیاندنی جیهادی خومەینی دژی گەلی کورد بە،هەڵوەشاوە ڕاگەیاندنی حیزب لە لایەن خومەینی و سەپاندنی شەریکی سەرانسەری(شەری سێ مانگە)
١٧٧	١٩ی ئووتی ١٩٧٩	نامەی سەرئاوڵەی کۆمیتەی ناوندی حیزب بۆ کۆڕو کۆمەڵانی بەشەر دۆست و ئازادیخوازی جیهان سەبارەت زۆڵم و زۆری حکوومەتی ناوەندی دژی خەڵکی کوردستان.
١٧٨	٢ی سێپتامبری ١٩٧٩	جینایەتی سامناک و دڕندانەی چەکدارانی ڕێژیم و قەلاچۆ کردنی ٦٧ کەس لە دانیشتوانی گوندی قارنی.
١٧٩	١٢ی ئۆکتۆبری ١٩٧٩	نامەی سەرئاوەڵای حیزبی دێموکرات بۆ گەلانی ئێران و حیزب و ڕێکخراوە نیشتمانی و پێشکەوتووکان و شەخسییەتە نیشتمانی و مەزهەبی یەکان لە سەر هەل ومەرجی کوردستان.
١٨٠	٤ی نوامبری ١٩٧٩	بەیاننامەی مەحکوم کردنی حیزبی دێموکرات سەبارەت بە پەلامارى خوێنکارانی پێرەوی خەتی ئیمام بۆ سەر بالوێخانەی ئامریکا لە تاران.
١٨١	١٧ی نوامبری ١٩٧٩	پەیامی خومەینی بۆ چارەسەر کردنی گیروگرفتەکانی کوردستان. ئەو پەیامە بە مانای تێک شکانی هێزە سەرکوت کەرەکانی خۆی لە کوردستان و کۆتای شەری سێ مانگە کە بوو بە هۆی وتووێژێکی درێژخایانی بێ ئاکام.
١٨٢	٢٠ی نوامبری ١٩٧٩	لەبەیکی سکرتێری گشتی حیزب دوکتور قاسملوو بە پەیامی ئایەتولا خومەینی سەبارەت بە چارەسەری ئاشتیانەی مەسەلەی کوردستان لە گۆرەپانی[قازی محەممەد]ی شاری مەهاباد.
١٨٣	٢٥ی دیسامبری ١٩٧٩	بڵاو کردنەوەی گەلاڵەی ٢٦ ماددەیی دەستەی نوێنەرایەتی گەلی کورد سەبارەت بە خودموختاری ڕۆژهەلاتی کوردستان.
١٨٤	٢٥ی ژانوییەی ١٩٨٠	پشتیوانی حیزبی دێموکرات لە بەرنامەکانی کاندیداتوری مەسعوود ڕەجەوی بۆ یەکەمین هەڵبژاردنی سەرۆک کۆماری ئیران ،کە بۆ بەهۆی ڕەد کردنەوەی بەربژارییەکە لە لایەن خومەینی وە.
١٨٥	١٧ی فێبرییەی ١٩٨٠	پێک هاتنی کۆنگرەی چوارەمی حیزب بەبەشداری ٣١٠ کەس نوێنەر لە شاری مەهاباد،ئەم کۆنگرەیە پاش ٣٤ سال یەکەم کۆنگرەی ئاشکرای حیزب بوو. (سکرتێری گشتیی دوکتور قاسملوو)
١٨٦	فێبرییەی ١٩٨٠	پەسند کردنی ئامانجی دوارۆژی حیزب (پێک هێنانی کۆمەڵێکی سوسیالیستی کە بناخەکەی لەسەربنچینەی زانستی یەکانی دروست کردنی سوسیالیزم دامەزرابێ) لە کۆنگرە چوارەمی حیزب لە شاری مەهاباد.
١٨٧	٢٨ی فێبرییەی ١٩٨٠	چاوپێکەوتنی هەیئەتی ٦ کەسی لە ئەندامانی ڕێبەری حیزب لە گەڵ سەرکۆماری ئێران ئەبولحەسەن بنی سەدر لە تاران.
١٨٨	١ی مارسی ١٩٨٠	پێشنیاری گەلاڵەی ٦ ماددەیی حیزبی دیموکرات بۆ چارە سەری ئاشتیانە داوخوازەکانی خەلکی کوردستان دەگەڵ حکوومەتی ناوەندی.

٨٩	١٤ی مارسی ١٩٨٠	بەشداری لەهەڵبژاردنی نوێنەرانی مەجلیسی شورا کە کاندیدەکانی حیزب لە زۆربەی شوێنەکان سەرکەوتنیان بەدەست هێنا،بەڵام خومەینی هەڵیوەشاندەوە.
٩٠	١٨ی مارسی ١٩٨٠	دەست پێکردنەوەی شەرلەلایەن رژیم لەناوچەی کامیاران و شیمالی کوردستان کە بوو بەهوی شەریکی سەرانسەری وهەتا ئێستاش درێژەی هەیە.
٩١	١٦ی ئاوریلی ١٩٨٠	گەڵاڵەی حیزبی دێموکرات بۆ پێکهێنانی بەرە یەکگرتووی نیشتمانی لە گەڵ حیزب و رێکخراوە سیاسیی یەکانی ئێران.
٩٢	١٧ی مای ١٩٨٠	بۆمباران کردنی بەندیخانەی حیزب لە گوندی دۆڵەتووی ناوچەی سەردەشت لە لایەن رژیمی بەعسی سەدام حوسێن.
٩٣	١٧ی مای ١٩٨٠	کۆمیتەی ناوەندی حیزب بە بڵاو کردنەوەی ڕاگەیاندراویک بە توندی بۆمبارانی بەندیخانەی دۆڵەتووی مەحکووم و ئەوەی وەک جینایەتەتێکی ئاشکرای دژی مرۆڤایەتیی ناساند و لە قاوی دا.
٩٤	٤ی ژوییەی ١٩٨٠	شەهید بوونی سەرۆان عەبدوڵڵا ئەفشین فەرماندەری هێزی بەیان لە نزیک گوندی شیناوی بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژیم
٩٥	١٣ی ژوئەنی ١٩٨٠	شەهید بوونی ئیبراهیم بەهرام پوور فەرماندەری هێز لە گوندی گڵە سوورە ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژیم .
٩٦	١٥ی ژوئەنی ١٩٨٠	جودا بوونەوەی تاقمی ٧ کەسی لە حیزب بە هاندانی حیزبی تووەدەی ئێران کە ٦ کەسیان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوون.
٩٧	١٧ی ژوئەنی ١٩٨٠	دەست پێکردنی یەکەمین بەرنامەی رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران لە دۆڵی شێخانی ناوچەی مەنگورانی مەهاباد.
٩٨	١٦ی ژوییەی ١٩٨٠	نامەی سکرتیری گشتیی حیزب بۆرێکخراوە دێموکرات و پێشکەوتووەکانی جیهان و شەخسییەتەسیاسی و بەشەر دۆستەکان و ئەنجوومەنە ئینسان دۆستەکان و رێکخراوەکانی دیفاع لەمافی مرۆڤ لە بەرامبەر جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە کوردستان.
٩٩	٢١ی سێپتامبری ١٩٨٠	تیرۆری سەرگورد عەبباسی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی شووڕای نیزامی حیزب لە شاری مەهاباد، بە دەست بەکریگیراوانی کۆماری ئیسلامیی لە مەهاباد.
١٠٠	مانگی سێپتامبری ١٩٨٠	کۆمیتەی ناوەندی حیزب دەستدرێژی دەوڵەتی عێراقی بۆ سەر ئێران مەحکووم کرد و رای گەیاند ئەگەر دەوڵەتی ناوەندی داخوازە بنەڕەتی یەکانی خەڵکی کوردستان بە فەرمی بناسی.حیزبی ئێمە ئامادەیە تەواوی هێزی خۆی بۆ بەرەنگاربوونەوەی پەلاماری ئەرتەشی عێراق وەکار بخا.
١٠١	٤ی نوامبری ١٩٨٠	هێزەکانی کۆماری ئیسلامی پەلاماری درندانەی گوندەکانی ئیندرقاش و وسووکەدییان دا و ٥٢ کەسیان لەژن و منداڵ و پیرو لاو شەهید کرد.
١٠٢	١١ی مای ١٩٨١	پەیامی پیرۆزبایی د.قاسملوو سکرتێری گشتیی حیزب بەبۆنەی هەڵبژاردنی فرانسوا میتران سیاسەتمەداری ناسراو ورێبەری حیزبی سوسیالیستی فەرانسە.
١٠٣	١٦ی ژوییەی ١٩٨١	دەفتەری سیاسیی حیزب بە بڵاو کردنەوەی راگەیاندراویک بە زۆر هۆ هەڵبژاردنی رۆژی ٢ی گەلاوێژی

		سەرۆک کۆماریان تەریم و بایکوت کرد.
١٠٤	١٧ی ژوییەی ١٩٨١	پەیامی رادیۆیی کۆمیتەی ناوەندی حیزب لە سەر لێ ستاندنەوەی پۆستی سەرۆک کۆماری لە بەنی سەدر،سەرۆایی رەخنە لە هەڵوێست و هەڵەکانی لە زەمانی سەرۆک کۆماری دا،ئەو کارەی مەلاکانی بە دژی یاسا و نادێموکراتیک و مەحکووم کرد وداوای لە بەنی سەدر کرد بێتە کوردستان.
١٠٥	هاوینی ساڵی ١٩٨١	شەری ناخوازراو لە نێوان حیزب دێموکرات و پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق(قیادە موقت)روی داو چەندین مانگ درێژەی کێشا.
١٠٦	١١ی ئۆکتۆبری ١٩٨١	شەهید بوونی مەحموود رەحمەت پوور جێگری فەرماندەری هێزی سمکۆ ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم - لە کێلەشین
١٠٧	١١ی ئۆکتۆبری ١٩٨١	شەهید بوونی سەروان حاتەم(دوعاخان) فەرماندەری هێزی نحۆ بە هۆی شەڕ لە گەڵ قیادە - لە کێلەشین
١٠٨	١٧ی دیسامبری ١٩٨١	پێک هاتنی گۆنگرەی پێنجەمی حیزب.لەناوچەی رەبەتی سەردەشت لەم گۆنگرە یەدا دروشمی رووخاندنی رێژیمی خومەینی پەسند کرا. (سکرتێری گشتیی دوکتور قاسملوو)
١٠٩	دیسامبری ١٩٨١	پەسند کردنی ئامانجی دوارۆژی حیزب (پێک هێنانی کۆمەڵێکی سوسیالیستی کە وەڵامدەری هەڵ و مەرجی تایبەتی وڵاتەکەمان بێ) لەکۆنگرەی پێنجەمی حیزب
١١٠	١٣ی دیسامبری ١٩٨١	شەهید بوونی سەروان ئەحمەد جاوید فەرکاک هەژار) ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکرات،فەرماندەری هێزی شەهید پێشەوا. بە کەوتە بەرپرێشکی گوڵە تۆپی دوژمن لە ناوچەی بانە.
١١١	مانگی ژوییەی ١٩٨٢	دانیشتنی دوو قۆڵیی رێبەرایەتیی حیزب لە گەڵ رێبەرایەتیی رێکخراوی شۆڕشگێری زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران (کۆمەڵە) و ئێمزا کردنی بریارنامەی هاوکاری دوو قۆڵیی.
١١٢	٢ی ژوییەی ١٩٨٢	نامەی کۆمیتەی ناوەندی حیزب بۆ یاسرعەرفات لەسەرچۆڵ کردنی فەلەستێنیەکان لە لوبنان، لەو نامەیەدا لەرێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین گێردرایەوە کە ئەگەر لە سەر ٢٢ وڵاتی عەرەب هێجیان ئامادە نێنن جێگە وشوێن بدەن بە رێکخراوی ناوبراو دەتوانن بێنە کوردستان.
١١٣	١٥ی ژوییەی ١٩٨٢	شەهید بوونی ئەسعەد سولەیمانپوور جێگری فەرماندەری هێز ،لە سەقز بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم.
١١٤	مانگی سپتامبری١٩٨٢	دەقتەری سیاسی بریاری دا لە رۆژی ٢٠ی خەرمانان تا ٢٠ی رەزبەر وەک مانگی بەرگری لە ئازادی و هەرمانی گەلی کورد رابەگەیەنێ.
١١٥	٢١ی نوامبری ١٩٨٢	شەهید بوونی حیسام ئەسعەدی فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم - لە بێساران
١١٦	٣ی ئاوریلی ١٩٨٣	شەهید بوونی عەلی پیرۆتی جێگری فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی چارشێویە سەر
١١٧	٨ی مای ١٩٨٣	دەقتەری سیاسی حیزب بە بڵاو کردنەوەی ڕاگەیاندراوێک سەرەرای رەخنە لەکردەوە نارەوەکانی سەرانی حیزبی تووده دەرحەق بەگەلی کورد هێرشی بەربڵاو کۆماری ئیسلامیی بۆ سەر رێبەران،وئەندامانی حیزبی تووده مەحکووم کرد.ودڵنیایی کردنەوە ئەگەر بێنە. کوردستان ئەمنییەتی

		ئەوان دەپارێزی.
١١٨	بەهاری ساڵی ١٩٨٣	شەری ڕێگای پیرانشار و سەردەشت وبارمەتی و هاتنی پێشمەرگەکانی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان وەک هێزی پشتیوانی حیزب.
١١٩	٢ی ژوئەنی ١٩٨٣	ئیعدامی ٥٩ کەس لە لاوانی بی دیفاعی مەهاباد بەدەست ئینسان کۆژانی کۆماری ئیسلامیی.
١٢٠	١١ی ژووئەنی ١٩٨٣	دەفتەری سیاسی حیزب بە بڵاو کردنەوەی ڕاگەیاندراویک هەڵبژاردنی مەجلیسی شووڕا(کەببوو بەمەجلیسی شووڕای ئیسلامی)بایکوت وتەرحریم کرد .
١٢١	٣ ی ئووتی ١٩٨٣	شەهید بوونی ڕەسوڵ ئیبرایم پوور جێگری فەرماندەری هێزی موعینی. لە گوندی بەردەسوور بە هۆی شەری نێوخۆیی لە گەڵ (کۆمەڵە)
١٢٢	٢٠ی ئووتی ١٩٨٣	شەهید بوونی مەزەفەر تابیعی جێگری فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە گوندی میرئاوا.
١٢٣	٢٠ی ئووتی ١٩٨٣	شەهید بوونی ئیقبال کەریم نژاد فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە گوندی میرئاوا.
١٢٤	٩ی سپتامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی ئەسعەد مامەدی جێگری فەرماندەری هێز ، لە گوندی شنەتاڵا ، بە هۆی تیرۆری بە کریگیراونی کۆماری ئیسلامیی.
١٢٥	١٢ی سپتامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی سابیر حوسێنی جێگری فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە گوندی چنارە .
١٢٦	٢٧ی ئۆکتۆبری ١٩٨٣	حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە نامەیەکی فەرمی دابۆ مەسعوود ڕەجەوی چوونی خۆی بۆ نێو شووڕای نیشتمانی بەرگری پێ ڕاگەیاند.
١٢٧	٨ی نوامبری ١٩٨٣	گەڵاڵەی پێشنیاری شووڕای میللی بەرگری بۆ خودموختاری کوردستانی ئێران لە ١٢ ماددە کە لە لایەن شووڕاوە پەسند کرابوو.
١٢٨	٩ی نوامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی عوسمان دادخاە فەرماندەری هێزی بەیان، شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە گوندی کێلە چەرموو
١٢٩	٢٦ی نوامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی قادر ئیفتخاری فەرماندەری هێز ئاوارە ، شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لەشنۆ
١٣٠	٢٢ی ژانویەی ١٩٨٤	پێک هاتنی گۆنگرەی شەشەمی حیزب لە گوندی گەڵاڵەی باشووری کوردستان. (سکرتێری گشتیی دوکتور قاسملوو)
١٣١	١٩ی فیۆرییەی ١٩٨٤	شەهید بوونی محەممەد زۆلفە قادری جێگری فەرماندەری هێز ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە گوندی قەرەناو.
١٣٢	مانگی ژانوییەی ١٩٨٤	پەسند کردنی ئامانجی دوارۆژی حیزب (سوسیالیزمی دێموکراتیک) هەرچەند ناکۆکی یەکی تونڈی بیرو بۆچوونی لەسەر دەرکەوت. لە کۆنگرەی شەشەمی حیزب .
١٣٣	١٢ی مای ١٩٨٤	شەهید بوونی عەبدوڵڵا بەهرامی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات،ئەندامی ناوەندی ئاژوان بۆ سەرپەرستیی کاروباری حیزب لە باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

١٣٤	٢٨ی مای ١٩٨٤	لەسەر پێشنیاری حیزبی دێموکرات بە شووڕای نیشتمانی بەرگری ڕۆژی ٢٨ی مای بەڕۆژی ڕێزگرتن لە بەرگریی کوردستان دیاری کرا.
١٣٥	٥ی ژوئەنی ١٩٨٤	ڕاگەیاندراوی محکووم کردنی دەقتەری سیاسی سەبارەت بۆمباران کردنی شاری بانە لە لائەن فڕۆکەکانی عێراق ، و سەرەخۆشی لە بنەماڵە شەهیدانی ئەو جینایەتەیە
١٣٦	٧ی ژوئەنی ١٩٨٤	شەهید بوونی فەقی عەبدوڵا محەممەدی فەرماندەری هێزی زمزیران ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم پشتی گوندی چوالان.
١٣٧	٨ی ژوییەی ١٩٨٤	بەشداری دەستەی نوێنەرایەتی حیزب لە کۆنفرانسی لێکۆڵینەوەی شۆڕشەواری زیان و زەرەری شەڕی ئێران و عێراق،لەسەرئاشتی و هێمنی جیهان لە شاری بەغدا.
١٣٨	١٣ی ژوییەی ١٩٨٤	شەهید بوونی محەممەد ئەمین بارام میرزا (چرچە) فەرماندەری هیزی بەیان، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە شاروێران – مەهاباد.
١٣٩	ئووتی ساڵی ١٩٨٤	چاوپێکەوتنی نوێنەرانی کۆماری ئیسلامیی و هەئیەتی دەقتەری سیاسی حیزب لە گوندی بێتووشی ناوچەی ئاڵانی سەردەشت.
١٤٠	٩ی ئووتی ١٩٨٤	لە پلینۆمی دووهەمی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزب بریار درا ٢٦ی سەرماوەز بە ڕۆژی
		پێشمەرگەی کوردستان دیاری بکرێ.
١٤١	١٧ی ئووتی ١٩٨٤	شەهید بوونی ڕەحمان سوفی زادە بەرپرسی کۆمیتەی شارەستانی ڕەبەت، بەهۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم ، قامیشەڵە،قەرەبوغرە.
١٤٢	٢١ی ئووتی ١٩٨٤	بانگەوازی ڕەسمی دەقتەری سیاسی بۆ بیروڕای گشتی کوردستان،ئێران و جیهان کەوا کۆماری ئیسلامیی خەریکە ٥٦٣ بنەماڵەی دانیشتووی ٦٦ ئاوایی کە سەرجەم ٩٥٥٢ نەفەرن لە سەرماو سۆڵی پاییز دا دەربەدەر بکا.
١٤٣	١٦ی نوامبری ١٩٨٤	شەڕی نەخوازراوی سەرانسەری نێوان حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و کۆمەڵە.
١٤٤	١٦ی دیسامبری ١٩٨٤	پەیامی دەقتەری سیاسی حیزب بۆ یەکەم جار بە بۆنەی ٢٦ی سەرماوەز ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستان.
١٤٥	٢١ی مارسی ١٩٨٥	شەهید بوونی سەدیق فەرۆخیان ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزب،بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی هەوشار.لە هێرشی کۆمەڵە بۆ سەر بنکەکانی ناوەندی ئاژوان لە باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان.
١٤٦	٢٩ی ئاوریلی ١٩٨٥	شەهید بوونی قاسم محەممەد پوور(باقی) فەرماندەری هێزی پێشەوا، بەهۆی شەڕی نێوخۆیی لە گەڵ (کۆمەڵە) باغڵووجە.
١٤٧	٢٨ی مای ١٩٨٥	شەهید بوونی ئیبراهیم شێخاڵی فەرماندەری هێزی نەوّ ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە شیمال کوردستان.
١٤٨	٣٠ی مای ١٩٨٥	ڕاگەیاندراوی دەقتەری سیاسی حیزب کۆتایی بە ئەندامەتی لە شووڕای نیشتمانی بەرگری دا هێنا.
١٤٩	٣٠ی ژوئەنی ١٩٨٥	شەهید بوونی عەبدوڵا زەبیحی (میرزا عەوڵای نێشکۆڵان) جێگری فەرماندەری هێزی موعینی ، شەڕی نێوخۆیی لە گەڵ (کۆمەڵە) لە سەرشیوی مەریوان.

١٥٠	١ی ژوییەی ١٩٨٥	شەهید بوونی سەرگورد کەریم عەلییار ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات،وجێگری بەرپرسی کۆمیسیۆنی تەشکیلات لە ناوچەی بانە، لە شەریکی قارەمانانەی ناوچەی بانە.
١٥١	٢ی ئۆکتۆبری ١٩٨٥	لەسێدارە دانی شەهید تەها حەق تەڵەب ئەندامی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات،رووناکبیرێکی پێگەیشتوو و ئازا و خەباتگێر.لە بەندیخانەی ئەوین لە تاران.
١٥٢	٢٤ی نوامبری ١٩٨٥	لەسێدارە دانی بەندی سیاسی شەهید کەماڵ دەباغی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەمی حیزب دێموکرات،بەرپرسی کۆمیتەی ئاژوان و بەرپرسی راستەوخۆی شارستانی کرماشان..
١٥٣	١٧ی دیسامبری ١٩٨٥	پێک هاتنی کۆنگرەی حەوتەمی حیزب(کۆنگرەی چل ساڵ خەبات)لە گوندی گەوردیی شارباژێری باشووری کوردستان (سکرتێری گشتیی دوکتور قاسملوو)
١٥٤	١٨ی ئاوریلی ١٩٨٦	کۆچی دوایی مامۆستا هێمن ئەندامی ئیفتخاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات،تێکۆشەر و شاعیری ناوداری کورد لە شاری ورمێ
١٥٥	٣٠ی ژوییەی ١٩٨٥	شەهید بوونی سەید کامیل حەیدەری بەرپرسی کۆمیتە شارستان هەوشار ،شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی داش قس قەپان .
١٥٦	٢٢ی سێپتامبری ١٩٨٥	شەهید بوونی عومەر قەیتەران فەرماندەری هێزی ئەفشین ، شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گەرگول .
١٥٧	٢٣ی نوامبری ١٩٨٥	لە سێدارە دانی شەهید خەلیل زارعی فەرماندەری هێز، لە لایەن کۆماری ئیسلامیی ئێران لە کرمانشان .
١٥٨	١٢ی ژانویەی ١٩٨٦	شەهید بوونی عەببباس ئەکرەمی جێگری فەرماندەری هێز،بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە ئەورەزاق
١٥٩	١٥ی ژوییەی ١٩٨٦	ماڵاوایی محەمەدی یاهوو ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی یەکەم،نووسەر و لە کاربەدەستانی پایە بەرزی کۆماری کوردستان،لەشاری تاران .
١٦٠	٣٠ی ئووتی ١٩٨٦	شەهید بوونی جەمیل حوسێنی بەرپرسی کۆمیتە شارستانی سنە ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم - وزباش کەندی
١٦١	٣١ی ئۆکتۆبری ١٩٨٦	شەهید بوونی عەبدولحەکیم رەزایی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی حەوتەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی مەڵبەندی ٢ی باشووری رۆژهەڵاتی کوردستان. لە شەریکی قارەمانانە لە ناوچەی سەرشیوی سەقز.
١٦٢	٢٠ی ژانوییەی ١٩٨٧	پەیامی کۆمیتەی ناوەندی حیزب بۆ پێنجەمین کۆنفرانسی سەرۆکانی وڵاتانی ئیسلامیی لە کویت.
١٦٣	٢٧ی ژانوییەی ١٩٨٧	پەیامی حیزب بۆ کۆنفرانسی نێونەتەوەیی مافی مرۆڤ و ئەخلاقی بەشەردۆستانە بە بەشداری ٤٠٠ کەس لە پسپۆران و بەشەردۆستانی ناوداری جیهان،کە بە وتارێک لە لایەن فرانسوا میتران کرایەوە.
١٦٤	٣ی ئاوریلی ١٩٨٧	بەشداری هەیئەتی نوێنەرایەتی حیزب بە سەرپەرستی دوکتور قاسملوو لە کۆنگرە حیزبی سوسیالیستی فەرانسە لە شاری لیل.
١٦٥	٢٢ی ئاوریلی ١٩٨٧	بەشداری هەیئەتی حیزب بەسەرپەرستی عەبدوڵا قادری ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی لەکۆنگرەی

		حیزبی کۆمونیستی نێوخۆی یونان لە ئاتین.
١٦٦	٢٨ی ژوئەنی ١٩٨٧	بۆمبارانی شیمیایی شاری سەردەشت ،شەهید کردنی ١٢٠ کەس و بریندار بوونی هەزاران کەس لە لایەن رێژیمی دیکتاتوری بەعسی سەددام حوسێن.
١٦٧	١٨ی ژوییەی ١٩٨٧	شەهید بوونی سالار ئیبراهیمی جێگری فەرماندەری هێزی زاگرۆس، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە دەژن و سێویە.
١٦٨	٢٩ی سێپتامبری ١٩٨٧	شەهید بوونی خدر خدری (خدرە سوور) فەرماندەری هێزی پێشەوا ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە تەرەغە.
١٦٩	١٦ی ئۆکتۆبری ١٩٨٧	شەهید بوونی رەحیم مەحمودی بەرپرسی کۆمیتە شارستانی پیرانشار ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە مامە رووتە.
١٧٠	١٧ی دیسامبری ١٩٨٧	ناردنی بۆمبێکی بە هێزی کتیبی بۆ تێکۆشەری دێرین و فەرماندەری لێهاتوو مەلاحەسەن شیوەسەلی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و فەرماندەری هێزی گیارەنگی سەردەشت،کە بەداخەوە بوو بەهوی لەدەست
		دانی هەر دوو دەست و چاوی.
١٧١	١٠ی ژانوییەی ١٩٨٨	تیرۆری و شەهید کردنی سەید رەسوولی بابی گەورە (سەید رەسوول دێقان) ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەم، فەرماندەری لێوەشاوەی هێزی نیزامی زۆربەی ناوچەکانی کوردستان،لەگەرەکی هەوارەبەرزەی بەدەست چەند چەکداری نەناسراو لە شاری سلیمانی.
١٧٢	١٨ی ژانوییەی ١٩٨٨	پێک هاتنی کۆنگرەی هەشتەمی حیزب.هاتنە ئارای لیستی فیکس ودەست پێکردنی ناکۆکیەکانی نێوخۆیی، لە شاری سلێمانی باشووری کوردستان. (سکرتێری گشتیی دوکتور قاسملوو)
١٧٣	١٣ی مارسی ١٩٨٨	رزگاری بوونی زیاترلە ٨٠٠ کەس لە کادرو پێشمەرگەکان و بنەماڵەکانی حیزب لە دەست بۆمبارانی شیمیایی رێژیمی بەعس و هێرشی نیزامی کۆماری ئیسلامیی لە ناوچەی سەرسنووری هەلەبجەو سەیدسادق وخورمال.
١٧٤	٢١ی مارسی ١٩٨٨	هەڵویست گرتنی بەشیک لە کادری ریبەری و ئەندامانی حیزب لە راگەیاندراویکی ١٠ ماددەی بەناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێران رێبەرایەتی شۆرشگێر.
١٧٥	١٩ی ئاوریلی ١٩٨٨	ئاگربەسی یەک لایەنەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران رێبەرایەتی شۆرشگێر لە گەڵ کۆمەڵە بە مەبەستی کۆتایی شەری نێو خۆیی لە رۆژهەڵاتی کوردستان.
١٧٦	٢٢ی ژوئەنی ١٩٨٨	بوردمانی کردنی شیمیایی گوندی زەردە لە ناوچەی دالاهۆی رۆژهەڵاتی کوردستان بەدەست حکوومەتی دژی گەلی سەددام حوسێن .
١٧٧	٢٨ی ژوئەنی ١٩٨٨	شەهید بوونی سەدیق فیرۆزی ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات، بەرپرسی مەڵبەندی ١ی وبەرپرسی کۆمیتەی کرماشان لە شەرێکی نابەرانبەر لە ناوچەی کامیاران.
١٧٨	٢٩ی ژوئەنی ١٩٨٨	پێک هاتنی کۆنفرانسی چوارەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران رێبەرایەتی شۆرشگێر بە بەشداری ١١٢ نوێنەری هەڵبژێردراو لە ئۆرگانەکانی حیزب لە دوڵەرەقی باشووری کوردستان. (سکرتێری گشتیی جەلیل گادانی)

١٧٩	ساڵی ١٩٨٨	کۆچی دوایی ڕەحیم بەغدادی ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەم، و کادری پێوەندیەکانی حیزبی دێموکرات .
١٨٠	هاوینی ساڵی ١٩٨٨	کارەساتی سامناکی کوشتاری بەندییە سیاسیی و نیشتمانپەروەرانی کورد و نەتەوەکانی دیکەی ئێران بە فرمانی خومەینی.
١٨١	١١ی ئووتی ١٩٨٨	شەهید بوونی سەلیم کاویان بەرپرسی کۆمیتە شارستانی بانە ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە سەید سارم.
١٨٢	١٧ی سێپتامبری ١٩٨٨	شەهید بوونی خدر زارعی بەرپرسی کۆمیتە شارستان ، بە هۆی شەری نێوخۆیی لە کەنێرە.
١٨٣	١٠ی ئۆکتۆبری ١٩٨٨	شەهید بوونی ئەحمەد کوهگەرد(وەستا ئەحمەد) فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ ڕێژیم لە قاقڵاوا.
١٨٤	١٣ی ژوییەی ١٩٨٩	تیرۆری شەهید دوکتور عەبدولرحمان قاسملوو سکرتیری گشتی حیزبی دێموکرات لە دانێشتن لە گەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامیی بۆ چارەسەری ئاشتیانە مەسەلەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. لە وییەن پێتەختی ئۆتریش .
١٨٥	١٣ی ژوییەی ١٩٨٩	تیرۆری شەهید عەبدوڵڵا قادری ئازەر ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی گۆنگرە حەوتەمی حیزب،بەرپرسی دەفتەری نوێنەرایەتی دەرەوەی وڵاتی حیزب.لەوییەن ئۆتریش.
١٨٦	١٥ی ژوییەی ١٩٨٩	ڕاگەیاندراوی دەفتەری سیاسی ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر سەبارەت بە تیرۆری دوکتور قاسملوو سکرتێری گشتی حدکا،وێرای مەحکووم کردنی کۆماری ئیسلامی، داوا لە دەوڵەتی ئۆتریش کرد کە لێپرسراوان بۆ دۆزینەوە و سزادانی بەرپرسەبەرانی ئەو جینایەتە سامناکە هەنگاوی جیدی و خیرا هەڵبێنێتەوە.
١٨٧	١٨ی ژانوییەی ١٩٩٠	لەسێدارە دانی ڕەشاد حوسێنی ئەندامی ڕاوێژکاری کومیتەی ناوەندی ڕێبەرایەتی شۆڕشگیر، بەرپرسی کومیتەی شارستانی کرماشان و ئەندامی مەڵبەندی ا لە شاری سنە.
١٨٨	١٧ی مای ١٩٩٠	ڕاگەیاندراوی تەقە وەستانی یەک لایەنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە گەڵ کۆمەڵە.
١٨٩	١٢ی ئووتی ١٩٩٠	پێک هاتنی کۆنگرە نوهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر لە ناوچەی باڵەکایەتی باشووری کوردستان. (سکرتێری گشتیی جەلیل گادانی).
١٩٠	٩ی مای ١٩٩١	کۆچی دوایی ڕەحیم سەیفی قازی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات لە باکۆ پێتەختی ئازەربایجان..
١٩١	٢٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩١	شەهید بوونی حوسێن عەلی پوور(حەسۆ) جێگری فەرماندەری هێز سامرەند، خووییان،عێراق بە هۆی تەقینەوەی ماشین.
١٩٢	٢١ی دیسامبری ١٩٩١	پێک هاتنی کۆنگرە نوهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(کۆنگرەی قاسملوو) لە گەلی بەدران لای زارگەڵی (ناوچیا)باشووری کوردستان (سکرتێری گشتیی دوکتورسادق شەرەفکندی).
١٩٣	٢٥ی دیسامبری ١٩٩١	کۆچی دوایی محەممەد ئەمین مۆعینی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی یەکەم، وزیری ناوخۆی کۆماری کوردستان و باوکی شەهید مۆعینی یەکان .
١٩٤	٢٢ی مارسی ١٩٩٢	کۆچی دوایی مەلا قادری موددەرەسی ئەندامی دامەزرێنەری کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد و بەرپرسی

		"چاپخانەی کوردستان" لە سەردەمی کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد
١٩٥	٢١ی مای ١٩٩٢	تیرۆری شەهید شاپوور فیرۆزی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی رێبەرایەتی شۆرشگیر لە لایەن کۆماری ئیسلامیی لە شاری رانیە .
١٩٦	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	تیرۆری شەهید دوکتور سادق شەرەفکندی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات لە لایەن تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە بێرلینی ئالمان.
١٩٧	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	تیرۆری شەهید فەتاح عەبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی دەرەوەی وڵات لە بێرلین - ئاڵمان.
١٩٨	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	تیرۆری شەهید هومایوونی ئەردەلان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی کۆمیتەی حیزب لە ئالمان،
١٩٩	٢٠ی مارسی ١٩٩٣	بۆمبارانی نەخوشخانەی ئازادی حیزب و دانیشتوانی ئەم ناوچەیە لە لایەن کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە .
٢٠٠	٢٨ی سێپتامبری ١٩٩٣	شەهید بوونی عەبدوڵلا شەریفی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی حیزبی دێموکرات، بەرپرسی کۆمیتە شارەستانی مەهاباد لە ناوچەی گەورکی مەهاباد لە کەمینی هێزەکانی کۆماری ئیسلامیی.
٢٠١	١٣ی نوامبری ١٩٩٣	شەهید بوونی شاروخ مرادی فەرماندەری هێزی شەریفزادە، لە گوندی ناوتاقان بە هۆی تەقینەوەی مین.
٢٠٢	٨ی ژوییەی ١٩٩٤	کۆچی دوایی ئەمیر قادری ئەندامی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نۆهەمی رێبەرایەتی شۆرشگیر،وئەندامی کۆمیسۆنی مالی حیزب.لە باشووری کوردستان.
٢٠٣	٢٠ی ژوییەی ١٩٩٤	شەهید بوونی حەسەن مەقسوودی بەرپرسی کۆمیتە شارستان . سیاوانە، داڵاهۆ، بە هۆی پیلانی خائینان.
٢٠٤	٤ی ئووتی ١٩٩٤	. تیرۆری شەهید غەفوور هەمزەیی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرە نوهەمی حیزبی دێموکرات، و نوێنەری حیزب لە شاری بەغدا لە عێراق.
٢٠٥	١٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩٤	شەهید بوونی هەمزە بێهنام فەرماندەری هێز ئاگری ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژیم لە گوندی نۆووی مەرگەوەر
٢٠٦	١٧ی مارسی ١٩٩٦	پێش گرتن بەبڵاو کردنەوەی بەرنامەکانی رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران لەلایەن یەکیەتی نیشتمانی کوردستان بەهاندانی کۆماری ئیسلامیی ئێران.
٢٠٧	ای مای ١٩٩٥	پێک هاتنی گونگرەی دەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران رێبەرایەتی شورشگیرلە باشووری کوردستان.(سکرتێری گشتیی جەلیل گادانی)
٢٠٨	ای مای ١٩٩٥	گورێنی دروشمی ستراتیژی حیزب لە خودموختاری بۆ مافی دیاری کردنی چارەنووس بۆ کوردستان لە کۆنگرەی دەهەمی رێبەرایەتی شۆرشگیر.
٢٠٩	١٠ی ئاوریلی ١٩٩٥	کۆبوونەوی ئاشت بوونەوەی دوو بەشی حیزب بە بێ ناوبژی لایەنیک و کۆتایی هینان بە٧ساڵ شەری

		چەکداری و بایکوتی یەکتر.
٢١٠	١٢ی ئاوریلی ١٩٩٥	بەرەسمی ناسینی مافی کەمایەتیی ئەندامانی حیزب لە دەربرینی بیرو بۆچوونەکانی جیاواز، پێش کۆنگرە ئەندامی حیزب تەنیا لە ئۆرگانی خۆی دا حەقی هەبوو بیرو بۆچوونێکی جگە لە بیرو بۆچوونی زۆرایەتیی دەربڕی.
٢١١	١٣ی مای ١٩٩٥	پێک هاتنی کۆنگرەی دەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(کۆنگرەی پەنجا ساڵەی دامەزرانی حیزب)لە شاری هەولێری باشووری کوردستان. (سکرتێری گشتیی مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە)
٢١٢	٩ی ژووئەنی ١٩٩٥	دیداری سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران عەبدوڵڵا حەسەن زادە و چەند ئەندامی دەفتەری سیاسی و کۆمیتەی ناوەندی لە گەڵ رێبەرایەتی شۆرشگێر لە بنکەی دەفتەری سیاسی لە قەڵاسەیدە رانیەی باشووری کوردستان.
٢١٣	١٥ی ئووتی ١٩٩٥	تیرۆری عەلی کاشف پوور ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنفرانسی چواردەم رێبەرایەتی شۆرشگێر،لە قونیە-تورکیە بە دەست کۆماری ئیسلامی ئێران.
٢١٤	٥ی ژووییەی ١٩٩٦	تیرۆری ئەبووبەکر هیدایەتی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چواردەم، بەرپرسی کۆمیتەی سویدی حیزبی دێموکرات بە هۆی نامەی بۆمبی کە لە لایەن تیرۆرستەکانی نیزامی ئاخوندی ئێرانەوە بۆی ناردرا بە تونڈی بریندار بوو و کۆچی دوایی کرد،
٢١٥	٢٥ی ژووییەی ١٩٩٦	لەشکرکێشی هێزەکانی کۆماری ئیسلامیی بۆ لە نێوبردنی تەوایەتیی رێبەرایەتیی حیزب بۆ سەرشوینی بنکەی دەفتەری سیاسیی لە قوولایی خاکی باشووری کوردستان.
٢١٦	٩ی سێتامبری ١٩٩٦	وەرگیرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ئەندامی ئەنترناسیونالی سوسیالیست لە بیستەمین کۆنگرەی خۆی لە سالونی کوری گشتی رێکخراوی نەتەوە یەگرتووەکان لە نیویورک.بە بەشداری مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە سکرتێری گشتیی حیزب.
٢١٧	نوامبری ساڵی ١٩٩٦	جێژنی کۆتایی هاتنی سەدەهەمین دەورەی سەرەتایی فیرگەی سیاسی حیزبی دێموکرات،
٢١٨	٢ی دیسامبری ١٩٩٦	کۆچی دوایی نەبی قادری ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دەهەمی رێبەرایەتی شۆرشگێر وبەرپرسی پێوەندیەکانی دەرەوە لە دانمارک .
٢١٩	٨ی ژانوییەی ١٩٩٧	پاش ٩ ساڵ جیایی و لێک دابران لە ریزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەرئەنجام یەکیەتی و یەک پارچەیی خوی وەدەست هێنایەوە.
٢٢٠	١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧	بریاری کۆتایی دادگای بەناوبانگی میکونووس سەرانی پایەبەرزی کۆماری ئیسلامیی(خامنەیی و رەفسەنجانی)بەبەرپرسی ئەو جینایەتە ناسی.
٢٢١	٢٠ی ئۆکتۆبری ١٩٩٧	تەحویل دانەوەی ٧ تێکۆشەری حیزب لە لایەن بزوتنەوەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق بە سەرانی دژی گەلی کۆماری ئیسلامیی ئێران.
٢٢٢	٨ی دیسامبری ١٩٩٧	شەهید بوونی ئەبوبەکر ئیسماعیل زادە(ساماڵ) بەرپرسی کۆمیتە شارستانی بانە بە هۆی تیرۆری کۆماری ئیسلامیی ئێران لە دەروازەی کویە
٢٢٣	٨ی دیسامبری ١٩٩٧	تیرۆری شەهید مەنسور فەتاحی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی حیزبی دێموکراتی

		،بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی پاوە.بە هۆی کردەوەیەکی تیرۆریستی لە دوکان برینـدار و لە نەخۆشخانە حیزب لە کۆیەی باشووری کوردستان.
٢٢٤	٢٢ی دیسامبری ١٩٩٧	پێک هاتنی کۆنگرەی یازدەهەمی حیزب(کۆنگرەی خەباتگێرانی خۆراگر)لەشاری کەرکوک باشووری کوردستان (سکرتێری گشتیی مامۆستا عەبدوڵلا حەسەن زادە).
٢٢٥	٢٢ی ژانوییەی ١٩٩٨	پیشوازی دەقتەری سیاسی حیزب لە دەست پێکردنی هەولی ئاشتیخوازانە بەمەبەستی کۆتایی هێنان بە شەری براکوژی لەنێوان پارتی و یەکیەتی.
٢٢٦	مای ساڵی ١٩٩٨	بڵاوکردنەوەی یەکەم ژمارەی گۆڤاری تیشک سەربە کومیسیۆنی فیرکردن و لێکۆڵینەوەی حیزب.
٢٢٧	١٣ی ژوئەنی ١٩٩٩	شەهید بوونی محەممەد مستەفایی(نارستی) فەرماندەری تیپ ، بە هۆی تیرۆری کۆماری ئیسلامیی ئێران ، کۆیە .
٢٢٨	٩ی ژوییەی ١٩٩٩	ڕاگەیاندراوی دەقتەری سیاسی حیزب لە سەر هێرشی هێزە دژی گەلی یەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەرکوت کردنی خۆپێشاندانی هیمنانە و ئاشتیخوازانەی خۆێندکارانی زانستگەی تاران.
٢٢٩	١٥ی ژوییەی ١٩٩٩	کۆچی دوایی سەید سەلامی عەزیزی ئەندامی دەقتەری سیاسی کۆنگرەی دەهەمی حیزبی بەرپرسی کۆمیسیۆنی سیاسی - نیزامی، لە باشووری کوردستان.
٢٣٠	ساڵی ١٩٩٩	شەهید بوونی عوسمان فەتاحی ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنفرانسی چوارەمی حیزبی دێموکرات ڕێبەرایەتی شۆڕشگیر.
٢٣١	١٠ی مای ٢٠٠٠	یەکەم فیستیڤالی شانویی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە یەکیک لە بنکەکانی سەربە دەقتەری سیاسیی.لە ژێر دروشمی با پێکەوە بە پیشوازی یەکەمین فیستیڤالی شانویی حیزبەکەمان بچین.
		پێک هاتنی کۆنگرەی دوازدەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.لە باشووری کوردستان (سکرتێری گشتیی مامۆستا عەبدوڵلا حەسەن زادە)
٢٣٣	٢٤ی دیسامبری ٢٠٠٠	پێک هاتنی یەکەمین کۆنگرەی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی کوردستانی ئێران.
٢٣٤	١٢ی سێپتامبری ٢٠٠١	بەیننامەی دەقتەری سیاسی حیزب بە بۆنەی زنجیرە هێرشێکی تیرۆریستی ١١ی سێپتامبری وڵاتە یەکگرتووکانی ئامریکا.
٢٣٥	٥ی ئۆکتۆبری ٢٠٠١	کۆچی دوایی کەریم حیسامی ئەندامی دەقتەری سیاسی کۆنگرەی سێیەمی حیزبی دێموکرات، نوسەر و وەرگێر..بە هوی نەخۆشی شێرپەنجەی میشک لە ستۆکهۆڵمی سوئید.
٢٣٦	٩ی مای ٢٠٠٢	سمیناری کۆمیسیۆنی چاپەمەنی حیزب بە مەبەستی یەکدەست کردنی ڕێنووسی کوردی لە چاپەمەنی حیزبی دێموکرات دا.
٢٣٧	٢٨ی ژوییەی ٢٠٠٢	بەیاننامەی دەقتەری سیاسی حیزب لەسەر هەڵوەشاوە ڕاگەیاندنی نەهزەتی ئازادی ئێران، سەپاندنی حوکمی نارەوا و ناعادلانە مەحکووم کرد.
٢٣٨	٣١ی مارسی ٢٠٠٣	کۆچی دوایی مەناف کەریمی،ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێمۆکرات ،دەستەی نوێنەرایەتی کورد بۆ سەفەری باکۆ، جیگری قازی محەممەد بۆ کاروباری کۆمیتەکانی حیزبی، دواتر وەزیری فەرهەنگی کوردستان.

٢٣٩	١٢ی ئووتی ٢٠٠٣	پێک هاتنی کۆنگرەی دووهەمی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی کوردستان ئێران.
٢٤٠	٧ی سێپتامبری ٢٠٠٣	بەرێوە چوونی یەکەمین فستیڤالی منداڵانی کوردستانی ئێران بە دەست پێشخەری دنیای منداڵان .
٢٤١	١ی فێوریيەی ٢٠٠٤	هەڵوێستی حیزب سەبارەت بەکردەوە تیرۆریستی کانی رۆژی جیژنی قوربان لە دوو بنکەی بارەگای لقی ٢ی پارتی و مەلبەندی ٣ی یەکیەتی لە شاری هەولێری باشووری کوردستان .
٢٤٢	٢٠ی ئاوریلی ٢٠٠٤	رێوڕەسمی پەردەلادان لە سەر هیمای بیرەوەریی قوربانییانی تیرۆریزمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە رستورانی میکونووس ئاڵمان. سێپتامبری(١٩٩٢)
٢٤٣	٣ی ژوییەی ٢٠٠٤	پێک هاتنی کۆنگرەی سیزدەهەمی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. لە باشووری کوردستان (سکرتێری گشتیی مستەفا هیجری)
٢٤٤	مانگی ژوییەی ٢٠٠٤	گۆڕینی دروشمی ستراتیژی حیزب لە خودموختاری بۆ دابینکردنی مافە نەتەوایەتی یەکانی گەلی کورد،لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا لە(کۆنگرەی سێزدەهەمی حیزب)
٢٤٥	١٢ی سێپتامبری ٢٠٠٤	یەکەم کۆنگرەی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران.
٢٤٦	١٣ی ئووتی ٢٠٠٥	پێک هاتنی کۆنگرەی سێیەمی یەکیەتی لاوانی دێموکراتی کوردستانی ئێران.
٢٤٧	٢٩ی ژوییەی ٢٠٠٦	یادداشتی ٢٠ ماددەی ئۆپۆزیسیۆنی نێوخۆی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە مەبەستی چارەسەرکردنی قەیرانی نێو خۆی حیزب بۆ زۆرایەتی کۆمیتەی ناوەندی کە سکرتێری حیزبیشیان لە گەڵدا بوو.
٢٤٨	٢٤ مای ٢٠٠٦	دەست بە کار کردنی کاناڵی ئاسمانی تیشک تی ڤی سەر بە حیزبی دێموکرات.
٢٤٩	٥ی نوامبری ٢٠٠٦	داخوازێکی دۆستانە لە لایەن ئۆپۆزیسیۆنی نێوخۆی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەم هۆیەوە جارێکی دیکە بە تۆندی داوا لە هەموو ئەو کەسانە دەکەین کە خۆیان بە لایەنگری ئێمە دەزانن لە بڵاوکردنەوەی هەر بابەتێکی ناشیرین بە ناوی ئاشکرا یان نهێنی لە سەر سایتەکان و لە رۆژنامەکانداخۆ ببوێرن و وەڵامی هێرشی ناشیرین بە نووسینی مەنتیقی و بێ حورمەت شکاندن بدەنەوە.
٢٥٠	٤ی دیسامبری ٢٠٠٦	دوو لەت بوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. بەیاننامەی راگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان – ئێران .
٢٥١	١٢ی دیسامبری ٢٠٠٦	دەست بەکارکردنی کوردستان و کورد ماڵپەری ڕەسمی حیزبی دێموکراتی کوردستان – ئێران.
٢٥٢	٩ی دیسامبری ٢٠٠٦	هێڵە گشتی یەکانی ڕێبازی ئێمە - حیزبی دیموکراتی کوردستان . ئێران.
٢٥٣	٢٣ی ژوییەی ٢٠٠٧	کردنەوەی پەخشی ئەزموونیی کورد کاناڵ ڕمان حالی حیزبی دێموکراتی کوردستان.
٢٥٤	٢٧ی ژوییەی ٢٠٠٧	پێک هاتنی کۆنگرەی چوارەمی یەکیەتی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان.
٢٥٥	١١ی سێپتامبری ٢٠٠٧	کۆچی دوایی عوسمان ڕەحیمی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دوازدەهەم،ئەندامی دەستەی ڕاوێژکاری دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات بە هۆی سەکتەی مێشک لە شاری کویەی باشووری کوردستان.
٢٥٦	٤ی مارسی ٢٠٠٨	پێکهاتنی کۆنگرەی چاردەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کویەی باشووری کوردستان(سکرتێری

		گشتیی خالید عەزیزی).
٢٥٧	مانگی مارسی ٢٠٠٨	گەرانەوەی ناوی حیزب بۆ رۆژی دامەزرزنی لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ واتە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆنگرەی ١٤دا.
٢٥٨	مانگی مارسی ٢٠٠٨	پەسند کردنی دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکرات و فێدراڵ دا.وەک دروشمی ستراتیژی حیزب لە کۆنگرە ١٤ی حیزبی دێموکراتی کوردستان.
٢٥٩	٥ی ژوئەنی ٢٠٠٨	کۆچی دوایی مەلاخدر دۆڵەگەرمی(خدرعومەرزادە)تێکۆشەری دیرین ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی ١٠ی رێبەرایەتی شۆرشگیر،لەوڵاتی نۆرویژ.
٢٦٠	١ی ئووتی ٢٠٠٨	کۆچی دوایی سمایل سەردەشتی ئەندامی حیزبی دێموکرات،هونەرمەندی میللی و ناسراوی کورد لە روداوێکی هاتووچوو لە باشووری کوردستان.
٢٦١	١٣ی ئووتی ٢٠٠٨	شەهید بوونی هەمزە عەبدوڵڵاهی(سارتکەیی)جێگری فەرماندەری تیپ و هاوڕێیانی بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژیم لە گوندی گردینە.
٢٦٢	١٩ی نوامبری ٢٠٠٨	پێک هاتنی کۆنگرەی دووهەمی یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستان.
٢٦٣	٥ی فێوریيەی ٢٠٠٩	کۆچی دوایی عەبدولقادری دەباغی(مامەقالە) تێکۆشەری دیرینی حیزبی دێموکرات نووسەر،وەرگێرو نیشتمانپەروەر. لە شاری لەندەنی بریتانیا.
٢٦٤	٧ی مای ٢٠٠٩	کۆچی دوایی جەعفەر زەمانی ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی،بەرپرسی بەشی خەدەمات لە کۆمیسیۆنی مالی.لەشاری کویە باشووری کوردستان .
٢٦٥	١٧ی مای ٢٠٠٩	دەست بەکارکردنی ماڵپەری حدک میدیا (KDP.Media) نوێنەرایەتیی دەرەوەی وڵاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان .
٢٦٦	٣٠ی مای ٢٠٠٩	بەیاننامەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بوونە دەیەمین دەورەی هەڵبژاردنی سەرکۆماری لە ئێران (با هەڵبژاردنی سەرکۆماری بکەینە دەرفەتێک بۆ بەرەو پێشبردنی ویست و داخوازە نەتەوایەتی یەکان).
٢٦٧	٢٦ی ژوییەی ٢٠٠٩	پێک هاتنی کۆنگرەی پێنجەمی یەکیەتیی دێموکراتی لاوانی رۆژهەڵاتی کوردستان.
٢٦٨	١٥ی ئووتی ٢٠٠٩	کۆچی دوایی سەنار مامەدی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات لە شاری ستۆکهۆڵمی سوئید.
٢٦٩	٢٨ی دێسامبری ٢٠٠٩	کۆچی دوایی تەها عەتیقی ئەندامی پێشووی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی ، وەرگیر و کارگیری رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران لە وڵاتی سویس.
٢٧٠	٣ی ئاوریلی ٢٠١٠	ماڵئاوایی عەبدوڵا شینانی فەرماندەری هێزی ٢ی رێبەندان کۆچی دوایی بەهۆی نەخۆشی ترونهامی نۆرویژ.
٢٧١	١٣ی مای ٢٠١٠	مانگرتنی گشتی کۆمەڵانی خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان وپشتیوانی هیزە سیاسیەکان بە بۆنەی لە سیدارە دانی ٥ تێکۆشەری سیاسی مەدەنی کورد بە دەست کۆماری ئیسلامیی ئێران.
٢٧٢	١٧ی مای ٢٠١٠	نامەی سەرئاوەڵای سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ رێکخراوە نێونەتەوەییەکانی

		پارێزەری ئەمنییەت و مافەکانی مرۆڤ ڕێکخراوەکانی بەرگری لە مافی مرۆڤ حیزب و ڕێکخراوە دێموکراتیخوازەکان وئازادیخوازەکان کەسایەتی یە سیاسی، فەرهەنگی و ئازادیخوازەکان سەبارەت بە لەسێدارە دانی ڕۆلەکانی گەلی کورد.
٢٧٣	٢٩ی مای ٢٠١٠	کۆچی دوایی حەمەدەمین سیراجی ئەندامی دەفتەری سیاسی کۆنگرەی سێیەمی حیزبی دێموکرات،وتێکۆشەر و چالاکی سیاسی دیرینی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە ستۆکهۆڵمی سوئید.
٢٧٤	١١ی ژووئەنی ٢٠١٠	بەشداری هەیئەتێکی سەرپەرستیی بەریز مستەفا شڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆبونەوەی لیبراڵ ئینتەرناشناڵ دا لە بەرلین پایتەختی ئاڵمان.
٢٧٥	١٧ی ژوییەی ٢٠١٠	ڕێورەسمی پەردەلادان لە سەر مۆنومێنتی شەهیدانی ڤییەن بە دەستی چەپەڵ وناجوانمێرانەی تروریستەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران لە شاری ڤییەن وڵاتی ئوتریش.
٢٧٦	١٦ی ئووتی ٢٠١٠	پەیامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بۆنەی شێست و پێنجەمین ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبەوە.
٢٧٧	----------	کۆچی دوایی عەزیز لەحیمی ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەمی حیزب.
٢٧٨	٧ی ئۆکتۆبری ٢٠١٠	چاپ و بڵاو بوونەوەی ژمارە ١٠٠ی دنیای منداڵان.
٢٧٩	٩ی مارس ٢٠١١	ماڵئاوایی غەنی بلوریان ئەندامی دەفتەری سیاسی کۆنگرەی چوارەمی حیزب، وتێکۆشەر و چالاکی سیاسی دێرینی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە ئاڵمان.
٢٨٠	٢٣ی مای ٢٠١١	پێکهاتنی پازدەهەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری کویەی باشووری کوردستان. (سکرتێری گشتیی خالید عەزیزی).
٢٨١	٤ی ئووتی ٢٠١١	پێکهاتنی کۆنگرەی سێیەمی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان لە ژێر دروشمی" بە هەوڵ و یەکگرتوویی ژنانی کورد هەنگاو بنێن بەرەو یەکسانی . لە شاری کۆیە، باشووری کوردستان.
٢٨٢	١٥ی ژوییەی ٢٠١٢	بانگەوازێکی بە پەلەی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕێزدار خالید عەزیزی (گیانی کەبوودوەند لە مەترسی دایە، دەبێ بە پەلە فریای بکەوین).
٢٨٣	٢٨ی ژوییەی ٢٠١٢	پەیامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بۆ گەلی کورد لە ڕۆژئاوای کوردستان.
٢٨٤	٧ی ئووتی ٢٠١٢	پێک هاتنی کۆنگرەی شەشەمی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەلاتی کوردستان.
٢٨٥	١٤ی مارچی ٢٠١٥	پێکهاتنی کۆنگرەی چوارەمی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان
٢٨٦	١٦ی ئووتی ٢٠١٥	پەیامی دەفتەری سیاسی بە بۆنەی ٧٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان.
٢٨٧	٢٨ی نوامبری ٢٠١٥	وەرگێرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ئەندامی ئەسڵی ئینتێرناسیۆنالی سۆسیالیست لە لۆندا لە پێتەختی وڵاتی ئانگۆلا.

سەرچاوەکان : ١- ڕۆژنامەی کوردستان. ٢- نێوسەدە تێکۆشان نووسینی: ڕێزدار مامۆستا عەبدوڵا حەسەن زادە.
٣- ٥٠ ساڵ خەبات نووسینی: ڕێزدار جەلیل گادانی.

حیزبی دێموکراتی کوردستان
Kurdistan Democratic Party
١٥
1945
کۆنگرەی ١
١٩٤٥
کۆنگرەی ٢
١٩٦٤
کۆنگرەی ٣
١٩٧٣
کۆنگرەی ٤
١٩٨٠
کۆنگرەی ٥
١٩٨١
کۆنگرەی ٦
١٩٨٤
کۆنگرەی ٧
١٩٨٥
کۆنگرەی ٨
١٩٨٨
کۆنگرەی ٩
١٩٩١
کۆنگرەی ١٠
١٩٩٥
کۆنگرەی ١١
١٩٩٧
کۆنگرەی ١٢
٢٠٠٠
کۆنگرەی ١٣
٢٠٠٤
کۆنگرەی ١٤
٢٠٠٧
کۆنگرەی ١٥
٢٠١١
R.N
لیستەی ئەندامانی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان
لە کۆنگرەی یەکەم هەتا کۆنگرەی پازدەیەم

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان

٢ی خەزەڵوەری ١٣٢٤ (٢٣ی ئۆکتۆبری ١٩٤٥) لە شاری مەهاباد

١	پێشەوا قازی محەممەد سەدری حیزب	٩	حاجی مستەفا داودی	١٧	سەدیقی حەیدەری
٢	محەممەدحوسینی سیفی قازی	١٠	محەممەد ئەمین مۆعینی	١٨	مستەفای سوڵتانیان
٣	حاجی بابە شێخ سیادەت	١١	مەحموود والی زادە	١٩	سمایل ئیلخانی زادە
٤	مەناف کەریمی	١٢	محەممەد ڕەسووڵ دڵشاد	٢٠	ئەحمەد ئیلاهی
٥	سەید محەممەدی ئەیووبیانی تەهازادەی مەرکەزی	١٣	سەید عەبدوڵڵا گەیلانی	٢١	محەممەد ئەمین شەرەفی
٦	عەبدولڕەحمان ئیلخانی زادە	١٤	عومەر خانی شکاک	٢٢	عەبدولڕەحمان زەبیحی
٧	خەلیل خوسرەوی	١٥	زیرۆ بەگی بەهادری هەرکی	٢٣	وەهاب بلوریان
٨	کەریم ئەحمەدین	١٦	ڕەشید بەگی جەهانگیری		

ئەندامانی ڕێبەرایەتی کاتیی حیزب لە کۆنفرانسی یەکەم

لە هاوینی ١٣٣٤ (١٩٥٥) لەکێوی قەڵاتەڕەشی پشتی گوندی سەیدئاوای بابی گەورە لە ناوچەی پیرانشار

١	ڕەحمان قاسملوو	٣	ڕەحمەتوڵڵا شەریعەتی	٥	سەید عەبدوڵڵا ئیسحاقی
٢	غەنی بلوریان	٤	عەزیز یوسفی	٦	دوکتور عەلی مەولەوی (وەک ڕاوێژکار)

ئەندامانی کۆمیتەی ساختەڕەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

هاوینی ساڵی ١٣٤٢ (١٩٦٣) زینوێ شێخی

١	ئەحمەد شەماشی (مەلا ئاوارە)	٤	سەعید کۆیستانی	٧	مەلا ڕەسوڵ پێشنماز ڕاوێژکاری
٢	حەسەن ڕەستگار	٥	قادر شەریف	٨	قادری قازی (ناسراو بە مامەند) ڕاوێژکاری
٣	حوسێن مەدەنی	٦	مەلا ئەبوبەکری فەلسەفی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی دووەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ی نوامبری ١٩٦٤ لە سەرماوەزی ١٣٤٣ لە گوندی سونی لە باشووری کوردستان ١٩

١	کەسایەتی یەکەم عەبدوڵڵا ئەسحاقی (ئەحمەد تۆفیق)	٦	مەلا ڕەشید حوسینی	١١	سەید کامیل ئیمامی
٢	سەدیق ئەنجیری	٧	عەزیز یوسفی (بەندی سیاسی)	١٢	حەبیب وەرزیر
٣	سولیمان موعینی(فایق)	٨	غەنی بلوریان (بەندی سیاسی)	١٣	دوکتور ڕەحیم قازی
٤	ئەمیر قازی	٩	عەبدولڕەحمان شەرەفکندی (هەژار)	١٤	سەنار مامەدی
٥	بابیر شکاک (نحو)	١٠	دوکتور عەلی مەولەوی	١٥	مەلا ڕەحیم وردی

ئەندامانی کۆمیتەی چاوەدێریی بەرز

١	ڕەئوف مەڵاحەسەن (ڕەئووف خەبات)	٥	سەید حاجی کەڵەوی	٩	مستەفا ئەسحاقی(برای ئەحمەد تۆفیق)
٢	عەبدوڵڵا موعینی	٦	مەلا کەریم سارەدکۆسانی	١٠	عەبدوڵڵا مەولەوی
٣	ڕەشید فەلاحی(ڕەشەی قاچاخچی)	٧	مەلانجمەالدین کۆکەبی	١١	سەید ڕەسوڵ دهقان(سەید ڕەسوڵی بابی گەورە)
٤	مەلا قادر لاچینی	٨	سەید تاهیر ئیمامی		

ئەندامانی کۆمیتەی شۆرشگێڕی حیزبی دێموکراتی کوردستان (٤٧ - ٤٦)

١	حەمەدەمین سیراجی	٤	سلیمان موعینی (فایق)	٧	سەنار مامەدی
٢	سمایل شەریف زادە (مەلا عەزیز)	٥	سالار حەیدەری	٨	عەبدوڵڵا موعینی
٣	ئەحمەد شەڵماشی (مەلا ئاوارە)	٦	بابیر شکاک (نحو)	٩	مەلا عەبدوڵڵا عەبدوڵڵاهی (سەرباز)

ئەندامانی ڕێبەری حیزب لە کۆنفرانسی دووەم

لەیەکیک لەگوندەکانی بناری قەندیل ٢٦ی گەلاوێژی ١٣٤٨- ١٧ی ئووتی ١٩٦٩

١	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	٤	ئەحمەد تۆفیق	٧	عەزیز یوسفی (بەندی سیاسی)
٢	ئەمیر قازی	٥	حەسەن ڕەستگار	٨	غەنی بلوریان (بەندی سیاسی)
٣	مامۆستا هێمن	٦	مەلا سەید ڕەشید		

ئەندامانی کاتی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان تا پێکهێنانی کۆنفراس یان کۆنگرە

(ساڵی ١٣٤٩)

١	دوکتور قاسملوو	٤	ئەمیر قازی	٧	یوسف ریزوانی
٢	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	٥	حەمەدەمین سیراجی	٨	کەریم حیسامی
٣	حەسەن ردستگار	٦	مامۆستا هێمن		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنفرانسی سێ یەمی حیزبی دێموکرات

٣١ی جۆزەردانی ١٣٥٠(٢١ژوئەنی ١٩٧١) لە شاری کۆیە باشووری کوردستان

١	دوکتور قاسملوو	سکرتێر گشتی	٥	کەریم حیسامی	دەفتەری سیاسی	٩	قادر وردی
٢	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	دەفتەری سیاسی	٦	حەسەن ردستگار		١٠	کەریم حەداد
٣	حەمەدەمین سیراجی	دەفتەری سیاسی	٧	ردسوڵ پێشنماز		١١	یوسف ریزوانی
٤	مامۆستا هێمن (شاعیر)	دەفتەری سیاسی	٨	سەید ردسوڵ دهقان			

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی سێ یەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان – ئێران

ای ڕەزبەری ١٣٥٢ (٢٢ی سپتامبری ١٩٧٣) لە شاری بەغدا لە عێراق

١	دوکتور قاسملوو	سکرتێری گشتی	٧	مامۆستا هێمن		١٣	کەریم حەداد
٢	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	دەفتەری سیاسی	٨	هاشم کەریمی		١٤	سمایل حاجی
٣	کەریم حیسامی	دەفتەری سیاسی	٩	ردسوڵ پێشنماز		١٥	سەلام شەفیعی
٤	دوکتور سولتان ئوتۆمیشی	دەفتەری سیاسی	١٠	محەممەد موهتەدی			
٥	حەمەدە ئەمین سیراجی	دەفتەری سیاسی	١١	دوکتور حەسەن شەتەوی			
٦	ئەمیر قازی		١٢	حەمەردسوڵ حەسەن پوور			

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان - ئێران

٣٠ی ڕێبەندانی ١٣٥٨(١٩ی فێوریەی ١٩٨٠) لە شاری مەهاباد

١	دوکتور قاسملوو سکرتێری گشتی	١٠	فاروق کەیخوسرەوی	١٩	مستەفا هیجری
٢	غەنی بلوریان دەفتەری سیاسی	١١	دوکتور ڕەحیم سەیف قازی	٢٠	حەسەن شیوەڵی
٣	جەلیل گادانی دەفتەری سیاسی	١٢	سەنار مامەدی	٢١	حەسەن ڕەستگار
٤	د. سادق شەرەفکەندی دەفتەری سیاسی	١٣	جەهانگیر ئیسماعیل زادە	٢٢	حوسین مەدەنی
٥	مستەفا شەڵماشی دەفتەری سیاسی	١٤	سەرگورد عەببباسی	٢٣	کەماڵ دەباغی
٦	عەبدوڵڵا حەسەن زادە دەفتەری سیاسی	١٥	ئەبوبەکر هیدایەتی	٢٤	هاشم کەریمی
٧	ئەمیر قازی دەفتەری سیاسی	١٦	قادر عەبدی	٢٥	فوزییە قازی
٨	نوید موعینی	١٧	سەید ڕەسوڵ دهقان	٢٦	مامۆستا هێمن (وەک ئەندامی ئینتیخاری)
٩	ئەحمەد عەزیزی	١٨	ڕەحمان کەریمی		

ئەندامانی کۆمیسیۆنی بازرەسی

١	فەتاح کاویان	٥	مەهەندیس ئاریا	٩	سەدیق قەوی پەنجە
٢	دوکتور خوسەرەوی	٦	سەروان ئەفشین	١٠	مەحموود پوورئازەر
٣	قادر شەهابی	٧	سەرهەنگ قادری	١١	سەعید سولتانیان
٤	سەرهەنگ ڕەبیعی	٨	عەلی حەسەنیانی		

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەید حەسەن هاشمی	٦	حەسەن شەرەفی	١١	تەهاحەق تەلەب
٢	تەها عەتیقی	٧	حوسین ئیبراهیمی	١٢	شاپوور فیروزی
٣	عوسمان ئەسراری	٨	ڕەحمان حاجی ئەحمەدی	١٣	سەید عەلی ڕەحمانی
٤	حەکیم ڕەزایی	٩	مەلا ڕەحمان کاژەیی	١٤	عەزیز ماملی
٥	ڕەسوڵ پیشنماز	١٠	فەریدون میتران	١٥	زییدە تالب پوور

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

١٥ی سەرماوەزی ١٣٦٠ لە گوندی شیوەجۆ لە ناوچەی گەورکی سەردەشت ٦ی دیسامبری ١٩٨١

١	دوکتور قاسملوو	سکرتێری گشتی	١٠	ئەحمەد جاوید فەر (هەژار)	١٩	ڕەحیم محەممەدزادە
٢	دوکتور شەرفکندی	جێگری سکرتێر	١١	سەعید کۆێستانی	٢٠	عەلی میهرپەروەر
٣	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	دەفتەری سیاسی	١٢	عەزیز ماملێ	٢١	عەبدوڵڵا بەهرامی
٤	مستەفا شەڵماشی	دفتەری سیاسی	١٣	حوسین مەدەنی	٢٢	حەکیم ڕەزایی
٥	جەلیل گادانی	دەفتەری سیاسی	١٤	ئەمیر قازی	٢٣	کەماڵ دەباغی
٦	فەتاح کاویان	دەفتەری سیاسی	١٥	سەید ڕەسوڵ دهقان	٢٤	عەلی کاشف پوور
٧	مستەفا هیجری	دەفتەری سیاسی	١٦	تەیفوور بەتحایی	٢٥	حەسەن شەرەفی
٨	نەبی قادری		١٧	مەهەندیس ئاریا		
٩	هاشم کەریمی		١٨	حەسەن ڕەستگار		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەید حەسەن هاشمی	٤	ڕەحیم بەغدادی	٧	غەنی غەنی پوور
٢	عەلی کتابی	٥	تاهیر عەلیار	٨	بیهروز کورد ئەحمەدی
٣	عەبدوڵڵا ئیبراهیمی	٦	شاپوور فیروزی		

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	مەلا ڕەحمان کاژەیی	٤	هومایون ئەردەلان	٧	عەزیم ئەفسەر
٢	مەلا حەسەن شیوەسەڵی	٥	جەعفەری حامیدی	٨	عەبدوڵڵا عیزەت پوور
٣	غەفوور هەمزەیی	٦	عەزیز لەحیمی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

٢ی ڕێبەندانی ١٣٦٢ – ٢٢ی ژانویەی ١٩٨٤ لە گوندی گەڵاڵەی باشووری کوردستان

١	دوکتور قاسملوو	سکرتێری گشتی	١٠	نەبی قادری	١٩	دوکتور حوسین خەلیقی
٢	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	جێگری سکرتێر	١١	هومایون ئەردەلان	٢٠	مستەفا هیجری
٣	دوکتور سادق شەرەفکندی	دەفتەری سیاسی	١٢	حوسین مەدەنی	٢١	تاهیر عەلیار
٤	حەسەن ڕەستگار	دەفتەری سیاسی	١٣	حەکیم ڕەزایی	٢٢	عەلی کاشف پوور
٥	حەسەن شەرەفی	دەفتەری سیاسی	١٤	غەفوور هەمزەیی	٢٣	جەهانگیر ئیسماعیل زادە
٦	جەڵیل گادانی	دەفتەری سیاسی	١٥	بابا عەلی میهرپەروەر	٢٤	فەتاح کاویان
٧	هاشم کەریمی	دەفتەری سیاسی	١٦	ڕەحیم محەممەد زادە	٢٥	کەریم عەلیار
٨	مستەفا شەڵماشی		١٧	عەبدوڵڵا بەهرامی		
٩	حەسەن شیوەسەڵی		١٨	شاپوور فیروزی		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	ئەبوبکری ڕاد	٣	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)	٥	فەتاح عەبدولی
٢	محەممەد ئەمین مەجیدیان	٤	جەعفەر حامیدی	٦	سەدیق فەروخیان

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەدیق بابایی	٣	عەبدوڵڵا عیزەت پوور		
٢	ڕەحیم بەغدادی	٤	مراد قادری		

حەوتەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی

٢٦ی سەرماوەزی ١٣٦٤ لە گوندی کانیە مێو، باشووری کوردستان ١٧ی دیسامبری ١٩٨٥

١	دوکتور قاسملوو	سکرتێری گشتی	٦	هاشم کەریمی	دەفتەری سیاسی	١١	بابە عەلی میهرپەروەر
٢	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	جێگری سکرتێر	٧	حەسەن شەرەفی	دەفتەری سیاسی	١٢	نەبی قادری
٣	دوکتور سادق شەرەفکندی	دەفتەری سیاسی	٨	دوکتور حوسین خەلیقی		١٣	عەبدوڵڵا عیزەت پوور
٤	حەسەن ڕەستگار	دەفتەری سیاسی	٩	حوسین مەدەنی		١٤	ئەبوبەکر ڕاد
٥	مستەفا هیجری	دەفتەری سیاسی	١٠	فەتاح کاویان		١٥	عەبدوڵڵا قادری

١٦	سەلام عەزیزی	٢٠	محەمەد ئەمین مەجیدیان	٢٤	حەسەن شیوەسەڵی
١٧	سەدیق بابایی	٢١	جەڵیل گادانی	٢٥	فەتاح عەبدولی
١٨	عوسمان ڕەحیمی	٢٢	عەبدولحەکیم ڕەزایی		
١٩	عەلی کاشف پوور	٢٣	جەعفەر حامیدی		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	کەماڵ کەریمی	٥	سەعدون عەباسی	٩	مەحموود دەشتی
٢	ئیرەج قادری	٦	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)	١٠	ئیبراهیم لاجانی
٣	حەسەن ئەیوب زادە	٧	شاپوور فیروزی		
٤	عیسمەت عەبدی	٨	محەمەد نەزیف قادری		

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	ڕەحیم محەمەد زادە	٣	عەبدوڵڵا شەریفی	٥	غەفوور هەمزەیی
٢	شاپوور شوجاعی فەرد	٤	عومەر شەریف زادە		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی هەشتەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

٢٨ی بەفرانباری ١٣٦٦ (١٨ی ژانویەی ١٩٨٨ لە شاری سلێمانی (لەت بوونی حیزب)

١	دوکتور قاسملوو	سکرتێری گشتی	٨	فەتاح عەبدوڵی	١٥	غەفوور هەمزەیی
٢	دوکتور سادق شەرەفکندی	جێگری سکرتێر	٩	حەسەن شیوەسەڵی	١٦	عەبدوڵڵا شەریفی
٣	مستەفا هیجری	دەفتەری سیاسی	١٠	برایم لاجانی	١٧	مەحموود دەشتی
٤	حەسەن شەرەفی	دەفتەری سیاسی	١١	مەنسوور فەتاحی	١٨	سەید ڕەزا درودگەر
٥	بابا عەلی مێهرپەروەر	دەفتەری سیاسی	١٢	محەمەد نەزیف قادری	١٩	عەبدوڵڵا قادری
٦	دوکتور حوسین خەلیقی		١٣	جەعفەر حامیدی		
٧	سەید سەلام عەزیزی		١٤	تەیمور مستەفایی		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەدیق فیروزی	٤	مستەفا مەولودی	٧	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)	
٢	محەمەد عەلی عەنایەتی	٥	عومەر حەمیدی			
٣	سەید ئەحمەد حوسێنی	٦	عەبدوڵڵا ئیبراهیمی			

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	عەبدوڵڵا عیزەت پوور	٣	سەید ڕەسوڵ سەید ئەحمەدی	٥	کاوە بەهرامی	
٢	ئەحمەد نستانی	٤	شاهۆ حوسێنی			

ئەندامانی ڕێبەری کۆنفرانسی چوارەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(ڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕ)

٢٩ی ژووئەنی ١٩٨٨) لە شاری ڕانیە ٨ی پووشپەڕی ١٣٦٧)

١	جەلیل گادانی	سکرتێری گشتی	٧	عەلی کاشف پوور	١٣	ئەبووبەکر ڕاد
٢	حەسەن ڕەستگار	جێگری سکرتێر	٨	عوسمان ڕەحیمی	١٤	سەرهەنگ ئیرەج قادری
٣	نەبی قادری	دەفتەری سیاسی	٩	کەمال کەریمی	١٥	مزەفەر میتران
٤	فەتاح کاویان	دەفتەری سیاسی	١٠	شاپوور فیروزی	١٦	شاپوور شوجاعی فەر
٥	حوسێن مەدەنی	دەفتەری سیاسی	١١	سەدیق بابایی	١٧	عومەر شەریف زادە
٦	هاشم کەریمی		١٢	سەید برایم کەریمی		

ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	فەیسەل ئێران دۆست	٣	محەمەد مروەتی	٥	مەراد میهرەبان	
٢	ڕەحیم سالح زادە	٤	مەلاخدر عومەرزادە	٦	ئەمیر قادری	

ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	عوسمان فەتاحی	٢	ڕەشاد حوسێنی	٣	نەجمەدین زۆرئەسنا	
٤	بهادر شکاک					

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی نۆیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (ڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕ)

شاوری شاری رانیە ٢١ی گەلاوێژی ١٣٦٩(١٢ی ئووتی ١٩٩٠) لە گوندی قەڵاسەیدەی دۆڵی

١	جەلیل گادانی	سکرتێری گشتی	٦	کەمال کەریمی	١١	عوسمان ڕەحیمی
٢	حەسەن ڕەستگار	جێگری سکرتێر	٧	شاپوور فیروزی	١٢	حوسێن مەدەنی
٣	هاشم کەریمی	دەفتەری سیاسی	٨	فەیسەل ئێران دۆست	١٣	خالید حەسەن پوور
٤	فەتاح کاویان	دەفتەری سیاسی	٩	ئەبووبەکر راد	١٤	فەریدون میتران
٥	نەبی قادری	دەفتەری سیاسی	١٠	سەرهەنگ ئیرەج قادری	١٥	سەعید بەگزادە

ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	مەلا خدر عومەرزادە	٣	فەتاح ڕەیحانی		
٢	محەممەد مروەتی	٤	هاشم ڕۆستەمی		

ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	ئەمیر قادری	٣	سیروان حەفیدی		
٢	حاجی گوڵاوی	٤	مراد ئەحمەدی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی نۆیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(کۆنگرەی قاسملوو)

ای بەفرانباری ١٣٧٠ - ٢٢ی دیسامبری ١٩٩١ لەگەڵی بەدران لای زارگەلی (ناوچیا)

١	دوکتور سادق شەرەفکندی	سکرتێری گشتی	٨	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)	١٥	عەبدوڵڵا شەریفی
٢	مستەفا هیجری	جێگری سکرتێر	٩	مستەفا مەولودی	١٦	سەلام عەزیزی
٣	عەبدوڵڵا حەسەن زادە	دەفتەری سیاسی	١٠	غەفوور هەمزەیی	١٧	مەنسوور فەتاحی
٤	بابە عەلی میهەپەروەر	دەفتەری سیاسی	١١	مەحموود دەشتی	١٨	عەبدوڵڵا ئیبراهیمی
٥	حەسەن شەرفی	دەفتەری سیاسی	١٢	محەممەد عەلی عەنایەتی	١٩	شاهۆ حوسێنی
٦	حەسەن شیوەسەڵی		١٣	فەتاح عەبدولی		
٧	دوکتور حوسین خەلیقی		١٤	محەممەد نەزیف قادری		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	برایم لاجانی	٤	لوقمان میهرفەر	٧	سەید ئەحمەدی حوسێنی
٢	حەسەن قادرزادە	٥	سەید ڕەسوڵ سەید ئەحمەدی	٨	عومەر حەمیدی
٣	محەممەد شەهرەوان	٦	کاوە بەهرامی		

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەید برایم هاشمی	٢	سەید ڕەزا دەرودگەر	٣	ئەحمەد بادکانی
٤	عومەر باڵەکی	٥	تەیمور مستەفایی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی دەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

٢٣ی خاکەلێوەی ١٣٧٤ (١٢ی ئاوریلی ١٩٩٥) لە شاری هەولێر لە باشووری کوردستان

١	عەبدوڵلا حەسەن زادە سکرتێری گشتی	٨	مستەفا مەولودی	١٥	حوسین نازدار
٢	مستەفا هیجری جێگری سکرتێر	٩	حەسەن قادرزادە	١٦	محەممەد نەزیف قادری
٣	حەسەن شەردفی دەفتەری سیاسی	١٠	محەممەد شەهروان	١٧	لوقمان میهرفەر
٤	بابە عەلی میهرپەروەر دەفتەری سیاسی	١١	سلیمان کەڵەشی	١٨	عومەر حامیدی
٥	سەید سەلام عەزیزی دەفتەری سیاسی	١٢	محەممەد عەلی عەنایەتی	١٩	سەید ئەحمەد حوسێنی
٦	عومەر باڵەکی	١٣	سمایل بازیار		
٧	قادر وریا	١٤	تەیمور مستەفایی		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەید ڕەسوڵ سەید ئەحمەدی	٤	سەید برایم هاشمی	٧	موعتەسەم بورانی
٢	ئەسعەد ئەحمەدی	٥	ڕوستەم جەهانگیری	٨	کەریم مەهدەوی(سەقزی)
٣	سەید مەنسوور ناسری	٦	ئەحمەد نستانی		

ئەندامانی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)	٢	سەید ڕەزا دەرودگەر	٣	کاوە بەهرامی

کۆنگرە دەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێران(ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر) ئەندامانی ڕێبەری

١١ی بانەمەڕی ١٣٧٣(ای مای ١٩٩٤)لە گوندی قەڵاسەیدەی دۆڵی شاوری شاری ڕانیەی باشووری کوردستان

١	جەلیل گادانی	سکرتێری گشتی	٦	ئەبی قادری	١١	ئەبووبەکر ڕاد
٢	حەسەن ڕەستگا	جێگری سکرتێر	٧	فەیسەل ئێران دۆست	١٢	مەلا خدر عومەرزادە
٣	فەتاح کاویان	دەفتەری سیاسی	٨	عوسمان ڕەحیمی	١٣	خالید حەسەن پوور
٤	هاشم کەریمی	دەفتەری سیاسی	٩	کەمال کەریمی	١٤	سەرهەنگ ئیرەج قادری
٥	حوسێن مەدەنی	دەفتەری سیاسی	١٠	سەعید بەگزادە	١٥	هاشم ڕۆستەمی

ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەید برایم کەریمی	٣	مامۆستا بێ بەش		
٢	سیروان حەفیدی	٤	محەممەد ئەمین ڕەشیدی		

ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	سەید عەبدوڵا حوسێنی	٤	سالح خدرپوور(ڕەبەتی)	٧	جەعفەر مەنگوری
٢	خالید وەنەوشە	٥	قاسم قازی		
٣	خدر محەممەد پوور	٦	ناسر پیرانی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرە یازدە یەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

ای بەفرانباری ١٣٧٦ (٢٢ی دیسامبری ١٩٩٧) لە شاری کەرکوک

١	عەبدوڵا حەسەن زادە	سکرتێری گشتی	٨	فەتاح کاویان	١٥	تەیموور مستەفایی
٢	مستەفا هیجری	جێگری سکرتێر	٩	حوسین مەدەنی	١٦	سمایل بازایار
٣	حەسەن ڕەستگار	دەفتەری سیاسی	١٠	عوسمان ڕەحیمی	١٧	حەسەن قادرزادە
٤	حەسەن شەرەفی	دەفتەری سیاسی	١١	کەمال کەریمی	١٨	محەممەد شەهروان
٥	بابا عەلی میهرپەروەر	دەفتەری سیاسی	١٢	سولیمان کەڵەشی	١٩	شاهۆ حوسینی
٦	جەلیل گادانی	دەفتەری سیاسی	١٣	محەممەد نەزیف قادری	٢٠	مستەفا مەولودی
٧	سەید سەلام عەزیزی	دەفتەری سیاسی	١٤	قادر وریا	٢١	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	محەمەد عەلی عەنایەتی	٥	سەید برایم هاشمی	٩	خەدیجە مەعزور
٢	لوقمان میهرفەر	٦	کەریم مەهدوی	١٠	عومەر باڵەکی.
٣	روستەم جەهانگیری	٧	سەید عەبدوڵڵا حوسێنی		
٤	سەید مەنسوور ناسری	٨	سەیدبرایم کەریمی		

ئەندامانی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	محەمەد حەسەن پوور	٣	میرو عەلیار		
٢	ئەحمەد جەهانگیری	٤	خوسرەو بەهرامی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی دوازدەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

٤ی سەرماوەزی ١٣٧٩ (٢٤ی نوامبری ٢٠٠٠) لە شاری کۆیە

١	عەبدوڵڵا حەسەن زادە سکرتێری گشتی	٩	حەسەن قادرزادە	١٧	محەمەد نەزیف قادری
٢	مستەفا هیجری دەفتەری سیاسی	١٠	فەتاح کاویان	١٨	کاوە بەهرامی
٣	حەسەن ڕەستگار دەفتەری سیاسی	١١	عومەر باڵەکی	١٩	محەمەد شەهروان
٤	حەسەن شەرەفی دەفتەری سیاسی	١٢	عوسمان ڕەحیمی	٢٠	سەید برایم هاشمی
٥	بابا عەلی میهرپەروەر دەفتەری سیاسی	١٣	کەماڵ کەریمی	٢١	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)
٦	مستەفا مەولودی دەفتەری سیاسی	١٤	قادر وریا	٢٢	مەڵا ئەحمەد ڕەحیمی
٧	حوسین مەدەنی دەفتەری سیاسی	١٥	سمایل بازیار	٢٣	سولیمان کەڵەشی
٨	جەلیل گادانی	١٦	تەیموور مستەفایی	٢٤	سەید ڕەزا ڕەرودگەر

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	عەلی کەس نەزانی	٥	حوسین نازادر	٩	محەمەد سالح قادری
٢	محەمەد عەلی عەنایەتی	٦	سەید برایم کەریمی	١٠	محەمەد کەسرایی
٣	کەریم مەهدوی	٧	خەجیج مەعزور	١١	خالید عەزیزی
٤	محەمەد حەسەن پوور	٨	مەعتەسەم نورانی		

ئەندامانی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	عومەر شاداب	٣	تاهیر کەسیلی	٥	خوسرەو عەبدوڵڵایی
٢	خالید وەنەوشە	٤	میرو عەلیار	٦	سەعید بەگزادە

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی سیزدەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

١٣ی پووشپەری ١٣٨٣ (٣ی ژووییەی ٢٠٠٤) لە شاری کویە

١	مستەفا هیجری	سکرتێری گشتی	٩	عومەر باڵەکی	١٧	کاوە بەهرامی
٢	حەسەن شەرەفی	جێگری سکرتێر	١٠	کەماڵ کەریمی	١٨	لوقمان میهرفەر
٣	حەسەن ڕەستگار	دەفتەری سیاسی	١١	مەڵا ئەحمەد ڕەحیمی	١٩	شاهۆ حوسێنی
٤	محەممەد نەزیف قادری	دەفتەری سیاسی	١٢	ڕوستەم جەهانگیری	٢٠	سەید برایم هاشمی
٥	بابا عەلی میهرپەروەر	دەفتەری سیاسی	١٣	حوسێن نازدار	٢٢	ڕەحمان ڕەحیمی (چەکۆ)
٦	مستەفا مەولودی	دەفتەری سیاسی	١٤	خالید عەزیزی		
٧	تەیموور مستەفایی	دەفتەری سیاسی	١٥	محەممەد سالح قادری		
٨	حەسەن قادرزادە		١٦	سمایل بازیار		

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	خەجیج مەعزور	٥	ڕەحیم منگوری	٩	خوسرەو بەهرامی
٢	محەممەد کەسرایی	٦	محەممەد حەسەن پوور	١٠	خوسرەو عەبدوڵڵایی
٣	تاهیر کەسیلی	٧	مێرو عەلیار	١١	عومەر غوڵامعلی
٤	سیامەک وەکیلی	٨	سەعید بەگزادە		

ئەندامانی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	عەلی سۆرانی	٣	شاهۆ فەراز مەند	٥	عەبدوڵڵا بەهرامی
٢	عیرفان ڕەهنمون	٤	هێمن سەیدی		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی چاردەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان

١٦ی ڕەشەمەی ١٣٨٦ (٦ ی مارسی ٢٠٠٨) لە شاری کۆیە

١	خالید عزیزی	سکرتێری گشتی	٨	خەدیجە مەعزور	١٥	کەریم سەقزی
٢	مستەفا مەولودی	جێگر سکرتێر	٩	کۆیستان فتوحی	١٦	عەبدوڵا بەهرامی
٣	حەسەن دستگار	دەفتەری سیاسی	١٠	کۆیستان گادانی	١٧	ئێقبال سەفەری
٤	مستەفا شەڵماشی	دەفتەری سیاسی	١١	سەید برایم کەریمی	١٨	ئاسۆ حەسەنزادە
٥	قادر وریا	دەفتەری سیاسی	١٢	عومەر باڵەکی	١٩	مستەفا مەعروفی
٦	کمال کەریمی	دەفتەری سیاسی	١٣	سیامەک وەکیلی	٢٠	رامبود لوتفپوری
٧	حەسەن قادر زادە	دەفتەری سیاسی	١٤	برایم زێودیی	٢١	هێمن سەیدی

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	ڕەحیم محەمەد زادە	٤	محەمەد کەسرایی	٧	خالید وەنەوشە	١٠	ڕەحمان پیرۆتی
٢	کاوە ئاهەنگەری	٥	سۆیلا قادری	٨	جەعفەرزەمانی	١١	کوروش نسرەتی
٣	مەلوود سوارە	٦	برایم چوکەلی	٩	سمایل شەرەفی	١٢	خەلیل فەرامەرزی

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	گوڵاڵەی شەردەفکەندی	٤	سەعید بگزادە	٧	سیامەک قەوی پەنجە
٢	محەمەد شەهروان	٥	سەید عەوڵا حوسێنی		
٣	مەسعود ڕەوانبەدوست	٦	محەمەد حەسەن پوور		

ئەندامانی ڕێبەری کۆنگرەی پازدەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان

٢ی جوزەردانی ١٣٨٠ (٢٣ی مای ٢٠١١) لە شاری کۆیە

١	خالید عەزیزی	سکرتێری گشتی	٦	حەسەن قادر زادە دەفتەری سیاسی	١١	خەدیجە مەعزوور
٢	مستەفا مەولوودی	جێگری سکرتێر	٧	عومەر باڵەکی دەفتەری سیاسی	١٢	گوڵاڵە شەردەکەندی
٣	مستەفا شەڵماشی	دەفتەری سیاسی	٨	ئێقبالّ سەفەری	١٣	کاوە ئاهەنگەری
٤	قادر وریا	دەفتەری سیاسی	٩	ئاسۆی حەسەن زادە	١٤	سەعید بەیگزادە
٥	کەماڵ کەریمی	دەفتەری سیاسی	١٠	کۆیستان فتوحی	١٥	نەسرین حەداد

١٦	برایم زێوەیی	١٨	خالید وەنەوشە	٢٠	حەسەن شێخانی
١٧	ڕەحمان پیرۆتی	١٩	کەریم سەفزی	٢١	عەولای بەهرامی

ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی

١	سۆران نووری	٦	سوهەیلا قادری	١١	حەسەن ئەبروزەنی
٢	کوروش نوسرەتی	٧	حەمە ڕەسوڵ کەریمی	١٢	هاشم عەزیزی
٣	سمایل شەرەفی	٨	مەولوود سواره	١٣	مەسعود ڕەوانبەخش
٤	برایم چوکەڵی	٩	حەسەن حاتەمی		
٥	عومەر شاداب	١٠	سیامەک قەوی پەنجە		

ئەندامانی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی

١	ڕەحیم محەممەد زادە	٥	هەژیر عەبدوڵڵا پوور		
٢	خالید حەسەن پوور	٦	حەسەن خوش کەلام		
٣	عەلی بداغی	٧	خدر پاک دامەن		
٤	مەنسوور مرووەتی				

سەرچاوەکان :

نێوسەدە تێکۆشان نووسینی ڕێزدار مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە،

پەنجا ساڵ خەبات نووسینی ڕێزدار کاک جەلیل گادانی

کۆکردنەوە و ئامادە کردنی: ڕەحمان نەقشی

شاعیر هەڵۆی شێرکۆ بێکەس

میوانی جێژنی ٧٠ ساڵەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو و بە شێعرێکی بەهەست و حەماسی جێژنەکەی رازاندەوە

خانمانی هێژا

برایانی ئازیز

ئێوارەتان باش و خۆشەویستی باش و ئەم یادە پڕ شکۆیەتان باش!

ئێرە کۆیە و، من لە ڕێگای بایەکی سەرگەردان و ماڵ وێرانەوە هاتووم و

دەستم گرتۆە بە کڵاوی کون کونی هەور و

بە پرچە درێژەکانی بارانەوە و

لە جیاتی شاعیرەکەی پارکی ئازادی نیشتمان هاتووم و

سڵاوی شێرکۆتان پێ بڵێم!

لە پرێسکەی خەمی کوون کوونمەوە

نامەیەکی شێرکۆی شاعیری نیشتمانم پێییەو

تێیدا وەهای بۆی نووسیون:

ئەی خاکی ڕۆژهەڵاتی جندراوم

گوێم لێتە بانگ ئەکەی

گوێم لێیە زریانی ئازاری و هەڵ ئەکەی

ئەی بەفری گڕ گرتووی سەر سنوور

ئەو وەختەی لەوێوە بزمارێ بەسەر سینگتا دا ئەکتون

لێرەوە خوێن لەبەر شارەکەی من ئەڕوا

ئەگەر پرچی ڕەزێکت هەڵکێشن

لێرەوە زریکەی شەپۆلی پارکی ئازادیم سەر ئەکا

ئەی ڕۆژهەڵاتی برینم

ئەی برینی خۆرهەڵاتم

ئەی ڕۆژهەڵاتی نێوچاوان بە بەفر داپۆشراو

ئەی مێژووی زک سووتاو

لە نێوان لووتکەوە دەستی یەک بوونت درێژکە

جڵەوی ئەسپەکەی شۆڕشی پێشەوام لێ بگرە

هاوار ئەکەم، لە پارکی ئازادیەوە هاوار ئەکەم

پڕ بە دم ئەشکەوت و نۆ و گەلیت هاوار ئەکەم

کاروانی چرام و بەڕێوەم

هیوام و بە پێوەم... وەختێتی

وەختێتی... ئەی پێشمەرگەی ڕۆژهەڵاتم... وەختێتی

ئەم خاکە ئەنجل و زامارە هەر سێ شت خواستویەتی

یەکەمیان یەک بوون

دووهەمیان یەک بوون

سێیەمیش یەک بوون

هەرچی گێلاسی شێعرمە

بیگوشمە ناو دەروونتەوە

بەقەدەر خوێنی شەهیدێک گۆنات سوور هەڵناگەڕێنێ

هەرچی ڕووباری شێعرمە

بیخەمە سەر دەشتی لەشتان

بەقەدەر خوێنی شەهیدێک، تینوێتی ڕێگەتان ناشکێنێ

ئەی شەهیدانی ڕۆژهەڵاتی برینم!

هەرچی وشەی جوان و نازداریشم هەیە

هەڵیان چنم ، چەند بەرز بن هەر لەخوار ئەژنۆتانەوەن

بۆیە ئەڵێم چاکتر وایە، کە ئێوەیان دی سەر دابخەن

هەر بۆیە ئێستا وەرزی زەنگ لێدانی شێعری مەردە

وەرزی خرۆشانی بووەرە گوڵە و بووەرە وشەی شار و هەردە

ئێستا سەردەمی جۆشدانی کوردی خوێن و کوانوی لەشە

وەرزی ڕووبەڕوو بوونەوەی چاوی ئێمەو چاوی گەشی شەهیدانە

ئەی ڕۆژهەڵاتی برینم

ئەی کراس و شەڵوار خوێناوی

لەم زەمانە بێعارەدا

لەم زەمانە بێ بنەدا

لەسەردەمی عەمامە و جبە و کۆماری سێیدارەی ئیسلامیدا

لە وڵاتی جبەی ڕەشدا

لە سەردەمی سەر برینی نانی گوڵ و کانی و ساوای ڕۆژهەڵاتی سەر قەنارەدا

ئەگەر شێعر نەبێ بە ڕەشەبای تیژ و هەڵنەکا

شێعر نیە

شێعر ئەگەر نەبێ بە ئازایەتی و وردی قازی

شێعر نیە

شێعر نەبێ بە ئارپێجی و

مەفرەزەی حەرف و وشە و ...

نەچێتە سەر مۆنگەکانی چاش قەڵەم و

سەر پایەگاکانی کۆماری ئیسلامی

شێعر نیە

ئەم وڵاتی خۆڵە مێشە

ئەم نیشتمانی ئازارە

پێشمەرگەی شێعری ئەوێ

دوو ڕێیانە و نابێ بە سێ

وەک و قازی و قاسملوو و شەرەفکەندی

ئێستا وەختی شەهید بوونی شێعرە

بۆچی باڵای کام شێعر؟

بۆچی نیگای کام شێعر؟

لە باڵای ئەو شەهیدانە بەرزتر و جوانترە

وەکو خائین ئێستا وەختی کوشتنی شەعری خائینە

بە رێگاوەمو ئێستا هەرەتی جۆشدانی خاک و خۆلە

خوێن ڕابەرە

بومەلەرزەی بەرژانێکی تازەترە

بەرێگاوەم

شێعر لێرە بۆتە هەوێنی وەسیەتنامەکەی قازی و

ئێستا ناوی پێشمەرگەی ڕۆژهەڵاتی برینە و

وشە بە وشەم سەنگەرە

ئەی ڕۆژهەڵاتی برینی سوور

گەر شێعر بۆتۆ نەسووتێ

بۆچی شێعرە ؟

لە ژمارە ٦٦٢ ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە : ماڵپەڕی کوردستان و کورد / ڕێکەوتی : ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠١٥

حەفتا ساڵ فەخرو شانازی

ئەحمەدی قادری

حەفتا ساڵ شورش و خەبات بڕینی ڕێی هات و نەهات
حەفتا ساڵ فەخرو شانازی خەبات و خوێن و گیانبازی
حەفتا میداڵی سەرکەوتن هەدانەدان و نەسرەوتن
حەفتا شەمی شەوگار بەزێن حەوت دەیەی دوژمن تەزێن
قوربانی دان و کۆڵ نەدان زۆر سەرکەوتن و تێ شکان
بەڵگەو کارنامەی خەباتن مێژوی حیزبی دێموکراتن
ئەی حیزبی پێشەوا قازی! کە پێشرەو بوو بۆ گیانبازی
تۆ ناسنامەی گوردی گوردی شاهۆی، قەندیلی، هەڵگوردی
گەلاوێژ کە ڕوون و تەرزە بە ناوی تۆوە سەر بەرزە
تۆ خوێندنگەی لاوی ژێری زانکۆی پیری بە تەدبیری
سەرت لە تەشقی ئاسمانە ناوت هاوتای کەشکەشانە
ڕەوەی هەورت لە ژێرپێ یە ناحەزت جەرگی توێ توێ یە
تۆ مەشخەڵی داگیرساوی شووڕای قەڵای نەگیراوی
بانگی هەستان و ڕابوونی ئاسۆی ڕوونای ڕزگار بوونی
هەر تۆ بووی قیبلەگای کوردان کردت بە نەورۆز ڕێبەندان
مێژوت لە نوێ بروژاندەوە ئاڵای کوردت شەکاندەوە
یەکەم کۆماری کوردستان ڕزگاری دەری بن دەستان
هیوای کوردی ڕەنجەڕۆبوو بەرهەمی خەباتی تۆ بوو
لە ڕێی تۆ دا مەزن و سەردار بە سەر بەرزی چوونە سەر دار
لە دوای حەفتا ساڵ گۆڵ نەدان زۆر سەرکەوتن و تێ شکان
ئێستاش ئاڵات شەکاوەیە چیا و کەژ بە تۆ ڕازاوەیە
هەڵۆی بەرزی لێ نەبڕاوە ناوت هەروا بەرزە ناوە
سەرمەشقی مێژوی خەباتی مەشخەڵی ڕێگای نەجاتی
کۆیە، ئازادی ژمارە دوو

٣١ی پووشپەڕی ساڵی ١٣٩٤ هەتاوی
لە ژمارە ٦٦١ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

کاروانی شەهیدانی حیزبی دێموکرات:

شەهیدانی لە سێدارە دراوی کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد

ریز	ناو و ناو بانگ	رێکەوتی تێرۆر	تێبینێ
١	پێشەوا قازی محەمەد	٣٠ی مارسی ١٩٤٧	یەکەم سەرۆک کۆماری کوردستان لە چوارچرای شاری مەهاباد. خەڵکی مەهاباد.
٢	محەمەد حسێن خانی سەیفی قازی	٣٠ی مارسی ١٩٤٧	جێگری سەرۆک کۆمار و وەزیری بەرگری کۆماری کوردستان و ئامۆزای پێشەوا
٣	ئەبولقاسمی سەدری قازی	٣٠ی مارسی ١٩٤٧	نوێنەری خەڵکی مەهاباد و دەوروبەری لە پارڵمانی ئێران، و برای بچوکی پێشەوا
٤	عەبدوڵای ڕەوشەنفکر	٧ی ئاوریلی ١٩٤٧	لە ئەفسەری هێزی پێشمەرگەی کۆماری کوردستان لە مەهاباد
٥	ڕەسووڵی نەغەدەیی	٧ی ئاوریلی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان
٦	محەمەدی نازمی	٧ی ئاوریلی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان
٧	حامیدی مازووچی	٧ی ئاوریلی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان

شەهیدانی لە سێدارە دراوی کۆماری کوردستان لە شاری سەقز

ریز	ناو و ناو بانگ	رێکەوت	تێبینێ
١	عەلی بەگی شێرزاد	١٥ی فێوریەی ١٩٤٧	گوندی یەکشەوە، فەرماندەری هێزی چڵی ٥ی ناوەندی هێز، لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٢	شێخ ئەمینی ئەسعەدی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	(عەلی بەگی یەکشەوە) گوندی "کەس نەزان"ی سەقز، لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٣	شێخ سدیقی ئەسعەدی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی "یازی بڵاغی" سەقز، لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٤	عەلی ئاغای جەوانمەردی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی "تەمووتە" سەقز. لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٥	ڕەسووڵ ئاغای مەحموودی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی " میردێ" سەقز. لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٦	ئەحمەد خانی شەجیعی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی "کەڵتەگە"ی سەقز، لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٧	عەلی خانی فاتیح	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی "قەڵەندەر"ی سەقز، لە ئەفسەری کۆماری کوردستان.
٨	حەسەن خانی فەیزوڵابەگی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی کانی نیاز"ی سەقز، لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان.
٩	محەمەدخانی دانیشوەر	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی "ئاڵکەلوو"ی سەقز، لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان.

١٠	محەمەدخانی فەیزوڵابەگی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی "قارەوا چکۆلە"ی سەقز، لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان.
١١	عەبدوڵا خانی مەتین	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی داشاڵووجە سەقز، لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان.
١٢	ئەحمەد خانی فاروقی	١٤ی مارسی ١٩٤٧	گوندی"داشاڵووجە"ی سەقز، جێگری هێزی بۆکان و ناوچە.

ئەفسەرانی شەهیدی لە سێدارە دراوی کۆماری کوردستان لە لایەن حکوومەتی عێراق

ریز	ناو و ناو بانگ	ڕێکەوت	تێبینێ
١	عێزەت عەبدولعەزیز	١٩ی ژوئەنی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان. خەڵکی سلێمانی.
٢	مستەفا خۆشناو	١٩ی ژوئەنی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان. خەڵکی سلێمانی.
٣	محەمەد قودسی	١٩ی ژوئەنی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی سەردەمی کۆماری کوردستان خەڵکی سلێمانی.
٤	خەیروڵا عەبدولکەریم	١٩ی ژوئەنی ١٩٤٧	لە ئەفسەرانی کۆماری کوردستان. خەڵکی سلێمانی.

شەهیدانی ڕێبەری و فەرماندەرانی هێزو کۆمیتە شارستانەکانی حیزبی دێموکرات

ریز	ڕێکەوت	ناو و ناوبانگ
١	ساڵی ١٩٦٦	شەهید بوونی سەدیق ئەنجیری ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکرات. لەباشووری کوردستان.
٢	ساڵی ١٩٦٧	شەهید بوونی مەلا ڕەحیم وێردی ناسراو بە میرزا ئەحمەد ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دووهەمی حیزب لە باشووری کوردستان.
٣	ساڵی ١٩٦٧	شەهیدبوونی بابیرشکاک(نحۆ) ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی گۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکرات بەدەست هێزەکانی ئێران لە ناوچەی سەلماس.
٤	ساڵی ١٩٦٨	شەهید کردنی دڵشادی ڕەسوڵی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان، کۆنگرە یەکەم و جێگری وەزیری فەرهەنگ لە کۆماری کوردستان. لە باشووری کوردستان.
٥	٢ی مای ١٩٦٨	شەهید بوونی تێکۆشەرو چالاکوانی سیاسی و ئەندامی ڕێبەری حیزب سمائل شەریف زادە و هەڤاڵانی بەدەست ڕێژیم پەهلەوی .
٦	١٥ی مای ١٩٦٨	شەهید بوونی تێکۆشەرو چالاکوانی سیاسی و ئەندامی ڕێبەری حیزب سولەیمان موعینی بە دەست سەرکردایەتی شۆرشی کوردستانی عێراق لە دیلمان.
٧	٢ی سپتامبری ١٩٦٨	لە سێدارە دانی شاعیرو تێکۆشەری سیاسی وئەندامی ڕێبەری حیزب مەلا ئاوارە (ئەحمەد شەڵماشی)لە شاری سەردەشت لەلایەن حکومەتی پاشایەتی ئێران.
٨	٢٢ی مارسی ١٩٧٣	شەهید بوونی قادری وێردی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنفرانسی سێیەمی حیزبی دێموکرات لە نیو شاری بانە لە گەڵ هێزی نیزامی ڕێژیمی شا.

٩	ساڵی ١٩٧٣	شەهید کردنی ئەحمەد تۆفیق(عەبدوڵڵا ئیسحاقی)سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان(کۆنگرەی دووهەم)بە دەست رێژیمی بەعسی عێراق.
١٠	٤ی ژوییەی ١٩٨٠	شەهید بوونی سەرۆان عەبدوڵڵا ئەفشین فەرماندەری هێزی بەیان لە نزیک گوندی شیناوی بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم
١١	١٣ی ژوئەنی ١٩٨٠	شەهید بوونی ئیبراهیم بەهرام پوور فەرماندەری هێز لە گوندی گڵە سوورە ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم
١٢	٢١ی سپتامبری ١٩٨٠	تیرۆری سەرگورد عەبباسی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی شووڕای نیزامی حیزب لە شاری مەهاباد، بە دەست بەکریگیراوانی کۆماری ئیسلامیی لە مەهاباد.
١٣	١١ی ئۆکتۆبری ١٩٨١	شەهید بوونی مەحموود ڕەحمەت پوور جێگری فەرماندەری هێزی سمکۆ ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم - لە کێلەشین
١٤	١١ی ئۆکتۆبری ١٩٨١	شەهید بوونی سەروان حاتەم(دوعاخان) فەرماندەری هێزی نحۆ بە هۆی شەڕ لە گەڵ قیادە - لە کێلەشین
١٥	١٣ی دیسامبری ١٩٨١	شەهید بوونی سەروان ئەحمەد جاوید فەر(کاک هەژار) ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکرات،فەرماندەری هێزی شەهید پێشەوا. بە کەوتە بەرپرێشکی گۆلە تۆپی دوژمن لە ناوچەی بانە.
١٦	١٥ی ژوییەی ١٩٨٢	شەهید بوونی ئەسعەد سولەیمانپوور جێگری فەرماندەری هێز ،لە سەقز بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم.
١٧	٢١ی نوامبری ١٩٨٢	شەهید بوونی حیسام ئەسعەدی فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم - لە بێساران
١٨	٣ی ئاوریلی ١٩٨٣	شەهید بوونی عەلی پیرۆتی جێگری فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی چارشێوە سەر
١٩	٣ ی ئووتی ١٩٨٣	شەهید بوونی ڕەسووڵ ئیبرایم پوور جێگری فەرماندەری هێزی موعینی. لە گوندی بەردەسوور بە هۆی شەری نێوخۆیی لە گەڵ (کۆمەڵە)
٢٠	٢٠ی ئووتی ١٩٨٣	شەهید بوونی مەزهەر تابیعی جێگری فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی میرئاوا.
٢١	٢٠ی ئووتی ١٩٨٣	شەهید بوونی ئیقبال کەریم نژاد فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی میرئاوا
٢٢	٩ی سپتامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی ئەسعەد مامەدی جێگری فەرماندەری هێز ، لە گوندی شنەتاڵا ، بە هۆی تیرۆری بە کریگیراونی کۆماری ئیسلامیی.
٢٣	١٢ی سپتامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی سابیر حوسێنی جێگری فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی چنارە.
٢٤	٩ی نوامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی عوسمان دادخاە فەرماندەری هێزی بەیان، شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی کێلە چەرموو
٢٥	٢٦ی نوامبری ١٩٨٣	شەهید بوونی قادر ئیفتخاری فەرماندەری هێز ئاوارە ، شەڕ لەگەڵ رێژێم لەشنۆ.

٢٦	١٩ی فیۆرییەی ١٩٨٤	شەهید بوونی محەممەد زۆلفە قادری جێگری فەرماندەری هێز ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی قەرەناو.
٢٧	١٢ی مای ١٩٨٤	شەهید بوونی عەبدوڵڵا بەهرامی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات،ئەندامی ناوەندی ئاژوان بۆ سەرپەرستیی کاروباری حیزب لە باشووری رۆژهەڵاتی کوردستان.
٢٨	١٧ی ژوئەنی ١٩٨٤	شەهید بوونی فەقی عەبدوڵا محەممەدی فەرماندەری هێزی زمزیران ، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم پشتی گوندی چوالان.
٢٩	١٣ی ژوییەی ١٩٨٤	شەهید بوونی محەممەد ئەمین بارام میرزا (چرچە) فەرماندەری هیزی بەیان، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە شاروێران – مەهاباد
٣٠	١٧ی ئووتی ١٩٨٤	شەهید بوونی رەحمان سوفی زادە بەرپرسی کۆمیتەی شارەستانی رەبەت، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم ، قامیشەڵە،قەرەبوغرە
٣١	٢١ی مارسی ١٩٨٥	شەهید بوونی سەدیق فەرۆخیان ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزب، .لە هێرشی کۆمەڵە بۆ سەر بنکەکانی ناوەندی ئاژوان .
٣٢	٢٩ی ئاوریلی ١٩٨٥	شەهید بوونی قاسم محەممەد پوور(باقی) فەرماندەری هێزی پێشەوا، بەهۆی شەری نێوخۆیی لە گەڵ (کۆمەڵە) باغڵووجە
٣٣	٢٨ی مای ١٩٨٥	شەهید بوونی ئیبراهیم شێخانی فەرماندەری هێزی نحۆ ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە شیمال کوردستان.
٣٤	٣٠ی ژوئەنی ١٩٨٥	شەهید بوونی عەبدوڵا زەبیحی (میرزا عەوڵای نێشکۆڵان) جێگری فەرماندەری هێزی موعینی ، شەری نێوخۆیی لە گەڵ (کۆمەڵە) لە سەرشیوی مەریوان.
٣٥	١ی ژوییەی ١٩٨٥	شەهید بوونی سەرگورد کەریم عەلییار ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات،وجێگری بەرپرسی کۆمیسیۆنی تەشکیلات لە ناوچەی بانە، لە شەریکی قارەمانانەی ناوچەی بانە.
٣٦	٢ی ئۆکتۆبری ١٩٨٥	لەسێدارە دانی شەهید تەها حەق تەڵەب ئەندامی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات،رووناکبیرێکی پێگەیشتوو و ئازا و خەباتگێر.لە بەندیخانەی ئەوین لە تاران.
٣٧	٢٤ی نوامبری ١٩٨٥	لەسێدارە دانی بەندی سیاسی شەهید کەماڵ دەباغی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەمی حیزب دێموکرات،بەرپرسی کۆمیتەی ئاژوان و بەرپرسی راستەوخۆی شارستانی کرماشان..
٣٨	٣٠ی ژوییەی ١٩٨٥	شەهید بوونی سەید کامیل حەیدەری بەرپرسی کۆمیتە شارستان هەوشار ،شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گوندی داش قس قەپان .
٣٩	٢٢ی سێپتامبری ١٩٨٥	شەهید بوونی عومەر قەیتەران فەرماندەری هێزی ئەفشین ، شەڕ لەگەڵ رێژێم لە گەرگول .
٤٠	٢٣ی نوامبری ١٩٨٥	لە سێدارە دانی شەهید خەلیل زارعی فەرماندەری هێز، لە لایەن کۆماری ئیسلامیی ئێران لە کرمانشان

٤١	١٢ی ژانویەی ١٩٨٦	شەهید بوونی عەبباس ئەکرەمی جێگری فەرماندەری هێز،بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە ئەوردەزاق
٤٢	٣٠ی ئووتی ١٩٨٦	شەهید بوونی جەمیل حوسێنی بەرپرسی کۆمیتە شارستانی سنە، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم - وزباش کەندی.
٤٣	٣١ی ئۆکتۆبری ١٩٨٦	شەهید بوونی عەبدولحەکیم رەزایی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی حەوتەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی مەڵبەندی ٢ی باشووری رۆژهەڵاتی کوردستان. لە شەڕێکی قارەمانانە لە ناوچەی سەرشیوی سەقز.
٤٤	١٨ی ژوییەی ١٩٨٧	شەهید بوونی سالار ئیبراهیمی جێگری فەرماندەری هێزی زاگرۆس، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە دەژن و سێویە.
٤٥	٢٩ی سێپتامبری ١٩٨٧	شەهید بوونی خدر خدری (خدرە سوور) فەرماندەری هێزی پێشەوا ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە تەرەغە.
٤٦	١٦ی ئۆکتۆبری ١٩٨٧	شەهید بوونی رەحیم مەحموودی بەرپرسی کۆمیتە شارستانی پیرانشار ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە مامە رووتە.
٤٧	١٠ی ژانوییەی ١٩٨٨	تیرۆری و شەهید کردنی سەید رەسووڵی بابی گەورە (سەید رەسووڵ دێهقان) ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەم، فەرماندەری لێوەشاوەی هێزی نیزامی زۆربەی ناوچەکانی کوردستان،لەگەرەکی هەوارەبەرزەی بەدەست چەند چەکداری نەناسراو لە شاری سلیمانی.
٤٨	١٧ی سێپتامبری ١٩٨٨	شەهید بوونی خدر زارعی بەرپرسی کۆمیتە شارستان ، بە هۆی شەڕی نێوخۆیی لە کەنێرە.
٤٩	١٠ی ئۆکتۆبری ١٩٨٨	شەهید بوونی ئەحمەد کوهگەرد(وەستائەحمەد) فەرماندەری هێز، بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژێم لە قاقڵاوا.
٥٠	١٣ی ژوییەی ١٩٨٩	تیرۆری شەهید دوکتور عەبدولرحمان قاسملوو سکرتیری گشتی حیزبی دێموکرات لە دانیشتن لە گەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامیی بۆ چارەسەری ئاشتیانە مەسەلەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان. لە ڤییەن پێتەختی ئۆتریش .
٥١	١٣ی ژوییەی ١٩٨٩	تیرۆری شەهید عەبدوڵڵا قادری ئازەر ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی گۆنگرە حەوتەمی حیزب، بەرپرسی دەفتەری نوێنەرایەتی دەرەوەی وڵاتی حیزب. لە ڤییەن ئۆتریش.
٥٢	١٨ی ژانوییەی ١٩٩٠	لەسێدارە دانی رەشاد حوسێنی ئەندامی راوێژکاری کومیتەی ناوەندی رێبەرایەتی شۆرشگیر، بەرپرسی کومیتەی شارستانی کرماشان و ئەندامی مەڵبەندی ١ لە شاری سنە.
٥٣	٢٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩١	شەهید بوونی حوسێن عەلی پوور(حەسۆ) جێگری فەرماندەری هێز سامرەند، خوورییان،عێراق بە هۆی تەقینەوەی ماشین
٥٤	٢١ی مای ١٩٩٢	تیرۆری شەهید شاپوور فیرۆزی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی رێبەرایەتی شۆرشگیر لە لایەن کۆماری ئیسلامیی لە شاری رانیە .
٥٥	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	تیرۆری شەهید دوکتور سادق شەرەفکندی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات لە لایەن تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە بێرلینی ئالمان.

٥٦	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	تیرۆری شەهید فەتاح عەبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی دەرەوەی وڵات لە بێرلین - ئاڵمان.
٥٧	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	تیرۆری شەهید هومایوونی ئەردەلان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکرات،بەرپرسی کۆمیتەی حیزب لە ئالمان،
٥٨	٢٨ی سێپتامبری ١٩٩٣	شەهید بوونی عەبدوڵڵا شەریفی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی حیزبی دێموکرات، بەرپرسی کۆمیتە شارەستانی مەهاباد لە ناوچەی گەورکی مەهاباد لە کەمینی هێزەکانی کۆماری ئیسلامیی.
٥٩	١٣ی نوامبری ١٩٩٣	شەهید بوونی شاروخ مرادی فەرماندەری هێزی شەریفزادە، لە گوندی ناوتاقان بە هۆی تەقینەوەی مین.
٦٠	٢٠ی ژوییەی ١٩٩٤	شەهید بوونی حەسەن مەقسوودی بەرپرسی کۆمیتە شارستان . سیاوانە، داڵاهۆ، بە هۆی پیلانی خائینان.
٦١	٤ی ئووتی ١٩٩٤	. تیرۆری شەهید غەفوور هەمزەیی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرە نوهەمی حیزبی دێموکرات، و نوێنەری حیزب لە شاری بەغدا لە عێراق.
٦٢	١٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩٤	شەهید بوونی هەمزە بێهنام فەرماندەری هێز ئاگری ، بەهۆی شەڕ لەگەڵ رێژیم لە گوندی نۆووی مەرگەوەر
٦٣	١٥ی ئووتی ١٩٩٥	تیرۆری عەلی کاشف پوور ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنفرانسی چوارەم رێبەرایەتی شۆرشگیر،لە
		قونیە-تورکیە بە دەست کۆماری ئیسلامی ئێران.
٦٤	٥ی ژوییەی ١٩٩٦	تیرۆری ئەبووبەکر هیدایەتی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەم، بەرپرسی کۆمیتەی سویدی حیزبی دێموکرات بە هۆی نامەی بۆمبی کە لە لایەن تیرۆرستەکانی نیزامی ئاخوندی ئێرانەوە بۆی ناردرا بە تونەی بریندار بوو و کۆچی دوایی کرد،
٦٥	٨ی دیسامبری ١٩٩٧	شەهید بوونی ئەبوبەکر ئیسماعیل زادە(ساماڵ) بەرپرسی کۆمیتە شارستانی بانە بە هۆی تیرۆری کۆماری ئیسلامیی ئێران لە دەروازەی کویە
٦٦	٨ی دیسامبری ١٩٩٧	تیرۆری شەهید مەنسور فەتاحی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نوهەمی حیزبی دێموکراتی ،بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی پاوە.بە هۆی کردەوەیەکی تیرۆریستی لە دوکان بریندار و لە نەخۆشخانە حیزب لە کۆیەی باشووری کوردستان.
٦٧	١٣ی ژوئەنی ١٩٩٩	شەهید بوونی محەممەد مستەفایی(نارستی) فەرماندەری تیپ ، بە هۆی تیرۆری کۆماری ئیسلامیی ئێران ، کۆیە .
٦٨	ساڵی ١٩٩٩	شەهید بوونی عوسمان فەتاحی ئەندامی راویژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنفرانسی چوارەمی حیزبی دێموکرات رێبەرایەتی شۆرشگیر..
٦٩	١٣ی ئووتی ٢٠٠٨	شەهید بوونی هەمزە عەبدوڵڵاهی(سارتکەیی)جێگری فەرماندەری تیپ بە هۆی شەڕ لەگەڵ رێژیم لە گوندی گردینە

مانۆاوایی بەشیک لە ئەندامانی ڕێبەری حیزب و تێکۆشەرانی کۆماری کوردستان بە هۆی جیاواز

ریز	ڕێکەوت	ناو و ناوبانگ
١	٢ی ئاوریلی ١٩٧٣	کۆچی دوایی حوسێنی زێرینگەران (حوسێنی فرووهەر)، ئەندامی ژمارە ١ی کۆمەڵەی ژێکاف و ئەفسەر و چالاکێکی هێزی دێموکرات بووە لە تاران لە گۆڕستانی بەهەشتی زەهرا نێژراوە .
٢	ساڵی ١٩٥٤	کۆچی دوایی حاجی سەید بابە شێخی سیادەت ڕەئیسی هەیئەتی ڕەئیسەی میللیی(سەرۆک وەزیر)کۆماری کوردستان لە دیی تورجان.
٣	٤ی ژوئەنی ١٩٧٨	کۆچی دوایی عەزیزی یوسفی ئەندامی پێشووی کۆمیتەی ناوەندی، بەندکراوی سیاسی دوای تێپەڕ کردنی ١٩ساڵ بەند بە نەخۆشی دڵ لە تاران.
٤	٢٧ی فێوریيەی ١٩٧٩	سەید محەممەدی حەمیدی نووسەر و ڕۆناکبیرێکی سەردەمی کۆماری کوردستان، سەرنوسەری ڕۆژنامەی «کوردستان» ئۆرگانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، سەرنوسەری گۆڤاری «کوردستان»لە شاری سنە
٥	١ی مارسی ١٩٧٩	تیکۆشەر مەلا مستەفا بارزانی یەکێک لە ژنرالە گەورەکان وچالاک لە سەردەمی کۆماری کوردستان. و سەرۆکی پارتی دێموکراتی کوردستان.
٦	١٥ی ژوییەی ١٩٨٦	مانۆایی محەممەدی یاهوو ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی یەکەم،نووسەر و لە کاربەدەستانی پایە بەرزی کۆماری کوردستان،لەشاری تاران .
٧	١٢ی ژانوییەی ١٩٨٨	کۆچی دوایی محەمەد ئەمین ئەحمەد میرزا مەنگوڕی جێگری فەرماندەی هێزی بۆکان لە سەردەمی کۆماری کوردستان, شاعیر و نوسەری بەتوانا
٨	٩ی نوامبری ١٩٨٨	میرحاج ئەحمەد تاهیرئاکرەی سەرپۆلی٢ فەرماندەی لکی ٢ی هێزی بارزانیان و بازرەسی جەبهەی سەقز لە سەردەمی کۆماری کوردستان،و یەکیک لە ئەندامانی ڕێبەری پارتی، لە شاری بەغدا
٩	٢١ی فێوریيەی ١٩٩١	مانۆاوایی مامۆستا هەژار (عەبدولڕەحمانی شەرفکەندی) ئەندامی کۆمەڵەی ژیانی کورد(ژ – ک) چالاک لە سەردەمی کۆماری کوردستان شاعیر، مێژوونووس و وەرگێڕی بە توانا لە شاری مەهاباد.
١٠	٢٥ی دیسامبری ١٩٩١	کۆچی دوایی محەممەد ئەمین مۆعینی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی یەکەم، وزیری ناوخۆی کۆماری کوردستان و باوکی شەهید مۆعینی یەکان .
١١	٢٢ی مارسی ١٩٩٢	کۆچی دوایی مەلا قادری موددەرسی ئەندامی دامەزرێنەری کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد و بەرپرسی "چاپخانەی کوردستان" لە سەردەمی کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد
١٢	٨ی ژوییەی ١٩٩٤	کۆچی دوایی ئەمیر قادری ئەندامی ڕاوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی نۆهەمی ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر،وئەندامی کۆمیسۆنی مالی حیزب.لە باشووری کوردستان.
١٣	٢ی دیسامبری ١٩٩٦	کۆچی دوایی نەبی قادری ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دەهەمی ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر وبەرپرسی پێوەندیەکانی دەرەوە لە دانمارک .

١٤	١٧ی فێوریيەی ١٩٩٨	ماڵئاوایی مینا خانم قازی ژنە تێکۆشەر و نیشتمانپەروەری کورد،خیزانی پێشەوا قازی محەممەد سەرۆک کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد.
١٥	١٥ی ژوییەی ١٩٩٩	کۆچی دوایی سەید سەلامی عەزیزی ئەندامی دەفتەری سیاسی کۆنگرەی دەهەمی حیزبی بەرپرسی کۆمیسیۆنی سیاسی - نیزامی، لە باشووری کوردستان.
١٦	٣١ی مارسی ٢٠٠٣	کۆچی دوایی مەناف کەریمی،ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێمۆکرات ،دەستەی نوێنەرایەتی کورد بۆ سەفەری باکۆ، جێگری قازی محەمەد بۆ کاروباری کۆمیتەکانی حیزبی، دواتر وەزیری فەرهەنگی کوردستان.
١٧	١١ی سێپتامبری ٢٠٠٧	کۆچی دوایی عوسمان رەحیمی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی دوازدەهەم،ئەندامی دەستەی راوێژکاری دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات بە هۆی سەکتەی مێشک لە شاری کویەی باشووری کوردستان.
١٨	٥ی ژوئەنی ٢٠٠٨	کۆچی دوایی مەڵاخدر دۆڵەگەرمی(خدرعومەرزادە)تێکۆشەری دیرین ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی ١٠ی رێبەرایەتی شۆرشگێر،لەوڵاتی نۆرویژ.
١٩	١ی ئووتی ٢٠٠٨	کۆچی دوایی سمایل سەردەشتی ئەندامی حیزبی دێموکرات،هونەرمەندی میللی و ناسراوی کورد لە روداوێکی هاتووچوو لە باشووری کوردستان.
٢٠	٦ی فێوریيەی ٢٠٠٩	کۆچی دوایی عەبدولقادری دەباغی(مامەقالە) تێکۆشەری دیرینی حیزبی دێموکرات نووسەر،وەرگێرو نیشتمانپەروەر. لە شاری لەندەنی بریتانیا.
٢١	٧ی مای ٢٠٠٩	کۆچی دوایی جەعفەر زەمانی ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی،بەرپرسی بەشی خەدەمات لە کۆمیسیۆنی مالی.لەشاری کویە باشووری کوردستان .
٢٢	٢٨ی دێسامبری ٢٠٠٩	کۆچی دوایی تەها عەتیقی ئەندامی پێشووی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی ، وەرگێر و کارگێری رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران لە وڵاتی سویس.
٢٣	١٧ی سێپتامبری ٢٠٠٩	حاجی مارف رەشیدی پێشمەرگەی سەردەمی کۆماری کوردستان، بەشدار لە شەڕی ئاواییەکانی "قارەواو مامەشا، لە شەڕی گەورەی گوندی "قارەوا" بریندار بووە. باوکی شەهید سەڵتەنە ڕەشیدی" لە ریزەکانی حیزبی دێموکرات.
٢٤	٣ی ئاوریلی ٢٠١٠	ماڵئاوایی عەبدوڵا شینانی فەرماندەری هێزی ٢ی رێبەندان کۆچی دوایی بەهۆی نەخۆشی ترونەامی نۆرویژ.
٢٥	٢٨ی ئووتی ٢٠١٠	سەید عوبەیدیلای ئەییووبیان نووسەر،زمانناس وڵێکۆڵەری ناوداری کورد و دواین یادگاری کۆمەڵەی ژی - کاف و کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد.
٢٦	----------	کۆچی دوایی عەزیز لەحیمی ئەندامی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی پێنجەمی حیزب.

کۆچی دوایی ئەندامانی پێشووی حیزب کە هەریەک بە هۆیەک حیزبیان جێی هێشتبوو

ریز	رێکەوت	ناو و ناوبانگ
١	١٨ی ئاوریلی ١٩٨٦	کۆچی دوایی مامۆستا هێمن ئەندامی ئیفتخاری کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات،تێکۆشەر و شاعیری ناوداری کورد لە شاری ورمێ
٢	٩ی مای ١٩٩١	ڕەحیم سەیفی قازی فەرماندەی چڵی ٢ ، لە پۆلی ٣ی هێزی پێشمەرگەی کوردستان. و ئەندامی چالاک لە سەردەمی کۆماری کوردستان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات لە باکۆ پێتەختی ئازەربایجان.
٣	٦ی ئۆکتۆبری ٢٠٠١	کۆچی دوایی کەریم حیسامی ئەندامی دەفتەری سیاسی کۆنگرەی سێیەمی حیزبی دێموکرات، نوسەر و وەرگێر..بە هوی نەخۆشی شێرپەنجەی میشک لە ستۆکهۆڵمی سوئید.
٤	١٥ی ئووتی ٢٠٠٩	کۆچی دوایی سەنار مامەدی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکرات لە شاری ستۆکهۆڵمی سوئید.
٥	٢٩ی مای ٢٠١٠	کۆچی دوایی حەمەدەمین سیراجی ئەندامی دەفتەری سیاسی کۆنگرەی سێیەمی حیزبی دێموکرات،وتێکۆشەر و چالاکی سیاسی دیرینی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە ستۆکهۆڵمی سوئید.
٦	٩ی مارس ٢٠١١	مامۆستایی غەنی بلوریان ئەندامی دەفتەری سیاسی کۆنگرەی چوارەمی حیزب، وتێکۆشەر و چالاکی سیاسی دێرینی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئاڵمان.

سەرچاوە : ١- ڕۆژنامەی کوردستان، ٢- نێوسەدە تێکۆشان نووسینی: ڕێزدار مامۆستا عەبدوڵا حەسەن زادە.
٣- ٥٠ ساڵ خەبات نووسینی: ڕێزدار جەلیل گادانی

لیستەی بەشێک لە قوربانیانی تێرۆری کۆماری ئیسلامی ئێران

ریز	ناو و ناو بانگ	رێکەوتی تێرۆر	شوێنی تێرۆر	تێبینێ
١	سەرگورد عەبباسی	٢٣ ی ئووتی ١٩٨٠	شاری مەهاباد	ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکرات
٢	د.عەبدولڕەحمان قاسملوو	١٣ی ژوئیەی ١٩٨٩	شاری ویەین (ئۆتریش)	سکرتێری گشتی حیزبی دێموکرات
٣	عەبدوڵڵا قادری ئازەر	١٣ی ژوئیەی ١٩٨٩	شاری ویەین (ئۆتریش)	ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکرات
٤	عەبدوڵڵا بیژەن فەر	٢٠ی سێپتامبری ١٩٩١		
٥	ئەحەئاغا(کردکەشی)	٢٢ی ئاگوستی ١٩٩١	شاری سلێمانی	
٦	مەنسوور عەلی پوور	٣٠ سێپتامبری ١٩٩١	بۆلی باشووری کوردستان	
٧	جەلیل جەلیلی	٣٠ سێپتامبری ١٩٩١	بۆلی باشووری کوردستان	
٨	مەلا ڕەسووڵ گەردی	٢٩ ئۆکتۆبری ١٩٩١	بۆلی باشووری کوردستان	

٩	حەسۆ عەلی پوور	٢٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩١	بۆلی باشووری کوردستان	
١٠	ڕەسوڵ قادری	٢٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩١	باشووری کوردستان	
١١	جەلیل مامایی	٢٩ی ئۆکتۆبری ١٩٩١	بۆلی باشووری کوردستان	
١٢	کەماڵ قادرزادە	ساڵی ١٩٩١	شارۆچکەی پێنجووین	
١٣	خاڵە حەمە	١٢ی ژانویەی ١٩٩٢	کەرکوک	
١۴	شاپوور فیرۆزی	٢١ی مای ١٩٩٢	ڕانیە	کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکرات
١۵	محەممەد ڕەحمانی	٢ی ژوئەنی ١٩٩٢	چۆمان	
١۶	کامران مەنسوور موقەدەم	٣ی ژوئەنی ١٩٩٢	سلێمانی	
١٧	ئیبراهیمی شێخی باڵدار	١٧ی ژوئەنی ١٩٩٢	ڕێگای ڕەواندوز – هەولێر	
١٨	عەلی ناتورە	٣٠ی ژوئەنی ١٩٩٢	هەڵەبجە	
١٩	هادی مەحموودی	٣٠ی ژوئەنی ١٩٩٢	هەڵەبجە	
٢٠	سالار ساعیدپەنا	٣٠ی ژوئەنی ١٩٩٢	هەڵەبجە	
٢١	فەخرەدین مرادی	٣٠ی ژوئەنی ١٩٩٢	هەڵەبجە	
٢٢	ستار جەلالی	١ی سێپتامبری ١٩٩٢	ئیمام خەتیب	
٢٣	خدر ئەلماسی	١ی سێپتامبری ١٩٩٢	ئیمام خەتیب	
٢۴	محەممەد مەعروفی	١ی سێپتامبری ١٩٩٢	ئیمام خەتیب	
٢۵	د.سادق شەرەفکەندی	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	برلین - ئاڵمان	سکرتێری گشتی حیزبی دێموکرات
٢۶	فەتتاح عەبدولی	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	برلین - ئاڵمان	ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکرات
٢٧	هوومایون ئەردەلان	١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢	برلین - ئاڵمان	بەرپرسی کۆمیتەی ئاڵمان حیزبی دێموکرات
٢٨	سەیفوڵا سلێمان پوور	١٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٢	کەمپی بارێکە	
٢٩	ڕەزا سلێمان پوور	١٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٢	کەمپی بارێکە	
٣٠	کامران سلێمان پوور	١٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٢	کەمپی بارێکە	
٣١	محەممەد میهرەبانی	١٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٢	پێنجوین	
٣٢	ئەحمەد کاکەئی	١٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٢	پێنجوین	
٣٣	کەریم کاکەئی	١٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٢	پێنجوین	
٣۴	شارۆخ مرادی	١٢ی نوامبری ١٩٩٢	دەربەندی خان	
٣۵	ئەنوەر ئیبراهیمی	١٢ی نوامبری ١٩٩٢	دەربەندی خان	
٣۶	سەلاح مرادی	١٢ی نوامبری ١٩٩٢	دەربەندی خان	
٣٧	ڕەشید ڕۆستەمی	١٢ی نوامبری ١٩٩٢	دەربەندی خان	
٣٨	کامران شافعی	١٠ی فێبوریەی ١٩٩٣	شاری ڕانیە	
٣٩	ئەحمەد درویشی	٣ی مارسی ١٩٩٣	دیانا	
۴٠	جەمال نامی	١۵ی مارسی ١٩٩٣	شاری سلێمانی	
۴١	عەبدوڵڵا ڕەسوڵ زادە	١٢ی ئاوریلی ١٩٩٣	شاری ڕانیە	

۴۲	ڕەسوول عوسمانی	۱۲ی ئاوریلی ۱۹۹۳	شاری رانیە	
۴۳	محەممەد محەممەدپوور	۱۲ی ئاوریلی ۱۹۹۳	شاری رانیە	
۴۴	سەعدون عەببباسی	۱۱ی مای ۱۹۹۳	شاری رانیە	
۴۵	دوکتور بەهرام	۲۲ی ژوئیەی ۱۹۹۳	شاری سلێمانی	
۴۶	مەحموود خانخالی	۲۸ی ژوئیەی ۱۹۹۳	بۆڵی	
۴۷	بەهرام ئازاد فەر	۲۸ی ئووتی ۱۹۹۳	ئانکارا – تورکیە	
۴۸	محەممەد قادری	سیپتامبری ۱۹۹۳	ئانکارا – تورکیە	
۴۹	شاروخ موراد‌ی	۱۳ی نوامبری ۱۹۹۳	ناوتاق سەربە دەربەندیخان	
۵۰	ئەنوەر ئیبراهیمی	۱۳ی نوامبری ۱۹۹۳	ناوتاق سەربە دەربەندیخان	
۵۱	سەلاح موراد‌ی	۱۳ی نوامبری ۱۹۹۳	ناوتاق سەربە دەربەندیخان	
۵۲	ڕەشید ڕۆستەمی	۱۳ی نوامبری ۱۹۹۳	ناوتاق سەربە دەربەندیخان	
۵۳	تاهیر مەنوچێهری	۱۳ی نوامبری ۱۹۹۳	ناوتاق سەربە دەربەندیخان	
۵۴	مەحموود موجاهیدی	۱۱ی دێسامبری ۱۹۹۳	حاجیاناوا	
۵۵	محەممەد شێخە پوور	۱۱ی دێسامبری ۱۹۹۳	سەنگەسەر	
۵۶	محەممەد بۆکانی	ساڵی ۱۹۹۳	دیانا	
۵۷	تەها کرمانج	۴ی ژانویەی ۱۹۹۴	چرۆمی تورکیە	
۵۸	مستەفا هەورامان	۱۲ی ژانویەی ۱۹۹۴	شاری هەولێر	
۵۹	ئەبوبەکر هیدایەتی	۱۷ی ژانویەی ۱۹۴۴	سوئید	
۶۰	ناسر ڕەشیدی	۲۹ی ژانویەی ۱۹۹۴	تورکیە	
۶۱	مەهتاب ڕەشیدی	۲۹ی ژانویەی ۱۹۹۴	تورکیە	
۶۲	جەلال حوسێنی	۱۵ی فیوریەی ۱۹۹۴	شاری سلێمانی	
۶۳	حەسەن ئیبراهیم زادە	۱۵ی فیوریەی ۱۹۹۴	کەمپی بەحرکە	
۶۴	شەفیع کریمی	۱۵ی مارسی ۱۹۹۴	شاری سلێمانی	
۶۵	سالح جەهانگیری	۲ی ئاوریلی ۱۹۹۴	شاری هەڵەبجە	
۶۶	عەلی حەیدەری	۲۳ی ئاوریلی ۱۹۹۴	دەربەندیخان	
۶۷	ئەمیر ئێزدی	۲۴ی ئاوریلی ۱۹۹۴	شاری سلێمانی	
۶۸	عەبدوڵڵا ئێزدی	۲۴ی ئاوریلی ۱۹۹۴	شاری سلێمانی	
۶۹	ئەحمەد محەممەد پوور	۱۲ی ژوئەنی ۱۹۹۴	ڕێگای بازیان - سلێمانی	
۷۰	قالە مامە کۆڵە	۲۳ی ژوئەنی ۱۹۹۴	ماوەت	
۷۱	عوسمان ئەمینی	۲۴ی ژوئەنی ۱۹۹۴	کوپینهاک - دانمارک	
۷۲	کەریم باڵ ئەفکەن	۴ی ژوئیەی ۱۹۹۴	پێنجوێن	
۷۳	عەلی ئەسغەرئەڵماس پوور	۱۹ی ژوئیەی ۱۹۹۴	شاری رانیە	
۷۴	ئیبراهیم ڕەحمانی	۱۹ی ژوئیەی ۱۹۹۴	شاری رانیە	

١٧٥	ئەحمەد رۆئیالان	٢٣ی ژوئیەی ١٩٩٤	دیانا	
١٧٦	مام مراد محەممەدزادە	٢٩ی ژوئیەی ١٩٩٤	باسرمە	
١٧٧	غەفوور هەمزەیی	٤ی ئووتی ١٩٩٤	شاری بەغدا	
١٧٨	عەبدوڵڵا سووری	٩ی ئووتی ١٩٩٤	دەربەندیخان	
١٧٩	محەممەد ڕەشیدی	١٣ی سێپتامبری ١٩٩٤	شاری هەڵەبجە	
١٨٠	مەولود سەلیم ساوڵ	٢ی ئۆکتۆبری ١٩٩٤	حاجیاوا سلێمانی	
١٨١	ئەبووبەکر سەبکتەکین	١٤ی ئۆکتۆبری ١٩٩٤	دیانا	
١٨٢	عومەر کوردە	٢ی نوامبری ١٩٩٤	سەنگەرسەر	ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی
١٨٣	نووری مەهاباد	٦ی دێسامبری ١٩٩٤	شاری هەولێر	
١٨٤	مەولود ئیسماعیلی	١٣ی نوامبری ١٩٩٤	حاجیاوا -	
١٨٥	محەممەد درەخشانی	١٣ی دێسامبری ١٩٩٤	گەلی عەلی بەگ	
١٨٦	حەسەن بازرگان	٢٧ی نوامبری ١٩٩٤	شاری ڕانیە	
١٨٧	حەسەن ئۆجاقی	٢٣ی نوامبری ١٩٩٤	چوار قۆرنە	
١٨٨	محەممەدئەمین بایزیدی	١٣ی دێسامبری ١٩٩٤	گەلی عەلی بەگ	
١٨٩	جەلال خانە حەقی	١٣ی دێسامبری ١٩٩٤	قەڵادزێ	
٩٠	سەدیق سەقزی	٢٢ ی دێسامبری ١٩٩٤	شاری سلێمانی	
٩١	مەحموود لاویانی	ساڵی ١٩٩٤	پێنجوێن	
٩٢	مراد شکور	ساڵی ١٩٩٤	شاری سلێمانی	
٩٣	محەمد سەعید قادری	ساڵی ١٩٩٤	مام شێخ	
٩٤	عەبدوڵڵا ربانی	ساڵی ١٩٩٤	دارە بەتەکان	
٩٥	ئەمیر ئازادی	ساڵی ١٩٩٤	شاری سلێمانی	
٩٦	ئیبراهیم سالحی	ساڵی ١٩٩٤	شاری سلێمانی	
٩٧	ڕەحمان شەعبان زادە	٢ی ژانویەی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
٩٨	حەسەن بازرگانی	٤ی ژانویەی ١٩٩٥	شاری ڕانیە	
٩٩	خالید محەممەد زادە	٥ی ژانویەی ١٩٩٥	شەقڵاوە	
١٠٠	حەیدەر خوسرەوی	٩ی ژانویەی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
١٠١	محەممەد نانەوا	١٢ی ژانویەی ١٩٩٥	ڕێگای بازیان	
١٠٢	حەیدەر عەبدوڵڵا بەگ	١٩ی ژانویەی ١٩٩٥	دووکان	
١٠٣	عەبدوڵڵا بابک	١٩ی ژانویەی ١٩٩٥	دووکان	
١٠٤	ئیسماعیل ئەنجیری	٩ی فیوریەی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
١٠٥	سەعدوون بارزان	٧ی فیوریەی ١٩٩٥	نێوان ڕانیە و سەرکەپکان	
١٠٦	حەسەن ئازەرین	٧ی فیوریەی ١٩٩٥	نێوان ڕانیە و سەرکەپکان	
١٠٧	نەجمەدین شەریف زادە	١١ی فیوریەی ١٩٩٥	شاری هەولێر	

١٠٨	حەسەن جت	١٦ی فیوریەی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٠٩	مزەفەر محەممەدی	١ی ئاوریلی ١٩٥٥	شاری سلێمانی	
١١٠	سلێمان جەنگاوەر	١ی ئاوریلی ١٩٥٥	باسرمە	
١١١	سلێمان رەسوڵی	١ی ئاوریلی ١٩٩٥	باسرمە	
١١٢	نەحمەدین شەریعەت پەنا	٢٢ی ئاوریلی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١١٣	دوکتور عەلی	٢٤ی مای ١٩٩٥	شاری رانیە	
١١٤	عوسمان کیانی	١٢ی ژوئەنی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
١١٥	عەسکەر حوسێنی	١٥ی ژوئەنی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
١١٦	فارۆق مرادی	٢٠ی ژوئەنی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١١٧	ناسر پیرانی	٢ی ژوئیەی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١١٨	قادر فەلاحی	٨ی ژوئیەی ١٩٩٥	دیانا	
١١٩	رەحیم مەحموودی	١٦ی ژوئیەی ١٩٩٥	شاری رانیە	
١٢٠	عەلی کاشف پوور	١٥ی ئووتی ١٩٩٥	تورکیە	ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی
١٢١	سەید عەلی پەرتەوی	١٧ی ئووتی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٢٢	غەفوور مرادی	١٧ی ئووتی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٢٣	رەحیم کۆڵەسەیی	١٨ی ئووتی ١٩٩٥	شاری رانیە	
١٢٤	مەنسوور فدایی	٢٤ی ئووتی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
١٢٥	ئەحمەد دەرویشی	٢٥ی ئووتی ١٩٩٥	دیزڵی	
١٢٦	عەبدوڵڵا بیژەن فەر	٢٠ی سیپتامبری ١٩٩٥	شاری رانیە	
١٢٧	عەسکەر رۆستەمی	٢٣ی سیپتامبری ١٩٩٥	ئاوایی رۆستەم	
١٢٨	مستەفا قادرزادە	١٦ی ئۆکتۆبری ١٩٩٥	قەندیل	
١٢٩	حوسێن دامە	١٦ی ئۆکتۆبری ١٩٩٥	قەندیل	
١٣٠	کەریم توژەیی	٥ی نوامبری ١٩٩٥	بێسەر و شوێن کراو	
١٣١	عومەر دێهێستانی	٦ی دێسامبری ١٩٩٥	حەریر	
١٣٢	غەفوور میهدی زادە	٢٥ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری کویە	
١٣٣	سەدیق عەبدوڵڵاهی	٢٥ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری کویە	
١٣٤	عەلی ئەمینی	٢٥ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری کویە	
١٣٥	ئەبووبەکر جەمال مستەفا	٣٠ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٣٦	عوسمان رۆیان	٣٠ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٣٧	ئەبووبەکر رەحیمی	٣٠ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٣٨	عەبدوڵڵا ئەمینی	٣١ی دێسامبری ١٩٩٥	شاری کویە	
١٣٩	عەبدوڵڵا رەحیمی	ساڵی ١٩٩٥	شاری هەولێر	
١٤٠	کەریم شەوقی	ساڵی ١٩٩٥	دووکان	

١٤١	محەمەد سوهرابی	ساڵی ١٩٩٥	سەید سادق	
١٤٢	عوسمان مزینان	ساڵی ١٩٩٥	شاری سلێمانی	
١٤٣	سالح ئەمین پوور	ساڵی ١٩٩٥	شاری قەڵادزی	
١٤٤	عەبدوڵڵا محەمەدی	٢ی ژانویەی ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٤٥	عەبباس بدری	١٢ی فیوریەی ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٤٦	تاهیر عزیزی	١٧ی مارسی ١٩٩٦	شاری هەولێر	
١٤٧	حەسەن ئیبراهیم زادە	١٧ی مارسی ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٤٨	فەرامەرز کشوەری	١٧ی مارسی ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٤٩	تاهیر قادری	١٧ی مارسی ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٥٠	عوسمان رەحیمی	١٧ی مارسی ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٥١	عەلی شاداب	١٧ی مارسی ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٥٢	عەبدول کەریم جەلالی	٣١ی مارسی ١٩٩٦	شاری کویە	
١٥٣	قادر فەلاحی	٩ی ئاوریلی ١٩٩٦	دیانا	
١٥٤	عەبدوڵڵا سالح زادە	٢ی ژوئەنی ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٥٥	رەحمان شەعبان نیژاد	٢ی ژوئەنی ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٥٦	قادر قەڵەندەری	٣٠ی ژوئەنی ١٩٩٦	دیانا	
١٥٧	رەسووڵ ئەمینی	١٧ی ژوئەنی ١٩٩٦	شاری رانیە	
١٥٨	محەمەد ساعید پەنا	ژوئەنی ١٩٩٦	بازیان - سلێمانی	
١٥٩	محەمەد ئەلماسی	١٩ی ژوئیەی ١٩٩٦	شاری هەولێر	
١٦٠	کاوە حەکیم زادە	٣١ی ژوئیەی ١٩٩٦	شاری رانیە	
١٦١	رەحیم چنگاڵی	٢٤ی ئووتی ١٩٩٦	شاری هەولێر	
١٦٢	قادر ئەلکون	٢٤ی ئووتی ١٩٩٦	چوار قورنە	
١٦٣	محەمەد قەڵخانی	٢٨ی ئووتی ١٩٩٦	شاری هەولێر	
١٦٣	حەتاتەلا رەزاپوور	٣٠ی ئووتی ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٦٤	عەلی دارەکونی	٧ی ئۆکتۆبری ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٦٥	حامید سەلیمی	٨ی نوامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٦٦	کەمال دەوڵەتیار	٢٤ی نوامبری ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٦٧	حوسێن باپیری	٣٠ی نوامبری ١٩٩٦	شاری کویە	
١٦٨	جەعفەر عومەر پەنا	٣٠ی نوامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٦٩	ئاماج سووری(تەمەن ٤ ساڵە)	٣٠ی نوامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٧٠	محەمەد رەسووڵ قادرزادە	٣٠ی نوامبری ١٩٩٦	شاری کویە	
١٧١	کاوە چالاکی	٣٠ی نوامبری ١٩٩٦	شاری کویە	
١٧٢	ناسر حەیدەر ئابادی	٧ی دێسامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	

١٧٣	عەلی محەمەدی	٧ی دێسامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٧٤	عەببباس شکاک	٨ی دێسامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٧٥	مستەفا ئەمین پوور	٧ی دێسامبری ١٩٩٦	شاری سلێمانی	
١٧٦	یەدوڵا شیرین سوخەن	٨ی دێسامبری ١٩٩٦	جیژنەکان (نیزیک هەنگاوە)	
١٧٧	محەمەد خەندانی	٢٢ی دێسامبری ١٩٩٦	شاری رانیە	
١٧٨	عەبدوڵڵا محەمەدی	٢ی ژانویەی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٧٩	عەبدوڵڵا پیرۆت زادە	١٩ی ژانویەی ١٩٩٧	دیانا	
١٨٠	عەببباس بەدری	٤ی فیوریەی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٨١	عەتا فەیزی	٦ی فیوریەی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٨٢	حوسێن هەمزەپوور	١٤ی فیوریەی ١٩٩٧	شاری رانیە	
١٨٣	فەرەیدون فەردوست	١٤ی فیوریەی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٨٤	سەلیم کەریم زادە	١٠ی مارسی ١٩٩٧	کانی قرژاڵە	
١٨٥	شاباز محەمەدی	٢٣ی ئاوریلی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٨٦	لەتیف نەقشبەندی	١٧ی مای ١٩٩٧	شاری هەولێر	
١٨٧	مەولان عەبدوڵڵاخانی	٣ی ژوئەنی ١٩٩٧	خەلەکان ،کۆیە - سلێمانی	
١٨٨	تالب عەلی زادە	١٤ی ئووتی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٨٩	ئەمجەد مەلایی	١٤ی ئووتی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
١٩٠	سەعید مرادی	١٩ی ئووتی ١٩٩٧	نێوان دوکان و کانی خان	
١٩١	ئارمان	١٩ی ئووتی ١٩٩٧	نێوان دوکان و کانی خان	
١٩٢	ئیسماعیل نەمەکی	١٩ی ئووتی ١٩٩٧	نێوان دوکان و کانی خان	
١٩٣	مەنسوور محەمەدپوور	٢ی ئۆکتۆبری ١٩٩٧	شاری کویە	
١٩٤	جەماڵ نیکوجۆیان	٣ی دێسامبری ١٩٩٧	شاری کویە	
١٩٥	مەنسوور ناسری	٨ی دێسامبری ١٩٩٧	شاری کویە	جێگری کۆمیتەی ناوەندی
١٩٦	ئەبووبەکر ئیسماعیل زادە	٨ی دێسامبری ١٩٩٧	شاری کویە	
١٩٧	ردفعەت حوسێنی	٨ی دێسامبری ١٩٩٧	شاری کویە	
١٩٨	دواللە شیرین سوخەن	٨ی دێسامبری ١٩٩٧	شاری کویە	
١٩٩	حوسێن زینەتی	٢٠ی دێسامبری ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
٢٠٠	فەرهاد بابایی	٢٤ی فیوریەی ١٩٩٧	شاری سلێمانی	
٢٠١	ئیبراهیم رەحمانی	١٩ی ژوئەنی ١٩٩٧	شاری رانیە	
٢٠٢	عەلی زکالە	١٩ی ئووتی ١٩٩٧	شاری کویە	
٢٠٣	ئیبراهیم کاکلی	١٢ی ژوئیەی ١٩٩٧	پێنجوێن	
٢٠٤	ئیسفەندیار تاهیری	١٣ی ئووتی ١٩٩٧	دیار نێ یە	
٢٠٥	سوهراب تاهیری	١٦ی ئووتی ١٩٩٧	دیار نێ یە	

٢٠٦	بهرۆز تەقی زادە	١٦ی ئووتی ١٩٩٧	دیار نێ یە	
٢٠٧	سلێمان کوهی	١٦ی ئووتی ١٩٩٧	دیار نێ یە	
٢٠٨	سەراجەدین جاجوری	٢٢ی ئووتی ١٩٩٧	دیار نێ یە	
٢٠٩	محەممەد حەیدەری	٣١ی ژوئیەی ١٩٩٨	شاری سلێمانی	
٢١٠	محەممەد مستەفایی (ناسری)	١٣ی ژوئەنی ١٩٩٩	شاری کویە	فەرماندەری تیپی ناوەندی ٢
٢١١	کاوە زارعی	٢٢ی مای ٢٠٠٥	شاری لیندسبێری - سوئید	

لیستەی گوللەبارانکراوەکانی ئەندام ، پێشمەرگە و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات

١- گوللەبارانکراوەکانی سەربە حیزبی دێموکرات ١٣٥٨ [١٩٧٩]

ڕیز	ناو و ناوبانگ	شوێنی لەدایکبوون	ڕێکەوتی گوللەباران
١	ئیسماعیل مەولوودنژاد	شنۆ	٢ی بانەمەڕی ١٣٥٨
٢	خدر ئیسماعیلزادە	زوران (سەردەشت)	٢٥ی گەلاوێژی ١٣٥٨
٣	حەمەعەلی نەقشبەندی	پاوە	٣٠ی گەلاوێژی ١٣٥٨
٤	ئەولکەریم کەریمی	پاوە	٣٠ی گەلاوێژی ١٣٥٨
٥	وەهاو موبارەکشاهی	پاوە	٣٠ی گەلاوێژی ١٣٥٨
٦	حوسین شیانی	پاوە	١ی خەرمانانی ١٣٥٨
٧	جافر عەزیزی	پاوە	١ی خەرمانانی ١٣٥٨
٨	سەیفوڵا زیایی	پاوە	١ی خەرمانانی ١٣٥٨
٩	ئەحمەد قادرزادە	مەریوان	٢ی خەرمانانی ١٣٥٨
١٠	یونس کەریمزادە	پاوە	٢ی خەرمانانی ١٣٥٨
١١	عەلی پێشنماز	مەهاباد	٦ی خەرمانانی ١٣٥٨
١٢	مستەفا خالیدی	مەهاباد	٦ی خەرمانانی ١٣٥٨
١٣	جەلیل جەماڵزادە	سەقز	١٦ی خەرمانانی ١٣٥٨
١٤	عوسمان یەزدانپەنا	میراوا (سەردەشت)	٢١ی خەرمانانی ١٣٥٨
١٥	ڕەحمان فەرامان	مەهاباد	٩ی ڕێبەندانی ١٣٥٨
١٦	موحەمەد پەروەری	حاجی مامیان (مەهاباد)	٩ی ڕێبەندانی ١٣٥٨

٢- ئەندامانە گوللەبارانکراوەکانی ١٣٥٩ - ١٩٨٠

ریز	ناو و ناوبانگ	شوێنی لەدایکبوون	ڕێکەوتی گوللەباران
١	سەربەرز ڕەزایی	زونج (مەریوان)	١ی بانەمەڕی ١٣٥٩
٢	ئەورەحیم جەواهێری	ئاساوڵە (کامیاران)	٢٣ی بانەمەڕی ١٣٥٩
٣	عوسمان شار	سەقز	١١ی پووشپەڕی ١٣٥٩
٤	ناسر غوڵامی	سەقز	١١ی پووشپەڕی ١٣٥٩
٥	مزدەفەر وەزیری	سنە	٢٤ی پووشپەڕی ١٣٥٩
٦	سەدیق کوهی	پیرانشار	١٣ی گەلاوێژی ١٣٤٩
٧	نەجمەدین ڕەمەزانی	بانە	٢٥ی گەلاوێژی ١٣٤٩
٨	مستەفا موحەمەدی	بانە	٢٥ی گەلاوێژی ١٣٤٩
٩	مەحمەدئەمین شەهیدی	پیرانشار	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٠	بایەزید بایەزیدی	خراپە - پیرانشار	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١١	عەلی مەحموودی	زەنگینئاوا (پیرانشار)	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٢	ئەبووبەکر حەوتوانە	کێلەسپیان (پیرانشار)	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٣	خدر عەلینژاد	گردەبن (پیرانشار)	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٤	محەممەد ئەمین جەوانبەخش	گردەبن (پیرانشار)	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٥	سلێمان مەلوو	گروچاوێ (پیرانشار)	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٦	بایەزید جەهانبەخش	پیرانشار	٢٣ی خەرمانانی ١٣٥٩
١٧	مەولوود ڕەسووڵی	قرۆشاوێ (شنۆ)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
١٨	مەجید موحەمەدی	زێوە (شنۆ)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
١٩	ڕەحیم قادرپوور	خڵتاوێ (شنۆ)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٠	مەحیبەدین پشتەک	توتئاغاج (شنۆ)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢١	مەحیبەدین کەدخودا	نێوقوران (شنۆ)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٢	ڕەحمان تەهاپوور	شاوانە (شنۆ)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٣	برایم مەکاریان	شنۆ	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٤	ڕەحیم مورتەزەوی	بۆکان	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٥	مستەفا عەلیزادە	شنۆ	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٦	موسا زەندکەریمی	ماچکە (سنە)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٧	بەهادین جەوانمەرد	سنە	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٨	سیروس ڕەحیمی	سنە	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٢٩	عەبدوڵا میرکی	سنە	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٣٠	مەسعود سەڵواتی	سەڵوەتئاوا (سنە)	٢٤ی بەفرانبارى ١٣٥٩

٣١	نادر داوەران	سنە	٨ی ڕەشەمەی ١٣٥٩
٣٢	یەدوڵاعەلیپەنا	میرکی (سنە)	١٩ی ڕەزبەری ١٣٥٩
٣٣	کولسووم حوسێنی	سەقز	ساڵی ١٣٥٩
٣٤	تەها فەرەجپوور	سەقز	ساڵی ١٣٥٩
٣٥	ئەبوبەکر سوڵتانی	بۆبەکتان (سەقز)	ساڵی ١٣٥٩
٣٦	وەستا عەلی سیمانکار	سەقز	ساڵی ١٣٥٩
٣٧	عوسمان ئیبراهیمی	سەقز	ساڵی ١٣٥٩
٣٨	فاتمە جەمشیدی	سەقز	ساڵی ١٣٥٩
٣٩	ساڵح ئیزەدی	سەقز	ساڵی ١٣٥٩

٣- گوللەبارانکراوەکان لە زیندانی مەهاباد ١٣٦٠ - ١٩٨١

ڕیز	ناو و ناوبانگ	شوێنی گوللەباران	ڕێکەوتی گوللەباران	
١	مستەفا دێبوکری	زیندانی مەهاباد	٣ی پووشپەری ١٣٦٠	
٢	کەریم بلووری	زیندانی مەهاباد	٣ی پووشپەری ١٣٦٠	
٣	ڕەحمان شەنگەپوور	زیندانی مەهاباد	٣ی پووشپەری ١٣٦٠	
٤	سەعدی عەباسی	زیندانی مەهاباد	٣ی پووشپەری ١٣٦٠	
٥	جافر سیگاری	زیندانی مەهاباد	٣ی پووشپەری ١٣٦٠	
٦	سلێمان جاویدفەر	زیندانی مەهاباد	٢٢ی ڕەزبەری ١٣٦٠	
٧	مەنسوور حوسێنی	زیندانی مەهاباد	٢٢ی ڕەزبەری ١٣٦٠	
٨	عەباس توکمەچی	زیندانی مەهاباد	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
٩	ڕەحیم سەنبولی	زیندانی مەهاباد	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٠	عەلی جەهانگیری	زیندانی مەهاباد	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١١	مستەفا بەختیاری (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٢	شەهاب سازواری (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٣	مەسعوود کەفاشی (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٤	ناسر بەلالی (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٥	جافر مەعرووفی (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٦	ئیسماعیل مام ڕەحیمی (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٧	حوسێن سەیدی (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٨	خالید قادری (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
١٩	تایەر حەیدەری (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
٢٠	مەنسوور حەسەنزادە (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٤ی خەزەلوەری ١٣٦٠	

٢١	خالید ساڵح موقەددەم	زیندانی مەهاباد	٦ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
٢٢	مەنسوور حوسێنی (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٢٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
٢٣	سولێمان جاویدفەر (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٢٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
٢٤	حەسەن (سۆفی) (لایەنگر)	زیندانی مەهاباد	٢٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠	
٢٥	دوکتور محەممەد سەوجە	زیندانی مەهاباد	٢٩ی سەرماوەزی ١٣٦٠	
٢٦	رەزا نەواخا	زیندانی مەهاباد	٢٩ی سەرماوەزی ١٣٦٠	
٢٧	یەدوڵا لوتفی	زیندانی سنە	١ی بەفرانباری ١٣٦٠	
٢٨	رەحمان (سەبزەواری)	زیندانی مەهاباد	١٠ی بەفرانباری ١٣٦٠	
٢٩	ئەبووبەکر بەقاڵی	١٣٤١	وشتەپە (بۆکان)	٢٤ی سەرماوەزی ١٣٦٠
٣٠	مام وەلی چراغی	١٣٢٦	قوروە	٢٧ی خەرمانانی ١٣٦٠
٣١	عەبدوڵا میسری	١٣٢٧	قوروە	٢٧ی خەرمانانی ١٣٦٠
٣٢	محەممەد زارعی	١٣١٧	قوروە	٢٧ی خەرمانانی ١٣٦٠
٣٣	حەسەن فەرزایی	١٣٢٨	سنە	٣٠ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٣٤	حەسەن مرادی		دەری (مەریوان)	١٣٦٠
٣٥	جەلال کەریمی	١٣٢٩	بانە	٢١ی خەرمانانی ١٣٦٠
٣٦	مستەفا سەلاحی	١٣١٩	بانە	٢١ی ڕەزبەری ١٣٦٠
٣٧	نەجمەدین چوپانی	١٣٤٣	بانە	١٢ی ڕەزبەری ١٣٦٠
٣٨	ئەحمەد سەحراگەرد	١٣٣٧	هێجانان (سەقز)	٢٦ی خەرمانانی ١٣٦٠
٣٩	حوسێن شەهبازی		داڵان (دیواندەرە)	٢٠ی سەرماوەزی ١٣٦٠
٤١	خالید خەدامی		هەزارکانیان (دیواندەرە)	٢٥ی سەرماوەزی ١٣٦٠
٤٢	ناسر عەزیزی		زاخە (دیواندەرە)	٢٥ی سەرماوەزی ١٣٦٠
٤٣	عوسمان ڕەسووڵی	١٣٤٢	داش دووڕگە (نەغەدە)	٢٩ی ڕەشەمەی ١٣٦٠
٤٤	کەریم بلووری	١٣٣٦	مەهاباد	٥ی پووشپەری ١٣٦٠
٤٥	(سەعدی) عەباسی	١٣٤٠	مەهاباد	٥ی پووشپەری ١٣٦٠
٤٦	حامد پوورئازەر	١٣٣٨	مەهاباد	٥ی پووشپەری ١٣٦٠
٤٧	شاناز قوربانی	١٣٤١	مەهاباد	١٦ی خەرمانانی ١٣٦٠
٤٨	عەلی جەهانگیری	١٣٤١	قۆزڵوو (مەهاباد)	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٤٩	ناسر بەلامی	١٣٤٤	مەهاباد	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٥٠	عەباس توکمەچی	١٣٤٠	مەهاباد	٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٥١	ئیسماعیل مام ئیبراهیمی	١٣٤٣	مەهاباد	٦ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٥٢	شەهاب سەبزەواری		مەهاباد	٦ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٥٣	مەنسوور حوسێنی	١٣٣٩	مەهاباد	٢٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠
٥٤	خالید شاتری	١٣٣٦	مەهاباد	٢٢ی خەزەلوەری ١٣٦٠

٥٥	ڕەزا نەوخا	١٣٤٠	مەهاباد	٢٥ی سەرماوەزی ١٣٦٠
٥٦	ڕەزا کەریمی	١٣٤١	مەهاباد	٢٧ی خەرمانانی ١٣٦٠
٥٧	سوڵتان کەریمپوور		قزڵقوپی (مەهاباد)	٢٥ی ڕەزبەری ١٣٦٠
٥٨	ڕەحیم مەحەمەڵ		قزڵقوپی (مەهاباد)	١٨ی پووشپەری ١٣٦٠
٥٩	یونس پیرزادە		مەهاباد	٢٥ی ڕەزبەری ١٣٦٠
٦٠	ئەبووبەکر خارجە		سەهۆڵان (مەهاباد)	١٣٦٠
٦١	حوسێن مەسجدی		مەهاباد	٥ی پووشپەری ١٣٦٠
٦٢	مستەفا دێهکوردی	١٣٣٨	قوڵختەپە (مەهاباد)	٥ی پووشپەری ١٣٦٠
٦٣	فەرهاد ئەڵماسی	١٣٠٩	بۆڕیادەر (مەریوان)	١٠ی بەفرانباری ١٣٦٠
٦٤	ساڵح ڕەسووڵی	١٣٤٢	بۆڕیادەر (مەریوان)	٩ی سەرماوەزی ١٣٦٠

٤- گوللەبارانکراوەکان لە زیندانی شاری سنە ١٣٦١- ١٩٨٢

ڕیز	ناو و ناوبانگ	شوێنی گوللەباران	ڕێکەوتی گوللەباران	
١	موحەمەدڕەزا خوسرەوی	شاری بیجار	١٠ی جوزەردانی ١٣٦١	
٢	وەلی جەواهێری	مێسووراو (کامیاران)	١٠ی جوزەردانی ١٣٦١	
٣	موحەمەدساڵح مەعازی	شاری سنە	١٠ی جوزەردانی ١٣٦١	
٤	محەممەد حەسەن محەممەدی (لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
٥	ئیسماعیل باقری(لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
٦	محەممەد سەعید فەیزی (لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
٧	جەلالەدین کەریاسی (لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
٨	محەممەد نەسرەتی (لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
٩	توفیق ڕەحیمی (لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
١٠	ئەحمەد حەیدەری (لایەنگر)	شاری سنە	٢٤ی خەرمانانی ١٣٦١	
١١	مریەم (لایەنگر)	زیندانی شاری سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١	
١٢	حامید خۆرشیدی (لایەنگر)	زیندانی شاری سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١	
١٣	فایەق ناسر سەقزی (لایەنگر)	زیندانی شاری سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١	
١٤	سەید ڕەحیم فەیزی (لایەنگر)	زیندانی شاری سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١	
١٥	عومەر فارسی	١٣٣٣	شاوانە (شنۆ)	١٨ی خەرمانانی ١٣٦١
١٦	سەعید فەیزی	١٣٣٩	باقرئاوا (سنە)	١ی خەرمانانی ١٣٦١
١٧	ئیسمایل باقری	١٣٣٥	سنە	١ی خەرمانانی ١٣٦١
١٨	جەهانشا ئەسعەدی	١٣٤٠	سنە	ساڵی ١٣٦١

١٩	سەدیق خۆشقسە	١٣٣٩	سنە	١٧ی بەفرانبارى ١٣٦١
٢٠	وەلی جەواهێری	١٣٣١	مێسووراو (کامیاران)	١٣ی جوزەردانی ١٣٦١
٢١	هوشەنگ محەممەدی	١٣٣٨	کامیاران	٢٠ی جوزەردانی ١٣٦١
٢٢	جەمشید خشڵی	١٣٤٣	کامیاران	٥ی خەرمانانی ١٣٦١
٢٣	حەسەن تەبەرخون	١٣٢٤	وەردێ (سەردەشت)	٢٥ی ڕەزبەری ١٣٦١
٢٤	ڕەحمان عەلیپوور	١٣٣٦	قازان (سەردەشت)	٢٠ی سەرماوەزی ١٣٦١
٢٥	کەریم سەمەدپوور		بانە	جۆزەردانی ١٣٦١
٢٦	مزەفەر ئەحمەدی	١٣٤٥	کەنەسوورە (بانە)	٨ی ڕەزبەری ١٣٦١
٢٧	عەلی عەبدوڵازادە	١٣٣٢	دایەسڵێمان (سەقز)	٥ی خاکەلێوەی ١٣٦١
٢٨	سەعید مرادخانی		سەقز	٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٦١
٢٩	ئیسماعیل فەیزی		سەقز	٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٦١
٣٠	محەممەد حوسێنزادە	١٣٣٧	سەقز	٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٦١
٣١	عەلی مەولایی		سەقز	٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٦١
٣٢	محەممەد مرادی		چاغلوو (سەقز)	٢٥ی ڕەشەمەی ١٣٦١
٣٣	سەیدڕەحیم فەخری		سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١
٣٤	مریەم یارئەحمەدی		سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١
٣٥	حامید خورشیدی		سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١
٣٦	فایەق ناسری		سەقز	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١
٣٧	محەممەدسەدیق عەلیزادە		خەیەر (سەقز)	٣ی سەرماوەزی ١٣٦١
٣٨	محەممەد محەممەدی		ئەحمەدئاوا (هەوشار)	٢ی ڕێبەندانی ١٣٦١
٣٩	سەدیق موحەممەدی		دیوانەدەرە	٦١ ساڵی ١٣٦١
٤٠	حوسێن ئەفەندی		نەوبەهار (دیوانەدەرە)	٢٥ی گەلاوێژی ١٣٦١
٤١	سەدیق عەلینیا		زەرینە (دیوانەدەرە)	٢٥ی گەلاوێژی ١٣٦١
٤٢	خالید فەرەجی		دیوانەدەرە	٢٥ی گەلاوێژی ١٣٦١
٤٣	عەبدوڵا شێخی		قۆڵەدەرە (دیوانەدەرە)	١٤ی سەرماوەزی ١٣٦١
٤٤	حوسێن ئەحمەدی		هاڵەدەرە (دیوانەدەرە)	١٤ی سەرماوەزی ١٣٦١
٤٥	ئەحمەد ئەمینپوور		قەڵاگا (دیوانەدەرە)	١٤ی سەرماوەزی ١٣٦١
٤٦	عەبدوڵا سەدیقزادە		زاخەی سەروو (دیوانەدەرە)	١٤ی سەرماوەزی ١٣٦١
٤٧	عەباس شوکری		مرور (دیوانەدەرە)	١٤ی سەرماوەزی ١٣٦١
٤٨	ڕەحیم پیرۆتی	١٣٤٥	جەڵدیان (پیرانشار)	٥ی خاکەلێوەی ١٣٦١
٤٩	تاهیر حەقیقی	١٣٤٠	گیسیان (ورمێ)	٥ی جۆزەردانی ١٣٦١
٥٠	عومەر سەبزە	١٣٣٨	نۆدشە (هەورامان)	٢٢ی گەلاوێژی ١٣٦١
٥١	ڕەحمان سیسەواری		مەهاباد	ساڵی ١٣٦١

٥٢	سلێمان حوسێنپوور		سونجاخ (مەهاباد)	ساڵی ١٣٦١

٥- گوللەبارانکراوەکان لە زیندانی سەردەشت ١٣٦٢ - ١٩٨٣

ڕیز	ناو و ناوبانگ	ڕێکەوتی لەدایکبوون	شوێنی گوللەباران	ڕێکەوتی گوللەباران
١	کەماڵ کەسرایی		شاری سەردەشت	١٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٢	عەبدوڵا محەممەدپوور		شاری سەردەشت	١٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٣	محەممەد موسازادە		شاری سەردەشت	١٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٤	ڕەحمان خزرنیا		شاری سەردەشت	١٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٥	شەریف کوری عەبدوڵا (لایەنگر)		شاری سەردەشت	١٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٦	ناسر ئیبراهیمپوور (لایەنگر)		شاری سەردەشت	١٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٧	سەلاح کەریاسی	١٣٣٨	سنە	١٢ی بانەنەڕێ ١٣٦٢
٨	سەید موحەممەد خالیدی	١٣٣٨	کۆڵەسارە (کامیاران)	٢٥ی خەرمانانی ١٣٦٢
٩	ناسر ئیبراهیمپوور	١٣٣٦	سەردەشت	١٦ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
١٠	ڕەحمان خدر نیا -	١٣٣٥	سەردەشت	١٦ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
١١	جەلال شکوهی		شۆێ (بانە)	خاکەلێوەی ١٣٦٢
١٢	موحەممەدئەمین موحەممەدی		بنەخوێ (بانە)	١٢ی گەلاوێژی ١٣٦٢
١٣	سەدیق زائیری	١٣٣٤	قۆزڵوو (هەوشار)	٥ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
١٤	عومەر ماملێ	١٣٣٧	ماسوێ (نەغەدە)	٧ی پووشپەڕی ١٣٦٢
١٥	خالید ساڵحیان		گرنگسپیان (پیرانشار)	٥ی سەرماوەزی ١٣٦٢
١٦	فەهیم ئیسماعیلزادە	١٣٤٠	بلهی (سەڵماس)	٢٨ی گەلاوێژی ١٣٦٢
١٧	چیتپۆ ڕۆحانی	١٣٢٥	فیروزیان (سەڵماس)	٢٠ی سەرماوەزی ١٣٦٢
١٨	ئیقبال پوورسەیدان		ئەنبی (سەڵماس)	ساڵی ١٣٦٢
١٩	سەعدی ئەحمەدپوور	١٣٣٩	نۆدشە (هەورامان)	سەرماوەزی ١٣٨٢
٢٠	حەسەن فەتاحی	١٣٣٢	زەردۆیی (جوانڕۆ)	٨ی خاکەلێوەی ١٣٦٢
٢١	عەلی بەلا	١٣٤٢	مەهاباد	ساڵی ١٣٦٢
٢٢	عەلی مەزنە	١٣٤٥	مەهاباد	١٢ی جۆزەردانی ١٣٦٢
٢٣	محەممەد قوربانی		مەهاباد	٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٢
٢٤	ناسر هیندوەش	١٣٤٤	مەهاباد	ساڵی ١٣٦٢
٢٥	عوسمان ڕەحمانی		مەهاباد	٧ی گەلاوێژی ١٣٦٢
٢٦	یوسف بەیتاسی		مەهاباد	٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٢
٢٧	حوسێن چاوشینی		مەهاباد	٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٢

٢٨	سلێمان تووبا	١٣٣٩	مەهاباد	٩ی بەفرانباری ١٣٦٢
٢٩	خالق بارزان		نەغەدە	ساڵی ١٣٦٢
٣٠	هوشیار باهۆش		مەهاباد	٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٢
٣١	قادر قادری		گۆمان (سەردەشت)	گەلاوێژی ١٣٦٢
٣٢	ئیبراهیم حەسەنزادە	١٣٢٠	نەڵوس (شنۆ)	٢٢ی گەلاوێژی ١٣٦٢
٣٣	عومەر داودی	١٣٣٢	ئاسناوێ (شنۆ)	٢٢ی خەرمانانی ١٣٦٢
٣٤	عەزیز ئەفغانی	١٣٤٢	شیوەکان (شنۆ)	٢ی سەرماوەزی ١٣٦٢
٣٥	سەعید سەلیمی	١٣٤٠	ئالیاوێ (شنۆ)	١٢ی ڕێبەندانی ١٣٦٢
٣٦	ڕەشید نەبیپوور	١٣٣٠	شنۆ	١٦ی سەرماوەزی ١٣٦٢
٣٧	باست سەڵواتی		سەڵوەتئاوا (سنە)	١٧ی بانەمەڕی ١٣٦٢
٣٨	سەلاح مرادی	١٣٤٥	سنە	٨ی گەلاوێژی ١٣٦٢
٣٩	حەبیب ئەڵا مەحموودی	١٣٣٩	باقرئاوا (سنە)	٨ی گەلاوێژی ١٣٦٢
٤٠	ئەنوەر ساڵحی	١٣٤٢	بۆکان	١٧ی بانەمەڕی ١٣٦٢
٤١	مەنسوور جەناخ		مەهاباد	١٢ی جۆزەردانی ١٣٦٢
٤٢	فەتاح یوسفی		مەهاباد	ساڵی ١٣٦٢

٦- لیستی گوللەبارانکراوەکانی لە ساڵی ١٣٦٣ – ١٩٨٤

ڕیز	ناو و ناوبانگ	ڕێکەوتی لەدایکبوون	شوێنی لەدایکبوون	ڕێکەوتی گوللەباران
١	مستەفا بەقایی	١٣٣٧	سەردەرە (مەهاباد)	٢٨ی گەلاوێژی ١٣٦٣
٢	عوسمان جەنگی		سەردەرە (مەهاباد)	٢٠ی پووشپەڕی ١٣٦٣
٣	موحەمەد ئەفشین	١٣٣٧	شنۆ	١٧ی بانەمەڕی ١٣٦٣
٤	تەوفیق فەرهادی	١٣٣٩	چیلک (سنە)	٢٣ی گەلاوێژی ١٣٦٣
٥	حەبیبەڵڵا لوتفی	١٣٤٠	سنە	٢٢ی گەلاوێژی ١٣٦٣
٦	لوتفەڵڵا ڕۆستەمی	١٣٣٤	تەوریوەر (سنە)	١٨ی خەزەلوەری ١٣٦٣
٧	جەلال حوسێنپەنا	١٣٣٩	سنە	ساڵی ١٣٦٣
٨	عەلی عەلیدۆست		بریندجار (بانە)	ساڵی ١٣٦٣
٩	خەدیجە ئیبراهیمپوور		سەقز	٩ی جۆزەردانی ١٣٦٣
١٠	بەرزان فەتحوڵازادە		قامیشە (سەقز)	١٤ی سەرماوەزی ١٣٦٣
١١	کەریم عەبدی	١٣٣٤	باغچەمشە (هەوشار)	٣ی گەلاوێژی ١٣٦٢
١٢	تەوفیق فەرامەرزی		قاشوق (هەوشار)	٣ی گەلاوێژی ١٣٦٢
١٣	عەلی ئاغایی	١٣٤٢	کارێز (هەوشار)	
١٤	یاقووب بوزیابی	١٣٤٧	حەسەنئاوا (هەوشار)	

١٥	عەتا یەزدانپەنا	١٣٤٥	نەبیکەند (هەوشار)	
١٦	هادی پێشکاری	١٣٤٥	ساریقۆخان (هەوشار)	
١٧	عومەر قارەمانی	١٣٤٣	حەسەنلۆلان (هەوشار)	
١٨	ڕەحمان چۆپلی	١٣٤٥	چۆپلی (هەوشار)	
١٩	ساڵح عێوەزی	١٣٤٤	گوێناغاج (هەوشار)	
٢٠	تایەر نەسیری		قۆجە (هەوشار)	
٢١	ئەسعەد قەڵەندەری		کەرێزەی شکاکان (نەغەدە)	١٢ی گەلاوێژی ١٣٦٣
٢٢	خالید نیرومەند		پەسوێ (پیرانشار)	٨ی ڕەزبەری ١٣٦٣
٢٣	ئیبراهیم قوربانی		شیناوێ (پیرانشار)	٤ی ڕەشەمەی ١٣٦٣
٢٤	حامید نووری	١٣٤٣	ئەنبی، سەڵماس، ورمێ	٧ی جۆزەردانی ١٣٦٣
٢٥	ڕەسوڵ سەفەری	١٣٣٠	نولی، سەڵماس، ورمێ	٢٨ی جۆزەردانی ١٣٦٣
٢٦	ڕەحمان عەرەبی	١٣٣٧	قاسملوو (ورمێ)	
٢٧	گەنجعەلی عەباسپوور	١٣٤٢	ئەنبی، سەڵماس، ورمێ	١٠ی گەلاوێژی ١٣٦٣
٢٨	لوقمان عەباسپوور	١٣٤٢	ئەنبی، سەڵماس، ورمێ	
٢٩	فەرامەرز عەبدونیان	١٣٤٦	زەنگیئاوا، سەڵماس، ورمێ	٣ی پووشپەڕی ١٣٦٣
٣٠	ئیبراهیم سوڵتانی		مەهاباد	٦٣ ساڵی ١٣٦٣
٣١	قادر شێخۆزادە	١٣٢٥	شنۆ	١٥ی جۆزەردانی ١٣٦٣
٣٢	موحەمەد ئەحسەنی	١٣٣٩	مەهاباد	٦٣ ساڵی ١٣٦٣
٣٣	عومەر قەمتەرە	١٣٣٣	قەمتەرێ (مەهاباد)	٢٥ی بانەمەڕی ١٣٦٣
٣٤	خالید خارا		قوڵقوڵە (مەهاباد)	ساڵی ١٣٦٣

٧- ئەندامە گوللەبارانکراوەکانی لە ساڵی ١٣٦٤ - ١٩٨٥

ڕیز	ناو و ناوبانگ	ڕێکەوتی لەدایکبوون	شوێنی لەدایکبوون	ڕێکەوتی گوللەباران
١	مستەفا کەریمی		داریان (هەورامان)	٥ی خاکەلێوەی ١٣٦٤
٢	ئیبراهیم ئەمینی	١٣٢٦	بڕهان (مەهاباد)	ساڵی ١٣٦٤
٣	ڕەحیم ئازەرەنگ		مەهاباد	ساڵی ١٣٦٤
٤	مام عەبدوڵا ڕەسوڵی	١٣١٥	عیساکەند (مەهاباد)	١٨ی بانەمەڕی ١٣٦٣
٥	ساڵح حوسێنی	١٣٤١	قۆزڵوو (مەهاباد)	٢٤ی گەلاوێژی ١٣٦٤
٦	قەرەنی ڕەسوڵی	١٣٤١	سەلیمساغڵ (مەهاباد)	٣١ی خەرمانانی ١٣٦٤
٧	کەماڵ دەباغی	١٣٢٤	مەهاباد	١٥ی خەزەلوەری ١٣٦٤
٨	تەها حەقتەڵەب	١٣٢٠	مەهاباد	١٥ی خەزەلوەری ١٣٦٤
٩	ڕەحمان ئیبراهیمی	١٣٣٩	تازەقەڵا (بۆکان)	٩ی خەرمانانی ١٣٦٤
١٠	سەید ئیبراهیم	١٣٣٩	بۆکان	ساڵی ١٣٦٤

١١	عوسمان چیانە	١٣٤٣	یوشاوی (شنۆ)	١٥ی خەرمانانی
١٢	خەلیل ئەحمەدی		دەری (مەریوان)	١٧ی بەفرانباری ١٣٦٤
١٣	موحەمەد مەحموودزادە	١٣٣٨	قوڵەسێروێ (سەردەشت	١٦ی جۆزەردانی ١٣٦٤
١٤	سەلیم موحەمەدپوور		قوڵەسێروێ (سەردەشت)	ساڵی ١٣٦٤
١٥	حوسێن موحەمەدی		هەوارەخۆڵ (بانە)	ساڵی ١٣٦٤
١٦	ئەنوەر پاکزاد		لگز (بۆکان)	٢٠ی سەرماوەزی ١٣٦٤
١٧	نەبی پیری		چەپلەدرە (هەوشار)	٢ی ڕەزبەری ١٣٦٤
١٨	خەلیل زەرعی	١٣٣٥	کرماشان	٣ی ڕەزبەری ١٣٦٤
١٩	خدر غەفووری	١٣٣٨	ئالیاوێ (شنۆ)	٢٦ی جۆزەردانی ١٣٦٤

٨- گوللەبارانکراوەکانی لە ساڵەکانی ١٣٦٥ و ١٣٦٦- ١٩٨٦ - ١٩٨٧

ڕیز	ناو و ناوبانگ	ڕێکەوتی لەدایکبوون	شوێنی لەدایکبوون	ڕێکەوتی گوللەباران
١	خالید ڕەشیدی	١٣٤٦	ئەنبار (بۆکان)	١٦ی گەلاوێژی ١٣٦٥
٢	ڕۆستەم مستەفازادە	١٣١٧	مینگۆڵ، سەڵماس (ورمێ)	١٠ی بەفرانباری ١٣٦٥
٣	بایەزید نازری	١٣٣٧	حەسەنتووران (شنۆ)	٢٠ی خەزەلوەڕی ١٣٦٥
٤	ساڵح ئەمینی	١٣٤٠	دەربەند (ورمێ)	١٥ی خەزەلوەڕی ١٣٦٥
٥	غەفوور ڕەوەندی	١٣٢٨	شنۆ	ساڵی ١٣٦٥
٦	مراد باشەهامەت		چیراوێ (شنۆ)	١٥ی ڕەشەمەی ١٣٦٥
٧	ڕەحیم ئەحمەدپوور		قۆڵیستێر (سەردەشت)	٨ی بانەمەڕی ١٣٦٥
٨	ئەلیاس ئەڵاپوور		قومقەڵا (مەهاباد)	٢ی خاکەلێوەی ١٣٦٥
٩	عەبدوڵا خالیدی		زەرواو (بانە)	ساڵی ١٣٦٥
١٠	ڕەحمان مەستانی		مەهاباد	ساڵی ١٣٦٦
١١	کەریم دەوڵەتئابادی		کۆسەکەڕێز (مەهاباد)	٥ی سەرماوەزی ١٣٦٦
١٢	موحەمەد هەمەدانی		گردیاقووب (مەهاباد)	ساڵی ١٣٦٦
١٣	باقی زەکیووە		زەکیوە (دیواندەرە)	ساڵی ١٣٦٦

٩- گوللەبارانکراوە سیاسیەکان لە ساڵی ١٣٦٧ – ١٩٨٨

ڕیز	ناو و ناوبانگ	شوێنی گوللەباران	شوێنی دانیشتن	ڕێکەوتی گوللەباران
١	مستەفا ئیبراهیمی	زیندانی ورمێ	دێبوکر (مەهاباد)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٥ بە دیل گیرابوو
٢	سەید موحەمەد نیزامی	زیندانی ورمێ	سەلیمساغوڵ (مەهاباد)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٥ بە دیل گیرابوو
٣	باقی عوسمانی	زیندانی ورمێ	بایندەرێ (مەهاباد)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٥ بە دیل گیرابوو
٤	کەریم تاڵانی	زیندانی ورمێ	داشدورگە (مەهاباد)	ئەندام ساڵی ١٣٦٥ بە دیل گیرابوو

٥	عەبدوڵا میروەیسی	زیندانی ورمێ	قۆڵدەرە (هەوشار)	پێشمەرگە
٦	نەعمەتوڵا دەستئاموز	زیندانی سەقز	زەفەرئاوا (دیواندەرە)	ساڵی ١٣٦٤ بە دیل گیرابوو
٧	ئەسعەد تەیتاخی	زیندانی سنە	سنە	ئەندام
٨	شەهریار شەریعەتی	زیندانی سنە	سنە	
٩	مەحیەدین قادری	زیندانی سەقز	بۆکتان (سەقز)	
١٠	مستەفا خزری	زیندانی سەقز	سەقز	
١١	محەممەد ئەحمەدنژاد	زیندانی سەقز	سەقز	کۆنە پێشمەرگە
١٢	جەسیم بیراک	زیندانی سنە	سۆ (سنە)	کۆنە پێشمەرگە
١٣	میرزا ئەحمەدی	زیندانی ورمێ	بلوڵاوا (ورمێ)	لایەنگری حیزب
١٤	خالید عەلیپوور	زیندانی مەهاباد	کیسەڵان (مەهاباد)	کۆنە پێشمەرگە
١٥	ڕەحمان مستەفازادە	زیندانی ورمێ	زمزیران (سەردەشت)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٤ بە دیل گیرابوو
١٦	حەسەن مەحموودی	زیندانی ورمێ	گوێکتە پە (مەهاباد)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٦ بە دیل گیرابوو
١٧	مەحموود کەڵاشی	زیندانی کرماشان	قشڵاخ (جوانڕۆ)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٥ بە دیل گیرابوو
١٨	شوکرەڵا محەممەدی	زیندانی کرماشان	وەزنی (هەورامان)	پێشمەرگە ساڵی ١٣٦٦ بە دیل گیرابوو
١٩	ئیبراهیم چاوشینی	زیندانی ورمێ	گورگەکۆر (شنۆ)	پێشمەرگە
٢٠	نەجیب ئیبراهیمی	زیندانی ورمێ	نەناس (شنۆ)	پێشمەرگە

١٠- گوللەبارانکراوەکان لە ساڵی ١٣٦٨ - ١٩٨٩

ڕیز	ناو و ناوبانگ	شوێنی گوللەباران	شوێنی دانیشتن	ڕێکەوتی گوللەباران
٢١	حوسێن حەسەنپوور	زیندانی ورمێ	سپیدەرە، سەڵماس (ورمێ)	بەهاری ساڵی ١٣٦٨ پێشمەرگە
٢٢	نیزام مەردی	زیندانی ورمێ	شێرەنی، سەڵماس (ورمێ)	بەهاری ساڵی ١٣٦٨
٢٣	حەسەن بایەزیدی	مۆڵگەی جەوالە	دێبوکر (مەهاباد)	ساڵی ١٣٦٨
٢٤	کەماڵ تەلاج	نەغدە		ساڵی ١٣٦٨
٢٥	مەنسوور حەقپوور	زیندانی ورمێ	بۆکان	ساڵی ١٣٦٨ یەکێک لە بەرپرسان لە بۆکان
٢٦	ڕەسووڵ ئەحمەدی	زیندانی ورمێ	مەهاباد	١٣ی پووشپەڕی ١٣٦٨
٢٧	پیربباوا ڕاوەندی	زیندانی کرماشان	دەوان (جوانڕۆ)	١٥ی پووشپەڕی ١٣٦٨ پێشمەرگە
٢٨	ناسر شوکرە	زیندانی ورمێ	مەهاباد	٢١ی خەرمانانی ١٣٦٨ پێشمەرگە
٢٩	ڕەشید ڕۆستەمی ئازەر	زیندانی ورمێ	گوێکتە پە (مەهاباد)	٣١ی خەرمانانی ١٣٦٨ پێشمەرگە
٣٠	سوڵتان حاجی ڕەسووڵی	زیندانی میاندواو	ئالیکەند (بۆکان)	ساڵی ١٣٦٨کادر
٣١	عەلی نەزەری	زیندانی کرماشان	جوانڕۆ	ساڵی ١٣٦٨لایەنگری
٣٢	خالید شامرادی	زیندانی سنە	کەژیکەران (سنە)	ساڵی ١٣٦٨کادری
٣٣	عەلی خورەمپەنا		پلکی (مەهاباد)	ساڵی ١٣٦٨ئەندامی

١١- گوللەبارانکراوەکان لە ساڵی ١٣٦٩ – ١٩٩٠

ریز	ناو و ناونیشان	شوێنی گوللەباران	شوێنی دانیشتن	ڕێکەوتی گوللەباران
١	فەرەجوڵا مینبەری	زیندانی سنە	نییەر (سنە)	ساڵی ١٣٦٩ئەندام
٢	ئێحترام مینبەری	زیندانی سنە	نییەر (سنە)	ساڵی ١٣٦٩ئەندام
٣	شاپوور شەریعەتی	زیندانی سنە	سنە	ساڵی ١٣٦٩ئەندام

سەرچاوە: گۆڤاری "جنگ در کردستان"، ١٣٦٨ هەروەها کتێبی "جنایات جمهوری اسلامی در کردستان"

لە بڵاوکراوەکانی حیزبی دێموکرات

ئاماری بەشێک لە کاروانی شەهیدانی حیزبی دێموکرات

شەهیدانی بانە و ناوچەی بانە
ژمارەی شەهیدان
١٨٣

شەهیدانی سنە، کامیاران و ناوچەکە
ژمارەی شەهیدان
٣٩٣

شەهیدانی بۆکان و ناوچەی بۆکان
ژمارەی شەهیدان
٢٤٧

شەهیدانی دیوادەرە، هاوشار و ناوچەکە
ژمارەی شەهیدان
٣٤٣

شەهیدانی پیرانشار و ناوچەی پیرانشار
ژمارەی شەهیدان
٣٣٣

شەهیدانی ڕەبەت و ناوچەی ڕەبەت
ژمارەی شەهیدان
١٣١

شەهیدانی کرماشان و هەورامان و ناوچەکە
ژمارەی شەهیدان
٢٩٦

شەهیدانی مەهاباد و ناوچەی مەهاباد
ژمارەی شەهیدان
٦٦٧

شەهیدانی سەقز و ناوچەی سەقز
ژمارەی شەهیدان
٢٧٦

سەرچاوە : ماڵپەڕی شەهید و ماڵپەڕی خاکەلێوە

ئامادەکردنی : ڕەحمان نەقشی

فەسڵی یەکەم ئامانجە گشتیەکان حیزبی دێموکرِاتی کوردستان

ماددەی یەکەم : ئامانجە و پرەنسیپەکان بنەرەتییەکان

١ - ئامانجی حیزبی دێموکرِاتی کوردستان وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارە نووسی نەتەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانە.

٢ - دروشمی ستراتیژیکی حیزبی دێموکراتی کوردستان دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوە ئێرانێکی دێموکراتێکی فیدرِاڵ دایە.

٣ - حیزبی دێموکرِاتی کوردستان یەکیەتیی داخوازانە و دادپەروەرانەی نێوان نەتەوەکانی ئێران بە بەردی بناغەی دامەزراندنی ئێرانێکی دێموکرِاتیکی فیدرِاڵ دەزانێ.

٤ - حیزبی دێموکرِاتی کوردستان لە پێناوی وەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی ئازاد و دێموکرِاتیک، پلورالیست و دادپەروەرانە دا تێ دەکۆشی.

٥ - حیزبی دێموکراتی کوردستان باوەڕی بە ئیدەئالەکانی ئاشتی و مافی مرۆڤ و دۆستایەتیی نێوان گەلان هەیە.

فەسڵی دووهەم - بنەماکانی کۆماری کوردستان

ماددەی دووهەم : پێناسەی کۆماری کوردستان

کۆماری کوردستان پێکهاتەیەکی نەتەوەیی، دێموکرِاتیک و کوردستانی یە. بەو مانایە کە :

١ - دەسەڵاتێکی سیاسیی دێموکرِاتیکە کە لە لایەن کۆمەڵانی خەڵکەوە بریاری لەسەر دەدرێ و بە پێی ویست و ئیرادەی خەڵک بەڕێوە دەچێ.

٢ - هێمای کۆتایی هێنان بەستەم و بندەستی یە و نوێنگەی دەسەڵاتی نەتەوەیی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانە.

٣ - مافەکانی هەموو کەمایەتی یە نەتەوەیی، ئێتنیکی، زمانی و ئایینی یەکانی نێو ئەو هەرێمە دەپارێزێ.

ماددەی سێهەم : چوارچێوەی جوغرافیایی

١ - چوارچێوەی جوغرافیایی کۆماری کوردستان بە لە بەر چاو گرتنی هۆیەکانی جوغرافیایی و مێژوویی، و بە پێی ویستی زۆرینەی دانیشتووان دیاری دەکرێ.

ماددەی چوارەم : هێمای نەتەوەیی

١ - کۆماری کوردستان خاوەنی قانوونی بنەرەتی (قانونی اساسی)و ئاڵا و سرود و جەژنی نەتەوەیی و زمانی ڕەسمیی خۆیەتی.

٢ - ئاڵای دەوڵەتی فیدرِاڵ لە تەنیشت ئاڵای کوردستان لە دام و دەزگا ڕەسمییەکانی کۆماری کوردستان دا هەڵ دەکرێ.

پیرۆز بێ
٢٤ی سەرماوەز
حیزبی دێموکراتی کوردستان
Kurdistan Democratic Party
٢٤
1945
ڕۆژی پێشمەرگەی کورد لە ئێران
پێشمەرگە باسکی بە هێزی گەلە
R.N

پێشەوا قازی محەممەد
١٠ی خاکەلێوە
قازی محەممەد گوڵێک بوو لە بیابان دا رووا بوو
د.قاسملوو
ڕەحمان نەقشی

ڕێکەوتی : بەفرانباری ٢٧١٥ی کوردی / جانێویری ٢٠١٦ زایینی